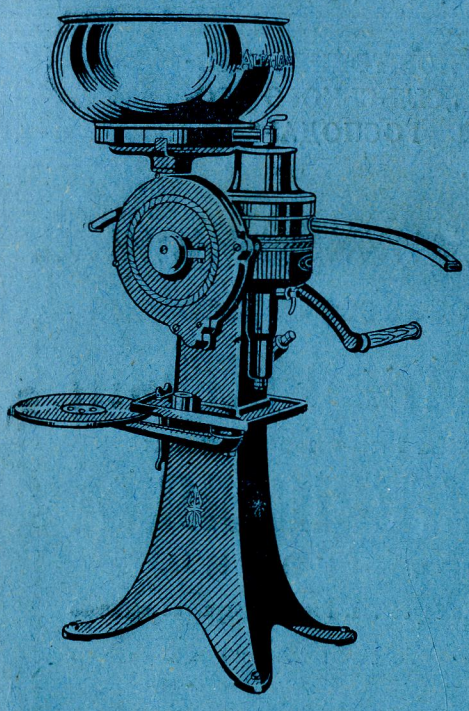
21441 Biblioteka Politechniki Lwowskiej

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. ЖОВТНЯ 1931. ЧИСЛО 19.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

Подаємо до відома заінтересованих, що з днем 1. травня ц. р. ми признали фірмі

Краєвий Молочарський Союз

„МАСЛОСОЮЗ“

виключне право продажі наших кружлівок „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ так ручних як і моторових для всіх українських кооператив на терені воєвідств: львівського, станиславівського і тернопільського.

В звязку з цим просимо українські кооперативи звертатися по всякі інформації в справі купна кружлівок і зі замовленнями тільки до „Маслосоюзу“ у Львові, вул. Косцюшка 1 а та всіх його відділів у краю, бо замовлення дані іншим нашим заступникам не будуть виконані.

Т-во Альфа-Ляваль

Спілка з обмеж. порукою.

ГОСПОДАРЮ! Якщо хочеш навчитись розумно господарювати та доцільно збувати плоди своєї праці, купи календар

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ НА 1932 Р.

(Спільний календар Т-ва „Сільський Господар“ і Союзу Кооператив. Союзів „Центросоюзу“). Четвертий річник кал. „Сільський Госпопдар“ є доповненням попередніх річників; в ньому обговорюється найпекучіші питання дрібного сільського господарства та шляхи до розбудови сучасної господарки на наших землях.

У зложенню цього календаря приймали участь найвизначніші українські аґрономи, кооператори, фахівці інших галузей сільського господарства та наші господарі практики.

До змісту увійшли такі розділи:

1) аґрарна політика і с.-ґ. економіка; 2) хліборобство; 3) луківництво; 4) садівництво і городництво; 5) лісівництво; 6) плекання с.-ґ. тварин; 7) птахівництво; 8) пасічництво; 9) шовківництво; 10) рибальство; 11) с.-ґ. ветеринарія; 12) меліорація і комасація; 13) с.-ґ. будівництво; 14) с.-ґ. промисл; і 16) куток господині і 16) с.ґ. кооперація.

Ціна 3.50 зол. за примірник, із почтовою персилкою звичайною 4 зол., а порученою 4.50 зол.

Хто замовить 10 примірників, дістане 1 примірник (одинацятий) і пересилку даром.

ЗАМОВЛЯТИ МОЖНА В УСІХ КНИГАРНЯХ, ПОВІТОВИХ СОЮЗАХ КООПЕРАТИВ, ФІЛІЯХ І КРУЖКАХ „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАР“ ТА В Т-ВІ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ ЛЬВІВ, ЗІМОРОВИЧА 20.

ОВОЧЕВІ ЩЕПИ НАЙЛУЧШЕ САДИТИ В ОСЕНИ!!!

Достарчає найкращі відміни з ВЛАСНОГО ПЛЕКАННЯ і по низьких цінах

Садівничо-Городниче Заведення А. ТЕРПИЛЯКА

в ЗАЛУКВІ, — почта і стація залізнича — ГАЛИЧ.

Нагороджена на Господарській Виставі в Стрию найвищим відзначенням Мін. Хліборобства. Рівнож доставляє вагоново білу капусту до квашення.

Спішіть із замовленнями! Жадайте цінників і оферт. Для Кружків „Сільського Господаря“ і кооператив при збірних замовленнях признається значний опуст.

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. ЖОВТНЯ 1931. ЧИСЛО 19.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ

ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ.

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
За кордоном: Америка . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол.
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipotecznyj)** у Львові, вул. Словацького 14, або грошевими листами на адресу Т-ва.

БІБЛІОТЕКА НАУК. ТОВ. ім. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

†

* 26. IX. 1878 † 25. IX. 1931

Михайло Галущинський

ПЕРШИЙ КОМАНДАНТ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ, ГОЛОВА ГОЛОВНОГО ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА“ У ЛЬВОВІ

Б. ДИРЕКТОР УКРАЇНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ „РІДНОЇ ШКОЛИ“ В РОГАТИНІ, Б. ГОЛОВА Т-ВА „МОЛОДА ГРОМАДА“, Б. ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ „РІДНОЇ ШКОЛИ“, ЧЛЕН НАДЗІРНИХ РАД „ДНІСТРА“, ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ „ДІЛО“, КООПЕРАТИВИ „УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР“, ТОВАРИСТВА ОПІКИ НАД УКРАЇНСЬКИМИ ЕМІҐРАНТАМИ, ЧЛЕН ЦЕНТРАЛЬ. КОМІТЕТУ І ЕКЗЕКУТИВИ „УНДО“, ПОСОЛ, Б. СЕНАТОР І ВІЦЕМАРШАЛ СЕНАТУ

ПОМЕР ДНЯ 25. ВЕРЕСНЯ У ЛЬВОВІ, ПОХОРОНИ ВІДБУЛИСЯ ДНЯ 27. ВЕРЕСНЯ У ЛЬВОВІ. ВІДІЙШОВ ВІД НАС ОДИН ІЗ ПЕРЕДОВИХ ГРОМАДЯН ЗАХІДНЬОЇ ВІТКИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ, ПЕРШИЙ ОРҐАНІЗАТОР ЗБРОЙНИХ УКРАЇНСЬКИХ СИЛ, ВЕЛИКИЙ БУДІВНИЧИЙ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ СЕРЕД НАШОГО НАРОДУ, ВЕЛИКИЙ ВИХОВНИК МОЛОДІ У ШКОЛАХ „РІДНОЇ ШКОЛИ“, ПРАЦЬОВИТИЙ ГРОМАДЯНИН, ОСНОВНИК І РЕДАКТОР МАСОВОГО ПОПУЛЯРНО-НАУКОВОГО ОРҐАНУ „ЖИТТЯ І ЗНАННЯ“. В ПОКІЙНІМ ВТРАТИЛО НАШЕ ГРОМАДЯНСТВО ТЕЖ ВЕЛИКОГО НАРОДНЬОГО ПРОВІДНИКА, ЯКИЙ В НАЙТРУДНІШИХ ХВИЛЯХ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ, ВМІВ ПОСТОЯТИ ЗА ВЕЛИКІ ІДЕАЛИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ. ВЕЛИЧАВІ ПОХОРОНИ, В ЯКИХ ВЗЯЛО УЧАСТЬ КОЛО 8.000 ЗОРҐАНІЗОВАНОГО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА З УСІХ ЗАКУТИН КРАЮ, ПОЧИНАЮЧИ ВІД ДРІБНОЇ ДІТВОРИ, А КІНЧАЮЧИ НА СЕНІОРАХ НАШОГО ГРОМАДЯНСТВА, БУЛИ ВЕЛИКИМ ПОКЛОНОМ ТІНЯМ НЕЗАБУТНЬОГО І НЕЗАСТУПИМОГО ПЕРЕДОВОГО ГРОМАДЯНИНА.

КРАЄВЕ ГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“, ЯК ОРҐАНІЗАЦІЯ, ЯКА ШИРИТЬ ПОЗАШКІЛЬНЕ ЗНАННЯ ТІЛЬКИ В ОДНІЙ ДІЛЯНЦІ, У ХЛІБОРОБСТВІ, ЗАЛИШИТЬ В ЦІЛІЙ СВОЇЙ ОРҐАНІЗАЦІЇ І СЕРЕД ШИРОКИХ МАС УКРАЇНСЬКИХ ХЛІБОРОБІВ ЩИРУ ПАМЯТЬ ПО ПОКІЙНІМ, ЯК НЕЗАБУТНІМ, НАРОДНІМ ВЧИТЕЛЮ І ОСВІТНІМ ПРАЦІВНИКУ. — В. Й. П.

Пятий Зїзд Аґрономів „Сільського Господаря“.

Пятий Зїзд Аґрономів „Сільського Господаря“ відбувся у Львові, дня 25. вересня ц. р. Взяло в ньому участь 24 аґрономів, в тому числі 16 аґрономів повітових, делеґати „Маслосоюзу“, „Центросоюзу“ і референти „Сільського Господаря“. На Зїзді головував член Президії „Сільського Господаря“ **Інж. Андрій Палій.** В попередньому, Четвертому Зїзді Аґрономів, який відбувся 11. квітня 1930 р., взяло участь 29 аґрономів, з того таксамо 16 повітових аґрономів і львівських 13. Як з того видно, теперішній Зїзд помимо тяжкої скрути, був відносно повітових аґрономів рівно сильний як і попередній.

Реферат про **орґанізаційні справи** „Сільського Господаря“ і плян праці в краю виголосив інж. **Є. Храпливий.** Над рефератом промовляло 11 бесідників та у вичерпуючій дискусії намітили ці реальні основи, на яких спиратися буде дальша праця нашого Краєвого Господарського Товариства.

Реферат про **аґротехнічні справи,** виголосив **Інж. А. Романенко,** який рівночасно представив всі потреби краю в цьому напрямку, використовуючи це, що особисто переглянув працю в 13 повітах.

Реферат про **зоотехнічні справи,** а головно про контролю молочности, плекання безріг на бекони та розводження несливих курей, виголосив **Інж. Д-р М. Холєвчук.**

Над цими обома рефератами забирало голос 10 аґрономів і в дискусії усталено напрямні праці обох цих найважніших ділянок сільського господарства.

Після рефератів обговорено ще **пасічницькі справи**, які референував **Інж. М. Боровський** та деякі дрібніші біжучі справи.

Зїзд оформив висліди своєї праці в ряд резолюцій, які є слідуючі.

І. В ОРҐАНІЗАЦІЙНИХ СПРАВАХ.

1. Зїзд стверджує, що помимо старань „Сільського Господаря“ досі нема інспекто-

ра аґрономів, який міг би координувати працю по повітах. Тому повторює ще раз своє рішення винесене на IV-ому Зїзді Аґрономів, щоби РСУК, як централя всеї нашої кооперації, уможливив зі своїх фондів удержання інспектора аґрономів, так як вся аґрономічна робота є основною і необхідною для розбудови нашої сіл.-госп. кооперації.

2. Зїзд принимає до відома плян аґрономічної праці в краю, затверджений Централями дня 1. грудня 1930 р.

3. Зїзд вважає, що тільки розбудова Філій та Кружків „Сільського Господаря“ дасть правильну основу для ширення аґрікультури та орґанізації серед нашого селянства. Тому рішає перевести рішучу працю над зорґанізованням Філій та Кружків там, де їх ще нема та над урухомленням їх там, де вони не проявляють бажаної діяльности.

Пятий Зїзд Аґрономів Товариства „Сільський Господар“ дня 25. вересня 1931 р. у Львові.

Сидять з ліва на право: 1. інж. А. Романенко, дир. „С. Г.“, Львів; 2. інж. Є. Храпливий, дир. „С.Г.“, Львів; 3. інж. А. Палій, предсідник Зїзду, „Маслосоюз“, Львів; 4. д-р інж. М. Холєвчук, дир. „С.Г.“, Львів; 5. інж. Є. Брилинський, дир. школи в Милованню; 6. інж. М. Панашій, дир. школи в Коршові.

Стоять з ліва на право: 1. інж. О. Стойкевич, Зборів; 2. інж. В. Радловський, Теребовля; 3. інж. Я. Мушій, Копичинці; 4. інж. М. Бурий, Мостиська; 5. інж. Г. Еліяшевський, Львів; 6. інж. М. Каплистий, Жовква; 7. інж. Р. Погорецький, Яворів; 8. інж. В. Мосора, Стрий; 9. інж. Д. Мачай, Ліско; 10. інж. М. Боровський, ред. „Укр. Пасічника“; 11. інж. М. Деревляний, Перемишль; 12. інж. П. Дубрівний, ред. „Сіл. Господаря“; 13. інж. В. Вакуловський, Рогатин; 14. інж. М. Сосяк, Дрогобич; 15. інж. О. Федорук, Городок; 16. інж. І. Галевич, Хирів.

4. Зїзд стверджує, що дотеперішня вкладкова акція Філій та Кружків і наших повітових і низових кооператив була недостаточною і рішає, щоби аґрономи, які працюють на повітах зайнялися цею справою більше рішучо й інтенсивно.

Натомість Зїзд констатує, що наша молочарська кооперація пішла у великій мірі на співпрацю з „Сільським Господарем“ та причинилася до його матеріяльного вивінування і цим дала примір для інших ділянок нашого кооперативного світу.

5. Зїзд вважає, що для урухомлення і ведення Кружків треба перевести при кожній Філії кількадневний курс сільських орґанізаторів „Сільського Господаря“, додержуючи при цьому програми праці Кружків, яку випрацювало Головне Товариство.

6. Зїзд вважає, що тільки притягнення більшого гурта громадян до праці у Філіях, зможе причинитися видатно до їх урухомлення, бо звалювання всеї орґанізаційної і фахової праці на фахівця-аґронома є недоцільне і у висліді шкідливе для самої орґанізації. Тому Зїзд висловлюється за тим, щоби Філії „Сільського Господаря“ найшли зрозуміння у наших передових громадян та рішає притягнути до праці у них в першу чергу свідоміших хліборобів із цілого повіту.

7. Зїзд уважає видавництва „Сільського Господаря“ найкращим засобом пропаґанди нових аґрікультурних засобів праці та рішає, що Філії, Кружки та аґрономи, повинні зайнятися якнайбільше інтенсивною кольпортажею цих видавництв.

8. Зїзд стверджує, що в часописах „Сільського Господаря“ є замало інформацій про працю аґрономів і тому взиває всіх аґрономів, щоби так у фахових статтях як теж і в дописах із місць, старалися зробити ці видавництва цікавими.

9. Зїзд стверджує, що прояв непередплачування часопису „Сільський Господар“ і „У-

країнський Пасічник" через Філії та Кружки „Сіл. Господаря" є нездорове для самої організації і тому рішає, що обовязок Рад Фалій, Рад Кружків і повітових аґрономів є подбати про те, щоби кожна Філія і Кружок мали офіційні періодичні видання „Сіл. Господаря".

10. Зїзд рішає, що згідно зі становищем Головного Т-ва, повинні аґрономи старатися впливати серед місцевих чинників на те, щоби вони не прогавляли своєї участи в громадському та повітовому хліборобському самоврядуванню, бо через те тратять тільки наші хлібороби.

11. Зїзд одобрює створення Головної Орґанізаційної Секції при Т-ві „Сільський Господар" та плян створення таких-же Секцій при Філіях „Сіл. Господаря" і рішає зайнятися якнайскоршим урухомленням тих Секцій по повітах.

12. Зїзд уважає, що треба використовувати нагоди районових кооперативних нарад чи інші та скликувати районові зїзди аґрономів — так для опрацьовання плянів праці поодиноких Філій, як теж для обговорення біжучих справ.

13. Зїзд стверджує, що теперішня господарська скрута має на селі тому такі фатальні наслідки, бо населення непідготоване до цих важних завдань, яких вимагає хвиля від хлібороба. Ця підготовка може відбуватися тільки через хліборобські школи. Тому що хліборобських шкіл у нас тільки дві, а саме в Милованю і Коршові, зїзд взиває всі Філії і Кружки, щоби використовували в якнайширшій мірі науку в цих школах, бо тільки там набуте знання охоронить наших господарів перед дальшим упадком стану нашого сільського господарства. Рівночасно Зїзд звертає увагу на те, що ці дві школи далеко невистарчаючі для потреб західньо-українського села і тому висказує гадку, що треба приступити до основування дальших подібних шкіл у інших районах краю.

II. В АҐРОТЕХНІЧНИХ СПРАВАХ.

1. Висліди з аналіз ґрунту переведених у ляборатоpіях: Хожовської Фабрики та Сільсько-Господарської Досвідної Станції в Гамбурзі (Німеччина), рівнож як і велика кількість сосонки на полях у краю — виказують, що ґрунти в повітах краю в переважаючій більшости мають **квасну** реакцію, яка повстала внаслідок злої будови ґрунту.

Констатуючи це, Зїзд приходить до висновку, що в праці аґрономів на місцях повинна бути звернена особлива увага на поліпшення будови ґрунту, як передумову всіх інших поліпшень. Середники поліпшення: плекання метеликуватих рослин, вапнування й ін.

2. Зїзд констатує, що наші сільські господарі на своїх полях рік-річно протягом довшого часу висівають збіжжя по збіжжю. Тому в праці аґрономів на місцях повинно бути звернено пильну увагу на заведення плодозміну в польовій господарці, як передумові раціональної господарки.

3. Сучасне тяжке положення села більш ніж коли, вимагає від наших господарів напруження зусиль до піднесення прибутковости господарств. Одним із чинників до піднесення прибутковости господарств є збільшення врожаю з одиниці площі. Через те, що наше село є бідне на гріш, а робочих рук має досить — Зїзд приходить до висновку, що інтенсифікацію сільських господарств треба переводити шляхом вкладення праці: міжрядкова обрібка посіву збіжжя, плекання окопових рослин і т. п.

4. Зїзд констатує, що збіжжя посіяне сівалками виказує досить поважні надвижки врожаю. Тому в праці аґрономів на місцях треба докладати всіх зусиль до того, аби якнайбільше збіжжя висівано сівалкою.

5. Цілий ряд переведених польових дослідів зі штучними погноями виказує, що справа доцільного погноювання ґрунтів є дуже складною, через що у праці на місцях годі є аґрономові давати в тих справах поради, коли вони не є оперті на переведених досвідах. Тому Зїзд підкреслює потребу рік-річного ведення досвідів.

6. Зїзд констатує, що в галузі садівництва й городництва є широкі можливости для наших господарів. Тому в праці на місцях аґрономи повинні звернути на те пильну увагу.

7. До цього часу наше село зі збутом більшости своїх продуктів є позіставлене само собі і внаслідок цього підпадає визиску приватних купців.

Тому Зїзд Аґрономів звертається з проханням до наших кооперативних орґанізацій всіх ступенів, про якнайскорше налагодження перерібки та збуту продуктів сільського господарства.

III. В ЗООТЕХНІЧНИХ СПРАВАХ.

1. Зїзд стверджує, що годівля сільсько-господарських тварин є сьогодня одним з найважніших джерел прибутків сільського господарства й тому належить її дальше розбудувати.

2. Зїзд стверджує, що організація годівлі, плекання і охорони с.-г. тварин в окремі Секції при Кружках і Філіях „Сільського Господаря“ виявляється в практиці доцільним й одиноким засобом для побільшення її рентовности та створення основ для кооперативного збуту, як сільсько-господарських тварин так і тваринних продуктів.

3. Годівельні Секції при Кружках і Філіях „Сільського Господаря“ мусять працювати в тісному порозумінню з кооперативами, які займаються збутом тварин і продуктів, і навпаки кооперативи мусять брати чинну участь в працях „Сільського Господаря“. Досі цей звязок наладнаний лише з молочарською кооперацією і його належить негайно поширити на всі кооперативи, які займаються або задумують зайнятися збутом сільсько-господарських тварин або тваринних продуктів.

4. Зїзд взиває Районові Молочарні, що є обєднані в „Маслосоюзі“ до живішої співпраці з Кружками і Філіями „Сільського Господаря“ для якнайскорішого переведення пляну організації контролі молочности, ухваленого Централями (РСУК, „С. Г.“ і „М. С.“) дня 5. листопада 1929 р., щоби побільшити рентовність молочної господарки.

5. Зїзд стверджує, що започаткована контроля молочности в Коломийському районі вводить чимраз більші зміни в дотеперішньому способі господарювання селян, що побільшить прибутковість сільського господарства.

6. Зїзд взиває Централю „Сільського Господаря“, видати в порозумінню з кооперативними Централями напрямні для організації годівлі і плекання свиней і курей у звязку з копоеративним збутом свиней і яєць, та напрямні для організації охорони сільсько-господарських тварин, що було би обовязуючим нарівні для Кружків і Філій „Сільського Господаря“ та Кооператив і Повітових Союзів Кооператив, подібно як це має місце в молочарській кооперації і „Сільськім Господарі“ в ділянці годівлі і плекання молочної худоби.

7. Зїзд уважає необхідним поширити джерела продукції розплодових сільсько-господарських тварин (бугаїв, кнурів та расових курей), щоби мати власний контрольований розплодовий матеріял.

Цей Зїзд виказав, що здорова праця, яку Товариство „Сільський Господар“ при співучасти других господарських установ веде в ділянці піднесення сільського господарства, має кріпкі основи та що на будуче вдасться цю працю, оперту на твердих основах, широко поширити в цілому краю. А цеї праці наші хлібороби потребують якнайбільше, тому вона повинна стрінутися з допомогою широких мас нашого хліборобського населення, а зокрема з попертям усіх господарських і культурних чинників на місцях.

* * *

Після Зїзду відбулося конституююче засідання **Секції Агрономів при Українськім Технічнім Товаристві,** яке вибрало на голову Секції **Інж. А. Романенка,** а на секретаря **Інж. М. Мудраківну.** Ця Секція при У. Т. Т. буде становою організацією наших агрономів, якої до теперішнього часу бракувало.

Інж. Евген Храпливий.

Хліборобське досвідництво в Чехословаччині.

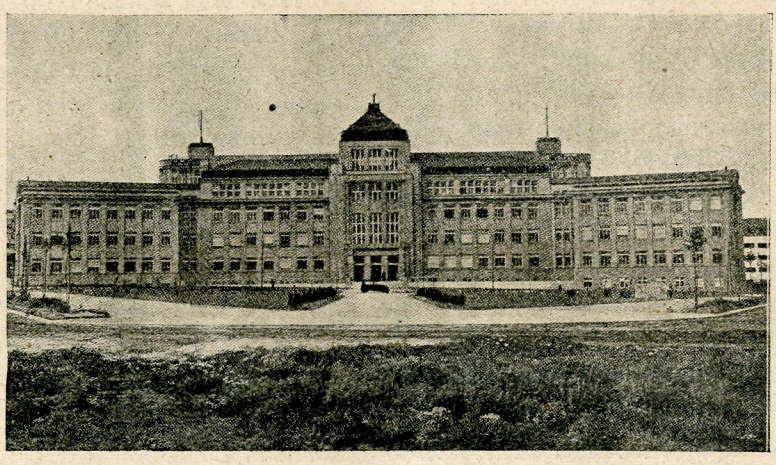
Хліборобське досвідництво — це один зі засобів, який дає можливість вводити в хліборобстві даного краю те, що для господарів потрібне й пожиточне. Кожна галузь сільського господарства має своє досвідництво. Наші хлібороби знають найбільше прості досвіди зі штучними погноями, з дорідним зерном і з ріжною управою ріллі. Робимо їх на те, щоби пізнати, чи новітні способи управи ріллі для нас корисні і дохідні. Але можна робити крім цих досвідів ще й докладні (наукові) досвіди з управи ріллі, плекання тварин, городництва, садівництва, пасічництва, уживання с.-г. машин, тощо.

Але цього не можна робити простими засобами, до цього треба вже окремих установ — досвідних станиць. Бо селянське господарство не має ні того потрібного матеріялу, ні зайвого гроша, ні вкінці фахівців, що могліб переводити складні досвіди. А вони — отсі досвіди конечні, коли йде про те, щоби робити сільське господарство поступовим, новітнім. Тому-то культурні держави не шкодують гроша на хліборобську досвідну справу. Хочемо розказати отсе, як досвідна справа мається у наших сусідів, в Чехословаччині.

Чехословацьке хліборобське досвідництво має за завдання: 1) впроваджувати добре випробувані способи господарювання на село; 2) провірювати нові способи господарювання на їх корисність і примінення для чехословацьких умовин. Отже не є завданням досвідництва в Чехословаччині вести строго наукове дослідження й винаходити новини, а тільки їх випробовувати і вводити в практичне життя. Дуже важною ділянкою досвідництва є провірювання всіх матеріялів потрібних у господарстві, як погноїв, насіння, паші і т. д. Цю провірку переводиться так, що зацікавлені фірми чи хлібороби пересилають прібки до досвідних установ і дістають звідти докладну письменну провірку. Ці досвідні установи, які переводять полеві досвіди, мають до розпорядимости господарства з полями й луками, а ці, які розслідджують правдивість матеріялів, розпоряжають окремими лябораторіями.

Над усіми досвідними установами виконує контролю й надає напрямок міністерство хліборобства. Йому підлягають безпосередньо більші досвідні інститути, а цим знова підлягають менші досвідні станиці. Ці останні є або зовсім окремі або існують при хліборобських школах. Всі державні, краєві і приватні досвідні установи є обєднані в „Союз сільсько-господарських, лісових і господар.-промислових досвідних установ“, який має осідок в Празі. Цей союз орґанізує зїзди відпоручників поодиноких установ, укладає способи праці, визначує співпрацю поодиноких установ і т. д.

Висліди праць всіх досвідних установ оголошується в трьох родах видавництв: 1) щорічні звідомлення, що виходять від року 1924, досі вийшло 6 томів; 2) праці („збірники“) досвідних установ, яких вийшло досі 66 томів та 3) звідомлення з окремих праць установ, яких досі вийшло 45 томів. Крім того виходить окремий часопис Союзу досвідних установ та ще й один спеціяльний часопис „Охорона рослин“.

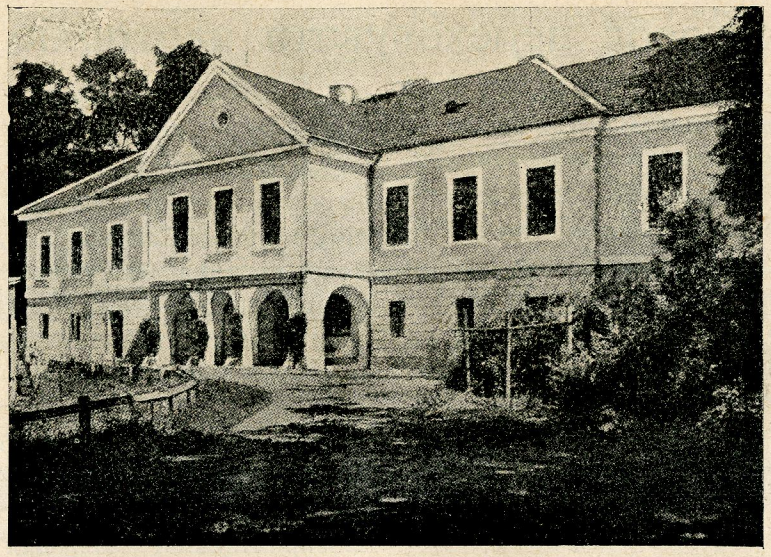
Поміщення державних хліборобських досвідних інститутів в Празі.

Досвідних установ найбільше державних, на другому місці таких, що їх удержує край, а вкінці є кільканацять приватних. Щоби бодай приблизно дати образ всього хліборобського досвідництва в Ч.С.Р. подаємо скількість установ у поодиноких краях (землях).

1. Чехія. а) **Державні досвідні інститути:** для ґрунтознавства (аґропедольоґії) 1, для продукції рослин 5 (біохемічний, біольоґічний, сіножатно-пасовиськовий, садівничо-винарський, для хворіб рослин), для плекан-

ня бараболь 1, для плекання тварин 5 (біольоґічний, біотехнічний, молочарський, рибно-ґідробіольоґічний, пасічничий), для лісництва 3, для с.-г. економіки і рахунковости 1, для хліборобської техніки (культуртехніки) 1, — разом 17. б) **Досвідні державні станиці,** через які інститути переводять свої досвіди: самостійні загальні 11, при хліборобських школах 5, спеціяльні 7, — разом 23. в) **Досвідні установи при високих школах** — 9; г) **Досвідні установи краєві** — разом 4 (аґротехнічна, контролі насіння, торфу, ґрунтознавства). ґ) **Досвідні установи при школах** — разом 4; д) **Досвідні установи приватні** — разом 4.

значена для ґірських господарств, тому головно робить досвіди в луківництві, полонинах і т. д. Має багато худоби, овець і свиней. Має власну молочарню і сироварню. Біля станиці є около 120 моргів землі, а крім того завідує станиця около 5.000 моргами полонин, на які приймається теж худобу околичних господарів. На цих полонинах у височині 1930 м. понад поземом моря є теж окрема метеоролъоґічна станиця. Друга досвідна станиця в **Великій Бакті** призначена для долів і займається досвідництвом головно в ділянці управи кукурудзи і тютюну. Рівночасно займається луківництвом. Крім цих двох станиць займаються на Підкарпат-

Державна досвідна станиця в Великій Бакті на Підкарпатській Україні.

2. Моравія—Шлеськ. а) **Державні інститути:** лісові 2, ветеринарні 2, хліборобські 1; б) **Державні досвідні станиці** — 12; в) **Краєві установи хліборобські** — 3; ґ) **Досвідні краєві станиці** — 2; ґ) **Станиці при школах** — 8; д) **Приватні установи** — 4.

3. Словаччина. а) **Державні інститути** — 3 (2 хліборобські, 1 лісовий); б) **Станиці при школах** — 8; ґ) **Досвідні станиці окремі** — 11.

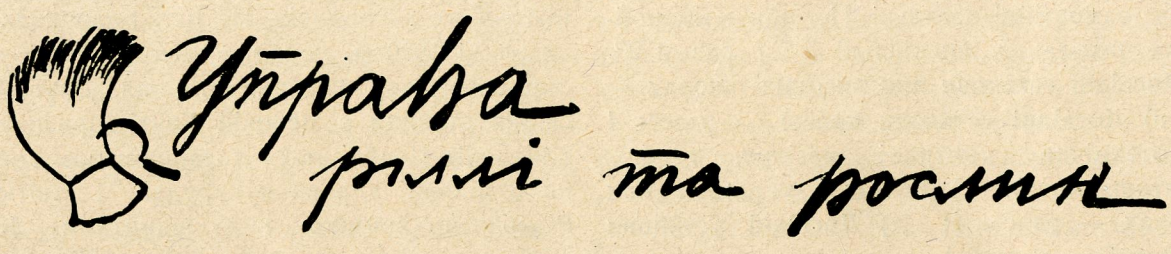
4. Підкарпатська Україна: Тут нема досвідних інститутів, а всі станиці належать до інституту в Кошицях на Словаччині. Зате є в Мукачеві окрема управа досвідних станиць на Підкарпаттю. Державних досвідних станиць на Підкарп. Україні є дві. Досвідна станиця в **Нижних Веречках** при-

тою досвідництвом: 1) державні садівничо-винарські школи в Мукачеві, Ужгороді і Буштині; 2) державні фабрики сливовиці в Мукачеві і Ужгороді; 3) державні винярні в Берегові; 4) державна шкілка кошикарської лози в Мукачеві враз із кошикарськими школами в Іванівцях і Шашварі.

Загалом в Ч.С.Р. є досвідних інститутів 25, а ріжних досвідних станиць 103. Кожна станиця поміщена в вигідному будинку і відповідно уладжена.

Як видно з цього короткого опису, хліборобське досвідництво в Чехословаччині надзвичайно солідно розбудоване. Не диво, що теж і ціла хліборобська культура в тій країні стоїть так високо. Ми, що стоїмо в цім напрямку дуже погано, бо не маємо ніодної

нашої власної досвідної станиці, не говорячи вже про інститути, мусимо помагати собі простими способами, звичайними досвідами. Але від малого треба починати. Тому сподіймося, що наші скромні початки розростуться колись до більшої справи. Треба тільки витривало працювати і вірити, що колись і в нас буде інакше, бож і в других народів починали від малого.

Інж. Ю. Гончаренко.

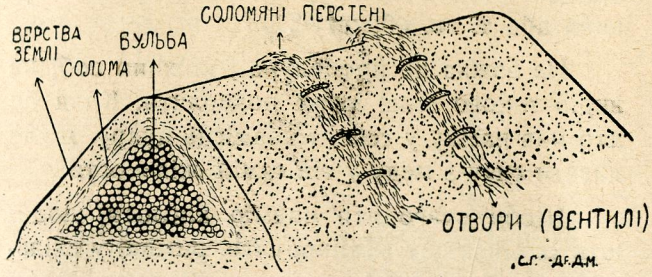
Як треба переховувати картоплю?

Початок уборки показує, що цьогорічний урожай на картоплю є добрий. Але це ще не значить, що увесь урожай картоплі ми зможемо використати, коли не зможемо належно її переховати через зиму. Якщо будемо невміло переховувати картоплю черз зиму, то ми часом можемо мати величезну шкоду за зиму. Для яскравого зясування розмірів таких шкод і їх значіння в господарському життю зупинюсь тут коротенько на одному прикладі з минулорічного урожаю картоплі в Чехословаччині (на Словаччині). Минулорічний урожай на картоплю тут був дуже добрий. Наслідком чого ціни з осени на картоплю були дуже низькі — 2.60—3.90 злотих за метр. сотнар. Але минулорічна осінь була дуже мокра, весь час дощило, уборка картоплі затяглася до пізньої осени. Люде, поспішаючи з копкою, мало звертали увагу на перехованнн. Тому через яких шість тижнів по уборці картоплі багато погнило, а та що не погнила мала великі страти на поживній річевини, головно на крохмаль. Таке нещасливе переховання зразу-ж із осени вже дуже відбилось на цінах господарських продуктів, наприклад — у кінці листопада картопля вже платилась за м. сотнар 11—12 злотих, а місяць пізніше і на збіжжя ціни піднеслись на 10—15 прц., а ціна на тварин упала. Та й не дивно, що картопля може так впливати навіть на ціни інших господарських продуктів, бо-ж вона є щоденною поживою майже в кожній родині, а крім того і для тварин є добрим кормом.

Щоб запобігти великим утратам картоплі в перехованці через зиму, треба знайти причини, які ці втрати викликують.

Найчастіше в зимовій перехованці бульви ушкоджуються **гнитям, промерзанням** та **проростанням.** Загально відомо, що уложені мокрі картоплі без вільного доступу свіжого повітря скоро починають грітись. Таке нагрівання викликається так званим процесом „дихання картоплі", при якому цукор витворений з крохмалу розкладається на вуглекислину та воду, що вилучуються на зовні бульвів. Вогкість від виділення води теж зростає, а від цього (від тепла і вогкости) утворюються найсприятливіші умови для розмноження пліснів та гнилосних бактерій (дрібнотворів). Якщо довший час немає доступу свіжого повітря, то пліснів і бактерій розмножується така сила, що картопля зрештою начинає гнити. Раніш починають гнити бульви, що були ушкоджені при копанці — порізані, потовчені і т. д., а потім гниття переходить й на цілі. Взагалі мокру картоплю тяжко переховувати, бо без доступу свіжого повітря вона загрівається і гниє, а в холодну погоду легко промерзає. При температурі нижче 0° і суха картопля промерзає та дістає солодкий неприємний смак. Така зміна в смаку настає від того, що при низькій теплоті в картоплі припиняється вилучення вуглекислини й води, тоді як в середині бульви, в незамерзлій частині цукор із крохмалу ще твориться. Коли примерзлу картоплю знову дати до тепла в 10—15°, то в неї починається виділення вуглекислини й води, на що спотрібовуються

звишки нагромадженого цукру, тоді солодкий смак зникає. Суха картопля найліпше переховується і найменше тратить своїх поживних річевин при теплі в 1—8°. При теплі вище 8° у картоплі повстає інтенсивний процес „дихання“ і вона через якийсь час починає швидко проростати. На проростання бульви тратять багато крохмалу і білковин. Крім того дуже проросла картопля стає майже непридатною для ужитку, навіть на корм, бо проростки мають багато отруйної річевини — соляніну.

Карптоля в кіпцях укладається на зиму так: кладеться суха, перебрана, не надрізана та не поїджена хробаками; прикривається 15—20 цм. соломою, а з верху присипається ще землею 30—50 цм. Якщо кіпець великий, то варто поробити соломяні перстені (як це бачимо на малюнку), що служать як вентилі для обміну воздуху.

Картоплю відібрану на садження треба переховувати так, щоб життєздатність її не була зменшена. „Дихання“ в неї не сміє припинитися, бо інакше зменшиться або й зовсім утратиться здібність до проростання. Таку картоплю найліпше переховувати в світлих пивницях або льохах з доброю вентиляцією. Світло тут перешкоджатиме розмноженню всяким шкідливим зародкам — та й проростанню світло не сприятиме так як темнота; а провітрюванням можна добре регулювати теплоту. Де немає світлих пивниць, так посадочний матеріял ліпше переховувати в кіпцях,*) а в ніякому разі не в ямах, де без добрих віддушин процеси „дихання“ часто зовсім припиняються і тоді картопля стає цілком непридатною для посадки.

З цього всього бачимо, що до всіх інших праць після уборки картоплі при переховану її на зиму необхідно ще подбати:

1. Щоб вся картопля була ціла, здорова, без примішків землі.
2. Щоб картопля була суха. Коли копка провадиться в дощ, мокру картоплю треба висипати на якийсь час до шопи, щоб обвітріла, а потім можна давати до схованки.
3. Пивниці мусять бути чисті, з доступом світла й свіжого повітря.
4. Кіпці укладати на ґрунті, де не підходить вода і так щоб відбувалася у них вентиляція.

*) Як укладати картоплю в кіпці див. час. „С. Г.“ ч. 18 і 19 за р. 1930.

САДІВНИЦТВО І ГОРОДНИЦТВО.

о. О. Фаціевич.

З чого під осінь можна робити вино?

Найліпшим овочем до виробу вина є терен або тернина, що росте у нас під лісами, у гаях та пустирах. Хоч вона, як її розкусити, є дуже квасна і тяжко собі уявити, яке може бути з неї вино, одначе є вже спрактиковано, що саме вона надається найліпше на виріб вина, що своєю добротою ніяк не уступає правдивому. З неї роблять і легке столове вино, що має смак знаменитих ренських вин, а теж важкі і солодкі. Тернина має в собі 6.8—1.5 проц. квасу, 6—8 проц. цукру та 15 проц. води. Крім цього має в собі багато горбилової кислоти, що і надає вину приємної терпкости та ясности.

Збирають терен вже після морозу. Тоді овоч стає мягкий, добрий до витискання та і більше прибирає цукру. Вино з такого овочу додають теж як мішанку до інших овочевих вин, через що вони скоро кляруються.

Хто хоче стати спеціялістом у робленню вина з терену, повинен памятати про те: до виробу брати спілий та промерзлий, а також і сухий овоч. На 5 л. вина повинен брати для легких вин 1 кґ. овочу, для середних 1½ кґ., а для важких 2—3 кґ. Овоч вариться, проціджується, а відтак дається цукор в скількостях відповідно до ґатунку вина (див. нижче). Після прохолодження дається розчину

з расово-винного дріжджа „Vierka“, ґатунку Бордо, Бургунд, Асмансгавзен або Портвайн.

Роблять теж і у той спосіб:

4—6 кґ. овоча заливають гарячою водою, по кілька годинах розминають або мелють на осібних машинках, витискають сік прасою та додають стільки води, щоби весь плин виносив 10 л. мусту.

Праса на вичавлювання соку з овочів.

Можна теж овочу 4 кґ. заварити з 8 л. води з додатком цукру, а після прохолодження залити розчиною з расового дріжджа. Цукру на легкі вина дається на 5 л. вина для дріжджей Асмансгавзен 650 ґр., для Рідесгейм 800 ґр., для Бургунд 900 ґр., для Бордо 600 ґр., для Портвайну 1700 ґр.

Весь сік зливається до бутель або бочок, але не до самого верха та притикається туго ферментаційним чопом. Так забезпечений посуд кладеться у тепле місце на 2—3 тижні. Коли вже головна ферментація перейшла, перепускають вино з осаду і знов дають до тієї самої посуди з чопом, але кладуть вже у холодне місце, де воно дозріває через довший час. Для пожитку вино готове може бути і по року, але по кількох літах стає воно доперва правдиво зріле та набирає запаху правдивого вина або т. зв. „букету“.

Не важка це процедура і кожний собі на виріб такого вина може позволити. Коли би хто мав пасіку у себе, то замісць цукру, може давати ситу з меду у тій самій скількости.

Щоби злагодити надмір кислоти, додають теж поташу **(Kalium carb. purum)** у скількости 2—5 ґр. на 10 л. мусту. Додають його лише підчас бродження, ніколи після нього.

——o——

Плекання сільсько-господарських тварин

Інж. П. Дубрівний.

З чого можна зробити силос (заквашену пашу) для худоби?

Годівельна господарка вимагає ріжноманітного корму для худоби. Крім ситних кормів (ґрису, макухи), обемистих сухих (сіно, солома, січка) і соковитих (буряк, морква, бруква) в доцільній годівельній господарці заготовляють корм для худоби шляхом силосування (заквашування). Якість силосу залежить від властивости сировини, з якої виготовляють силос. Щоб мати добру сировину на силос, треба знати, коли найкраще та найвигідніше збирати ту чи іншу рослину, себ-то треба вміти визначити так звану „силосну зрілість“.

Найкращою кормовою рослиною для силосу являється **кукурудза.** Кукурудзу збирають для силосвання на початку т. зв. „воскової зрілости“. Це буде тоді, коли зерно легко кришиться нігтем і щойно починає грубіти, листя знизу жовтіють, а зверху ще зелені. Косити кукурудзу на силос раніше цієї пори не слід, бо тоді буде менше ще поживних річевин та й силос вийде гіркуватий. Викошену кукурудзу найліпше того-ж дня засилосувати. Коли кукурудзу збирають на зерно, тоді силосують кукурудзення.

Добрий силос можна ще мати з **соняшника.** Збирати соняшник на силос треба на початку „молочної зрілости“, яка пізнається по тому, що листя ще зелене й стебло не огрубіло, а квіти починають підсихати. В наших умовах урожай зеленої маси соняшника на силос є великий та й силос із нього худоба

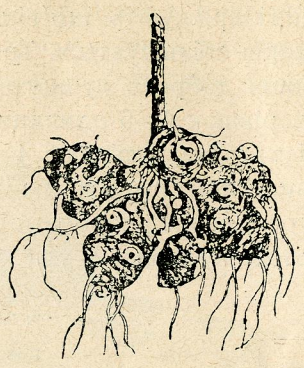
радо їсть, а тому управу цієї рослини варто поширити на наших землях.

Зелена конюшина в Німеччині є головніша рослина на силос. Поживна вартість силосу наближається до соняшникового. Косять конюшину на силос підчас повного цвітіння. При силосуванню втрати поживних річевин багато менші, ніж при збиранню конюшини на сіно.

Люцерну на силос збирають на початку цвітіння. Раніше косити люцерну не слід, бо вона матиме багато ще води та мало поживних річевин. Силосувати люцерну краще другого укосу та силосуючи добре є змішувати з кукурудзою.

Частина стебла і цвіт бульви.

Корінь із бульвами.

Бульва, земляна груша, топінамбур.

Сою косять на силос підчас повного цвітіння. На силос добре робити мішані засіви сої та кукурудзи.

Сорґо на силос використовують переважно віникові та цукрові. Збирають віникові сорти перед початком цвітіння, а цукрові підчас „молочної зрілости" зерна. Одначе слід пильнувати, щоб стебло не загрубіло. Збирають сорґо на силос ще й так: уперше косять перед викиданням віників, лишаючи стерню заввишки $4^1/_2$—5 цм., щоб краще відростала отава. Удруге сорґо косять десь перед приморозками в осени. Такий спосіб використання сорґо дає найбільше продукту на силос.

Буркун косять на силос перед початком викидання цвіткових бруньок. Якщо з яких будь причин доводиться косити буркун рані-ше, то при силосуванню треба його змішати з кукурудзяною чи вівсяною соломою.

Болотяні трави — осоку, рогозу, очерет вважають, як сурогати кормів, які можна до якоїсь міри використати на силос, та й тоді, коли господарство не забезпечене кращими кормами. Осоку збирають на силос рано, заки вона ще не загрубіла. Перестояла й підсохла осока на силос зовсім не придатна. З очеpету на силос варто косити тільки верхівки, це є листя та заки він ще молодий. Рогозу косять перед початком викидання „кіяхів". Перед закладанням силосу провялюють і дрібно ріжуть на січку. Треба памятати, що поміж болотяними травами часто трапляються трійливі рослини, що на силос не слід брати. Добре було-б силосувати осоки в сумішці з іншими рослинами (25% вико-вівсяної мішанки і 75% осоки).

Топінамбур або земляна груша та цикорій також беруть на силос і дають його доброї якости. Бадилля та листя силосують поки воно свіже та зелене.

Гарбузи досить тяжко зберегати свіжими через зиму, а тому їх краще засилосувати. Для цього з гарбуза вибирають зернята, а потім дрібно шаткують і щільненько складають у силос. Одначе самі гарбузи не дають доброго силосу, а тому до них слід додати соломяної січки (10—15%) або кукурудзяної соломи з 20%.

Турнепс так само тяжко зберегати в кагатах, через те його радять порізавши засилосувати в сумішці з отавою або будь-якою соломою. Можна додати до турнепсу отави з 50% чи соломи з 20%.

Цикорія.

Бараболю — недозрілу, зіпсовану чи мерзлу можна добре використати на силос. Перед силосуванням її слід добре очистити від землі та посікти. Коли силосують зогнилу

бараболю, то зіпсовані частини викидають геть, бо гнила бараболя не годиться на силос. До бараболі слід додавати 10—15% вівсяної або ячмінної соломи.

Інколи в господарстві використовують на силос **картоплиння.** Косять картоплиння днів за 10—14 до того, як копати бараболю. Раніше косити картоплиння не слід, щоб не зменшити врожай бараболі. Відомо, що свіже картоплиння давати худобі не можна, бо в ньому є трійлива річевина — **солоніна,** а при силосуванню ця річевина зникає. Багато кращий буде силос із картоплиння, коли додати із 25% зеленої кукурудзи. Сухе картоплиння та пошкоджене грибними хворобами на силос не годиться.

Досить поширене силосування **бурякової гички та марковиння.** Силосуючи треба пильнувати, щоб на гичці не було землі. Силос із гички дуже добрий.

З осени часто перепадають дощі, через що буває неможливо висушити на сіно отаву. Щоб її зберегти, слід краще засилосувати. Суха або приморожена отава на силос не годиться.

В цукробурякових районах дуже важливе значіння має силос із **жмаків.** Силосують жмаки або в чистому вигляді, або домішають 15—20% січку з вівсяної, ячмінної і кукурудзяної соломи. Коли силосують жмаки без домішки грубих кормів, то роблять у дні споруджения дірку, щоби стікала зайва вода, бо свіжі жмаки мають чимало води, яка перешкоджає як слід силосу шумувати.

Оце є ті найголовніші продукти, що можна добре використати на силос, а відтак забезпечити своє господарство соковитими кормами. Нормальний розвиток молочної господарки вимагає як найбільше соковитих кормів, а передовсім силосованих. Досвіди підтверджують, що від силосу удій молочних корів збільшується. Треба сказати, що 1 одиниця доброго лучного сіна своє поживність дорівнює 4—5 одиницям силосу гички, себ-то 1 кґ. сіна дорівнює 4—5 кґ. силосу. З цього висновок, що вже найвища пора для наших господарів розпочати заготовляти силос для своєї худоби.

——o——

Д-р Евген Томашевський.

Кілька уваг в справі орґанізації яйценосного птахівництва в селянському малоземельному господарстві.

ЗАГАЛЬНІ ЗАВВАГИ.

Сучасна господарська кріза приневолює господаря звернути більшу ніж дотепер увагу на птахівництво, а передовсім на годівлю курей на яйця. З ріжних часописів вже озиваються голоси, що треба розбудовувати птахівництво; часом навіть можна стрінути думку, що село наше досить швидко і легко може збільшити кількість курей і піднести їхню несливість.

В дійсности справа розбудови нашого птахівництва є труднішою, ніж то видається на перший погляд і вимагає великої обережности.

В практиці наших господарств основним видатком в птахівництві є вартість кормів. Кожне нове господарство вже при поділі звичайно одержує певну кількість курей від того господарства, з якого виділяється. В дальнішому кількість птиці збільшується шляхом розмножування у власному господарстві; часом лише купується розплодові яйця або півня. Видатки на помешкання невеликі, бо значна частина господарств немає спеціяльних курників, а утримує курей в інших господарських будівлях. На обслуговування курей окремі робочі руки не виділяються. Основним кормом являється послід, кухонні рештки, картопля, висівки. Недохват цих кормів покривається вже повноцінним зерном.

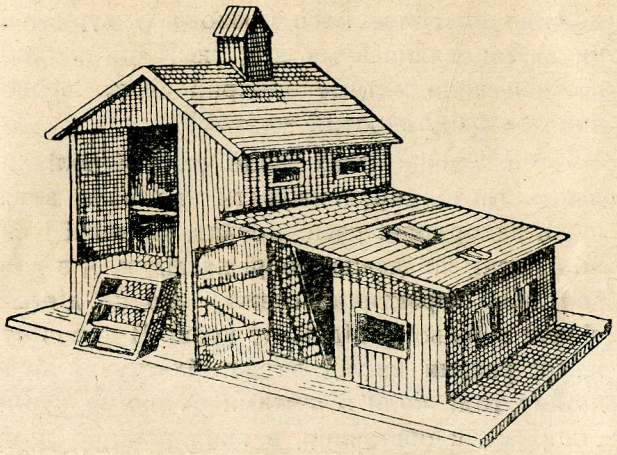
Отже кількість дешевої паші, якою розпоряджає господарство і яка не може бути сама безпосередньо корисно переведена на гроші, і означує в першу чергу ту кількість курей, яка в господарстві і утримується.

При такому стані калькуляція не відограє поважнішого значіння. Навіть при низьких цінах на яйця одержується певний гріш,

якого все одно не вдалосяб осягти за дешеві корми, що використали кури.

Інакше виглядає справа, коли господар хоче побільшити табунець курей понад ту кількість, на яку вистарчає запас дешевих кормів у господарстві. Кожна зайва курка потягає видаток вже повноцінних кормів. Згодовуючи повноцінне зерно не оплатиться залишатись при простих малонесливих курах. Запровадження несливих курей — расових, крім видатку чи то на купівлю племінних курчат чи розплодових яєць, потягає за собою видаток на курник, без якого расові кури легко марнуються.

В цьому випадку стає необхідним вже точне обрахування всіх видатків і прибутків. Таке обрахування не є дуже легке і вимагає з боку господаря і досвіду і пильної уваги.

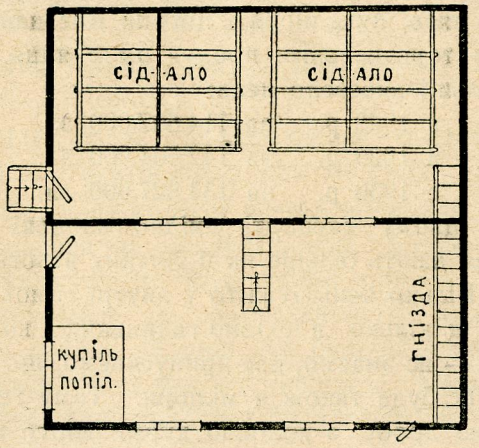
Курник, в якому в окремій частині наліво є сідала, а в нижній направо гребовище і гнізда здовж задньої стіни. З гребовища дістаються кури на сідала отвором у середній стіні по драбині.

Практика показує, що в годівлі курей все краще виходить той, хто розпочинає від малої годівлі і тільки ступнево в міру набування вправи і досвіду її поширює. Спроби організації відразу великих курячих фарм досить часто заламуються. В Німеччині ще не так давно була розповсюджена приповідка, що як хочеш багато грошей стратити, то запровадь нараз багато курей. Чехословаччина в останньому десятилітті була краєм, де заламувались спроби творення великих курячих фарм.

Наше селянське господарство, розпоряджаючи власними робочими руками і дешевими кормами, має свої переваги.

ДОЦІЛЬНІ КУРНИКИ.

Основним моментом у птахівничій господарці буде забезпечення низької собівартости яйця і птиці, з чим власне і вяжеться дохідність від птахівництва*). На зниження собівартости продукту впливає з одного боку збільшена продуктивність, себ-то збільшена несність, а з другого — дешева і доцільна організація цілої господарки. Тут передовсім має значіння: як найдешевші, але притім відповідні, себ-то сухі, теплі, і ясні курники та як найдешевші в даних умовах, але вистарчаюче щодо кількости і якости корми. При будові курників, яку треба переводити по господарському, найдешевше, керуємося слідуючими даними: на 1 кв. метр підлоги 3—4 курки; гніздо звичайне одно на 7 курок, а контрольне на 3—4 курки; 1 метр сідала на 5—7 курей. Звичайно квадратові будівлі обходяться дешевше, як видовжені, однак видовжені з довгою південною стіною більше впускають світла. Коли робимо криту загорожу, де кури перебувають в негоду, грабаючись в підстилці, то виходимо з розрахунку 1 кв. метр підлоги на 3 курки.

Плян цього-ж курника. З переду бачимо гребовище, а в ньому під правою стіною гнізда, в лівому куті пачку з піском і попілом (куряча купіль). Посередині видно драбину і отвір до другого переділу з сідалами.

(Далі буде.

*) В справі дохідности птахівництва велику ролю відограє ще і організація збуту. При добре зорганізованому збуті продуктів птахівництва через власні кооперат. організації господарства все мають більший дохід із курей. — Автор.

Читайте і передплачуйте часопис „Сільський Господар“.

Гр. Герман.

Як побільшити кількість і поліпшити якість яєць у наших курей?

Домашня птиця дає свому господареві яйця, мясо, пух, пірря і погній. Але найважнішим торговельним продуктом є яйця. Так із Польщі вивезено яєць:

в 1928 р. за 114,697.000 зл.
в 1929 р. за 142,504.000 зл.
в 1930 р. за 134,827.000 зл.

В цьому експорті східно-галицькі воєвідства дають більше як половину всього вивозу. Кілько яєць зужито у внутрі самої держави, а кілько в східно-галицьких воєвідствах — не знаємо, але припускаємо, що вартість їх буде також в міліони. Тому господаркою дробу, а головно курми варто поцікавитися. Читаємо в часописах, що за яйця з Польщі (тут є яйця і наших курей) платять закордоном менше, чим за яйця з інших країв. За яйця з Польщі плачено часто 40% менше, ніж приміром, за яйця з Данії.

Чому?

Бо яйця з Польщі гіршого сорта; вони дрібні або ріжної величини, ріжної ваги, брудні, ріжнобарвні, несвіжі, тощо. Хто-ж поносить вину за гіршу якість птахівничого продукту? Скажемо, може птиця? Ні в якому разі. Птиця дає такий продукт, який вона **в даних обставинах** може дати.

Візьмемо під увагу кількість продукту. Дика курка банківа або дика качка крижня кладе в цих обставинах, в яких живе 9—12 яєць в році. І воно зовсім правильно. Дика курка чи качка живе цілий рік без даху над головою. Раз нагріває її тепле і лагідне проміння сонця, то знов дошкулює слота, холод і сніговія. Раз найдеться поживи досить або й забагато, другим разом треба терпіти голод. Ради вишукування поживи, охорони життя приходиться що хвиля міняти місце осідку. В таких обставинах ця дика птиця дає тільки 9—12 яєць в році. Більше яєць вона дати не може. Натомість домашня курка чи качка, потомок диких предків, у кращих життєвих обставинах кладе в році, залежно від розплодового добору і догляду, 60—80—100—200, а то й більше яєць. Птичий продукт залежить від обставин, в яких приходиться птиці жити. Отже кількістю та якістю продукту птици керує **свідома воля** людини. Наукові досягнення доводять нам, що через умілий добір, догляд та годівлю, краща несучість птиці, більші і тяжчі яйця у неї є не випадкове, а зовсім закономірне явище, на яке **свідома воля** людини може так чи інакше впливати. Наша-ж птиця дає гірший продукт тому, бо в нас самих нема свідомої волі, щоб одержувати кращий продукт від неї. Наш мозок і наші руки не працюють у цьому напрямку, щоби нашу птицю заставити давати нам першокласний яєшний продукт. Бо-ж чи ми цікавимось складом яйця, або який рід поживи пособляє його розвоєві у курки? А чи застановлялись ми над тим, після якої поживи яйце матиме прикрий смак, червоний або блідо-жовтий жовток?

В останніх часах люде доброї волі кидають гасло спроваджувати на наші землі чужі, закордонні раси, мовляв, усталені і випробовані, які дають добрі наслідки. Я з довголітньої практики скажу, що це діється тільки в їхньому рідньому краю. В нас із чужими расами вислід вповні блискучий буде щойно тоді, коли з чужими расовими курми створимо й **обставини,** в яких вони в свому краю живуть, а саме: курники, догляд і тамошніх годівельників із їх високою культурою, а до того ще має величезний вплив на продукцію курей клімат. Інакше — шкода заходу. Наші люде мали вже Віяндотів, Орпінгтонів, Плімутів, Мінорок, Фаверолів і другі раси. А я дозволю запитати — де вони всі? Вони розплилися всі у масі звичайної курки. Др. М. Вількенс, проф. сіл.-господ. Академії у Відні в своїй книжці: „Die Rinderrassen Mittel-Europas" на стор. 18. пише таке: „Від одного з визначних господарів Буковини довідуюся, що в цьому краю досі було впроваджено 16 ріжних рас, а всі вони в своїй ужитковности йшли все назад і прийняли вкінці подібні форми, як тамошня місцева степова раса".

Дайте нашому селянинові найбільших чужих расових курок, а він вам скаже: „вона мені негодяща — велика, вона багато їсть". І це є правильно — оскільки його птахівниче

господарство має напрям яйценесучий, то для нього дрібна курка вигідніша. Нам ані не треба чужих рас, ані не пробуймо з нашої дрібної яйцекладної курки зробити курячого „слона". Змінім тільки некорисні обставини, в яких наші кури живуть, — а саме:

1) не випродуймо рослого молодняка по ярмарках жидам та не лишаймо на розплід миршавих, недокровних „покрак";

2) лишаймо до розплоду тільки молодняк по яйцекладних родичах — можливо одної величини, ваги, краски пірря і подібного вигляду;

3) будуймо для птиці вигідні, ясні і теплі курники;

4) годуймо наш дріб поживою, яка корисна для яйцекладних курей;

5) контролюймо нескість наших курей і важмо їх яйця та записуймо все те у записник;

6) великі і тяжкі яйця продаваймо нашим кооперативам, а ніколи іншим покупцям; такіж яйця берім на розплід;

7) дрібні і малі яйця зужитковуймо в кухні;

8) птицю, яка несеться мало, що кладе дрібні яйця, даваймо під ніж, щоб і насіння таких курей пропадало;

9) при всяких досвідах із птицею — роздумуймо чому так, а не інакше поступаємо;

10) читаймо багато птахівничої літератури;

11) цікаві спостереження оголошуймо в господарській пресі для дискусії.

Великим кроком вперід я вважав би ще закладання на кооперативних основах птахівничих фарм. Такі фарми можуть багато причинитися до одностайности продукту, яким є яйця. Фарма, яка буде керована розумним і фаховим птахівником, може приносити гарні прибутки її власникові і сповняти при цьому культурну місію між населенням даної округи. Але про це докладніше скажемо вже другим разом.

——o——

Під увагу всім господарям!

Годівельно-ветеринарний курс влаштовує „Сільський Господар" у своїй школі в Коршеві коло Коломиї в часі від 16. листопада до 26. грудня 1931 р. Умови приняття гляди часопис „Сільський Господар" з дня 15. вересня ц. р. ч. 18. стор. 383.

Годівля сільсько-господарських тварин і **контроля молочности** є одиноким порятунком в нинішніх тяжких часах, тому користайте з нагоди і спішіть на ці курси. Там навчитеся всього, що потрібно знати, щоби з господарства мати як найбільші прибутки.

Кружки „С. Г." і кооперативи висилайте кандидатів на ці курси, бо укінчені кандидати, як повернуть, поможуть Вам у Вашій важкій праці!

До всіх Філій і Кружків Т-ва „Сільський Господар"!

Під теперішню хвилю „Рідна Школа" переживає дуже тяжкі матеріяльні часи. Освіта і виховання нашої молоді в великій мірі лежить у руках цілого українського громадянства. Тому є на обовязку всіх зорганізованих господарів у Філіях і Кружках „Сільського Господаря" прийти з відповідною допомогою „Рідній Школі". Будьмо свідомі того, аби підтримати морально й матеріяльно 50-літній наш громадський дорібок!

Жертви надсилати до Головної Управи „Рідної Школи", Львів, Ринок 10.

Хлібороби! Обсівайте свої поля насінням добірним, чистим від насіння бурянів і протроєним.

МЕЛІОРАЦІЯ І КОМАСАЦІЯ.

Інж. Іван Лапчук.

Чого не сміється переочити в часі комасації?

Комасація — це переворот—революція в сільському господарстві. Метою такого перевороту є осягнути кращі умовини господарювання. Шлях до цього може бути **добровільний,** щоби скасувати шахівницю ґрунтів, або **примусовий,** що передбачає закон держави. Закон, ставлячи загальне добро понад індивідуальні користи, стремить в більше або менше радикальний спосіб переводити землеустрій. Таким радикальним законом є польський зновелізований закон о комасації ґрунтів з д. 31. VII. 1923 (Д. З. Д. з р. 1927. ч. 92. п. 833) і до нього розпорядження Міністрів Земельних Реформ і Справедливости з дня 23. VIII. 1928 (Д. З. Д. з р. 1928. Ч. 87. поз. 763).

Тому, що закон о комасації є **радикальний,** треба уважно слідкувати за всякими роботами в часі комасації і не сміється переочити найменшого випадку.

Чомуж цей закон **радикальний?**

Комасаційний закон не вимагає навіть більшости чи то голосів чи посілостей заінтересованих внескодавців о переведення комасації. При цьому законі вистарчить один голос одного господаря, оскільки посідає 25 га (49 морґів) землі розділеної в дрібній шахівниці між чужими землями, або 1/10 часть цілої посілости даної адміністраційної одиниці (села або катастральної громади), що є в шахівниці між тими землями, коли та громада або село не має більше, як 200 га землі всієї разом у своїх границях. Наприклад: в селі, яке має 300 га землі, внескодавці о комасацію мусять виказати чи то один чи більше разом, що посідають в шахівниці 25 га; в селі, яке має 149 га, внескодавець чи більше їх мусять виказати, що посідають принайменше 14.9 га — в тому селі; такі внескодавці чи навіть один можуть викликати на підставі приписів закону комасацію ґрунтів цілого села.

Однак приймімо, що в селі є такий ідеальний стан: один господар має шахівницю, а всі інші мають ґрунт неначе скомасований. Отже коли той господар згідно з законом внесе подання о комасацію, то чи муситься комасувати ґрунт цілого села, чи є яка оборона?

Арт. 39 комасаційного закону виразно означує, що комасацію можна в кожному часі занехати на підставі ухвали 3/4 більшости голосів всіх учасників*) комасації з тим, що поносять дотеперішні кошти витрачені урядом на комасацію. Тому і польський комасаційний закон не є так знова радикальний. Належить тільки його докладно знати, а зглядно не переочити певних моментів.

В повищому прикладі, коли земельний комісар приїде до села в ціли справдження внесення заінтересованого в перепровадженню комасації, належить негайно скликати збір всіх господарів села (не сміє бракувати ані одного без оправдання), ухвалити більшістю 3/4 голосів занехати з відомих мотивів комасацію і ухвалу зараз предложити земельному комісареві. Тоді Окружний Земельний Уряд по докладному справдженню напевно відкине таке внесення з тих зглядів, що ради одного господарства не можна нарушувати всіх інших правильно устроєних господарств.

Це дуже часто трапляється, що господарі переочують цю справу. Коли Зем. Уряд вже видасть рішення о комасації ґрунтів даного села, то таке рішення в терміні 14 днів від дня оголошення війтом чи солтисом в селі можна заскаржити до Міністерства Земельних Реформ. А мине термін — скаржити не можна. Не можна навіть скаржитись у земельних урядах, коли їм не оголошено рішення, бо згідно з законом оголошується все звязане з комасацією в спосіб практикований в даному селі: — чи то через оповістку на публичній таблиці, чи через оголошення на сході господарів чи через десятника від хати до хати і т. п. Навіть того треба допильнувати. Може лучитися, що війт чи солтис не оголосять, а відповідять урядам, що оголосили, — тоді треба їх скаржити зараз-же до староства, доказати вину і просити Земельний Уряд о при-

*) Учасником комасації називаю тих господарів, яких ґрунт комасується.

вернення терміну до заскарження даного рішення. Скаргу вноситься все до вищої інстанції, але на руки тої інстанції, яка видала рішення. Наприклад: рішення видав Окружний Земельний Уряд, — тоді скаргу вноситься до Міністра Земельних Реформ через Окружний Земельний Уряд. Але може бути й так, що люде все зіґнорували чи переочили, а до села приїхав землемір розпочинати роботу. Йому не сміється ставити опору. Чиж є рятунок? Так.

Арт. 39 комасаційного закону дозволяє учасникам комасації в кожній хвилі перервати і занехати комасацію ухвалою 3/4 голосів всіх заінтересованих господарів, які мають право голосу. Але ті, що голосують, мусять поносити кошти дотепер витрачені на комасацію урядом. Отже чим пізніше село схоче залишити комасацію, тим більші кошти даремно поносить громада.

Уряди, що наглядають і провірюють саму акцію комасації, вкінці її затверджують. Тому заінтересовані поодинокі господарі повинні передовсім самі допильнувати, щоби комасація кожному господареві вийшла на користь і другого не скривдила. Підчеркую це, бо землемір навіть найліпшої волі чи навіть Комасаційна Рада негодні доглянути всього у кожного господаря зосібна, а ще менше Окружна Земельна комісія. Тому як розпочалася комасація, то треба пильнувати вже до самого закінчення і то всюди: чи в полі, чи дома, і в пляні і в реєстрі, і в уряді і в суді, і табулі чи гіпотеці, а не легковажити, махнувши рукою і здатися „на волю Божу".

До всього цього належить допильнувати, щоби до комасації віддати весь ґрунт у даному селі, нічого не забути, ані через „помилку" не зачислити собі сусідських парцель, бо то однаково вирине і тільки наробить клопоту і коштів. Рівночасно на кожну парцелю треба виказати актом власности, а принайменше посідання під титулом власника щонайменше від року (російська займанщина). На тім опреться комасація. Як землемір робить поміри парцель на ґрунті чи справджує, належить бути особисто кожному на своїй кожній парцелі, а не здатися на сусіда.

В той спосіб уникнеться всяких сумнівів, спорів, скарги, а з тим получених видатків і навіть маєткових значних страт і непотрібних судових процесів. **Будьте в часі помірів особисто на всіх своїх парцелях!**

(Далі буде).

ЛИСТИ ГОСПОДАРІВ-ПРАКТИКІВ.

Під редакцією В. Доманицького, доцента Укр. Госп. Академії в Подєбрадах (Ч. С. Р.).

ЛИСТ ч 19.
Господар Гринько Грабовенський
с. Грімно, пов. Рудки,
Галичина.

МІСЬКЕ ЛАХМІТТЯ — НЕ ДЛЯ НАС!

Дорогі брати-селяне! В часопису „Сільський Господар" пишуть статті аґрономи — вчені люде; але пишемо й ми — хлібороби. Ділимось поміж себе через наш господарський часопис „Сільський Господар", висказуємо в ньому собі ріжні поради та спільно прагнемо і стремимо до ліпшого „Завтра". Поволі зачинаємо один одного розуміти і по вказівках одинокого господарського нашого часопису „Сільський Господар" йдемо поступово до нової господарки.

Сьогодні нам вже тяжко господарювати по старому! Ну, а чомуж тяжко? Бо видатки робимо більші, ніж маємо прибутки в господарстві. Кричимо, що наше село бідне і з непроглядних злиднів тяжко йому відряпатись. Тимчасом видаємо гріш зовсім без потреби на річі, без яких дуже легко на селі обійтись. Спитаймо самі себе — на що до села кульчиків на вуха, перстнів на руки, шовкових панчох, шалів, краваток, ланцюжків на груди, ріжних пудр, колінських вод, електричних лямпочок, мештів; на що тримати повні скрині ріжного одягу (хустин, спідниць, запасок, блюзок і т. д.). Коли-б дівчина дала ті гроші на процент, що коштують ті строї і лежать без потреби в скрині, де їх міль точить, то можна-б було легенько купити морґ поля, бо

земля — то сталий капітал. А на добрий плуг, борону, на спільну сівалку, на добірне насіння збіжжя та насіння трав, погної та на інші господарські потреби гроша нема, — а на вбрання для молоді десь гроші находять. Про розпусту, як то по наших селах нині буває, вже й не говорю. Фахових книжок і часописів у селі майже не найдеш і ніхто нічого не читає, а як і читає, то якісь байки, — по своїому фаху (по господарству) — то й книжок не показуй.

Навів я оце кілька фактів із життя наших сел і знаю, що де-хто мене осудить, а може хто й правду за мною признає. Я можу сказати отверто, що з вищесказаних причин підупав наш дорогоцінний селянський промисл, за котрим не жаль заплакати. Бо колись наші села виробляли власноручно з власного сирівцю добрі, міцні та чудесні матеріяли. І вбрався бувало селянин чи селянка в свій народній стрій — аж душа раділа і світ дивувався з краси того нашого українського строю. А де-ж він тепер подівся? Перемінився в лиху, фабричну. А ми свої сирівці продаємо, купець на них заробляє, фабрикант теж, а тоді вже купуємо їх ми, хлібороби, на кредит і платимо вдвоє, як коштує.

Отже-ж, селяне-хлібороби! Обраховуймося з нашими приходами, не видаваймо ані гроша більше від нашого приходу, бо маленьке обмеження в видатках на себе в скорому часі дасться побачити.

Від Редакції.

Вже кілька років всі наші часописи безперестанно пишуть про необхідність заведення ощадности. Дійшло до того, що ощадністю почали звати і доцільне уживання капіталів у господарстві. І можуть із того вийти великі помилки. Бо інший господар може собі сказати: „Як ощадність, так ощадність — не купую ні погноїв, ні насіння, ні часописів, ні книжок!“ Господар Г. Грабовенський доцільно вказує, де саме, на чому саме треба заощаджувати: ріжні прикраси, дороге вбрання, горілка, тютюн — от на чому треба ощадити, але не на насінню, погноях, господарських книжках, господарських часописах. Господарські витрати треба робити розумно, доцільно, розраховуючи на підставі певних спроб, що від того чи іншого вложення капіталу в господарство може господар мати. Але коли розрахунок каже, що від посіву конюшини чи там від уживання погноїв будуть великі заробітки — не треба боятися зробити той видаток на насіння чи на погної. А вже ніяк не треба боятися видатків на господарський часопис і господарську книжку.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ.

1) До цього числа долучуємо чеки П. К. О. і просимо всіх наших П. Т. Передплатників вирівняти передплату за часопис по кінець 1931 року. Хто з П. Т. Передплатників часопису має вирівнану передплату по кінець 1931. року, того просимо використати залучений чек на замовлення наших видань — головно календаря на 1932 рік, або приєднання нового передплатника.

2) Хто не вирівняє передплати за часопис „Сільський Господар“ по кінець 1931. р. найдальше до кінця жовтня, Товариство буде змушене вислати їм упімнення, за що буде дочислювати по 50 гр. як зворот коштів упімнення. — Просимо дуже заощадити собі і нам зайвих витрат!

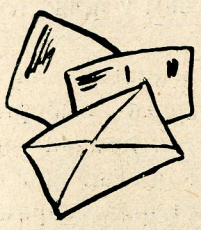
3) Не одержане число часопису „Сільський Господар“ треба обовязково реклямувати в місцевому почтовому уряді.

В Адміністрації часопису реклямувати неодержане число часопису лише тоді, коли місцевий почтовий уряд на реклямацію часопису не доручив. В такому випадку треба подати день і місяць, в якому внесено до місцевого уряду реклямацію, щоби можна було зробити донесення до Дирекції почт і телєґрафів у Львові. — Реклямація часопису є вільна від почтової оплати.

Хто придержується точно наших вказівок, одержує точно часопис.

4) Нагороди: Читай число 18. часопису „Сльський Господар“!

5) Приятелем господаря стане кожний, хто намовить його купити Календар „Сільський Господар“ на 1932 рік, спільний Калєндар „Сільського Господаря“ і „Центросоюзу“. Запас невеликий, тому спішіть із замовленнями!

Життя в товаристві

Резолюції та побажання з господ. наради в Луцьку, що відбулася 30. VIII. 1931.

1) Загальна економічна криза дуже тяжко відбилася на господарстві й добробуті українських хліборобських мас луцького повіту й особливо через те, що: а) ці маси не мали сприяючих умовин, щоби поставити в себе сільсько-господарську культуру нарівні з іншими країнами, б) не находили необхідних на господарську розбудову кредитів, в) не могли, внаслідок цього наладнати організованого збуту й перерібки сільсько-господарських продуктів і г) в великих розмірах потерпіли від градобиття.

2) Перші підвалини під організоване господарське життя українських мас поклала в повіті українська кооперація (споживча, кредитова й молочарська) й що українські кооперативи є великим добродійством для селянських мас та єдиною доцільною формою боротьби з кризою й єдиною дійсною вихідною точкою до розбудови господарського життя.

3) Філія „Сільського Господаря“ в Луцьку перша започаткувала організовану аґрікультурну працю серед української хліборобської верстви повіту й причинилася до розбудження господарської свідомости населення та зацікавлення новими формами господарювання.

4) Одначе в досьогодняшній розбудові господарського життя бракувало ще ясного розуміння актуальности господарських питань та тісної співпраці в цій ділянці всіх українських організацій — Філії „Сільського Господаря“, Кооперації і „Просвіти“ та що ця співпраця й взаємне допомогання собі в господарській роботі є рішучою вимогою часу.

5) Для боротьби з кризою та розбудови господарського життя є необхідним: а) ширення серед хліборобських мас силами всіх організацій сільсько-господарського й кооперативного знання, б) збільшення мережі українських кооператив у повіті, в) зорганізування збуту й перерібки сільсько-господарських продуктів, г) змобілізування з цією метою розпорошеного народнього капіталу, д) втягнення в число членів „Сільського Господаря“ всіх українських організацій і всіх поодиноких селян-хліборобів і е) співпраця в цьому ділі Філії „Сільського Господаря“, Кооперації і „Просвіти“ з усіма її сільськими філіями.

Переходячи до конкретних завдань моменту, нарада висловлює такі побажання:

1) щоб Філія „Сільського Господаря“, кооперативи й Повітова „Просвіта“ з метою господарського усвідомлення, виховання й підготовання до практичного життя хліборобських мас, а в першій черзі — сільської молоді, ширили господарську літературу, а зокрема — господарські й кооперативні часописи, закладали сільсько-господарсько-кооперативні бібліотеки, спільно улаштовували реферати на господарські теми, наради й зїзди та господарсько-кооперативні курси і т. д.;

2) щоб була усунена сепаративна й безплянова робота поодиноких міських і сільських організацій в ділянці сільського господарства та щоб надалі вона велася пляново й скоординовано під проводом покликаного для цього товариства „Сільський Господар“ — Філія в Луцьку;

3) щоб кооперативи всіх типів пройнялися свідомістю, що їхньою метою є не тільки матеріяльні осягнення, але головним чином — підняття господарства й добробуту мас, і тому щоб, осягаючи матеріяльних цілей, уділяли належної грошевої допомоги на аґрікультурну й загально-освітню працю Філії „Сільського Господаря“ й „Просвіти“;

4) щоби з метою обєднання й розширення аґрікультурної і аґрідопомогової праці в повіті кооперативи та їхні члени, як рівнож члени Філій „Просвіти“, стали членами Філії „Сільського Господаря“;

5) щоби кооперативи всіх типів, а зокрема банки, взяли участь в утриманню аґроно-

мічно-інструкторських сил при Філії „Сільського Господаря“, вносячи на цю ціль ясно окреслені асигнування до своїх бюджетів та акуратно їх виплачуючи;

6) щоби з огляду на тяжку кризу збіжевого господарства українські організації розпочали пропагування додаткових галузів селянського господарства: молочарства, садівництва, городництва, птахівництва, шовківництва й т. д. по пляну „Маслосоюз“ і Філії „Сільського Господаря“ та за їхньою фаховою допомогою;

7) щоби з тої самої причини та з огляду на поплатність молочарства була переведена силами всіх організацій пропаганда за закладання молочарських кооператив, одначе, щоб населення було освідомлене, що молочарство не дасть належної користи без налагодження правильної годівлі худоби, контролі молочности, сіяння пашних рослин і взагалі заходів до поліпшеня раси худоби;

8) щоби з огляду на те, що загибіль у дрібному господарстві худоби є великим ударом для хлібороба та що кредити на закуп худоби є дуже утруднені, всі організації причинилися до найширшої реєстрації селянських корів у Секції плекання й охорони тварин при Філії „Сільського Господаря“, що видаватиме вразі загибелі корів грошеву допомогу, та щоб усі ті особи, які стоять на чолі Кружків „Сільського Господаря“, кооператив і Філій „Просвіти“, задля прикладу другим, перші зареєстрували свої корови й взагалі взяли на себе цю акцію;

9) щоби з метою змобілізования народнього капіталу, необхідного для господарської розбудови, всі організації причинилися до закладання по селах кредитових кооператив і підсилення вже існуючих, перевівши з цею метою належну пропаганду;

10) щоб, маючи на увазі зміцнення господарсько-кооперативної пропаганди, всі українські організації приклали сил до розвитку „Українського Кооперативного Кіно-Театру“ в Луцьку, послуговуючися ним у цілях господарської пропаганди;

11) щоби з огляду на великі шкоди, які причинило градобиття нашим хліборобам, усі українські організації підтримали акцію Секції плекання й охорони рослин при Філії „Сільського Господаря“ в Луцьку, спрямовану до того, щоб з майбутнього року видавати своїм членам допомогу збіжам у випадках градобиття, а тепер випозичити зерно на насіння хліборобам, що потерпіли від граду в цьому році; щоб у цій акції приступлення до Секції та реєстрації землі взяли участь у першій черзі ті села, які не мають страт від градобиття, та щоб перевели в себе збірку збіжжя на насіння для тих, у кого нема зерна на цю потребу (якщо на це буде відповідний дозвіл) під проводом Філії „Сільського Господаря“ й при участи в кермі збіркою представників усіх повітових організацій з тим, щоб звернене в майбутньому році збіжжя пішло на допомоговий фонд Секції та нарешті, щоб негайно були заложені по всіх селах збіркові комітети з трьох поважних і діяльних громадян;

12) щоб усі українські організації повіту, розуміючи необхідність налагодження збуту й перерібки сільсько-господарських продуктів, ужили всіх заходів до урухомлення сільсько-господарської кооперативи „Український Господар“ в Луцьку та щоб усі Кружки „Сільського Господаря“, кооперативи (кредитові, споживчі й молочарські) та Філії „Просвіти“ внесли відповідне до своїх засобів число уділів;

13) щоб усі організації і свідомі громадяне шляхом уділення позички Філії „Сільського Господаря“ в Луцьку причинилися до заложення при ній зразкового господарства, в якому селяне й взагалі особи, що ведуть господарство, могли-б набувати насіння, щепи, розсаду, яйця й гнізда расових кур і т. д.;

14) щоб наступна повітова господарська нарада була скликана не пізніше січня 1932 р.

Не відкладайте на завтра, бо може бути запізно!!!

Купіть ще сьогодня прекрасно виданий одинокий наш правдиво-господарський

„Календар Сільський Господар на рік 1932“,

що вже за ціну 3·50 зол. може принести Вам неодну добру раду, яка серед теперішньої господарської нужди поможе Вам в біді.

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Рік І. Львів, дня 1. жовтня 1931 р. Ч. 19.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРГАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ“, СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редагує: Редакційна Колегія „Центросоюзу“. Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар“. Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар“.

Торгівля молочними продуктами.

П. А. П. подає, що в місяці серпні вивезено з Польщі 14.819 м. сотн. молочних продуктів на квоту 6.327 тисяч золотих. — В тім самім часі спроваджено до Польщі із закордону 603 м. сотн. молочних продуктів на квоту 172 тисячі золотих.

На поодинокі роди молочних продуктів, які вивезено закордон, припадає:

	м. сотн.		тисяч зол.
на масло	13.873	на квоту	6.225
звичайний сир	683	„	25
швайцарський сир	151	„	53
інші сири	90	„	24

Натомість привезено до Польщі:

	м. сотн.		тисяч зол.
казеїни	267	на квоту	51
бриндзі і кварглів	109	„	27
загран. сирів, конденсованого молока ітп.	227	„	94

На масло припадає 90—95% всіх вивезених молочарських продуктів. В порівнанню з кількістю вивезеного масла в серпні минулого року вивезено цього року менше о 5%, а в порівнанню до вартости осягнено 8% менше, чим в тім самім часі минулого року.

Причина спадку вивозу і цін молочних продуктів з Польщі є збільшення продукції першої якости молочних продуктів інших країв та спадок консумції (споживання) молочних продуктів в тих краях, які ці продукти спроваджують.

Молочні продукти з Польщі, які є гіршої якости в порівнанню з молочними продуктами інших країв, мають не лише нижчу ціну, але тратять чимраз більше відборців, яким оферують в більшій кількости молочарські продукти першої якости інших країв.

Централя української молочарської кооперації „Маслосоюз“ предбачала це заздалегідь і від трьох літ веде інтенсивну працю в напрямі поліпшення техніки виробу масла, щоби осягнути масло першої якости. Це є можливе лише в більших **районових молочарнях,** вивінуваних в модерні уладження, які уможливлюють виріб доброго масла. Цю працю „Маслосоюзу“ треба сильно попирати. Належить повести широку пропаганду за збиранням **уділів** для розбудови районових молочарень та їх моторизації.

Коли часом ще і нині можна почути, що уділ 25 зол. від одної корови за високий, що його бідний селянин не може заплатити, то кожний хто так думає, є великим шкідником таки того самого селянина, в якого обороні стає.

Коли тих уділів не збереться, не буде можна розбудувати районових молочарень, не буде можна виробити такого масла, якого вимагають заграничні покупці і селянин стратить можність збувати молоко до молочарні, яке ще сьогодня є чи не одиноким його порятунком.

Тому не проти стягання уділів виступати, а заохочувати доставців молока дбати, щоби їх корови давали більше молока, щоби доставці вступали до Секцій **Контролі Молоч-**

ности, які орґанізує „Сільський Господар“ в порозумінню з „Маслосоюзом“. Ті уділи до районової молочарні і так господар не платить, а платить їх його корова своїм молоком. Якщо господар краще буде дбати про свої корови, буде орґанізовано працювати, тоді легко зложить уділ сам, створить собі можливість збувати масло і мати за нього можливу в даний час добру ціну.

При цім не треба забувати, що не лише потрібно доброго вивінування районових молочарень в добрі машини і прилади, але потрібно також добрих техніків молочарів, які тими машинами зможуть добре працювати. Для них не вистарчить вже тримісячний курс, а треба щонайменше один рік вчитися техніки молочарства на курсі.

Наші господарі повинні знати, що ми можемо мати від наших корів не лише таке саме масло, як мають господарі в інших культурних краях, але подекуди ще краще, бо у нас можуть бути добрі умови годівлі, коли ми лише про це подбаємо (поправимо луки, громадські пасовиська та поширимо управу добрих пашних рослин).

До всього цього потрібно знання і тому належить використати курси, які влаштовує „Сільський Господар“ у своїй школі в Коршеві.

М. Холевчук.

——o——

Вигляди на будуче для беконного промислу.

Спадок фунта в Анґлії створює поважні трудноші для продукції беконів у Данії, яка може стати непоплатною і спричинити обмеження продукції беконів у Данії.

В такому випадку поширився-б анґлійський ринок для дешевшого беконного продукту з Польщі.

Цею справою інтересується живо українська кооперація. Наші селяне повинні цікавитися цим питанням. Про це пишеться постійно в господарських часописях та в календарі „Сільський Господар“ на 1932 рік, що є спільний календар „Сільського Господаря“ і „Центросоюзу“.

Лише через докладне ознайомлення зі справами беконного промислу зможе господар мати користи. Хто цим не цікавиться не зможе ані сам скористати ані причинитися до зорґанізування годівлі та збуту свиней.

В звязку з цим П. А. П. подає у свому бюлетині ч. 2045, що Польща має на 2 міліони свиней більше, чим потрібно для краєвого вжитку. Коли рахувати пересічно одну свиню по 100 зол., то ця надвишка свиней має вартість 200 міліонів зол.

Раціональною годівлею можна продукцію свиней головно беконів значно побільшити і поліпшити, а тимсамим побільшити вартість мясність продуктів, які вивозиться закордон.

П. А. П. звертає увагу на нездорове явище безплянового розбудовування беконного промислу. Не звертається уваги на можливости одержання для беконярні потрібної кількости сирівця та можливости збуту відпадків, яких багато є при фабрикації беконів.

При Союзі Польських Міст у Варшаві створено комісію, в склад якої увійдуть представники цього Союзу, представники заінтересованих міністерств та представники беконних орґанізацій. Ця комісія має опікуватися беконним промислом у Польщі і бути дорадчим орґаном для заінтересованих цією справою та уряду.

Як бачимо беконний промисл створює щораз то нові орґанізації на жаль без участи продуцента, яким є хлібороб.

Це повинно бути приміром для нас продуцентів. І нам треба орґанізуватися, бо в противному випадку наш незорґанізований хлібороб стане жертвою визиску сильно зорґанізованого беконного промислу. Тому беріся негайно до праці щоби не було запізно.

М. Х.

З шевського і римарського промислу.

Поминаючи вже якість ужитих сирівців, як скіри і всяких додатків, в шевському і римарському промислі чинником великої ваги є добра якість вжитих при шиттю ниток. Бо навіть з найкращої скіри вшите взуття або упряж, не представляють для покупця жад-

ної вартости, коли вже по короткім часі починають поротися. Знова ремісник не може працювати з добрим вислідом, коли шиє невідповідною пряжею, яка йому раз по раз рветься; бо поперше цим продовжує час своєї праці, а вкінці дає невластивий продукт, за який не може приняти повної відповідальности перед своїм відборцем.

Тому від пряжі до шиття вимагається найбільшої досконалости. Така пряжа мусить мати дуже сильну нитку, крім цього мусить бути однаково рівна, на цілій своїй довжині. Також невідкличною прикметою пряжі є її елястичність й можність легкого принимання смолистої імпрегнації. Імпрегнація збільшає її гладкість і слизкість, а це все улекшує шиття, а що більше хоронить її від вогкости і гниття. Через приміненння відповідного волокна дасться осягнути велику міць пряжі. Досвід виказав, що найсильнішим і найбільш відповідним волокном є волокно італійської коноплі, виплеканої в околицях Неаполя.

Чому так є, то пояснюють тим, що в околицях Неаполя коноплі через відповідне підсоння і землю виростають до такої висоти, якої в інших околицях не можна осягнути. Отже коноплі з околиць Неаполя дають нам найдовше волокно. Довжина волокна дає міць, знова його тонкість впливає на якість виробленої пряжі. Та щоби осягнути цей сирівець, потрібний до виробу пряжі, треба нераз перебрати і вичесати дуже багато цього сирівця, щоби можна було вибрати волокно, яке вповні відповідало би і надавалосяб до вирібництва пряжі.

Щоби з цього сирівця витворити добрий продукт, треба також мати найновіші машини до пряження, а також великий досвід у прядільництві, який осягається лише довголітньою працею в цій ділянці.

Прикметами, по яких можна пізнати готову вже пряжу уживану в шевськім і римарськім промислі, є такі: передовсім сила (міць), яку нетрудно пізнати, бо кожний легко відріжнить слабу пряжу від міцної. Другою дуже важною прикметою доброякостевої пряжі є її барва. Однак чомусь то на цю прикмету мало звертають уваги. Бо треба знати, що чим ясніша пряжа, тим вона з кращого і делікатнішого сирівця, тим вона елястичніша, тим легше приймає імпрегнацію і тривкіше її затримує. Досліджування елястичности не є доступне консументові, бо до цього є потрібні відповідні прецизійні прилади і лябораторійні уряджненя. Як вже згадано, консумент повинен вимагати лише ясного товару. Інші прикмети доброї пряжі, як рівномірність і одностайність, можна вже запримітити голим оком.

В останніх часах появилася в продажі на нашім ринку шевські і римарські пряжі, вироблювані фірмою: „Linificio e Canapificio Nazionale“ в Медіоляні, які, судячи з пересланих нам взорів, вповні відповідають вище згаданим вимогам доброї пряжі.

Шевська пряжа заосмотрена в охоронну марку „Cavallini“ є вироблена з неаполітанської коноплі і має ясну барву. Нитка цієї пряжі є сильна і рівна на цілу свою довжину, а при цім гнучка. Пряжа є прядена сухим способом, а на поверхні має легкий пух. Сухий спосіб прядення, як також і легко волокниста поверхня улегчує принимання імпрегнації.

Цими самими прикметами відзначається і римарська пряжа, яка на опакуванню має охоронний знак „сідло“ по тіалійськи — „sella“.

Для вигоди консумента шевська пряжа є навивана на клубочки о ріжній вазі.

Фірма „Linificio e Canapificio Nazionale“ має около 20 фабрик, які розпоряджають прядільнями о 105.000 веретен. Про величину цих прядільень свідчить це, що в нормальних часах загальної продукції італійської коноплі, яка виносить річно 100 міліонів кільограмів, сама фірма Linificio консумує около 25—50 міліонів кільограмів, це є 1/3 часть світової продукції.

При перерібці так великої скількости сирівця фабрика може вибрати відповідну скількість найкращого конопляного волокна, яке надається до виробу шевських і римарських пряж.

Знова найновіші машини і довголітний досвід у прядівництві дають повну ґарантію, що вироблений продукт вповні відповідає завданню, до якого є призначений.

——o——

Місяць жовтень — місяць дешевої книжки!

Пишіть сейчас: „Сільський Господар“ — Львів, вулиця Зіморовича ч. 20.

КОРИСТАЙТЕ З НАГОДИ ТА ЗАМОВТЕ
НА ПРОТЯЗІ МІСЯЦЯ ЖОВТНЯ

Цілу господарську бібліотеку за 10 золотих!

Т-во „Сільський Господар“ рішило В МІСЯЦІ ЖОВТНІ висилати бібліотеки, ЗЛОЖЕНІ З 20 КНИЖОК за ЦІНУ 10 ЗОЛОТИХ.

В цих бібліотечках такі книжки:

1.	Цукровий буряк (Доманицький), ілюстр.	зол. 1.80
2.	Годівля домашньої птиці (Воробець), ілюстр.	„ 2.00
3.	Ветеринарна гігієна (Білинський)	„ 2.00
4.	Як вибирати коня (Королів-Старий), ілюстр.	„ 0.30
5.	Годівля гусей, качок і т. д. (Герман)	„ 1.50
6.	Пасіка (Михалевич)	„ 1.00
7.	О помочі при породах худоби (Лілле), ілюстр.	„ 0.80
8.	Рямковий український вулик (Куринич), ілюстр.	„ 0.50
9.	Управа рослин (Кахникевич) ілюстр.	„ 1.00
10.	Пашні буряки (Величко), ілюстр.	„ 0.50
11.	Управа люпину (Величко)	„ 0.40
12.	Про помічні погної та їх вживання (Воробець-Волинець)	„ 0.50
13.	Сумішка конюшин і трав (Величко)	„ 0.50
14.	Жито (Паляниця)	„ 0.20
15.	Пшениця (Паляниця)	„ 0.20
16.	Як міряти землю (Герасимович), ілюстр.	„ 0.20
17.	Меліорація і комасація (Охрим), ілюстр.	„ 0.70
18.	Як доглядати ліс (Іваницький), ілюстр.	„ 0.30
19.	Про кредит та сільські каси (Коберський)	„ 0.20
20.	Яка буде завтра погода (Созанський), ілюстр.	„ 0.25
	Або разом вартість усіх книжок	зол. 14.85
	пересилка, яку Т-во покриває	„ 1.50

АБО РАЗОМ МАЄТЕ ЗА 10 ЗОЛ. КНИЖКИ ВАРТОСТИ зол. 16.35

Коли хто пришле 12 золотих, то дістане ще в додатку ДВА ВЕЛИКІ ГОСПОДАРСЬКІ ЗБІРНИКИ, якими є Календарі „Сільський Господар“ за рік 1930 і 1931.

Колиб вичерпалась якась книжка, то на її місце дає Т-во рівновартну іншу. Декотрі з книжок антикваричні.

КРУЖКИ І ФІЛІЇ „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“!
ГОСПОДАРІ! КООПЕРАТИВИ!

Замовляйте у нас на протязі місяця жовтня отсі бібліотеки за 10 або 12 золотих (з календарями), а вони будуть початком Вашої господарської книгозбірні!

Памятайте: 20 книжок за 10 зол. — поверх 1000 сторін!
22 книжки за 12 зол. — поверх 1500 сторін!

Адреса: „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“, ЛЬВІВ, вул. ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

Пересилку платить Товариство!

Всі інші господарські книжки після цінника.

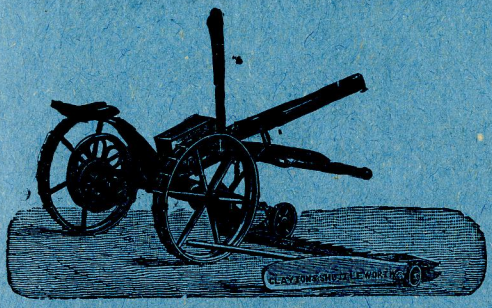
КОРИСТАЙТЕ В ЖОВТНІ!
КОРИСТАЙТЕ В ЖОВТНІ!
КОРИСТАЙТЕ В ЖОВТНІ!

Видає: Т-во „Сільський Господар“. За редакцію відповідає: Інж. Ев. Храпливий. Редагує: Колегія.
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО“ Львів, Ринок ч. 10.

АВСТР. СПІЛКА АКЦІЙНА

Hofherr — Schrantz — Clayton — Schuttleworth

Львів, вул. Городецька 26—28. **Краків, вул. Коротка ч. 1.**

поручають по знижених цінах і на догідних услівях: Оригінальні Американські MASSEY-HARRIS КОСЯРКИ, ЖНИВАРКИ і ВЯЗАЛЬНИЦІ, оригінальні знаряддя ПЛЯНЕТ JR., ТРАКТОРИ „WALLIS“ 12/20 і 20/30 HP, ГАРНІТУРИ МОТОРОВИХ і ПАРОВИХ МОЛОТІЛЕНЬ, ПУРИФІКАТОРИ, як також БУКІВНИКИ до конюшини, ГРАБАРКИ та всі інші хліборобські знаряддя і машини. — Всі запасні части стало на складі! — Взірцево уладжені репараційні варстати!

ІТАЛІЙСЬКА ШЕВСЬКА І РИМАРСЬКА ПРЯЖА

є найкращою, бо виробляють її з якостево найкращої італійської конопли з охранною маркою.

LINIFICIO E CANAPIFICIO NAZIONALE

MILANO.

ДО НАБУТТЯ У ВСІХ КООПЕРАТИВАХ.

ДАХІВКУ ТАРНОВЯНКА

доставляє безпосередньо відборцям

БЮРО ПРОДАЖІ ФАБРИКИ ДАХІВОК „TARNOWIANKA“

ЛЬВІВ, вулиця Личаківська ч. 91.

Телєфон ч. 59-09.

Корпуси типу Фогель Нот Vogel Noth 150 A, 151 A 150 E. A

Полиці, Леміші, Полози до плугів, системів: ЗАК, ФРЕЛІХ, ЕБЕРГАРДТ, ФОҐЕЛЬ НОТ і інших

Пружини, Рильця, Зуби до культиваторів і борін

КОРПУСИ ДО ПЛУГІВ МАРКИ „МЕДВІДЬ“ (НЄДЗЬВЄДЗЬ) S. F. Z. 5. G

з полірованою полицею з потрійної панцирної сталі. — Спеціяльно будовані для ґрунтів Східної Галичини і Волині.

ВИРОБУ Т-ВА СОСНОВЕЦЬКИХ ФАБРИК РУР і ЗАЛІЗА Сп. Акц.

мають на складі і продають всі Відділи **ЦЕНТРОСОЮЗУ** і більші склади заліза

ПРЕДСТАВНИЦТВО:

Тов. Континентальне для Торговлі Залізом КЕРН і С-ка Львів, Коперника 18.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Купуйте і читайте господарські книжки!

Видання Господарського Товариства

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"

Купуючи книжки Вашої хліборобської орґанізації маєте користи самі, бо вчитеся розумної новітньої господарки, а Вашому Товариству даєте змогу працювати для Вашого добра, для піднесення господарської культури і добробуту народу!

I. Управа ріллі й рослин, садівництво і пасічництво.

1.	Воробець-Волинець: Про помічні погної та як їх уживати	зол. 0·50
2.	Інж. Гр. Паляниця: Жито	0·20
3.	Інж. Гр. Паляниця: Пшениця	0·20
4.	Гр. Величко: Пашні буряки	0·50
5.	Гр. Величко: Сумішка конюшини із травами	0·50
6.	Г. Цееб: Управа пашних рослин	1·50
7.	Доц. В. Доманицький: Цукровий буряк	1·80
8.	Інж. Г. Гордієнко: Конюшина	0·50
9.	В. Пилипчук: Практичний підручник пасічництва	6·00
10.	Інж. М. Боровський: Як виробляти соломяні вулики	0·45
11.	М. Боровський: Медодайні рослини	2·—
12.	Інж. Г. Гордієнко: Соя	1·30
13.	Інж. О. Кошель: Фасоля	0·60
14.	Інж. М. Боровський: Про зелені погної	0·70
15.	Доц. В. Доманицький: Чому треба чергувати с.-г. рослини на полях	0·60

II. Плекання сільсько-господарських тварин.

16.	Інж. Хомишин: Годівля домашніх тварин	0·50
17.	К. Михайлюк: Плекання телят (нове видання.)	0·80
18.	Д-р В. Королів-Старий: Як вибирати коня	0.75
19.	В. Воробець: Про плекання та годівлю домашньої птиці	2·00
20.	Гр. Герман: Годівля гусей, качок і інш.	1·50
21.	Гр. Герман: Годівля курей	1·50
22.	Інж. М. Холевчук: Годівля та плекання поросят	0.90
23.	Інж. Д-р М. Холевчук: Шляхи до поліпшення годівлі сільсько-господарських тварин	0·20
24.	Інж. Д-р М. Холевчук: Як організувати і вести контролю молочности?	0·90
25.	Інж. Д-р М. Холевчук: Як організувати і вести Секції охорони сільсько-господарських тварин?	зол. 0·30
26.	В. Королів-Старий: Крілики	0·90
27.	о. О. Раковський: Головні основи годівлі домашніх звірят ч. I.	1·50
28.	Д-р. Б. Гнатевич: Годівля коропа	0·90

III. Ветеринарія.

29.	Д-р М. Стахурський: Ветеринарний лікар у недугах дом. звірят	4·00
30.	М. Стахурський: Хороби кінських ніг (кінська ортопедія)	0·60
31.	М. Стахурський: Коли і як помагати при породах у корів	0·30
32.	М. Білинський: Ветеринарна гігієна	2·00
33.	Д-р. М. Стахурський: Мотилиця у худоби	0·20

IV. Інжінерія.

34.	Інж. О. Охрим: Меліорація і комасація селянських господарств	0·70
35.	Інж. Гр. Герасимович: Як міряти землю	0·20
36.	Інж. О. Лушпинський: Відбудова знищених сіл (часть 2, 3) по	5 00

V. Право, кооперація й інші.

37.	М. Стахів: Хто відповідає за полеві і лісові шкоди	0·80
38.	Інж. В. Созанський: Яка буде завтра погода	0·25
39.	Д-р К. Коберський: Про кредит та сільські каси (Райфайзенки)	0·20
40.	Проф. Б. Іваницький: Як доглядати ліс	0·30
41.	Проф. О. Голинський: Вексель у практиці	1·00
42.	Д-р. Б. Гнатевич: Підручник шовківн.	2·—

Крім книжок нашого видання маємо на складі всі господарські книжки других Видавництв та Державного Видавництва України. Викази та цінники пересилаємо на бажання даром. Книжки висилаємо за попередним надісланням готівки або на бажання за післяплатою. За післяплатою не висилаємо книжок, які коштують менш, ніж 1·50 зол. Пересилка поодинокої книжки коштує 25 сот., а поручена 50 сот. За непоручені посилки експедиція не відповідає.

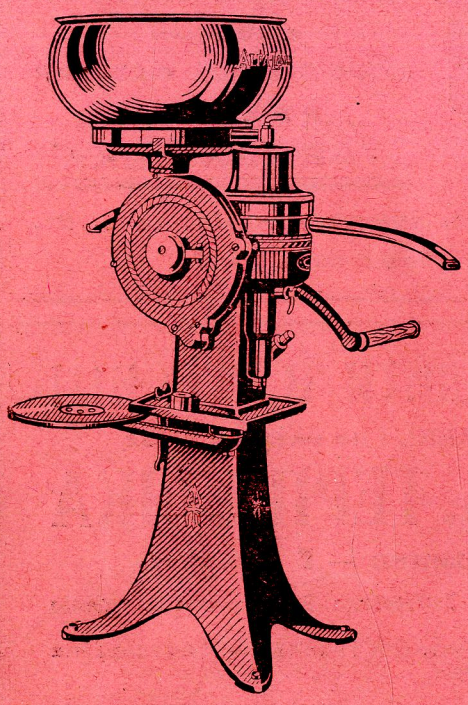
„Сільський Господар" — Львів, вул. Зіморовича 20.

21111 Zbl Zbiorcze Zbiorcze 24

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. ЖОВТНЯ 1931. ЧИСЛО 20

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

Подаємо до відома заінтересованих, що з днем 1. травня ц. р. ми признали фірмі

Краєвий Молочарський Союз

„МАСЛОСОЮЗ“

виключне право продажі наших кружлівок „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ так ручних як і моторових для всіх українських кооператив на терені воєвідств: львівського, станиславівського і тернопільського.

В звязку з цим просимо українські кооперативи звертатися по всякі інформації в справі купна кружлівок і зі замовленнями тільки до „Маслосоюзу“ у Львові, вул. Косцюшка 1 а та всіх його відділів у краю, бо замовлення дані іншим нашим заступникам не будуть виконані.

Т-во Альфа-Ляваль

Спілка з обмеж. порукою.

ПОЗІР! **ПОЗІР!**

В часі господарської скрути великим порятунком для громадянства є Кооперація. Ніхто не сумнівається сьогодня, що в кооперації лежить краще майбутнє українського народу. Тому кожний український громадянин повинен цікавитися кооперативними справами, про які цікаво і популярно пише ілюстрований кооперативний тижневик

Господарсько-Кооперативний Часопис

В цім часописі обговорюється, окрім кооперативних справ, також справи раціональної господарки, поміщується загально-освітні ілюстровані статті, оповідання та сміховинки.

„Господарсько-Кооперативний-Часопис“ повинен передплачувати та читати кожний український громадянин!

ПЕРЕДПЛАТА ВИНОСИТЬ: Для кооператив перший примірник 18 зол. річно, кожний другий і дальші примірники 12 зол річно. — Окреме число 0·40 зл.

ІТАЛІЙСЬКА ШЕВСЬКА І РИМАРСЬКА ПРЯЖА

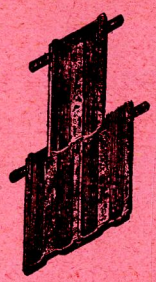
є найкращою, бо виробляють її з якостево найкращої італійської коноплі з охранною маркою.

LINIFICIO E CANAPIFICIO NAZIONALE

MILANO.

ДО НАБУТТЯ У ВСІХ КООПЕРАТИВАХ.

ДАХІВКУ ТАРНОВЯНКА

доставляє безпосередньо відборцям

БЮРО ПРОДАЖІ ФАБРИКИ ДАХІВОК „TARNOWIANKA“

ЛЬВІВ, вулиця Личаківська ч. 91. Телєфон ч. 59-09.

ОВОЧЕВІ ЩЕПИ НАЙЛУЧШЕ САДИТИ В ОСЕНИ!!!

Достарчає найкращі відміни з ВЛАСНОГО ПЛЕКАННЯ і по низьких цінах

Садівничо-Городниче Заведення А. ТЕРПИЛЯКА

в ЗАЛУКВІ, — почта і стація залізнича — ГАЛИЧ.

Нагороджена на Господарській Виставі в Стрию найвищим відзначенням М'н Хліборобства. Рівнож достаряє вагоново білу капусту до квашення.

Спішіть з замовленнями! Жадайте цінників і оферт. Для Кружків „Сільського Господаря“ і кооператив при збі них замовленнях признається значний опуст.

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. ЖОВТНЯ 1931. ЧИСЛО 20.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ

ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ.

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
За кордоном: Америка . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол.
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipotecznyj)** у Львові, вул. Словацького 14, або грошевими листами на адресу Т-ва.

БІБЛІОТ... НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВ...

Інж. Евген Храпливий.

ТРЕБА НАМ АҐРОНОМІВ!

В найгірший час важкої господарської скрути забракло в нас по селах тих, які власне тепер є необхідними, **забракло аґрономів.**

Багато Повітових Союзів Кооператив ослабло так, що звільнили аґрономів, та хоч самі на тім зле вийшли, — через те аґрономів у багатьох повітах не стало. Причина цього в тому, що удержували аґрономів Повітові Союзи Кооператив, які дуже залежні від того, як розвивається їх торговельна ділянка. А треба знати, що аґроном потрібний не для торгівлі, а для сільського господарства, яке переживе всяку торгівлю, яке переживе найсильніші торговельні установи, бо воно буде так довго існувати, як довго існуватиме селянин і село.

У нас при кращих часах було всього 44 повітових аґрономів, а разом зі всіми іншими около 60. Зараз у нас є 52 аґрономів всіх, з того 14 повітових аґрономів, 5 в Централі „Сільського Господаря“, 18 в кооперації, 7 працює практично у власних господарствах, а 8 без заняття або працюють в інших фахах.

Таке мізерне число аґрономів видасться нам ще меншим, коли порівняємо його, от хочби з сусідньою Чехословаччиною. Там працює самих інженерів-аґрономів 1200, не рахуючи вже аґрономів із нижчою та середньою освітою. Один інженер-аґроном припадає там на 4.400 хліборобів або на 883 господарства або на 3—4 села. У нас на західних землях випадає 1 аґроном на 120.000 хліборобського населення або на около 24.000 господарств або на около 100 сіл.

Колиж порівняємо скільки квадратових кільометрів має обслужити один інженер-аґроном, то в Ч. С. Р. має він 11 кв. км., а в нас 2.800 кв. км. Тут вже ясно виходить, що ні такої території, ні такої кількости хліборобського населення, ні такої кількости господарств не є в силі обслужити в нас один аґроном. Чиж дивно тоді, що в нас хліборобська культура так далеко відстала від других країв?

Але треба ще додати, що ми порахували тільки інженерів-аґрономів, себто тих з високою освітою, а до того ще є в Ч.С.Р. десятки тисяч аґрономів з нижчою і середньою освітою, а в нас цих аґрономів зовсім нема.

У нас нема теж майже ніякої підготовки хліборобів у хліборобських школах, а тому праця аґрономів у нас дуже утруднена. Якжеж лекшою є праця аґрономів в Ч.С.Р., де в однім тільки останнім шкільнім році було

поверх 30.000 учнів на ріжних хліборобських школах. А наші школи в Милованню та Коршові ледви набрали 2—3 десятки наших молодих хлопців.

Тому за всяку ціну мусимо йти до того, щоби **приміщувати аґрономів бодай по одному на повіт та щоби не було того дивного явища, що у нас, серед чисто хліборобського населення, є так мало аґрономів тай до того ще і між ними панує безробіття!**

Т-во „Сільський Господар“ постаралося о те, що ще в грудні 1930 р. всі наші центральні установи погодилися на новий плян удержування аґрономів. Після цього пляну **повітового аґронома удержують рівними складками всі повітові кооперативні установи та всі низові кооперативи даного повіту.** Цей спосіб удержання аґрономів легкий до переведення і вже в багатьох повітах аґрономи є **виключно урядовцями поодиноких Філій „Сільського Господаря“,** працюють виключно для поширення хліборобської культури та є удержувані всіми кооперативами даного району. Коли раніше аґронома удержували тільки Повітові Союзи Кооператив, то з захитанням Повітового Союзу Кооператив відходив перший аґроном. Тепер **удержання аґронома сперте на ширшій основі** і тому воно міцніше, безпечніше. Бо треба хіба дуже великого катастрофального нещастя, щоби аж всі кооперативні установи даного району захиталися. До того кооперативам не тяжко дати невеликі складки по 3—5 зол. місячно, а мати за це для своїх членів-хліборобів сталу аґрономічну поміч від аґронома.

Час не жде, а з тим наші хлібороби не можуть ще довше бути без аґрономічної допомоги та серед дуже важких господарських умовин, які є сьогодня, блукати у своїому господарюванню без фахових порад. Тому Філії та Кружки „Сільського Господаря“ повинні якнайбільше зацікавитися цею справою, бо це їх обовязок. **В кожному повіті, де ще нема аґронома, або де аґроном був і відійшов, обовязані Філії в порозумінню з другими кооперативними установами скликати наради та на них вирішити розділ коштів на удержання аґронома поміж повітові та низові кооперативні установи.** Це треба зробити **негайно,** щоби вже в зимовому сезоні міг прийти аґроном та своєю освідомлюючою та научною працею підготовити відповідно працю для весни та літа. Аґрономів належить приймати при Філіях „Сільського Господаря“ **за порозумінням з Головним Т-вом „Сільський Господар“** у Львові, яке вкаже відповідних кандидатів, які зможуть своїм знанням та досвідом повести відповідно аґрономічну роботу в повіті.

Ми навели навмисне числа аґрономів у нас і в сусіднього народу, щоби вкінці зворушити свідомість нашого лиха у тих Філій „Сільського Господаря“ та у тих провідних кооперативних установах на повітах, які мають за обовязок дбати за цю справу, а за неї не дбають. Аґрономів нам треба і ще раз треба, але їх доти не буде по повітах, **доки повіти самі про це не постараються.**

Тому відносимося отсим ще раз із закликом до тих повітів, де аґронома ще нема, або був і його вже нема, **щоби в найкоротшому часі постаралися перевести після нового пляну прийняття аґронома та щоб не оставали позаду, бо цим кривдять в першу чергу таки своїх власних хліборобів.** А до переведення цього пляну не треба багато: треба тільки **охоти, доброї волі** та **зрозуміння, що без аґрономів не може піднестись у нас хліборобство,** а в слід за тим не розвинеться й сільсько-господарська кооперація та другі ділянки народнього життя.

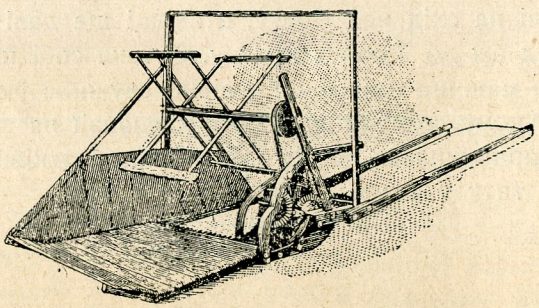
ГОСПОДАРЮ! Чи вже маєш
„Календар Сільський Господар на рік 1932“?
В ньому знайдеш цінні вказівки, як по новому господарювати під сучасну кризу. — Ціна 3·50 зол.

Інж.-агр. Г. Гордієнко.

Століття жниварки.

Довелося мені колись бачити фільми про життя в Афґаністані. З того фільму врізався мені в память такий образ — від столиці країни Кабулу в ріжні сторони розходяться асфальтові дороги. По цих дорогах навипередки з вітром летять авта, а понад дорогою, яких пару метрів від неї, афґаністанський селянин оре свою невеличку нивку якимсь деревляним драпаком, таким як і тисячі літ тому драпали свої нивки його діди. Та й не лише це можна бачити в Афґаністані. У культурніших країнах Европи, як Італія, Еспанія, десь у куточках забутих Богом й людьми, ще й досі селянин драпає свою нивку допотопним ралом, а понад ним літають цілі хмари літаків... Селянин вже по своїй природі, незалежно від того, до якого народу він належить, є консервативний. Перегляньте собі ріжні галузі сільської праці і багато, багато в них знайдете такого, що було відоме ще нашим дідам з перед тисячі літ.

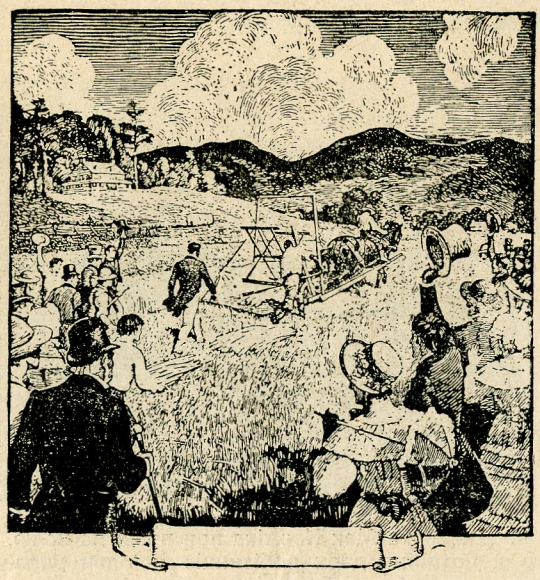
Зверніть, наприклад, увагу чим збирають збіжжя — серпом, косою і машинами. Серп товаришить селянинові цілі тисячеліття. Ще в камяній добі існував серп, мав вигляд об-

Перша жниварка, яку зладив Мак Кормік у 1831 р.

ломку каміня більш-менш дуговатого. Пізніше такий камяний серп дістав деревляну ручку. В бронзовій добі серпи вже роблять із бронзу і нарешті в залізній добі зробили залізний серп, який у своїому вигляді лише удосконалюваний якісне, зберігся аж до наших часів, часів електрики, радія, літаків — та й ще лишиться на довгі часи... З серпа пізніше витворилася коса, вже як спеціяльно чоловіче знаряддя, а серп лишився жінкам. Отже цілі тисячеліття селянин знав лише серп і косу і лише від р. 1831 існує жниварка.

Европейський селянин кольонізував необмежені простори американських степів. Плугом, серпом та косою поволі, і то дуже поволі завоював він степи. Поруч із кольонізатором-селянином йшов його помічник —

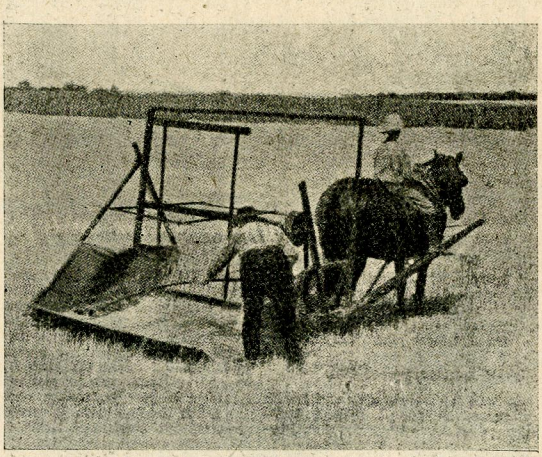

Мак Кормік в годину свого найвищого успіху. Молодий винахідчик йде гордо за своєю жниваркою та слідкує за її роботою. Хлопець сидить на коні й управляє жниваркою, а робітник згребає з помосту збіжжя. Приятелі й сусіди є свідками значного винаходу в хліборобській культурі.

коваль, який йому робив і ремонтував його нескладне знаряддя. А ковальський нарід, як відомо, є дуже винахідчивий — все хоче поліпшити й удосконалити. Був таким ковалем й Мак Кормік в штаті Вірґінія в північній Америці. Батько його теж був ковалем, але молодий Мак Кормік був ще хитріший від свого батька. Батько його змайстрував був якусь нескладну жниварку, але невдало і нічого з неї не вийшло. На помилках свого батька навчився молодий Мак Кормік і незабаром зробив собі власну жниварку. Щоби не повторилося те глузування, якого зазнав його батько, молодий Мак Кормік вперше пробував свою жниварку в ночі без свідків. Наслідки цієї першої спроби були добрі. Ще трохи удосконаливши свою жниварку, Мак Кормік виступив публично в липні місяці 1831 р. Народу зїхалося і зійшлося величезна кількість. Були й такі, що прийшли з косами, щоби у випадку невдачі з жниваркою, косити так,

як діди косили. Та вийшло проти їхнього бажання — жниварка працювала добре.

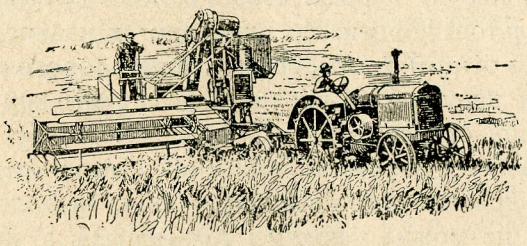
Перша жниварка була дуже проста. Погонич сидів на коні, коса була зубчаста як пила, збіжжя падало на поміст жниварки, а з боку мусів йти робітник і граблями згортати збіжжя на бік. З часом жниварка удосконалювалась; погонич і робітник дістали стільці для сидіння на самій жниварці. Так повстала дуже добре відома українському селянинові жниварка — „лобогрійка".

Перша жниварка Мак Корміка при праці на полю. До обслуги потрібно двох робітників — один управляє конем, а другий згребає збіжжя з помосту. Ця жниварка косила денно збіжжя за 4—5 косарів.

З кожним роком жниварка удосконалювалась все більше й більше й тепер маємо самоскидки, сноповязалки і складні машини, що відразу й молотять, але головна думка у всіх жниварках лишилась та, що їй дав ще р. 1831 Мак Кормік. Р. 1847 Мак Кормік заклав фабрику для виробу жниварок в Чікаґо і з того часу жниварки ширяться по цілому світу.

Отже лишень сто літ існує жниварка, а вже багато виконала. Лише жниварка помагала такою просто казковою скорістю завойовувати нові землі під сільсько-господарську культуру в Америці північній і південній,

Комбінована жниварка з молотаркою „McComrick — Deering" типу 1931, що також заміняє сноповязалку і є багато економічніша в праці та в часі. Цей тип жниварки викошує денно 6 га, рівночасно збіжжя вимолочується, очищається і відходить до спеціяльного збирача, звідки час-до-часу вибирається.

в Австралії, Европі та Азії. Під кінець 19-го століття повстає великий сільсько-господарський промисл на Україні, а саме — у Харкові, Одесі, Єлисаветі з найбільшим центром на цілу б. Росію в місті Запоріжжя, де виробляють українські заводи жниварки. Не перебільшуючи можна сказати, що українським плугом-сабаном та жниваркою, український нарід завоював чорноморські степи і пішов далі на схід над Волгу, а звідці ще далі на схід аж до Тихого Океану. Оттака собі проста машина-жниварка, а вірно служила українському селянинові в його експанзії на схід і спричинилася до того, що наша батьківщина титулувалася „житницею Европи".

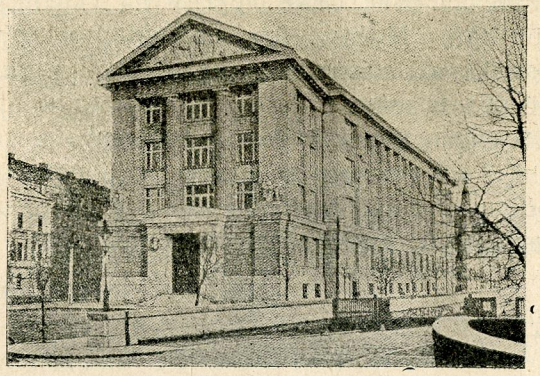
Інж. Евген Храпливий.

Хліборобське музейництво в Чехословаччині.

Хліборобське музейництво в Чехословаччині починається вже в другій половині XVIII-го століття. Тоді вже громадять у різних місцевостях предмети, які відносяться до історії сільського господарства, але це переважно приватні збірки, яких власники збирали їх головно з любови до старини. Щойно в р. 1814 повстав перший музей з хліборобським напрямком в Опаві, а в р. 1818 рівночасно повстали два другі подібні музеї в Празі і Брні.

Всеж таки ці збірки не мали чисто хліборобського характеру, а хліборобсько-етнографічний, значить, що збирано там не тільки предмети, які відносилися до історії самого хліборобства, але також предмети, що відносилися до народнього мистецтва. Це народне мистецтво переважало ще довгий час і щойно в р. 1914, перед самою війною, зорганізовано першу молочарську виставку в Празі, яка й стала основою хліборобського музею в Празі. Цею справою занялися визначні провідники

чехословацького хліборобства та рішили створити окреме товариство, яке малоб за завдання орґанізувати хліборобські музеї по цілій чеській території. Це товариство під назвою „Чеський Хліборобський Музей“ уконституувалося літом 1918 р., отже перед самим створенням Чехословацької Республики. На його чолі став відомий хліборобський діяч Антін Швегля, а практичне переведення цілої справи перебрав на себе Др. Йосиф Казімоур, який і став душею цілої справи та веде її успішно аж до цього часу.

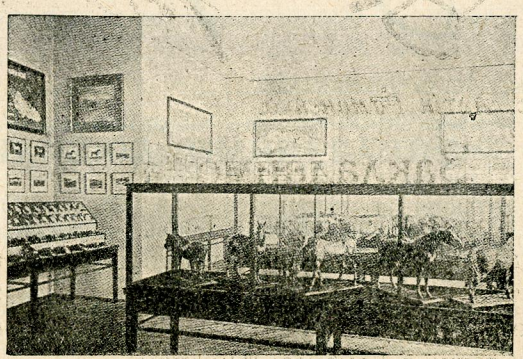
Поміщення відділу „Чехословацького Хліборобського Музею“ в Братіславі на Словаччині.

Зараз після перевороту, бо вже в грудні 1918 р. переведено в цілому краю реєстрацію дотперішних збірок, підшукано відповідні помешкання та приготовлювано відкриття поодиноких музеїв. До р. 1925 переведено відкриття хліборобських музеїв в Празі, Брні, Братіславі, Фрідеку, Опаві та Мукачеві на Підкарпатській Україні. Цим і завершено орґанізацію хліборобських музеїв у поодиноких землях республики, при чому всі вони є власністю і стоять під одинокою кермою окремого товариства „Чехословацький Хліборобський Музей“. Це товариство стоїть під патронатом міністерства хліборобства.

Ціла хліборобська музейна справа є ведена цим товариством, яке є цілком приватною установою. Щойно, колиб це товариство розвязалося, то тоді всі збірки переходять на власність міністерства хліборобства. Такий спосіб орґанізації дає можливість зорґанізованим хліборобам брати участь не тільки у збиранню збірок, але також в удержуванню своїх музеїв. Так роблять навіть і тепер, коли мають власну державу, бо ніколи держава не може заступити праці та ініціятиви широких верств своєї суспільности.

Завдання хліборобського музейництва означено в Ч. С. Р. такими двома точками: 1) докладне вивчення села і 2) праця над піднесенням сільського люду. Щоби вивчити докладно село та його мешканців, треба було уладити збірки, архіви та бібліотеки, які вичерпуючо представляють минуле чехословацького хліборобства. Друга частина праці, праця над піднесенням села, мусіла зосередитися на тому, щоби зібрати докладні відомости про те, як сьогодня виглядає те село, яка його рістня та звіринний світ, його ґрунти, природні багацтва, посівна площа, які його плоди, його ліси і т. д. Тому в цій другій частині своєї праці мусіли хліборобські музеї збирати ріжні збірки з теперішнього життя хліборобства. Треба тут звернути увагу на те, що збирається не тільки те з хліборобства, що є в республиці, але збирається теж докладні дані з інших країв, щоби можна було переводити порівнання та старатися все що потрібне вводити у рідним хліборобстві. Збирається теж багато фотоґрафій, копій документів і т. д., які є зібрані по хліборобських музеях в інших краях.

Товариство опрацьовує ріжні ділянки з минулого й теперішнього чехословацького хліборобства та друкує їх в окремім квар-

Один куток зі збірок тогож музею в Братіславі.

тальнику „Вістник Чехословацького Хліборобського Музею“.

В багатьох містах ці музеї, зглядно відділи цього центрального музею, мають окремі гарні будинки, доступні для всіх цікавих. Уладження музею зразкове й Чехословаччина в цім напрямі вибилася з хліборобських держав майже на перше місце.

Як видно з цього короткого представлення, хліборобське музейництво, себ-то праця над вивченням минулого й теперішнього ста-

ну хліборобства, находить багато зрозуміння у других народів. Бо доки хлібороби не пізнають цього, чим вони були й цього, який стан є зараз, то не можна вміло використовувати всіх здобутків хліборобської науки для дальшого поступу й добробуту. Тому й наші хліборобські круги повинні зрозуміти велику працю і велике значіння хліборобського музейництва для нашого села.

Але і ми не лишаємося бодай в приготованнях позаду. Початок такого хліборобського відділу у нас організується при Музею Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові. Початок цеї справи вийшов на науковому зїзді інженерів, лікарів та природників, який відбувся в травні ц. р. у Львові, а на якому то виголосив автор цих стрічок окремий реферат в справі нашого хліборобського музейництва. Наукове Т-во ім. Шевченка через свою Науково-Технічну Комісію прихилилося до ухвал Зїзду та рішило в близькому часі зорґанізувати Аґрономічно-Технічний Відділ при своїому Музею. В недовгому часі почнеться збирання потрібних збірок після окремого пляну, який ми подамо у нашому часописі до відома наших хліборобів на те, щоби вони цю справу поперли. Так то й ми не лишимося позаду, а будемо, як й другі народи, мати свій хліборобський музей у Львові.

Тут додати належить, що в Київі існує вже сільсько-господарський музей, вправді невеликий, але гарно уладжений. Львівський хліборобський відділ Музею Наук. Т-ва ім. Шевченка буде отже другим на українській території. Мусимо йти за приміром других народів, які вложили чимало праці у хліборобське музейництво, як це бачимо з представленого опису в Чехословаччині, а може тоді й ми станемо на шляху хліборобського поступу, як належало би нашому чи не найстаршому в хліборобстві народові.

Управа ріллі та рослин

Інж. Антін Романенко.

Закладаймо досвіди з вапнуванням ґрунтів!

Краєве Господарське Т-во „Сільський Господар“ у Львові протягом останніх двох років перевело кілька сот аналіз ґрунту в лябораторіях: а) Сільсько-Господарської Досвідної Станції в Гамбурзі (Німеччина) та б) Державної Фабрики Сполук Азотових у Хожові.

Прібки ґрунту для аналізи взяли повітові аґрономи на полях наших господарів у таких воєвідствах і повітах: I. Воєвідство **Львівське** у повітах: Дрогобич, Городок Ягайлонський, Жовква, Львів, Мостиська, Перемишль, Сокаль, Яворів. II. Воєвідство **Станиславівське** у повітах: Долина, Коломия, Рогатин, Сколе, Стрий, Товмач. III. Воєвідство **Тернопільське** у повітах: Зборів, Копичинці, Теребовля, Чортків.

Одержані від ляборатоpій висліди з переведених аналіз виказують, що у всіх вищенаведених повітах краю ґрунти є в більшій чи меншій мірі заквашені.

Це дає підставу думати, що у нас, в краю взагалі ґрунти є заквашені. А не треба забувати, що від заквашених ґрунтів годі чекати добрих врожаїв. Не поможуть таким ґрунтам і помічні погної. Тому перед нашими поступовими господарями стоїть одно з головних завдань — подбати про те, щоби їхні поля не були заквашені.

Як же можна позбутися заквашености ґрунту?

Господарі в інших краях допомогають собі в той спосіб, що через певну кількість років дають вапно до своїх ґрунтів; звичайно, що мокрі ґрунти наперед осушують чи то через дренування чи просто через викопання канав. Не залишається й нам нічого іншого,

як тільки скористати з досвіду поступових господарів чужих країв.

Тепер повстає питання про те, коли й як переводити вапнування ґрунтів. Вапнування ґрунтів можна переводити в осени й весною.

Для вапнування вживають вапна ріжних видів, а саме:

1. Вапно палене — може бути в кусниках або мелене. Вапно в кусниках треба перетворити в порох. Для цього кусники паленого вапна укладається по полю в більші чи менші купки й прикривається землею. В цих купках кусникове палене вапно під впливом вогкости розсипається в порох. Для прискорення розсипання купки вапна можна полити водою: на 100 кґ. дають 12 літрів води. Вапно без поливання водою — розсипається в порох по 2—3 тижнях.

Вапно палене мелене — можна висівати відразу на поле.

2. Вапно непалене мелене. Можна висівати також відразу на поле. Ділає значно слабше від вапна паленого.

3. Марґель. Має в собі багато глини й до 20% вапна; може бути, що марґель має в собі досить значну кількість піску. Марґель треба складати на полю в більші купки, щоби він перетлів, розсипався й лише після того його можна розсівати по полю.

4. Вапно з цукроварів, що зветься ще дефекаційним. Це вапно також треба складати по полю в купки, щоби воно перетліло, розсипалося.

5. Вапняний порох, що лишається при вигортанню паленого вапна з печі. Коли цей порох не є перемішаний з вуглям і не має шкідливих для рослин домішок, то можна його уживати до угноєння. Висівають відразу на поле.

НА ЯКІ ҐРУНТИ, ЯКЕ ВАПНО ДАЄТЬСЯ Й В ЯКІЙ КІЛЬКОСТИ?

На тяжкі й середні глинясті та глеюваті ґрунти найліпшим є палене вапно. Дається 6—7 метр. сотн. на морґ.

На **легкі землі — піскові, торфовища** і т. п. — дають непалене вапно, марґель — 10—20 метр. сотнарів на морґ та вапно з цукроварів (дефекаційне) — 70—80 метр. сотн. на морґ.

ПІД ЯКІ РОСЛИНИ НАЙЛІПШЕ ДАВАТИ ВАПНО?

Цілий ряд досвідів виказує, що за вапнування є дуже вдячні буряки та конюшина.

Розсівати вапно по полю треба що найменше за 14 днів перед висівом зерна, а ще краще раніше, бо тоді вапно встигне перемінитися в такий вид, який не шкодитиме викільченому зерну, не спалить його.

Розсіяне по полю вапно зараз-же треба приорати 5—7 цм. заглибоко.

Сіножаті й пасовиська — також є вдячні за погноєння вапном. Після розсіяння вапна — луки чи пасовиська треба добре заскородити.

Такі в загальному можуть бути поради що-до вапнування. Одначе найкраще буде, коли кожний господар, раніш, ніж перевести вапнування на ширшу скалю — закладе досвід чи то на полі чи на луках або пасовиську на невеличкій парцельці, придивиться до того, як ділає вапно на тому чи іншому ґрунті, під ту чи іншу рослину. Коли висліди будуть добрі — тоді сміло можна буде приступити до вапнування більшої площі. Коли-ж висліди будуть злі, тоді господар застереже себе від даремних витрат.

Тож закладаймо досвіди з вапнуванням ґрунтів! Вчимося на маленькому, щоб сміло та певно братись за велике.

Аґроном Павло Синявський.

Перехсвуймо вміло пашні буряки і моркву!

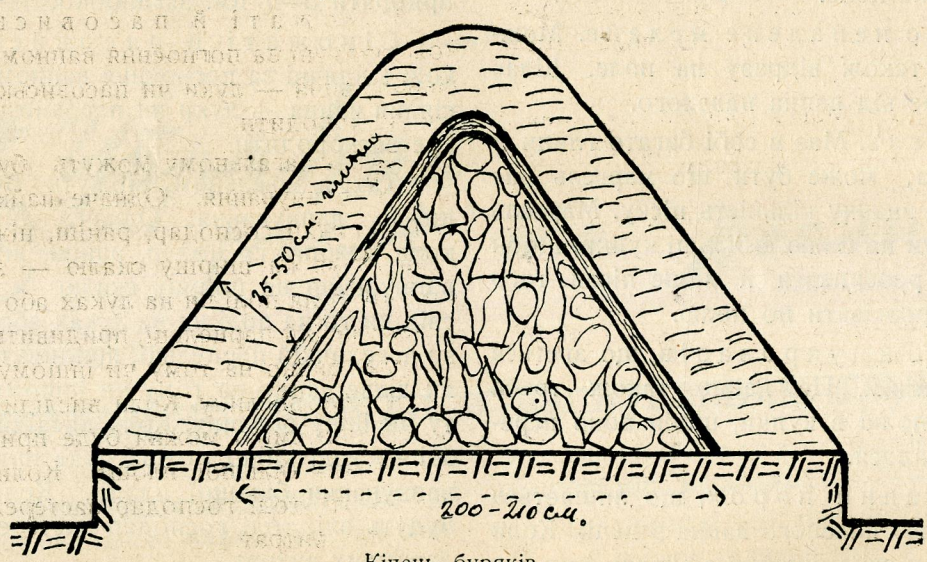
Пашні буряки й моркву переховують у пивницях або льохах. Коли-ж у господарстві є замала пивниця, тоді окопові можна переховувати через зиму в ямах або в кіпцях на поверхні ґрунту. Одначе треба памятати, що пашна морква гірше схоронюється, як пашний буряк, а тому моркву необхідно швидче згодовувати.

Найкраще місце під кіпець буде сухе, непідмокле та з добре пропускальним підґрунтям. Рів або яму під кіпець викопують для буряків із метр, а для моркви пів метра зав-

глибшки і біля 80 цм. завширшки, завдовшки стільки, скільки є потрібно. Стіни повинні бути прямовісні. В такі рови чи ями складають пашні буряки й моркву. Але вкладати їх треба трохи провялиними, щоб надмір води випарилась і сухими, бо тільки сухі зберегатимуться як слід. Перед укладанням необхідно їх сортувати. Це робиться дуже легко підчас обрізування бічних корінців і гички. Викопуючи буряки й моркву слід уважати, щоби їх не поранити, бо тоді вони скоро гниють, особливо морква. Викопані буряки й моркву очищають від землі тупою частиною ножа, а потім обрізують бічні корінці, втинається гичка і кінець корня. Гичка в буряках утинається так, щоб не пошкодити головки, а в моркви на 2 цм. вище від головки. Потім надрізані, хробачливі і взагалі зіпсовані відкидають на одну купу, великі на другу, а малі й середні на третю. Це робиться тому, що зіпсовані треба негайно згодувати худобою, бо від них можуть почати гнити й здорові корняки. Далі слід згодувати великі, бо вони теж швидко псуються, а найліпше схороняються малі й середні. При укладанню моркви до кіпця є дуже добре пересипати верстви моркви сухим піском або дрібним торфом. Кіпець завершується дашком, подібно як дах на хаті; потім кіпець відразу прикривається зі всіх боків землею коло пів метра завгрубшки, а поверх землі кладуть верству соломи в 10—20 цм. Тоді земля в зимі не так сильно замерзає і лекше буває в зимі дістатися до буряків чи моркви.

Для обміну воздуху на верху кіпця необхідно дати обвинену соломою округлу лату в промірі 20 цм., що прикривається землею; потім лату витягають і повстає тоді вподовж кіпця повітряний канал. Канал цей повинен бути ввесь час відкритий аж до морозів, а потім затикають соломою і присипають землею. Зимою в лагідні й теплі дні отвори треба відкрити, щоб до окопових допустити свіжого воздуху.

Дуже часто переховують окопові ще в кіпцях на поверхні землі. Для цього вибирають підвищене сухе місце і деб вода не застоювалась. В такому місці викопують неглибокий рів, а посередині його робиться рівець для проходу воздуху, який накривається очеретом або лозою. Кіпець для буряків закладають завширшки півтора до 2 м., заввишки 100—120 цм., а для моркви 80—100 цм. При складанню буряків чи моркви до кіпця виводять спочатку по краях похилі стінки, а потім уже засипається й середина кіпця, при чому він вивершується на два схили, як дах на хаті. В середині кіпця над подовжним рівцем слід поставити стінки з лози, очерету чи околоту. Потім прикривають боки кіпця землею, а самого вершка — „гребеня“ довший час землею не прикривають, щоби буряки або морква вихололи. З наступленням морозів і „гребень“ кіпця закривають землею, полишаючи лише незакритими стінки з лози, очерету чи околоту, що служать за душники. З наступленням більших морозів доводиться й душники закрити землею чи гноєм-обірником. Прикривати кіпець із окоповими грубою верствою землі не слід, бо буряк

Кіпець буряків.

а головно морква можуть загрітися й легко псуватись, а краще в сильні морози обложити кіпець поверх землі ще гноєм-обірником, що при відлизі легко усовується.

Не слід забувати про контролю та регуляцію теплоти в кіпцях при помочі термометра. Теплота в кіпцю повинна бути від 2—8° Ц., а коли вона переступить 8° Ц., слід відкрити душник і провітрити кіпець.

Взагалі-ж при збереженню окопових треба їх охороняти від **морозу, світла, надмірного тепла й вогкости.** Окопові, що промерзли легко загнивають. Від світла вони починають сильно „дихати“ й рости, тоді буряк і морква загріваються й гниють. Надмірна вогкість сприяє розвитку ріжних шкідливих грибків і бактерій, від яких окопові легко загнивають.

ЛУКІВНИЦТВО.

Інж. В. Мосора.

Осінь — найкраща пора до поправи сіножатей.

„Більше паші — більше грошей“ — каже німецька пословиця. А звідки взяти більше тої паші, спитає неодин? — Майже у кожного селянина є своя сіножать, але він знає її лиш тоді, як треба йти траву косити. Він забуває, що трава на сіножаті жиє і росте, а тому її корінцям потрібно поживи і воздуху так само, як і рослинам збіжевим на полі. Господар знає добре, що як він не справить поля, не погноїть, то воно йому і не зародить, але від сіножати вимагає, щоби родила траву сама... І тому з року на рік збирає щораз менше трави, а сіножать його заростає мохами та бурянами.

Крайня пора поправити ту кривду та взятися за поправу наших сіножатей. А тепер в осени до того найвідповіднішій час. Та сіножати у нашому краю ріжні, тому годі описати всі способи, що треба зробити, щоби їх справити. Найкраще просити аґронома, щоб приїхав й оглянув сіножать на місці, а щойно тоді можна дістати від нього добру пораду. В останніх роках зроблено багато проб над поправою сіножатей і пасовиськ і саме вони виказали, що на один спосіб усіх сіножатей і пасовиськ поправити не можна. Коли на одній сіножаті вже само боронування переміпить траву на ліпшу, то на другій сама борона не вистарчить або й часом пошкодить, головнож, коли ми обговорювали в невідповідну пору. Деяким сіножатям дуже потрібне вапно, іншим каїніт, то знова одно і друге та ще разом із томасиною. А є й такі, яким в першу чергу потрібно обірнику або гноївки. А все те залежить від того, яка земля і який на ній поріст, який підґрунт, кільки вогкости в ґрунті і як заглубоко вода під ґрунтом, як сильне є насвітлювання сонцем і ще багато інших причин. Та є в нас і такі сіножати, які без попереднього відводнення шкода поправляти і часто вже саме відводнення поправить траву. Але є й такі, на яких не виплатиться і поправляти, бо це за дорого коштувало би. Це є неужитки, які надаються хиба під ліс або на засадження лозою.

Тому найкраще є, заки приступимо до поправи цілої сіножати, зробити пробу на малому її куснику і якщо покажеться, що спосіб добрий — справити так цілу сіножать. Ще краще є зробити нараз кілька проб на одній сіножаті, а опісля вибрати той найліпший і найдешевший спосіб.

Лише не відкладаймо того з року на рік, а переводім проби вже цієї осени, бо коли скінчимо роботи в полі, залишиться нам на то ще багато часу.

ДО ФІЛІЙ І КРУЖКІВ Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Годівельно-ветеринарийний Курс в Коршеві розпочинається дня 16. листопада ц. р. Умови приняття на курс поміщені в ч. 18 часопису „Сільський Господар“ на стор. 383.

Філії і Кружки „Сільського Господаря“ в порозумінню з місцевими кооперативами повинні подбати, щоби як найбільше кандидатів вислати на Курс.

САДІВНИЦТВО І ГОРОДНИЦТВО.

Агроном Павло Задесенець.

Коли треба садити овочеві дерева?

Овочеві дерева найкраще садити в землю тоді, коли вони не ростуть, а перебувають у стані „супокою“. Ця пора буває пізно в осени, після припинення росту (вегетації) дерева і на провесні, доки ще не розівються бруньки.

Але деревця слід обовязково придбати в-осени і зберігати їх через зиму прикопанями в рівчачку. Тут їх слід переховувати не в одній купці, а щоб дерево від дерева було на де-якому віддаленню, приблизно 20—25 цм. Дерева розміщують у рівчаку по тому боці, де є його схил. Якщо деревця є виписані зі шкілки і кількох сортів, то треба до кожного деревця почепити ярличок із назвою сорту. Коли отак дерева розкладено по рівчачку, їх зараз-же засипають землею, покриваючи спершу лише коріння та гарненько притоптуючи землю ногами. Пізно в-осени підчас перших приморозків на прикопані дерева навалюють землі ще стільки, щоб покрила і стовбур, заввишки приблизно до 30—35 цм. Коли передбачають, що за зиму дерева можуть бути пошкоджені зайцями, то на них накладають яке-небудь колюче гілля, як от тернину, шепшину або просто хворост. В такому вигляді дерева й зимують. Найнебезпечніше для дерев взимку може бути від зайців або мишей. І ті й другі дуже люблять полакувати молодою ніжною корою й іноді підгризають її так сильно, що дерева доводиться викидати геть. А тому взимку господар мусить час-від-часу наглядати за деревами. Якщо буде запримічена присутність мишей, то негайно треба відкидати від дерев сніг до самої землі.

Найкраща доба садити овочеві дерева в наших умовах це **рання весна,** в-осени-ж садіння слід уникати. Осіння посадка не принесе жадної користи, бо дерева зимою однаково не ростуть. Крім того їхнє коріння треба прикривати купочками землі, щоб не померзли, весною ці купочки треба знов відкидати, а дерева за зиму підпадають всяким випадковостям, — то їх розхитає вітер, то захорує коріння та ін.

Дерева посаджені весною мають ту перевагу, що коріння відразу починає вибирати з ґрунту поживні соки, розвиваючись саме, а також подає поживу для цілого дерева. Необхідно лише памятати, що весняну посадку повинно провадити як найраніше. Найліпше дерево садити тоді, як лише почнуть **бубнявіти бруньки.** А тому в наших умовах, як тільки відтане і трошки підсохне земля, зараз же й треба починати садити. Особливо це важно до так званих **кісточкових пород** — вишні, черешні, сливи. Вони починають розвиватись дуже рано, чому їх слід висаджувати раніш, ніж яблуні й груші, що розвиваються пізніше.

Взагалі-ж рання весняна посадка дерев — справа дуже важлива і від неї залежатиме гарний розвиток їх. Дерева посаджені пізно будуть рости дуже кепсько і часто зовсім пропадають.

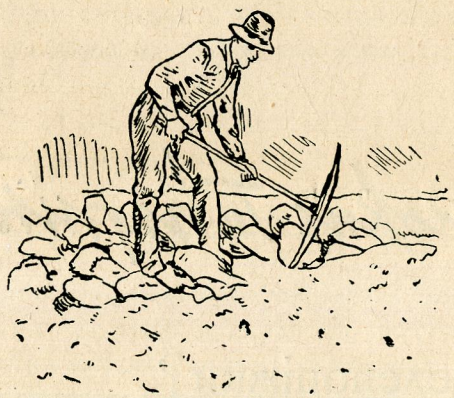
Тут варто згадати, що дерева найкраще розвиватимуться і родитимуть із щеп, що є виплекані на наших землях. Деревця спроваджені з інших околиць будуть зле рости і підпадатимуть ріжним захоруванням, бо вони менше призвичаєні до наших кліматичних умов. Тому радимо брати деревця при закладанню садку лише виплекані з місцевих щеп. Найкращі деревця й відповідні сорти, пристосовані до наших кліматичних умов можна дістати в садівничому заведенню А. Терпиляка, Залуква, п. Галич і в Господарській школі Т-ва „Просвіта“ в Милованню, п. Стриганці.

Організуйте при Кружках „Сільського Господаря“ Секції охорони тварин і контролі молочности!

Осип Василенко.

Найважніша праця в городі під осінь.

Одною з найбільше засадничих справ при управі городини під цю пору є підготовка ґрунту на весну під городину. До підготовки належить у першій мірі погноєння та механічна управа ґрунту в городі перед зимою. Нема ніякого сумніву, що і найбільша родючість ґрунту мусить із бігом часу затрачуватися. Щоби її підтримати у як найбільшій мірі, потрібно давати землі те, що вона потребує, а це є впроваджувати до неї ті річевини, котрі вона через постійну управу затратила. Такими поповнюючими річевинами є гній-обірник і штучні погної. Перші дають землі всю поживу вповні як азот, поташ, сірку, фосфор, вапно і т. д., а другі дають їй те, чого вона має замало, регулюючи скільки поживи, яка має бути присвоєна. Кожний тип землі ріжниться між собою під оглядом свойого хемічного та механічного складу, тому органічних погноїв треба давати там, де їх дійсно є потреба.

Робітник розкидає джаґаном на городі землю підчас сильного морозу.

З органічних погноїв найліпше давати гній-обірник під осінь так, щоби він мав час розложитися. В тій цілі вивозять його рано в-осени, докладно розтрушують та плитко приорюють, щоби доступ воздуха і тепла приспішував хемічний процес розкладу. Скількість обірника залежить від якости ґрунту. Для бідного ґрунту дають на 100 кв. м. 500—600 кґ., для середнього 300—400 кґ., а для доброго 200—300 кґ. Ця кількість повинна вистарчити на 2—3 роки. Пересічно дають на 1 морґ 40—50 фір. Буває теж і таке, що город був вже згноєний попереднього року. Тоді в-осени орють його глибоко у гостру скибу, щоби земля через зиму добре перемерзла та втягнула у себе як найбільше вогкости.

Щодо неорґанічних погноїв або штучних, то під осінь дають томасівку, амонний сірчан, каїніт і вапно, розсипуючи їх по зораній землі та пригортають бороною або культиватором. При примінюванню штучних погноїв треба конче вважати, щоби деякі з них не стикалися так зі собою, як і з обірником. Не можна приміром давати вапна разом із обірником або вапняної салітри чи томасівки. Щоби тому зарадити, дають звичайно гній-обірник осінню, а штучні погної весною або на відворот. Зате цілком сміло з обірником можна давати осінню суперфосфат, потасові соли, каїніт, чілійську салітру та амонний сірчан. Коли би ґрунт був згноєний обірником попереднього року, то під осінь дуже добре є давати негашеного меленого вапна у скількости 20—30 кґ. на 100 кв. м., що 3—4 роки.

Другою дуже важною справою є механічна праця під осінь у городі. А є це орання чи перекопання ґрунту. Занедбання цього відбивається сильно на зборі городини.

Користи з осінньої механічної управи в городі є такі:

1. Глибоке копання чи орання причиняється до того, що шторцова гостра скиба піддана під ділання морозу крушіє та стає грудковата, що всяка рослина дуже любить, а до всього цього ґрунт стає добре провівним. Ділання морозу є так корисне, що поступові господарі не лише глибоко перекопаний ґрунт під осінь лишають на зиму, але і зимою, коли мороз зціпить землю, розкидають джаґанами її у великі груди так, якби вона була вкрита розколинами.

2. Розпушена земля під зиму насякає вогкістю та її затримує довгий час на весні, а навіть і у літі, коли часом посуха не дає можности рослині побирати вогкости звідки інде.

3. Прироаний гній під зиму дає господареві ту користь, що в ньому під впливом вогкости і тепла переходить цілий ряд хемічних

процесів або по нашому розкладається в цілости та не затрачує нічого зі своєї сили. Рослина, посіяна чи посаджена у такий ґрунт, на весну вже має змогу користати відразу готову поживу з землі.

4. Механічна управа ґрунту під зиму дає ще і ту користь, що мороз та вогкість винищує у ньому всякі бацилі та грибки, що нераз винищують городину. Крім того вигибає у такій землі гусінь та кукла ріжних комах, що на зиму западають у ґрунті на сон, щоби відтак на весну розмножуватися.

5. У ґрунті, що його справляється лише весною, буває все більше бурянів, чим у такому, що його зорано під зиму, бо корінці, а нераз і насіння їх у перевернені до гори скибі вимерзають.

6. Така праця під осінь дає ще й певні економічні користи, бо осінню господар має все більше часу, як весною, коли йому всяка робота звалюється на плечі. А що час — то гроші, тому ніколи не слід відкладати того на завтра, що можна зробити сьогодні.

7. Дальше переконалися люде, що у ґрунті справленому під зиму, посаджена чи посіяна городина дає далеко кращий урожай. Рослина розростається буйно, дає кращий і ліпший овоч та й насіння, плекане з городини на такому ґрунті, рідко коли буває пусте та має більшу силу кільчення. Хто продукує городину на продаж, ніколи не повинен занедбувати справити свій город під зиму. Він дасть йому городину гарну на вид, в смаку та й покупну на ринку.

8. Крім того через справлення ґрунту під осінь утримує землю у сталій культурі та підносить його родючість. Ґрунт, хочби як був багатий на поживні річевини, ніколи не може дати таких вислідів, як реґулярно справлюваний на зиму.

Плекання сільсько-господарських тварин

Гр. Герман.

Що таке польські зеленоніжки?

На терені східної Галичини, головно в лісистих і гірських околицях, а також в оселях далеких від місточок і міст, можна ще й нині подибати дрібні кури. Півні цих курей мають куропатвяну краску пірря, а також сірі, а то й зеленкуваті ноги, що нагадують своїх диких прародичів — курей Банківа. Цей тип курей крім куропатвяної краски пірря має ще сіменату, фазановату, одудовату й дику, рідше білу, чорну й рябу. Замісць зеленкуватих ніг є сіро-блакитні, сіро-оловяні, жовті, а то й тілисті ноги.

В р. 1894, себ-то 37 літ тому назад, проф. д-р Карло Мальсбург, перебуваючи в „пущі радванецькій“ на Сокальщині, зацікавився головно типом курей, що мали оригінальні зеленкуваті ноги. Його заходами появились ці кури на виставці дробу у Львові. В р. 1897 ветеринарний лікар Квеціньскі піддав гадку, щоб тип цих краєвих курей з зеленкуватими ногами розводити в чистоті і поширювати поміж населенням краю. Лікар військовий д-р Обфідович в Тернополі описав їх зразковий вигляд. Краєвий Виділ у Львові вирішив ці краєві кури з зеленкуватими ногами розводити й поширювати, а тому навіть субвенціонував школу хову дробу в Зеленій під Равою Руською. В тій школі через 13 літ після „відкриття“ зеленоніжок, я, як степендіят Краєв. Виділу, вчився початків птахівництва. Школою управляла тоді п. Стасеневич, яка покінчила фаховий птахівничий річний курс у Франції. Школа — поза цими курми — що тоді ще називалися „нашими крайовими“ інших рас курей не плекала. Тодішні зеленоніжки були куропатвяної краски і блідо-жовтої, а ноги крім зеленкуватих траплялися й сіро-блакитні. Однак я завважав вже тоді, що від типових курей цієї раси вироджувались курчата з сіро-блакитними, сіро-оловяними,

зеленкуватими, жовтими, а то й тілистими ногами.

Звичайно до хову вибіралися тільки кури куропатвяної краски пірря та з зеленкуватими ногами. Барва яєць тодішних зеленоніжок бувала двояка: біла і блідо-рожева. Яйце таке важило дуже неоднаково — від 45 до 68 ґрамів.

Приглядаючись опісля по східно-галицьких селах домашній птиці, я завважав, що багатьом курам, колиб перемалювати їхні жовті, тілисті чи сірі ноги на зеленкуваті — вони могли би бути типовими зеленоніжками. Перепаровуючи звичайного півня з сіро-блакитними ногами з куркою, яка мала жовті, немов би кукурудза ноги, я одержував курчата, що мали ноги: 1) сіро-блакитні (по батькові), 2) жовті (по матері) і 3) зеленкуваті (сіро-блакитні + жовті). До війни, головно на терені східної Галичини, птахівнича школа під Равою Руською, д-р Обфідович у Тернополі та польські птахівники клали головну вагу на зеленкуваті ноги і куропатвяне пірря. Однак господарська вартість раси не лежить в ногах і піррю. І це була основна помилка довоєнних птахівників.

Досвіди, що перевели з зеленоніжками пп. Вікторін і Смульський (оголосили в часопису — „Годовля дробю", стичень 1921 ч. 1) виказали в цих курей такі хаотичні внутрішні прикмети, що прийшлося ці кури уважати неусталеною расою.

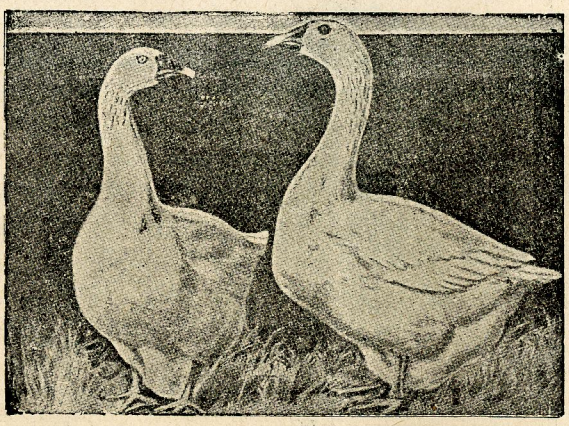
Але польські птахівники не дрімали. Вони на конкурсі несливости в курей в Снопкові, що відбувся в часі від 17 листопада 1927 до 30. вересня 1928. на 12 рас показалося, що не лише зеленоніжки знесли більше яєць від чужих закордонних рас, але й вага поодиноких яєць більше вирівняна (60—61.6 ґр.).

В послідніх часах зацікавились цими курми Анґлійці. Потомки східно-галицької курки під назвою „Polisch Greenfoot Hens" помандрували до Анґлії. Що з цих курей анґлійські спортсмени виплекають — побачимо.

Інж. П. Дубрівний.

Відгодівля гусей на мясо і тучення на смалець.

Весною та літом гуси знаходять собі подостатком зеленої поживи на пасовиську, вогких сіножаттях і ріжних невжитках, а також по берегах річок, ставів і багон. В цю пору року треба гусей лише трохи підгодовувати вівсяним або ячмінним зерном. Після жнив гуси звичайно пасуться на стерниськах і лише вечером слід їх підгодовувати зеленим кормом.

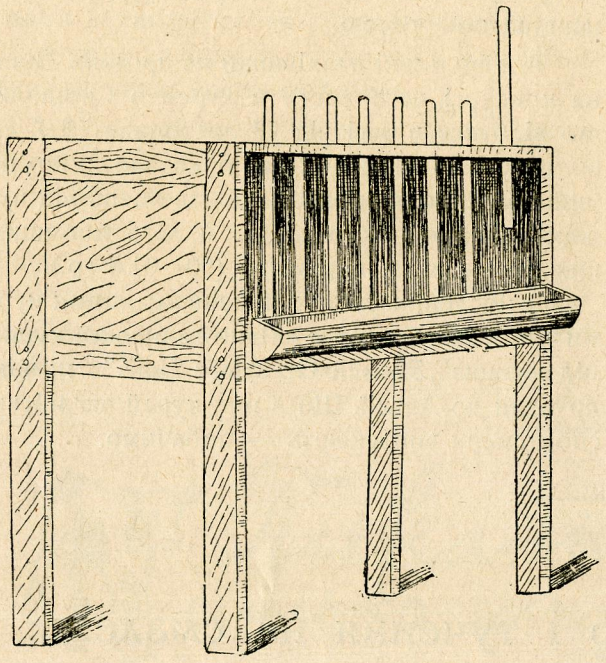
Поморські гуси.

В осени вже гуси є придатні до відгодівлі. Відгодовувати гусей можна двояко: на **мясо** і тучити на **смалець.** Для цих цілей вибираємо гуси непідскубувані або такі, яким минуло 6 тижнів від часу, як їх підскубували. Такі гуси заганяємо до невеликої загороди, де-б вони мали невеликий рух. Тут їх годуємо три рази денно: рано і в полудні даємо їм варену бараболю (потовчену) з ґрисом, а вечером зерно — ячмінь або овес .Після 2—3 тижнів такого **підгодовування** наступає вже **властива відгодівля,** що триває також 2—3 тижні. В цей час даємо досхочу гусям лише саме зерно ячменю, вівса, кукурудзи, додаючи гороху або бобу. Одначе кукурудзи не слід багато давати, бо смалець буде зарідкий, а шкіра жовтава, замісць білої. Воду даємо пити гусям чисту або легенько зароблену ячмінною чи вівсяною осипкою. Підчас відгодівлі підстілку в загороді треба часто зміняти, а також не слід забувати про пісок і деревляний вугіль.

В деяких країнах відгодовують гусей лише одним накільченим ячменем, якого даємо

досхочу. Ячмінь дає смачне та мало тучне мясо. Подібно-ж відгодовуємо гусей висушеним вівсом і намоченим у воді або накільченим. При вівсяній відгодівлі гусей мясо одержимо ще смачніше.

При такій відгодівлі чудесно надаються гуси на печення, бо мають багато мяса, а мало товщу.

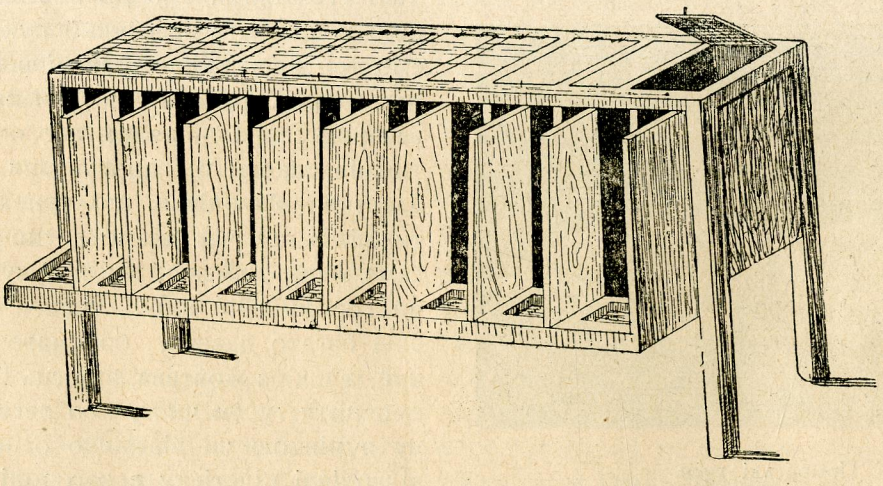

Койчик для тучення гусей.

Якщо хочемо **тучити** гуси на смалець, мусимо їх посадити в окремі койчики, щоби позбавити зовсім руху. Будову такого поодинокого койчика бачимо на малюнку, але замісць одного можна під одним дашком зробити таких койчиків цілий ряд, що видно з другого малюнку. Кожний койчик має дві бічні стінки, одну задню та одну верхню, що є зроблені з дошок. Підлоги в койчику зовсім нема, є лише досить широкі листовки, а поміж них знаходяться прогалини, куди випадають гусячі відходи. Койчики з гусьми до тучення ставимо в місці тихім і дещо темнім.

Гуси тучимо галушками. Вівсяну, ячмінну, гречану та кукурудзяну муку мішаємо разом. Цю мішанку заливаємо водою (а як хто може, то й молоком), робимо невеликі продовгуваті галушки й варимо. Перший день напихаємо силоміць кожну гуску що 3 години, даючи на один раз 4 галушки. Починаючи з другого дня і до кінця тижня дають уже по 4 галушки 6 разів денно. На другий тиждень напихаємо гуску так само 6 разів денно, але за кожним разом даємо вже по 5 галушок. На 3-й тиждень число галушок ще збільшуємо, аби на одну гуску припадало 54—60 галушок денно. Після кожної годівлі треба обовязково гусці дати пити води. Коли вже гуска утучиться, треба зараз її зарізати, бо інакше почне худнути.

Практикують ще й такий спосіб тучення гусей: дають кожну гуску до койчика, щоб зовсім не рухалась. Первий тиждень дають їй густу кашу, що приготовляється з розмеленого вівса, вареної бараболі та замішується молоком. Другий тиждень уже роблять мішанину з розмеленого вівса та гречаного, кукурудзяного й горохового борошна. На 3-й тиждень дається лише кукурудзяне або ячмінне зерно. Годуючи гуси цим способом, матимемо їх за 3 тижні дуже тучні і готові на забиття. Коли-ж бажаємо мати гуси ще тучніші, годуємо їх ще далі 10 днів так, як годували на другому тижні.

Кілька койчиків разом для тучення гусей.

Др Евген Томашевський.

Кілька уваг в справі організації яйценосного птахівництва в селянському малоземельному господарстві.

КОРМ ДЛЯ КУРЕЙ.

Щодо кормів, то вони завжди творять найголовнішу позицію в видатках птахівничого господарства. Тому правильне годування річ дуже важна.

Не можна подати одного припису, який був би добрий для кожного господарського району, для кожного господарства, для кожної птиці і для кожного часу.

Годуючи кури все подаємо їм ріжнородний корм, роблючи відповідні мішанки. В одному часі будуть дешевшими одні корми, в другому другі. Одно господарство може мати одні корми, а інше — другі. Тяжчі кури потрібують і корму більше. Врешті кури з більшою продуктивністю теж потрібують і більше корму. Тому власне в кожному господарстві, яке хоче правильно і економно кормити своїх курей — раз прийнята мішанка не залишається постійно та сама, а підлягає змінам в залежности від цін окремих кормів та на основі спостережень, як данна мішанка впливає на продукцію курей. Свої власні спостереження найкраще перевірювати, ділючись ними з аґрономом.

На цьому місці подаємо лише типовий припис, який на нашу думку слід взяти за основу при розрахунку кількости кормів потрібних в господарстві для утримання бажаного табунця курей і вихования молодняку, При складанню цього типового розрахунку мав я на увазі нашу селянську курку і те, що господарство завжди посідає послід.

Беручи денно на одну несну курку 45 ґр. посліду, 20 ґрамів зерна ріжного, 20 ґр. отрубів, 10 ґр. мясної і рибної муки, 4 ґр. паші мінеральної, 40 ґр. корнеплодів і клубнеплодів і 7 ґр. сіна, одержуємо на рік для одної нашої курки в кільоґрамах:

Посліду	$16^1/_2$ кґ.
Зерна	$7^1/_4$ „
Отруби	$7^1/_4$ „
Мясної і рибної муки	$3^1/_2$ „
Корне- та клубнеплодів	$6^1/_2$ „
Мінеральної паші	$1^1/_2$ „
Сіна	$1^1/_4$ „
Всього	$43^3/_4$ кґ.

Корнеплоди і клубнеплоди і сіно розраховуємо лише на $5^1/_2$ місяців, бо решту року користає курка з випасу.

При обраховуванню корму потрібного для всього табунця можна вирахувати його лише по кількости курок, не беручи під увагу півнів, а то тому, що певний відсоток курок на протязі року гине. Натомість треба вирахувати кількість кормів потрібних для вихования молодняку. Що року треба доповнити страти в кількости несних курок, як також замінити курок старших і малопродукційних. Виходячи з розрахунку, що з народжених курчат коло 20% гине, що в табунцю молодняку коло половини складають півники, що серед курочок відсотків 10—15 не надається на дальніше утримання, а вибраковується разом із півниками — мусимо на кожні 3 курки нашого табунцю виховати 5 штук молодняку, для чого на кожні 3 курки табунцю треба підкласти під квочок 8—10 штук яєць.

Способів годування курчат є дуже багато і трудно було би окреслити кількість окремих паш потрібних для вихования одної штуки.

Як-що молодняк будемо випродуковувати з розрахунку 5 штук молодняку на 3 курки нашого табунця, то кількість кормів потрібних для нашого молодняку можна вирахувати помноживши кількість курей на 16.*)

Наприклад хочемо розрахувати кількість кормів потрібних для табунця в 12 курок і одного півня. Помноживши всі позиції вищезгаданої таблички на 12, одержимо кількість корму потрібного для 12 курок і 1 півня в кільоґрамах. Помноживши 16 на 12 одержимо теж в кільоґрамах кількість корму потрібного для вихования всього молодняку. Приймаємо, що в 16 кґ. корму, потрібного

*) 16 кґ. це приблизна кількість кормів в потрібних для вихования молодняку припадаючого на одну курку. При встановленню цього приблизного числа брали ми під увагу, що півники і вибриковані курочки будуть в продажі раніше в 3—4 місячному віці і значить корм потрібний їм лише на цей час. Для курочок же, які підуть на заміну частини старих курок корм взятий на 6 місяців. — Автор.

для виховання молодняку припадаючого на 1 курку, буде коло 12½ кґ. зернового корму, в нашому випадкові будемо мати: 16×12 = 192 кґ., в тому корму зернового 150 кґ. і тваринного та мінерального 42 кґ. В поданих вище розрахунках не узгляднений зелений корм, що його одержують і старі кури і молодняк на пасовиську.

Зупинимося ще коротко на кормах для дорослої птиці. В наших розрахунках ввели ми досить значну кількість посліду, бо це один із найдешевших кормів, якими господарство розпоряджає. Коли маємо до діла з курми расовими, високопродукційними, то краще кількість посліду на одну штуку і на день зменшувати до 20 ґр. Послід не все має однакову вартість. Навіть коли послід дуже добрий, то при заміні треба 30 ґр. зерна прирівнювати не менше як 45 ґр. посліду.

Що до дачі зерна, то коли маємо добрий пшеничний послід, то дачу зерна можемо скласти вже в суміші інших культур як просо, ячмінь, овес, кукурудза. Всі ці хліби звичайно продукуються в господарстві. Кукурудза дуже добрий корм, особливо в зимі. Коли кукурудза не продукується в господарстві, то варто її для птиці продукувати. Овес треба давати тяжкий, бо легкий овес кури погано стравлюють. Для побудження несности дуже добре давати овес пророслий. Просо дешевий корм, який птиця зїдає дуже охоче, але складати зернову пайку з самого проса не слід. Пшоно перетравлюється краще від проса.

З отрубів слід давати передовсім пшеничні, грубі, а відтак ячмінні.

З тваринних кормів взяли ми мясну і рибну муку, але в господарстві треба передовсім використовувати те, що є під рукою і що дешевше і лише бракуючу кількість купувати. Замінюючи одначе мясну муку іншими тваринними кормами, треба змінити їхню кількість, так наприклад — замість 10 ґр. муки можна дати 20—25 звареної крови, 25 ґр. ошпарених гарячою водою хрущів чи 135 ґр. муки з хрущів домашнього виробу. Всякі відпадки мясні з кухні, кости, відсепароване молоко, маслянка теж можуть і повинні йти в пайку тваринного корму.

Мінеральну пашу складають змелені шкаралупки від яєць, крейда, мелені кости і т. п., яких беремо 3 частини і 1 частину деревляного вугля, який потрібний для доброго травлення. Отже на наші 4 ґрами треба рахувати 1 ґрам деревляного вуглю і 3 ґр. вищеподаних кормів. Сіль, яка притягує вогкість, краще не домішувати до мінеральної поживи, якщо цю останню держимо в коритках. Сіль в невеликій кількости до 1 ґр. на штуку можна додавати до заминки тощо. Крім мінеральної поживи, кури все повинні мати подостатком грубого піску, якого в розрахунках ми не узгляднювали.

В позиції корнеплоди та клубнеплоди розуміємо передовсім картоплю та буряки. Картоплю звичайно подаємо варену і душену, приготовлюючи заминку. Дуже багато картоплі задавати не слід. Зовсім вистарчить узгляднених в наших розрахунках 40 ґрамів в день і на штуку. Під весну картопля звичайно досить дорога. Якщо даємо буряки, а вони в зимі дуже потрібні, бо заміняють зелену пашу, то можемо їх дати навіть понад 40 ґрамів. Тому в наведеній вище табличці можна позицію корнеплодів і клубнеплодів підвищити з 6½ кґ. до 9 кґ.

Сіно дається посічене і запарене, або можна з нього робити муку. Добре сіно з лук, люцерна, конюшина, сераделя можуть бути вжиті в цьому випадку. Також можна додавати трошки сушеної молодої кропиви. Сіна подали ми в розрахункові на штуку і денно 75 ґр.

В літі так доросла птиця, як і молодняк повинні мати випас. Коли дається сполучити випас із садом, то подвійно використовується площа, а крім того кури угноюють ґрунт. Кури легкі, що літають в садах, можуть бути шкідливі, інші не можуть триматися з успіхом. При відведенні площі під випас не можна виходити з розрахунку кількости потрібного зеленого корму, бо площа, на якій можемо випродукувати потрібну кількість зеленої маси, буде малою, бо птиця потрібує руху. Як правило площа для вибігів виносить до 10 кв. метрів для дорослої курки і коло 6 кв. метрів для молодняку.

Пасовисько можна засіяти чимсь одним, наприклад люцерною, але краще робити мішанку многолітніх трав. Першого року пасовисько треба добре охороняти, щоби трави закорінилися.

(Закінчення).

——o——

ЛИСТИ ГОСПОДАРІВ-ПРАКТИКІВ.

Під редакцією В. Доманицького, доцента Укр. Госп. Академії в Подєбрадах (Ч. С. Р.).

ЛИСТ ч. 20.
Господар Данило Яковюк
с. Скірча, луцького повіту
на Волині.

МУДРО ГОСПОДАРЮЙМО, АЛЕ ПАМЯТАЙМО, ЩО ТІЛЬКИ ЗОРГАНІЗОВАНІ ХЛІБОРОБИ МОЖУТЬ ОБОРОНИТИ СВОЇ ІНТЕРЕСИ.

Брати хлібороби! Тяжка нужда запанувала над нами в теперішній час. Всі ми спільно переживаємо грізну господарську скруту. Наш варстат праці — **хліборобство** настільки підупав, що нині майже не поплачується ним займатись. Ми кидаємося на всі сторони, щоби урятуватись від грізної с.-г. кризи, — **робимо ріжні спроби в своїх господарствах,** що нам пропонують наші агрономи — переходимо від одної методи господарювання на другу, залишаючи зернову господарку, беремося за годівельну, управляємо технічно-промислові рослини, окопові та ін. Одначе, перебудовуючи свою стару господарку на нову, ще більші матимемо з неї користи, коли ми всі хлібороби зорганізуємось у своїй становій організації „Сільський Господар". Памятаймо, заки ми самі, по взірцю хліборобів інших країн, не зорганізуємось і не створимо своєї міцної організації, то ще довгий час будемо не ми власниками над своєю працею, а цінитиме її „хтось" інший — посередник.

Візьмемо такий приклад: селянина притиснули податки чи обсіла якась інша біда, — навантажує бідолаха фіру збіжжя і везе до міста продавати. Стратив день, намучив коні, обїхав ціле місто і ніхто його не запитав: „Чого ти, чоловіче, сюди приїхав?" Нарешті здибає Мошка — гандляра і просить, щоб той купив у нього збіжжя, а Мошко усміхнувся й каже: „Нема тепер „руху" і збіжжя не купуємо". А коли й купить, то хіба **за півдарма.**

Цей приклад я приводжу з власного досвіду, коли сам одну фіру (40 пуд. або 6,4 м. сотн.) жита два рази возив до міста аж за 35 км. і привозив до дому, бо не було кому продати. Щойно за третім разом продав, і то не за ту ціну, що жито мені коштувало, а що купцеві „ласка" було дати. Так само не веселіше стоїть справа з худобою та з іншою працею наших мозолистих рук. Багато прикладів можна привести, як визискують бідного селянина, але пощо писати, коли кожний з нас переживає то на своїй власній шкірі.

Отож бачите, яке гірке наше життя, а упімнутися за нами нікому і наш обовязок на кожного даремно працювати. Нашу хліборобську працю потрапили обнизити до нічого і навпаки всі фабричні вироби, коли не дорожіють, то й не дешевіють.

Отож брати, селяне! Чи довго ще будемо працювати на „когось"? Подивімся на фабричних і заводських робітників, — коли їм не поплачується працювати на фабриці чи заводі, то вони організованою силою домагаються підвижки платні. Якщо на це домагання не звертають уваги, то негайно проголошують страйк і як один перестають працювати. Ясна річ, що подібні страйки є загрозою для цілої країни, бо колиб, скажім, робітники не випродукували вугілля або затримали рух залізниці чи телеграфи, то тим самим завмирає живчик державного життя, а через це саме з робітниками мусять рахуватися і полагоджувати їх домагання.

Брати селяне! Чи-ж ми гірші від цих фабричних робітників? Чи-ж ми не маємо таких самих прав на життя, як вони? Або думаєте наш страйк чи не найгрізніший був би для других верств? — А тому домагаймося перед урядом через своїх послів, через Централю „Сільський Господар" і нашу кооперацію, щоб збут наших продуктів був запевнений. Крім того ціни на с.-г. продукти повинні відповідати всім цінам на фабричні вироби, — нам не треба домагатись високих цін на свої продукти, але мусимо дешево купити всі конечні потреби для свого щоденного життя, як: одяг, обув, нафту, вугіль, сіль, сірники, цукор і інші.

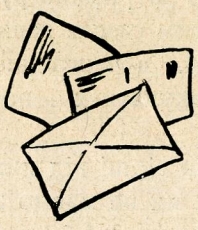
Отже берімся як найшвидше до своєї станової організації „Сільський Господар", бо час не жде! Нас є великі міліони, і колиб ми всі, як один, організовано упімнулись за собою, то ніяка сила не устояла-б перед нами. Ми є підвалина цілого життя на землі, нас ніхто не сміє кривдити і зневажати, бо наш тяжкий і чесний труд дає кожному життя...

Сторінки нашого часопису все густіше

повинні вкриватись подібними дописами. Моя щира просьба до всіх господарів — висловитись із приводу цього листа.

ВІД РЕДАКЦІЇ.

Лист госп. Д. Яковюка містить в собі багато святої правди. В цілому світі селяне переживають в більшій чи меншій мірі те саме, що переживають наші селяне. В цілому світі увага нині звернена на те, як обєднати селянство, як **зорганізувати збут сільсько-господарських продуктів,** як знищити розпяття між цінами на продукт сільського господарства і цінами на продукти фабричні (т. зв. „ножиці"), як збільшити закупочну силу села і ліквідувати жахливе безробіття по містах (нині в цілому світі приблизно біля 20,000.000 душ промислових робітників не мають роботи — отже не можуть й купувати продуктів сільського господарства). Багато людство над цим думає, багато про це пишеться, говориться... Останній XV. Міжнародній Хліборобський Конгрес у днях 5—8. VI. б. р. в м. Празі (чеській) тільки й працював над цими питаннями... Але як трудно відразу спинити розбурхане море, — так трудно відразу наладнати розбурхане світове господарство. Нужда й скрута буде тривати ще де-кілько років — може й двадцять, двадцять пять літ. Отже з одного боку **треба дійсно хліборобам зорганізуватися** в міцні хліборобські орґанізації, а особливо в сільс.-госп. кооперативи для збуту продуктів сільського господарства (молочарські, беконярські, яйчарські, пасічничі, садово-городні, тощо), а з другого не треба відкидати й сільс.-госп. науки та агрономії, а послухати їх порад про те, як знизити втрати в господарстві на одиницю продукту (знизити собівартість продуктів сільського господарства) і в той же час піднести якість наших продуктів. Дешеве й добре кожен купить! Можемо обійтись й без куповаиих погноїв: ліпше догляньмо за обірником, заведімо зелене гноєння, конюшини, широкорядні посіви і багато подібних поліпшень.

Життя в товаристві

РОЗБУДОВА АҐРОНОМІЧНОЇ ПРАЦІ ФІЛІЇ „СІЛЬСЬК. ГОСПОДАРЯ" В ПЕРЕМИШЛІ.

Аґрономічна праця Філії „Сільського Господаря" в Перемишлі мимо цього, що її ведення є можливе, в останньому часі припинилася.

Зроблено там таку саму похибку, як зробило багато інших Філій, а саме коли П. С. К. зредукував аґронома, вся праця у Філії припинилася. Та в недовгому часі виказалися злі наслідки такого поступування, бо не стало аґронома і господ. життя почало завмирати і це відбилося у всіх ділянках. Такий стан заставив провід Філії поробити рішучі заходи для оздоровлення шкдливих для повіту відносин.

Дня 18. вересня ц. р. відбулося засідання Філіяльної Ради в присутности заступників всіх повітових орґанізацій, якого завданням було винайти способи урухомлення діяльности Філії.

Др. В. Загайкевич предложив проєкт бюджету, який уможливив би Філії удержати аґронома для аґрономічної праці в повіті. По основній дискусії ухвалено:

1) Що існування і ведення аґрономічної праці Філією „Сільського Господаря" є для перемиського району конечною.

2) Що для заспокоєння потреб і домагань сільського населення є конечним удержання при Філії аґронома.

3) Виходячи зі становища, що господарське зміцнення селянського стану і хліборобської продукції є в інтересі цілої нації та всіх економічно-кооперативних установ, нарада уважає оправданим і конечним, щоби на кошти удержання аґронома складалися всі повітові культурні і економічні установи в Перемишлі.

4) Переведення цих ухвал в життя доручено Раді Філії „Сільського Господаря".

Якщо інституції, які вислали на нараду своїх делеґатів, зацікавляться справами сільського господарства в повіті і фінансово підпоможуть працю Філії „Сільського Господаря", то тимсамим створять кращі основи для своєї діяльности.

ФІЛІЯ „СІЛ. ГОСПОДАРЯ“ В РАДЕХОВІ ВІДЖИВАЄ!

Загальні Збори Філії і господарська нарада в Радехові.

Дня 4. жовтня ц. р. відбулася в Радехові велика господарська нарада получена зі зборами Філії „Сільського Господаря“. На нараді було присутніх поверх 200 делеґатів зі сіл і Радехова, в тому около 40 жінок. Ця численна приява вказувала на те, що зацікавлення господарськими і кооперативними справами є велике, помимо цього, що зліквідовано ПСК, а його аґенди переняла складниця Кооп. Союзу в Сокалі.

Нараду відкрив гром. **Сіцелюк Василь,** дотеперішний голова Філії „Сіл. Господаря“, який запропонував на предсідника **інж. Гр. Ґерасимовича,** а на секретаря гром. **Паламаря Дмитра,** що збори однозгідно приняли. Після цього звідомлення з праці Філії „Сіл. Господаря“ за минулий рік здавав голова В. Сіцелюк. Прикрим явищем було це, що через ліквідацію ПСК мусів відійти аґроном і через те праця Філії ослабла. Щоби можна намітити дальшу працю Філії „Сіл. Господаря“, вислухали збори двох рефератів, а саме: 1) **інж. Е. Храпливого** („Сіл. Господар“ — Львів) про міжнароднє положення хліборобства, про його положення у нас і про практичні висновки з цього у праці „Сільського Господаря“ та нашої кооперації; 2) посла **З. Пеленського** (РСУК — Львів) про господарське положення світу і про господарську політику у нас у звязку з новою фазою господарської кризи.

Після цього розвинулась дискусія над працею Філії „Сіл. Господаря“ і кооперації в повіті. Зокрема докладно обговорено: контролю молочности коров, плекання безріг на сало і бекони та їх збут, розводження несливих курей і збут яєць, зуживання збіжжя на пашу для тварин, розведення пасічництва, рибальства, шовківництва і т. д.

На основі дискусії принято такі постанови: 1) Філія „Сіл. Господаря“ постарається заанґажувати аґронома, спираючи його удержання на фондах всіх зацікавлених установ, а головно на фондах повітових і низових кооператив, згідно з пляном, який затвердили всі кооперативні і інші централі. 2) Філія „Сіл. Господаря“ вишле обовязково бодай одного курсанта до школи „Сіл. Господаря“ в Коршові на курс контролі молочности, плекання безріг на бекони і розводження несливи курей, який-то курс відбудеться в листопаді-грудні цього року.

Опісля вибрано нову Раду Філії „Сіл. Господаря“ в такому складі: **інж. Гр. Герасимович — голова,** Марчук Стефан (Стоянів) — містоголова; Дибайло Дм. — секретар; п. Селезінкова Ніна, Сіцелюк Василь, Сухнацький Мих., дир. Білевич — члени Ради; Возняк Вас., Ковальчук Ів., Палійкуч Вас., — заступники; Гарасимяк, Лиховит і Паламар — члени Контр. Комісії.

Ця нарада причиниться певно до цього, що господарське і кооперативне життя повіту оживиться, а нова Рада дає запоруку, що Філія „Сіл. Господаря“ в Радехові стане головним господарським осередком цього району.

САДІВНИЧО-ГОРОДНИЧИЙ КУРС в Підберізцях коло Львова.

Заходом Управи Кружка „Сільського Господаря“ ,а головно завдяки трудам його голови о. Йосифа Осташевського, відбувся в місяцях липні і серпні ц. р. садівничо-городничий курс. Викладав на курсі інструктор городництва і садівництва п. **Михайло Бардеґа.** Виклади відбувалися в неділі пополудні. Участь в викладах брала численно місцева людність, пересічно коло 150 осіб в кожнім викладі. Живо інтересувалося викладами і брало численно участь місцеве жіноцтво.

Завданням курсу було заінтересувати місцеве хліборобське населення управою городовини і плеканням овочевих дерев, що з уваги на недалеке віддалення села до міста Львова може значно збільшити доходи для місцевого населення. Гарний почин до піднесення садівництва в громаді дав місцевий управитель школи п. **Павло Климко,** який виплекав для Кружка поверх 8.000 штук дичок на громадському ґрунті.

ДОДАТКОВІ ПОШТОВІ ОПЛАТИ НА БЕЗРОБІТНИХ.

З днем 15. жовтня входить в життя урядовий розпорядок про додаткові поштові оплати, що призначені на безробітних. Ці доплати будуть такі: 10 сот. від звичайних листів і карток, (отже повна оплата 35 і 25 сот.), 15 сот. від поручених листів, 5—50 сот. до оплат за пачки, виплачувані перекази, чеки до оплат за друки. Крім того будуть введені додаткові оплати в висоті 30 прц. до абонаменту П. Радія на час від листопада до квітня 1932 та спеціяльні телефонічні доплати.

Почтові доплати будуть побирані протягом шести місяців, себто до 15. квітня 1932.

Ці оплати мають принести 15 міліонів зол. на фонд безробітних. Доплати до залізничих білєтів мають дати на цей фонд 5 міліонів зол.

† Посмертна згадка.

о. Василь Залуцький, парох Коршова біля Коломиї, помер в 65. р. життя дня 30. вересня ц. р. — З Покійним зійшов у могилу заслужений наш священик і український громадянин. Після висвячення в 1894 р. працював він три роки як сотрудник у Звинячці коло Мельниці, потім 12 літ у Балинцях, а від 1910 р. у Белелуї в Снятинщині, де провів півтора десятка літ. Всюди, де працював як священик, розвивав теж із успіхом і культурно-освітню працю. В 1925 р. перейшов на парохію до Коршова, де, хоч і з підірваним здоровлям, забрався з молодечим запалом до роботи в церкві, школі і в громаді. За його побуту в цьому селі і при його спів-ініціятиві основані майже всі нинішні освітні та економічні установи в Коршові: районова молочарня (найбільша на Покутті), кооператива „Єдність“, кредитівка „Ощадність“, Кружок „Сільського Господаря“, Секція господинь, Кружок „Рідної Школи“, господарські курси в школі „Сільського Господаря“, Кружок „Відродження“ й інші. В кожну з тих установ вложив він немало праці й енергії, всі вони завдячують Покійному свій гарний розвиток. Як був скромний і тихий у праці, так тихо й без розголосу жертвував дім на захоронку в Підгайцях, звідки був родом, де найшли приют і виховання десятки українських дітей з Підгаєччини.

Похорони Покійного відбулися дуже величаво при участи 20 священиків і маси народу. Прощальну проповідь у церкві виголосив о. Савицький, а над могилою декан о. Дмитраш. Вінки зложили, крім вичислених вгорі установ, також чит. „Просвіти“, громада та учительський збір. — В. Й. П.!

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ.

1. До ч. 19 часопису „Сільський Господар“ долучили ми чеки П.К.О. і просимо використати їх на пересилку передплати по кінець 1931. року.

Хто до кінця жовтня не вирівняє передплати по кінець року, будемо змушені висилати упімнення і дочислювати по 50 сот. за кожноразове упімнення.

Висилка упімнень є коштовна і ці кошти мусять понести ті, які не виконують своїх обовязків і тим спричиняють ті витрати.

2. Реклямація часопису і нагороди: Читай ч. 19 часоп. „Сільський Господар“ стор. 414.

В МІСЯЦІ ЖОВТНІ — МІСЯЦІ КНИЖКИ

купіть для кооперативи, читальні, кружка „Сіл. Господаря“ і **для себе самого**

КАЛЄНДАР „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

що є одиноким **чисто господарським** календарем з **кооперативним** відділом!

Продають всі Повітові Союзи Кооператив, Районові Молочарні, українські книгарні.

Ціна 3.50 зол.

Гол. Склад: „Сіл. Господар“, Львів, вул. Зіморовича 20.

Відпродавцям опуст!

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Рік І. Львів, дня 15. жовтня 1931 р. Ч. 20.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРГАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ“, СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редагує: Редакційна Колегія „Центросоюзу“. Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар“. Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар“.

І. Мартюк.

Завдання на найближчі дні.

Минуло літо, прийшла осінь, робота на полі покінчується. Кооперація, перебуваючи тяжкі часи переднівку, допомогла як могла і чим могла голодне на гріш село. Всі можливі способи уживала для збільшення допливу готівки до села. Почато збут яєць, закріплювався збут масла, скуповано збіжжя, роблено спроби для збуту безріг. Повстали нові мясарні. Ніхто не може заперечити, якщо слідкує за щоденним нашим економічним життям, що кооперація нераз стала вже серед затяжної нужди села в пригоді. Та не можна однак не зазначити, що за наладнаним до певної мірі збутом молочних продуктів та за сконсолідованим експортом яєць з району Поділля, всі інші змагання йшли не все пляново, так сказатиб — відрухово з дня на день. Брак плянів і систематики таки дається добре відчувати.

Тяжкий, найтящий час переднівку за нами. Село, як продуцент, діждалося вислідів своєї праці і жде слушного часу, щоби збіжжя, фасолю, картоплю, мід, безрогу як слід збути та одержаним грошем, при загальному обезцінення продуктів села, бодай частинно заспокоїти найпекучіші свої потреби в формі податків, асекурації та ін. і дещо бодай на довг до кооперативи зберегти, чи проценти від затягнених позичок по ріжних банках заплатити.

Невдовзі стане селянин зовсім вільним від щоденної роботи. Тоді на нараду чи на сходини радо прийде. Прийде раз і другий, коли за першим разом вчує щось цікаве. Час цей є найвідповіднішим для обговорювання плянів — і свої наміри переводити в життя.

Але перш за все належить прийти до села з готовими до детайлів обдуманими та на щоденній дійсности побудованими плянами. І тут є робота для повітових осередків нашої кооперації. Перейшовши, так назвім, деякі експерименти, а тим самим набравши деякої практики — виготовляймо пляни може вже не так на біжучий як на слідуючий сезон для збуту сільсько-господарських продуктів. Безперечно правдою є, коли кооперація не буде старатися бодай частинно заспокоювати села в збуті його продуктів, бодай о стільки, щоби стала регулятором цін — тоді на ніщо не придадуться дотеперішні хоч деколи і поважні успіхи в ділянці постачання.

Нині поза молочними продуктами найкраще ще наладнаний скуп яєць нашими кооперативами. Однак збут знова цього найбільшого кількостево продукту має ще дуже а дуже багато недомагань. З огляду на ті недомагання з одної сторони, а дуже поважні перешкоди, якими стараються знищити приватні експортери всі почини кооперації навіть в скупі — належить за зимовий час грунтовно обговорити пляни на майбутній сезон і до нового сезону приступити приготованими не лише морально, але що більше матеріяльно. Правлячі круги, бажаючи піднести торговельний білянс Польщі, напружено думають над способами піднесення експорту яєць як

кількостево так і якостево. Опираючися на звітах і нарадах приватних експортерів устійнюється чимраз то більше опінія, що поправа експорту може наступити лише при зменшеній кількости експортових магазинів. Така політика обчислена є на те, щоби вбити всяку конкуренцію між експортерами і ще більше обезцінити товар в користь експортерів, а зі шкодою для продуцента—селянина.

Крім того приватні експортери стараються усунутися зпід всякої контролі зі сторони нашої кооперації і в тій ціли стараються перш за все пірвати звязки між сільськими кооперативами, а кооперативними осередками. До цього використовують матеріяльне становище наших кооператив і грошевими зачетами стараються навязати прямі зносини з сільськими кооперативами. Ті зачети це найнебезпечніша зброя в руках приватного експортера, бо за кілька чи кількапацять звичайно долярів продає кооператива на цілий сезон продукт свого села. Такі зачети вбивають морально і матеріяльно наші сільські кооперативи, бо приносять як кооперативі так і продуцентам необчислимі матеріяльні втрати. Тому головним завданням наших кооперативних осередків є безпощадна боротьба з яєчними зачетами. Щоби позбутися убійчих зачетів є лише дві можливости — або селяне зложать додаткові уділи на скуп яєць, або зобовяжуться комісово віддавати для збуту кооперативам свій продукт з тим, що належитість за доставлені яйця одержувати будуть слідуючого тижня по доставі їх до кооперативи. І один і другий спосіб серед нинішних обставин не легкий до зреалізування — однак ради добра нашого села не тільки нині, але і на довгі роки в майбутнє мусять бути зреалізовані. Дальше для справедливого розчислення повинні наші кооперативи приймати яйця не на штуки, а на вагу — а ціну в кільограмах мають кожного тижня подавати Повітові Союзи.

Союзи експортери (ті, що вивозять товар заграницю), мусять унезалежнитися від заграничних імпортерів (ті, що ввозять товар із заграниці), через продаж, як дотепер практикується за акредитивами (заплата наперед), бо це товар обезцінює через банкові кошта та через непевність щодо якости і часу достави товару. Тут треба працювати або комісово, або за вінкуляцією (післяплата за фрактом) на банки.

Союзи неекспортери повинні, о скільки їм самим експортувати неможливо, зеднуватися з сусідними союзами експортерами, а о скільки і це через завелику віддаль неможливо, тоді роблять умови з приватними експортерами лише за порадою, чи навіть посередництвом „Центросоюза“.

Отже в коротких словах завдання на найближчий час в ділянці збуту яєць. Від виконання тих завдань залежати буде і користь для села з годівлі і плекання дробу.

Господарська школа Т-ва „Просвіта“ в Милованні.

Одинокою українською господарською школою на українських землях у Польщі є 1-річна господарсько-садівнича школа Т-ва „Просвіта“ в Милованні. Завязок існування школи дав митрополит Шептицький, даруючи у 1906 р. на ту ціль осередок із розпарцельованого майна разом із господарськими будинками. Щоби відчинити школу, побудувало Товариство у 1909 р. величавий шкільний будинок і приспособило давні господарські будинки до потреб школи. Багато гроша й труду вложено також у садівниче заведення, що мало стати головним доставцем для селян Східньої Галичини.

У передвоєнному часі уладила школа чотири короткі господарські курси. Перший покінчило 30 учасників. Він відбувся в часі від 20. XI. — 31. XII. 1909 р. Другий у часі від 1. XII. 1910 — 1. III. 1911 р. Його покінчило знову 30 учасників. У часі від 8. XII. 1912 р. — 1. IV. 1913 р. відбувся третій курс при числі 20 учасників, а в часі від 15. XI. 1913 — 25. III. 1914 р. відбувся четвертий і останній передвоєнний курс при участи 36 учасників.

Війна припинила шкільну діяльність. Двократна російська інвазія, воєнні операції і звязані з ними переходи військ, зруйнували цілковито передвоєнний дорібок школи так, що по скінченій світовій і визвольній війні треба було відновити шкілку овочевих деревець, будувати і перебудовувати господ. будинки, направити основно шкільний, подбати

за огорожу, шкільний і кухонний інвентар, шкільні наукові прибори, бібліотеку і т. д. Повоєнне лихоліття і брак фондів не дозволяли довший час на відновлення діяльности школи. Щойно у 1922 р. відбувся пробний 4-місячний господарський курс при участи перших 13 учеників. Відновлена школа не вдавалася наслідком недостачі всякого заінтересування школою у тих бурхливих часах, а тому годі було витрачуватися на ведення школи. Також невідрадний господарський стан маєтку з усіми наслідками воєнного і повоєнного лихоліття спинював у великій мірі працю школи. Більше плянову працю розпочала школа в 1925 р., перевівши коштовну віднову будинків і поробивши конечні вклади у господарство.

У 1925—26 р. уладила школа пятимісячний зимовий курс, а в роках 1926—27, 1927—28 і 1928—29 семимісячні курси. Курси вповні себе оправдали. Саме тому перемінено школу з днем 1. І. 1930 р. на сталу з однорічним курсом навчання. Товариство „Просвіта“ рішилося на таку зміну, руководячися досвідом, що короткі зимові курси не вистарчають для здобуття всестороннього знання, потрібного селянинові до ведення поступового господарства.

З кінцем цього року покінчить школа другий рік своєї праці як однорічна школа. У часі від 1925 р. скінчило школу 136 учнів, які після повороту до дому стали піонірами господарського поступу по своїх селах. У научнім пляні присвячується особливу увагу навчанню теорії кооперації і кооперативного книговодства. Крім того школа уладжує ще щороку шеститижневі курси кооперативного книговодства і діловодства. Від 1925 р. уладжено 6 кооперативних курсів; курси ті покінчило 144 учасників та 136 учнів госп.-сад. школи, разом 280.

Плян науки в школі дуже обширний, охоплює всі галузи знання, що мають якенебудь відношення до праці хлібороба. Вчать там про управу рослин, годівлю тварин, молочарство, організацію господарства, садівництво і городництво, пасічництво, ветеринарію. З навчанням цих предметів тісно звязані фізика, хемія, ботаніка, зоольогія і мінералогія, а в господарстві відбувають учні практику. Крім фахової, практичної і теоретичної освіти школа виховує учнів на свідомих і карних громадян, які мають працювати по селах не тільки над піднесенням власного господарства, але мають також занятися організацією культурно-освітніх і економічних установ села. В тій ціли проходять учні курс української літератури, історії, географії й інших загально освітних предметів. Учням звертають увагу на організацію праці в громаді, в читальні, у Кружку „Сільського Господаря“ і кооперативі. В тій ціли організують учні в себе освітній гурток, що дає реферати з ріжних ділянок та знайомить своїх членів із минулими і сучасними суспільними подіями; у шкільній кооперативі набирають учні практичного знання організації і ведення кооперативи.

Шкільне господарство з взірцевою сталінею, з взірцевим новопобудованим курником, шкілка овочевих дерев з маточним садом, город і пасіка служать до демонстрування при навчанні фахових предметів. У місцевій районовій молочарні проходять учні практично молочарство.

Учні мають приміщення в шкільному приюті за оплатою 5 зол. місячно (зі світлом, опалом і пранням), а харчуються в кооперативній харчівні за зворотом дійсних коштів (біля 30 зол. місячно).

Шкільний рік починається 20. І. кожного року і триває з двотижневою перервою в часі Великодних Свят до 20. грудня. Наука в школі безплатна. Учні школи користають при переїзді залізницями на свята і по скінченню школи 50 прц. знижкою.

IX. Молочарський курс при „Маслосоюзі“.

Краєвий Молочарський Союз „Маслосоюз“ приступає до влаштування **6-ти місячного практичного молочарського курсу.** Курс відбудеться в Стрию і триватиме від 4. листопада 1931. до 30. квітня 1932 р. Прийметься найбільше 32 кандидатів. Умови приняття такі: 1) Українська народність; 2) Вік 18—30 літ; 3) Теоретична підготовка та укінчена принайменше 2-тижнева молочарська практика; 4) Поручення від кооперативних установ, які

рівночасно переберуть на себе матеріяльні і моральні зобовязання; 5) Першенство у приняттю мають кандидати з середньою освітою, довшою молочарською практикою та покінченими кооперативними курсами.

Остаточне приняття узалежнене від висліду вступного іспиту, який буде мусіти зложити кожний кандидат та від лікарських оглядин при вступі.

Власноручно писані подання про принятя з долученням перебігу життя треба вносити за згодою і з письменною опінією кооперативних установ на адресу: „Маслосоюз“ у Львові, вул. Костюшка ч. 1. а), найдальше до 20. жовтня 1931 р.

Прохарчування у спільній кухні і на кошт курсантів. Кошта прохарчування виносять денно 2.50 зол., це є місячно 75 зол., а за цілий час тривання курсу 450 зол. У цій квоті міститься вже вписове 50 зол.

Доходячі курсанти, які у спільній кухні не будуть харчуватися, платять лише вписове в квоті 50 зол. Квоту цю зложить кожний курсант згори до каси „Маслосоюзу“ сейчас по зголошенню на курс, бо в противнім випадку не буде принятий.

Ближчі відомости в „Кооперативному Молочарстві“ ч. 10 за місяць жовтень 1931 р.

Дирекція „Маслосоюзу“.

Малий фейлєтон.

Зачалось це на залізничому двірці. Якийсь гарно одітий панок вискочив із заїзджаючого берлінського експресу, в шаленім поспіху, перевертаючи по дорозі кількоро людей, вскочив до авта, крикнув щось до шофера і цей рушив, прибираючи відразу небувале темпо. Зі скорістю 195 км. на годину гнало авто вулицями міста Льва, не зважаючи на свистки поліцаїв і гострі закрути вулиць.

Трр-ах!.. і число безробітних змаліло о 1, а число ангелів збільшилось.

Трр-ах!.... і число безробітних змаліло о 2, а число ангелів збільшилось. — А авто гнало дальше.

Трр-ах! — стовп вогню і зпід розторощеного авта вискочив окровавлений пасажир.

— All right! — крикнув він, обтер рукою кров з лиця і побіг вулицею з небувалою скорістю.

— Тшимай!.. — і за хвилинку сильні руки сторожа безпеченства тримали вириваючогося анґлійця.

— „Ц — С“ — крикнув піймaний і почав вириватись. За хвилину був в дорозі до комісаріяту.

— „Ц—с, ц—с, ц—с“ — викрикував з цілої сили, однак це йому не помогло. Комісар П. П. взяв пашпорт чужинця, прочитав, підірвався на позір, крикнув „бачносьць“! і приложив два пальці до пустої голови (бо не мав на ній шапки). „Ц — С“... простогнав князь Валії, бо він це власне був і за хвилинку надбіг перекладчик.

— Подайте мені авто чимскорше! — простогнав окровавлений князь.

— До лічниці?

— Ні, до „Центросоюзу“.

— ? ? ? ? ? ? ? ? ? ?

— Чиж ви не чули, — прошепотів князь, — що „Центросоюз“ відкрив власну фабрику ниток і продає їх зі значком „Ц. С.“? Говорив мені товариш Беніто Муссоліні, що мають бути знамениті і о 10 процент дешевші як давніше.

Князь.

З „Центросоюзу“.

Нотування цін збіжжя рільничих продуктів у Львові з дня 12. жовтня 1931 р.

За 100 кг. льоко і франко вагон стація заладов. Підволочиська [200 klm. від Львова.] При курсі доляра 8·81.

Пшениця однорідна 19.25—19.75, пшениця збірна 18.25—18.75. Жито 18.50—18.75. Ячмінь млинарський 15.00—15.50. Овес 18.00—18.50. Кукурудза 20.00—20.50. Гречка 16.75—17.25. Бобик 17.00—17.50. Сіно прасоване 9.00—10.00. Солома прасована 5.50—6.50. Грис житний 10.25—10.50. Грис пшеничний 9.75—10.00. Макухи льняні 23.00—24.00. Мак синій з міхом 70.00—75.00. Конюшина 155.00—160.00.

Видає: Т-во „Сільський Господар“. За редакцію відповідає: Інж. Ев. Храпливий. Редагує: Колегія.
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО“ Львів, Ринок ч 10.

Купуйте і читайте господарські книжки!

Видання Господарського Товариства

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"

Купуючи книжки Вашої хліборобської орґанізації маєте користи самі, бо вчитеся розумної новітньої господарки, а Вашому Товариству даєте змогу працювати для Вашого добра, для піднесення господарської культури і добробуту народу!

I. Управа ріллі й рослин, садівництво і пасічництво.

	зол.
1. Воробець-Волинець: Про помічні погної та як їх уживати	0·50
2. Інж Гр. Паляниця: Жито	0·20
3. Інж. Гр. Паляниця: Пшениця	0 20
4. Гр. Величко: Пашні буряки	0·50
5. Гр. Величко: Сумішка конюшини із травами	0 50
6. Г. Цееб: Управа пашних рослин	1·50
7. Доц. В. Доманицький: Цукровий буряк	1·80
8. Інж. Г. Гордієнко: Конюшина	0·50
9. В. Пилипчук: Практичний підручник пасічництва	6·00
10. Інж. М. Боровський: Як виробляти соломяні вулики	0·45
11. М. Боровський: Медодайні рослини	2·—
12. Інж. Г. Гордієнко: Соя	1 30
13 Інж. О. Кошель: Фасоля	0 60
14. Інж. М. Боровський: Про зелені погної	0·70
15. Доц. В. Доманицький: Чому треба чергувати с.-г. рослини на полях	0 60

II. Плекання сільсько-господарських тварин.

16 Інж. Хомишин: Годівля домашніх тварин	0·50
17. К. Михайлюк: Плекання телят (нове видання)	0·80
18 Д-р В. Королів-Старий: Як вибирати коня	0.75
19. В. Воробець: Про плекання та годівлю домашньої птиці	2·00
20. Гр. Герман: Годівля гусей, качок і інш.	1·50
21. Гр. Герман: Годівля курей	1·50
22. Інж. М Холєвчук: Годівля та плекання поросят	0.90
23 Інж. Д-р М. Холєвчук: Шляхи до поліпшення годівлі сільсько-господарських тварин	0·20
24. Інж. Д-р М Холєвчук: Як орґанізувати і вести контролю молочности?	0 90
25. Інж. Д-р М. Холєвчук: Як орґанізувати і вести Секції охорони сільсько-господарських тварин?	зол. 0·30
26. В. Королів-Старий: Крілики	0·90
27. о. О. Раковський: Головні основи годівлі домашніх звірят ч. І.	1·50
28. Д-р. Б. Гнатевич: Годівля коропа	0 90

III. Ветеринарія.

29. Д-р М. Стахурський: Ветеринарний лікар у недугах дом. звірят	4·00
30. М. Стахурський: Хороби кінських ніг (кінська ортопедія)	0·60
31. М. Стахурський: Коли і як помагати при породах у корів	0·30
32. М. Білинський: Ветеринарна гігієна	2·00
33 Д-р. М. Стахурський: Мотилиця у худоби	0·20

IV. Інжінєрія.

34. Інж. О. Охрим: Меліорація і комасація селянських господарств	0·70
35. Інж. Гр. Герасимович: Як міряти землю	0·20
36. Інж. О. Лушпинський: Відбудова знищених сіл (часть 2, 3) по	5 00

V. Право, кооперація й інші.

37. М. Стахів: Хто відповідає за полеві і лісові шкоди	0·80
38. Інж. В. Созанський: Яка буде завтра погода	0·25
39. Д-р К. Коберський: Про кредит та сільські каси (Райфайзенки)	0·20
40. Проф. Б. Іваницький: Як доглядати ліс	0·30
41. Проф. О. Голинський: Вексель у практиці	1·0)
42. Д-р. Б. Гнатевич: Підручник шовківн.	2·—

Крім книжок нашого видання маємо на складі всі господарські книжки других Видавництв та Державного Видавництва України. Викази та цінники пересилаємо на бажання даром. Книжки висилаємо за попередним надісланням готівки або на бажання за післяплатою. За післяплатою не висилаємо книжок, які коштують менш, ніж 1·50 зол. Пересилка поодинокої книжки коштує 25 сот., а поручена 50 сот. За непоручені посилки експедиція не відповідає.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem

Місяць жовтень — місяць дешевої книжки!

Пишіть сейчас: „Сільський Господар“ — Львів, вулиця Зіморовича ч. 20.

КОРИСТАЙТЕ З НАГОДИ ТА ЗАМОВТЕ
НА ПРОТЯЗІ МІСЯЦЯ ЖОВТНЯ

Цілу господарську бібліотеку за 10 золотих!

Т-во „Сільський Господар“ рішило В МІСЯЦІ ЖОВТНІ висилати бібліотеки, ЗЛОЖЕНІ З 20 КНИЖОК за ЦІНУ 10 ЗОЛОТИХ.

В цих бібліотечках такі книжки:

1.	Цукровий буряк (Доманицький), ілюстр.	зол. 1.80
2.	Годівля домашньої птиці (Воробець), ілюстр.	„ 2.00
3.	Ветеринарна гігієна (Білинський)	„ 2.00
4.	Як вибирати коня (Королів-Старий), ілюстр.	„ 0.30
5.	Годівля гусей, качок і т. д. (Герман)	„ 1.50
6.	Пасіка (Михалевич)	„ 1.00
7.	О помочі при породах худоби (Ліллє), ілюстр.	„ 0.80
8.	Рямковий український вулик (Кулинич), ілюстр.	„ 0.50
9.	Управа рослин (Кахникевич) ілюстр.	„ 1.00
10.	Пашні буряки (Величко), ілюстр.	„ 0.50
11.	Управа люпину (Величко)	„ 0.40
12.	Про помічні погної та їх вживання (Воробець-Волинець)	„ 0.50
13.	Сумішка конюшин і трав (Величко)	„ 0.50
14.	Жито (Паляниця)	„ 0.20
15.	Пшениця (Паляниця)	„ 0.20
16.	Як міряти землю (Герасимович), ілюстр.	„ 0.20
17.	Меліорація і комасація (Охрим), ілюстр.	„ 0.70
18.	Як доглядати ліс (Іваницький), ілюстр.	„ 0.30
19.	Про кредит та сільські каси (Коберський)	„ 0.20
20.	Яка буде завтра погода (Созанський), ілюстр.	„ 0.25
	Або разом вартість усіх книжок	зол. 14.85
	пересилка, яку Т-во покриває	„ 1.50

АБО РАЗОМ МАЄТЕ ЗА 10 ЗОЛ. КНИЖКИ ВАРТОСТИ зол. 16.35

Коли хто пришле 12 золотих, то дістане ще в додатку ДВА ВЕЛИКІ ГОСПОДАРСЬКІ ЗБІРНИКИ, якими є Календарі „Сільський Господар“ за рік 1930 і 1931.

Колиб вичерпалась якась книжка, то на її місце дає Т-во рівновартну іншу. Декотрі з книжок антикваричні.

КРУЖКИ І ФІЛІЇ „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“!

ГОСПОДАРІ! КООПЕРАТИВИ!

Замовляйте у нас на протязі місяця жовтня отсі бібліотеки за 10 або 12 золотих (з календарями), а вони будуть початком Вашої господарської книгозбірні!

Памятайте: 20 книжок за 10 зол. — поверх 1000 сторін!
22 книжки за 12 зол. — поверх 1500 сторін!

Адреса: „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“, ЛЬВІВ, вул. ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

Пересилку платить Товариство!

Всі інші господарські книжки після цінника.

КОРИСТАЙТЕ В ЖОВТНІ!

КОРИСТАЙТЕ В ЖОВТНІ!

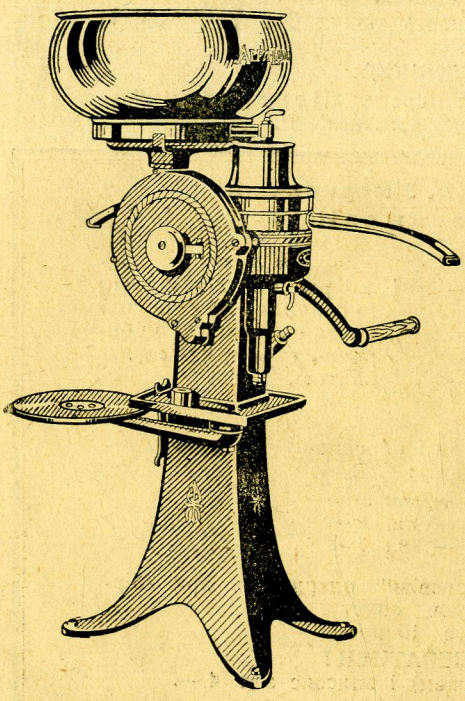
КОРИСТАЙТЕ В ЖОВТНІ!

21 ii Bibl. Jagiellońskiej Cyfrowej 21

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. ЛИСТОПАДА 1931. ЧИСЛО 21.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

Подаємо до відома заінтересованих, що з днем 1. травня ц. р. ми признали фірмі

Краєвий Молочарський Союз

„МАСЛОСОЮЗ“

виключне право продажі наших кружлівок „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ так ручних як і моторових для всіх українських кооператив на терені воєвідств: львівського, станиславівського і тернопільського.

В звязку з цим просимо українські кооперативи звертатися по всякі інформації в справі купна кружлівок і зі замовленнями тільки до „Маслосоюзу“ у Львові, вул. Косцюшка 1 а та всіх його відділів у краю, бо замовлення дані іншим нашим заступникам не будуть виконані.

Т-во Альфа-Ляваль

Спілка з обмеж. порукою.

ЯК НАЙДЕШЕВШЕ ЗДОБУТИ ОСВІТУ?

ЗЛОЖІТЬ ПЕРЕДПЛАТУ НА РІК 1932

НА ВИДАННЯ „САМООСВІТИ“ ЗА 3·50 ЗЛ. РІЧНО.

12 книжочок на рік — це 12 зрозумілих, популярних викладів з ріжних галузей звання по програмі народніх університетів. За чотири роки всі видання разом дадуть приступну **енцикльопедію знання** і дадуть змогу людині, що покінчила народню школу, **стати вповні освіченою людиною,** якій ніодна галузь науки не буде чужою.

У передплаті книжки дуже дешеві!

Окремо коштують дороще!

В 1930 році появилися такі книжки:

1. **Що таке самоосвіта і як до неї братися?** Порадник, як самому вчитися. Ціна 35 гр. (з пересилкою 45 гр)..

2. **Чого земля потребує?** Господарський курс дома. Ціна 35 гр. (з перес. 45 гр.).

3. **Великий зрив.** Нарис історії української революції ч. I. Ціна 50 гр. (з пер. 60 гр.).

4. **Культурна людина.** Наука про те, як жити з людьми, в читальні і т. д. Ціна 50 гр. з перес. 60 гр.).

5. **Наш світ.** Земля, сонце, місяць, планети і зорі, їх вигляд і рухи. Ціна 45 гр. (з перес. 55 гр.).

6. **Боротьба світів на Україні.** Історія укр. революції ч. II. Ціна 50 гр. (з перес. 60 гр.).

7—8. **Тайни природи. Початки хемії.** Ціна 80 гр. (з перес. 90 гр.).

9. **Історія Галичини в рр. 1918—1919.** Історія укр. революції ч. III. Ціна 60 гр. (з пер. 70 гр.).

10. **Слово до молодих людей.** Ціна 35 гр. (з перес. 45 гр.).

11. **Чоловік та жінка.** Про полове життя та полові хороби. Ціна 60 гр. (з пер. 70 гр.).

12. **Розвиток життя на землі.** Наука про те, як розвивалося життя на землі від найнищих створінь до найвищих. Ціна 40 гр. (з пер. 50).

На 1931 рік дотепер появилися такі книжки:

13. **Опис землі.** Наука географії ч. I. Ціна 40 гр. (з перес. 50 гр.).

14—15. **Які є народи і держави на землі?** Наука географії ч. II. Ціна 70 гр. (з пер. 80 гр.).

16. **Атляс „Самоосвіти“.** Збірник мап. (Сконфісковано!)

17. **Причини світової війни.** Історія світової війни ч. I. Ціна 45 гр. (з перес. 55 гр.).

18. **Про світову господарську кризу.** (Чому тепер є господарська скрута?). Ціна 45 гр. (з перес. 55 гр.).

19. **Як провадилася світова війна?** Історія світової війни ч. II. Ціна 45 гр. (з пер. 55 гр.).

20. **Основи життя.** Наука про те, з яких малих клітин складається кожне живе тіло. Ціна 40 гр. (з перес. 50 гр.).

21. **Атляс „Самоосвіти“.** Збірник мап, статистичних образів і краєвидів. Нове видання по конфіскаті. Ціна 60 гр. (з пересилкою 70 гр.).

22. **Про найстарші часи людського життя на землі.** I. Наука про те, що таке історія. II. Про найважніше життя людей, про початки культури та суспільного життя (з 15 образками). Ціна 45 гр. (з пересилкою 55 гр.).

До кінця року ще появляться:

23. **Велика Україна в огнях.** Історія української революції. Часть IV.

24. **Всесвітня історія.** Частина I.

25. **Як повстав теперішний вигляд землі?** (Наука геольогії).

Хто купує ті книжки тепер разом, платить тільки 4·50 зол. разом з почтов. оплатою!

Книжки висилається тільки за попередним надісланням грошей.

Хто купує тепер всі книжки за роки 1930—1931 разом, той платить тільки 8 зол. разом із пересилкою.

КОЖНОГО МІСЯЦЯ ВИХОДИТЬ ОДНА КНИЖКА.

Передплатіть і другим порадьте! **Гроші шліть на адресу: „Центробанк“ — Львів, Ринок 10.** з дописком на переказі: **„для Самоосвіти“.**

Цінник кооперативи „Ш О В К“ у Львові, вул. Зіморовича 20.

Ціни на деревця шовковиці та насіння зниженi!

I. Деревця і кущі білої шовковиці.

1-літні	100 шт, — зол.	5·—	50 шт. зол.	3·—	Ціни розуміються в місці висилки. — За пересилку та опакування побираємо окремо за післяплатою.
1-літні, вибрані	100 шт. — зол.	10·—	50 шт. зол.	6·—	
2-літні	100 шт. — зол.	25·—	50 шт. зол.	15·—	
3-літні	100 шт. — зол.	50·—	10 шт. зол.	6 —	
4-літні	100 шт. — зол.	130·—	10 шт. зол.	15·—	

II. Насіння білої шовковиці.

10 грамів — зол.	0·50
50 грамів — зол.	2·—
100 грамів — зол.	3·—
1 кг. — зол.	25·—

Кошта опакування і пересилки (порученої):

до 250 гр. — зол. 1·—
до 1 кг. — зол. 2·—
повище 1 кг. — зол. 3·—

Кооперативи, Кружки „Сільського Господаря“ і Читальні „Просвіти“ одержують при збірному замовленню на суму понад 20.— зол. 5 проц. опусту.

Члени Кооперативи „ШОВК“ одержують все 10 проц.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ НАШОЇ КООПЕРАТИВИ!

Уділ — зол. 20.— (можна сплачувати ратами та сирівцем) і вписове зол. 4.—.

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. ЛИСТОПАДА 1931. ЧИСЛО 21.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ УЛЬВОВІ

ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ.

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
За кордоном: Америка . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол.
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipotecznyj)** у Львові, вул. Словацького 14, або грошевими листами на адресу Т-ва.

БІБЛІОТЕКА НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА

Інж. Антін Романенко.

Не покладаймо надій на те, що хтось для нас зробить чи повинен зробити — а берімось до праці самі.

У нашому українському сільсько-господарському житті є помітна одна цікава риса **— це брак ініціятиви на місцях.** Ми все звикли до того, що хтось має боротися з нашою бідою, що хтось має приїхати чи прийти до нас і налагодити наші справи, допомогти нам. Ніяк не хочемо ми зрозуміти того, що боротися з нашою бідою, налагоджувати наші місцеві справи — в першу чергу є нашим святим обовязком. Таке очікування на когось чи на щось у великій мірі спричиняється до того, що ми майже у всьому туптаємось позаду інших.

Так приміром, вже від довшого часу все говорять і пишуть, що аґроном для села є дуже потрібний, що без аґронома годі чекати поступу в господарці нашого села. І це правда. Цьому доказом є для нас інші країни.

Разом з тим ми є свідками того, що чим далі, тим число аґрономів, які працюють в повітах краю, все маліє й маліє. Причини цього такі. До цього часу, в переважаючій більшости, наші аґрономи сплачувались Повітовими Союзами Кооператив. Нині-ж, в звязку зі загальною господарською крізою, торговельні обороти Повітових Союзів Кооператив все меншають і меншають; внаслідок цього переводяться редукції платень і службовиків. Самозрозумілим є, що в першу чергу редукують аґронома як такого, що не працює в торгівлі. На цьому ґрунті повстають невдоволення — село все домагається аґронома, а Повітові Союзи Кооператив кажуть, що не мають грошей на його удержання.

Вже від довшого часу Централю Краєвого Господарського Товариства „Сільський Господар“ у Львові засипають листами з місць, в яких пишуть: „Дайте нам аґронома, бо без нього на селі годі зараз вести будь яку працю“. „Допоможіть нам удержувати аґронома“.... Аґрономів Централя „Сільського Господаря“ може дати. Але чи має вона можливість допомогати матеріяльно на удержання аґрономів на місцях, коли вона мусить звільнити тих, що працюють в Централі.

Ще в грудні місяці 1930 року, на Спільній Нараді Українських Центральних Установ, опрацьовано новий плян удержання аґрономів по повітах краю. Згідно цього пляну на аґрономічну роботу в повіті повинні

давати певну суму всі види кооперації, а саме: господарсько-споживча, молочарська, кредитова та інш., які існують в даній місцевости, рівнож як і Філії та Кружки Т-ва „Сільський Господар".

Отже ходить лишень про те, щоби хтось на місцях занявся цією справою, взяв ініціятиву в свої руки.

Найбільш покликаними до цього є Філії Т-ва „Сільський Господар". При них має бути і фонд на агрономічну роботу в повіті чи районі. Вони-ж мають приймати і агрономів на службу.

Практично це мало-б виглядати так. При Філіях Т-ва „Сільський Господар" мають утворитися Організаційні Секції з представників Філії та представників усіх видів кооперації й інших установ. Завданням Секції було-б:

а) намітити найголовніші справи з господарського життя повіту чи району, за налагодження яких у першу чергу належить братись;

б) встановити розмір суми, яка потрібна для ведення агрономічної роботи в повіті чи районі;

в) встановити висоту місячної чи річної вкладки на агрономічну роботу від кожної місцевої установи чи організації.

Філія Т-ва „Сільський Господар", маючи фонд на агрономічну працю в повіті — приймає на службу одного чи де-кількох агрономів, опрацьовує разом із ним за допомогою та вказівками Централі Т-ва „Сільський Господар" плян агрономічної праці свого повіту чи району. Потім цей плян обговорюється ще на засіданню Організаційної Секції й надсилається на затвердження до Централі Т-ва „Сільський Господар" у Львові.

По затвердженню такого пляну — обовязком агронома є виконувати його, а Філії й Централі Т-ва „Сільський Господар" стежити за виконанням його.

Крім того Філія має своїм обовязком дбати про своєчасне поступлення датків на фонд агрономічної роботи, рівно-ж як і відповідати за доцільне зужиття цього фонду перед тими установами й організаціями, які дають датки на цей фонд.

Звичайно, що великою допомогою в праці Філій на місцях можуть стати Кружки Т-ва „Сільський Господар". Одначе наперед треба подбати про те, щоби Кружки були живі, діяльні, а члени в них свідомі своїх завдань.

Цього можна досягнути в той спосіб, що час-від-часу в міру потреби Філії повинні скликати представників Кружків „С. Г." на наради, на яких обговорюватимуть найпекучіші справи та приходити до тих чи інших рішень у справах праці на місцях. Крім того треба дбати про те, щоби кожний Кружок „С. Г." передплачував і читав часописи, календар та книжки, що видає Т-во „Сільський Господар".

Отже можливости для праці в цьому напрямку є. Не треба тільки чекати, що це хтось повинен започаткувати, зробити. Кожна Філія й кожен Кружок „Сільського Господаря", кожний свідомий громадянин українець і кожна свідома громадянка українка повинні твердо памятати, що для свого повіту чи району чи для свого села вони є в першу чергу зобовязані й покликані то зробити.

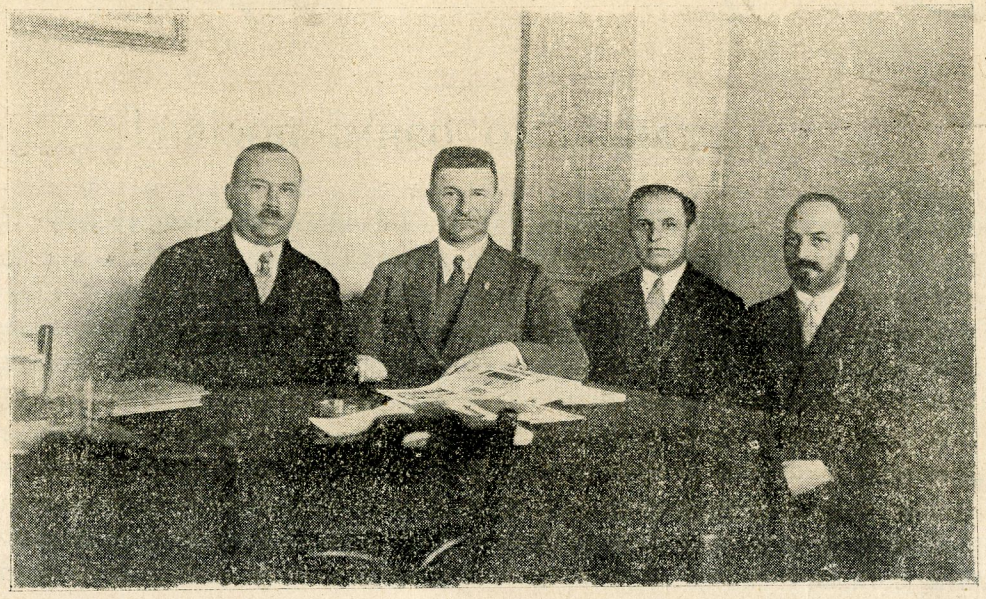
Ще про одно треба памятати — що Централя „С. Г." тільки тоді може добре розвивати свою діяльність, коли буде опиратися на живих і діяльних Філіях та Кружках „С. Г.", які допомогатимуть веденню праці на місцях по всіх закутках нашого краю. Чекання, чи нарікання на когось чи на щось — справи наперед не посунуть. Лишень спільна й завзята праця Централі, Філій і Кружків Т-ва „Сільський Господар" та поодиноких свідомих громадян і громадянок разом взята — можуть бути запорукою того, що добробут і краще майбутнє нашого села прийде скорше, буде тривале.

Тому не покладаймо надій на те, що хтось для нас зробить чи повинен зробити — а берімось до праці самі!

Чи Ви зложили листопадовий дар укр. інвалідам!

Канадійський посол М. Лучкович
загостив до „Сільського Господаря".

До нашого краю приїхав із Канади посол — Українець **Михайло Лучкович,** щоби оглянути наше життя та переказати потім свої враження нашим братам, що мешкають у Канаді. Посол М. Лучкович є домініяльним послом до канадійського парляменту в Отаві та членом фармерської (хліборобської) партії, яка вибрала його своїм послом. Тому наше хліборобське життя викликало у нього велике зацікавлення, а зокрема були для нього важними наші кооперативні та хліборобські організації. Треба зазначити, що посол М. Лучкович був на зїзді парлямептів цілого світу (Міжпарляментарної Унії), який відбувся в цім році в Ромунії, в Букарешті та представляв там одинокий всі парляменти Великої Британії.

Канадійський посол М. Лучкович в „Сільському Господарі" у Львові.
Сидять від лівої сторони: дир. „С. Г." інж. Е Храпливий, посол М. Лучкович, дир. „С. Г." інж. А Романенко, дир. „С. Г." др. інж. М. Холєвчук.

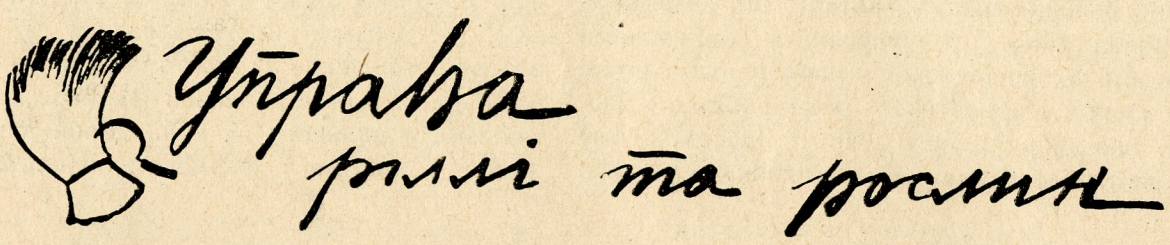
Посол М. Лучкович загостив дня 13. жовтня ц. р. до Т-ва „Сільський Господар" у Львові, де приймала його Дирекція. Наш гість цікавився аж до дрібниць нашою хліборобською організацією та коли оглянув всю нашу працю, висказувався дуже прихильно про те, що наші хлібороби могли власними силами поставити і вдержати таку потрібну й необхідну установу, як наш „Сільський Господар". Посол М. Лучкович поділився теж своїми враженнями про працю українських фармерів у Канаді та заявив, що хоч яка тепер там біда у звязку зі світовою кризою, то фармери зорганізувалися в свою власну організацію та дають собі, як можуть, раду. Дуже важне завдання фармерської організації є впливати на уряд, щоби він приходив в допомогу фармерам-хліборобам. І так в останньому році канадійський уряд дав фармерам-хліборобам 100 міліонів долярів допомог, щоби вони могли перетривати теперішне лихоліття. Безробіття в Канаді між фармерами нема, а є воно лише по містах.

Нашого гостя цікавили дуже наші видавництва, які дістав на спомин про побут в „С. Г." і їх теж забрав зі собою до Канади, щоби показати нашим українським переселенцям, як організуються і працюють українські хлібороби, згуртовані в Т-ві „Сільський Господар".

Крім нашої установи, відвідав посол М. Лучкович також всі кооперативні, культурно-освітні та допомогові установи у Львові, а крім цього виїхав на оглядини наших установ до Перемишля та до Стрия. В Стрийщині

переїхав ряд сіл. пізнався з нашими селянами і бачив на місці їх життя.

Наше Товариство буде памятати на довго цей побут милого гостя серед наших зорганізованих хліборобів, тимбільше, що посол М. Лучкович працює над зорганізованням фармерів-хліборобів по той бік океану, так як ми це робимо серед важчих умовин і в скромніших рямцях у нашому краю.

Інж. П. Дубрівний.

Доглядаймо озимі посіви!

Господар посіяв озимину і відпочиває від польових робіт. Але він є неспокійний, бо його мимоволі хвилює думка — чи гаразд вийдуть озимі посіви на весну. Бо причин загибелі озимини є дуже багато. Найголовніша з них це та, що озимина не витримує сильних морозів без снігового настилу. Земля, що є вкрита снігом, не так сильно охолоджується, як без снігового покрову. Вже невелика верства снігу вистарчає, щоб рослини собі перезимували.

Коли-ж поглянемо на наші ниви, то поверхня їх вже сама по собі є нерівна, хвиляста. Зустрічаються часто дрібні горбки, чергуючись із западинками і нарешті більшменш рівні площинки. Крім того при механічній управі ріллі господарі самі на нивах роблять нерівности, бо виорують свої поля так, що посередині ниви є горбок, а до меж спад.

Якщо падає сніг із вітром, то він лягає нерівними верствами. Звичайно небагато снігу лягає на горбках або й зовсім зноситься його з них; грубшими верствами лягає по западинах і борознах.

Підчас сильних морозів або раптовій зміні тепла (весняне сонце в день) на сильний холод (у ночі) на голих і мало прикритих снігом горбкуватих місцях озимина легко вимерзає й гине. Це підтверджують Київська та Миронівська досвідні станції зі своїх спостережень: у западинах загинуло озимини від усієї посівної площі 12 проц., на рівних площинках 33 проц., а на горбках — аж 73 проц. Як бачимо западини затримують сніг, а відтак на них краще зберігається й озимина. Отже з цього висновок такий, що рівна й міцна верства снігу — є перша запорука від загибелі озимини. Крім того своєчасний посів, що дає як слід розвинутись і добре врунитись озимині з осени, так само зберігає озиме збіжжя від вимерзання. З практики виявлено, що своєчасно засіяна озимина загинула на 28 проц. від загальної посівної площі, а несвоєчасна — до 50 проц. Отже треба господарям уникати несвоєчасного посіву озимини.

Крім сильних морозів і раптових змін тепла на холод приносить багато шкоди озимині ще й льодова шкаралупа, що буває зимою, коли після відлиги наступають морози. Під цією шкаралупою озимина задушується або сонце її спалює через лід.

Ще частенько гине озимина від вимокання, а це буває тоді, коли вода довго застоюється на западинах. А деколи буває, що озимина випріває під снігом, загріваючись під грубою верствою снігу.

Одначе найголовнішою причиною загибелі озимини є відсутність і нерівність снігового настилу. Тому господареві треба звернути пильну увагу на те, щоби сніг рівно лягав на озимі посіви та щоб його не здував вітер. Для цього треба всіма способами затримувати та нагромаджувати на озимих посівах сніг. Де є поблизу дерева чи чагарники — там добре розкладати по полю галузки. Також ба-

дилля з кукурудзи, кінського зубу і соняшнику, розкладене впоперек пануючих зимових вітрів у декілька рядів на полі, буде затримувати сніг на озимині. Крім того практикують ще розкладати невеликі жмути з соломи на озимині, що теж добре затримує сніг.

В місцях, де є западини, на зиму добре викопати рівчак, щоб до нього стікала вода. Тоді весною не застоюватиметься вода і збіжжя не вимокатиме й не випріватиме.

Якщо витвориться на озимині льодова шкаралупа, треба негайно її ламати рубчастим валком або тяжкими залізними боронами, або пускати на неї коні.

Отже, засіявши озимину, господареві не треба спокійно сидіти в хаті, а час-до-часу необхідно поглянути на поле, що там діється. Якщо господар запримітить там щось негаразд, то треба швиденько вжити якихсь заходів, щоб своєчасно запобігти лиху — чи може треба затримати сніг, чи поламати льодову шкаралупу, чи вчасно спустити воду і т. д. Взагалі кожний господар повинен ужити всі можливі способи, щоби зберегти озимину від загибелі, аби в майбутньому мати добрий врожай збіжжя.

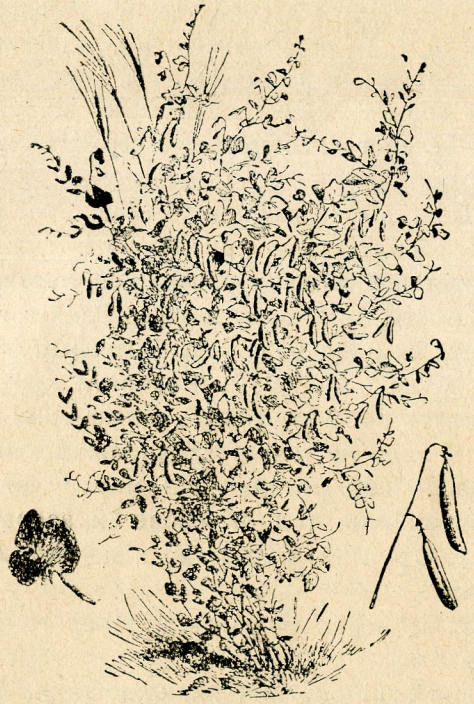
Інж.-агр. Г. Гордієнко.

Коли заорювати рослини на зелене гноєння?

Як відомо на зелене гноєння плекаємо рослини переважно метеликоцвітні, підсіваючи їх під збіжжя або по стерні після жнив для того, щоби заорати їх в-осени. Зелене гноєння переводимо на легких пісчаних ґрунтах для збагачення їх азотом і органічними річевинами або на тяжких глинистих ґрунтах для того, щоби вони стали приступнішими для воздуху, без якого біологічні (життєві) процеси в ґрунті не відбуваються нормально, а без цього, як відомо, і багатий ґрунт не дасть доброго врожаю. Але повстає питання: коли найвигідніше заорювати рослини на зелене погноєння, щоб від цього була найбільша користь?

Час заорювання рослин на зелене погноєння залежить від самої рослини, яку заорюємо, ґрунту і кліматичних умов. На зелене гноєння найчастіше плекаємо горох, пелюшку, люпин. Звичайно радять заорювати ці рослини тоді, коли вони вже витворили як найбільше зеленої маси. Але ці рослини є ріжних якостей. Так, напр.: горох, пелюшка є ніжніші й тому заорані в-осени та ще до мягкого ґрунту швидко розкладаються, а значить і швидко вимиваються водою продукти їхнього розкладу. А наслідки можуть бути такі, що від зеленого гноєння не одержимо жадної користи. Тому останніми часами радять такі ніжні рослини, як горох, пелюшка та ін. заорювати як найпізніше в осени або навіть на весні.

А люпин якраз навпаки є грубішою рослиною й тому розкладається повільніше. Отже його можна заорювати рано в-осени, коли на ньому вже утворилися нижні стручки й він ще не почав деревяніти. Особливо не треба лишати люпин, щоб він перестояв на тяжких ґрунтах, бо коли люпин здеревяніє й клітчатка його перетвориться в ріжні відміни целюльози, тоді він тяжко розкла-

Пашний горох-пелюшка (Pisum arvense).

дається й мало дає органічної маси, а це-ж є головною метою зеленого гноєння на тяжких ґрунтах.

Щодо ґрунтів, то зелене гноєння переводимо найчастіше на легких пісчаних і тяжких глинистих ґрунтах. Легкі ґрунти мають у собі багато воздуху й тому в них швидко й легко розкладаються органічні річевини. А щоб від зеленого гноєння була якась користь для тих рослин, що будемо по ньому плекати, повинні ці рослини використати продукти розкладу заораних рослин. Щоби вода ці продукти розкладу не вимила з ґрунту, необхідно на легких ґрунтах рослини на зелене гноєння заорювати як найпізніше в-осени або аж на весні.

На тяжких ґрунтах рослини на зелене гноєння треба заорювати в-осени, бо в тяжких ґрунтах є мало воздуху й процеси розкладу органічних річевин в них відбуваються повільніше. Отже нема небезпеки, що вода вимиє з них продукти розкладу. Коли-ж на тяжких ґрунтах заорати рослини на зелене гноєння пізно в-осени або на весні, тоді тяжкі ґрунти багаті водою ще більше збагатяться й розклад органічних річевин не відбудеться, бо вода витисне ввесь воздух, а без воздуху розклад не може відбуватися й від зеленого гноєння не одержимо жадної користи.

Щож до кліматичних умов, то можна сказати слідуюче — при довгій і теплій осени вигідніше лишити рослини на зелене гноєння рости як можна довше. Тоді вони витворять як найбільше зеленої маси й зберуть як найбільше азоту. Та й заорати такі буйно розвинуті рослини тяжко. Отже тому тепер радять лишити такі рослини аж до перших морозів, коли рослини від морозу зівянуть і помякшають, тоді й лекше їх заорати на тяжких ґрунтах відразу-ж, а на лекших аж на весні.

Отже новітня практика зеленого гноєння радить:

1) Ніжні рослини як конюшини, люцерни, сераделю, горох, пелюшку на легких ґрунтах заорювати як найпізніше в-осени або аж на весні, а на тяжких ґрунтах лише в-осени.

2) Грубі рослини як буркуни, люпини на легких ґрунтах заорювати як найпізніше

Так виглядає підсівна сераделя в осени перед заорюванням.

в-осени, а на тяжких ґрунтах завчасу й не давати цим рослинам здеревяніти.

3) При довгій і теплій осени лишити рослини на зелене гноєння аж до перших морозів і на тяжких ґрунтах зразу-ж заорати, а на легких ґрунтах лишити аж до весни й тоді заорати.

Все зазначене вище відноситься до зеленого гноєння під ярові посіви. Під озимину треба заорювати фактично з кінцем літа, щоб ґрунт встиг злягтися, для чого його часто треба привалковувати. Це особливо стосується жита. Точніше визначити час заорювання рослини на зелене гноєння можна лише на місці, знаючи всі місцеві умови. Тутже подаю лиш загальні відомости про нові здобутки західньо-европейської практики зеленого гноєння.

Використайте чеки УКТОДІ на висилку жертв нашим інвалідам! Жертвуйте на ренти, протези, лікування і ін.!

Інж. Осип Яхницький

Вапнуйте свої ниви!

Дуже часто можна почути у нас на Поділлю нарікання: „От забило мені ріллю, що прийдеться ралити". А ще інший: „Чорт-зна, що воно є, вже таке поле масне як булка, а не родить, — як не виляже, то запалить спека і користи нема". Воно і правда. Найменший дощик на свіжу ріллю шкодить, рілля зашкаралупиться, а прийдеться на весні скородити (волочити, боронувати) озимину, то борона скаче, як по скляній плиті, ледви тяжка борона трохи розпушить землю. Також правда, що гноєні ниви не родять так, як повинні, бо часом вже по 5—6-ох роках від гноєння обірником виорюємо клапті гною зовсім нерушеного, нерозложеного.

Чому це так? Коротка відповідь — бо наш подільський чорнозем вже починає бути кислим.

Що це значить кислим? Що ґрунт є пересичений ріжними кислотами, що зле впливають на його структуру і чинність (активність) ґрунту. Що воно так є, що наші поля є вже слабо заквашені, свідчать про те висліди хемічної аналізи ґрунту, який весною висилав я до Рільничого відділу Державної Фабрики Азотових Сполук у Хожові на Шлеськ, як також те, що на наших полях ростуть рослини, які люблять кислі ґрунти, а саме: сосонка, підбіл, братки, квасець і інші. Щоби відквасити ґрунт, зробити його родючим і приправити його структуру, треба поле вапнувати.

Вапно є потрібне в ґрунті не так як пожива для рослини, але на те, щоби піднести так звану абсорбційну насиченість землі. Абсорбція землі, це здібність втягати в себе ріжні ґази (амоняк, двоокис угля, сірководень) при помочі складників землі і води, які з ними хемічно лучаться. В землі повинно бути стільки вапна, щоби бодай мала часть вапна вязала вуглевий квас, що в землі витворюється. Тоді кажемо, що земля є насичена. Найбільше вапна потребують тяжкі ґрунти, гумусні, чорноземи і глинки. Такі ґрунти вже при малій кількости дощу творять масу; та маса зашкаралупує поверх землі так, що до неї не може дістатися ні вода, ні воздух, ані потрібні ґрунту воздушні ґази. При таких умовах структура ґрунту стає лихою і він є немовби мертвим, мало чинним, (активним), що навіть гній-обірник не може розкладатися. Як ми придамо такому ґрунту вапна, то вапно злучує дрібнесенькі мов пил частинки в більші, і з часом ґрунт дістає горошковату структуру, стає пухким і краще дробиться. Такий ґрунт не скоро „забивається" навіть при раптовному дощі. При таких умовах гній-обірник розкладається скорше; користні бактерії можуть жити і розвиватися нормально, бо мають доступ воздуху і ґрунт стає урожайний.

Також і штучні погної ділають тоді краще, бо на заквашених ґрунтах мало помагають, але деколи при невмілому їх ужиттю і шкодять, що науково і практично доказано.

Вапно є також до певної міри поживою для рослин, але рослина потребує його для свого життя дуже мало. Майже всі господарські рослини вдячні за вапнистий ґрунт, але не всі рослини знесуть вапно свіжо до ґрунту додане, особливо палене вапно.

Одначе стручковим рослинам свіже вапнування не шкодить, особливо конюшинам і люцерні.

Скільки потрібно вапна, якого, як і коли висівати його та яка ціна вапна?

На нашому Поділлю не зашкодить навіть 10 м. сот. вапна на морґ. Але вистарчить його 5—6 м. сот. на морґ, як що будемо вапнувати ниви що 6 років.

Найлучше давати палене вапно, бо воно має 100% **вільного окису вапна.** Менше надається вапняк (вуглян вапновий), що має 56% **вязаного, а не вільного окису вапна.** — Найменше надається до вапнування ґіпс, який вправді приносить ґрунту вапно, але приносить зі собою і сірчаний квас, що є небажаний в ґрунті. Ґіпс уживали колись на конюшину і він конюшині помагав, але ніколи не поправить ґіпс структури ґрунту, о яку нам головно ходить, а тому його краще не уживаймо!

Вапно висівати можна два рази, а саме: в літі на стерню і мілко приорати (підкинути) і в-осени на зяблю. — На ниві вап-

нованій перед підкиданням стерні можна вже тоїж осени сіяти озимину, але краще сіяти аж на весні ярину, особливо як ми висіяли більшу кількість вапна 5—10 м. сотн. на морг. В осени даємо вапно на зорану вже (визяблену) ниву і лишаємо так до весни, а на весні сіємо на тій ниві найрадше стручкові рослини, хоч можна сіяти і інші рослини.

Вапно при вагоновій доставі коштує 1.80—2.— зол. мет. сотнар люзом. З доставою винесе найбільше 2.50 зол. за мет. сотнар. Замовляти можна через Повітові Союзи Кооператив.

Інж. Антін Романенко.

Що робити зі соєю?

Раніше, пару років тому, перед нами стояло питання: „Чи є такі сорти сої, яка дозріватиме в умовах нашого підсоння?“ На це питання дало уже відповідь Краєве Господарське Товариство „Сільський Господар“ у Львові, перевівши в роках 1930 і 1931 досвіди з випробовуванням 30 сортів сої в ріжних місцевостях краю. Сою, якаб дозрівала в умовах нашого підсоння, вже маємо. Наші господарі плекають її у всіх закутках краю, хто на меншій, а хто на більшій площі. Багато є й таких, що мали цього літа більше як по моргу під соєю.

Тепер перед нами стає нове питання: „**Що робити зі соєю?**“ Правда, кожний господар, що має сою — хотів би **збути її як насіньовий матеріял** і за це мати гріш на дрібні видатки в господарстві. Добре булоб, наколиб насіння сої продавалось господарям в тих-же місцевостях, де воно виплекане, бо тоді буде більше певности, що соя там дозріватиме. Тому, як в справах збуту, так і справах набуття сої на насіння — нашим господарям в першу чергу треба звертатись **до своїх місцевих кооператив та Повітових Союзів Кооператив.**

Але не збут сої на насіння повинен бути нашою головною метою. Бо й справді — збувати сою масово на насіння можна буде тільки рік-два, поки її не буде плекати кожний господар. А потім що?

Нам повинно ходити про те, щоби наші господарі знали й уміли як найкраще **зуживати сою в своєму господарстві.**

Про ріжні способи зуживання сої — багато порад подано в книжечці інж.-агр. Г. Гордієнка: „Соя, як її плекати й використовувати“. Писалося про це вже й в часопису „Сільський Господар“ (див. ч. 7 за 1931 р., стор. 154—155).

Тепер-же хочемо звернути увагу наших господарів на сою, як на корм для тварин.

Не треба забувати: 1) що зерно сої має в собі біля 30 проц. білку та біля 20 проц. товщу й 2) що білок і товщ — є найбільш цінними кормами для тварин.

В який-же спосіб згодовувати сою тваринами?

Сою можна **не дуже дрібонько змолоти й цю дерть давати тваринам як присмаку до інших кормів,** от як даємо висівки чи грис.

Зі сої можна **добувати олію, а макухи від неї зуживати на корм тваринам,** як зуживаємо макухи при добуванню олії з лену.

Про те, як добувати олію зі сої — досить докладно написано в Календарі „Сільський Господар“ на рік 1932, стор. 208—209, тому про це тут писати не будемо.

За так зужиту сою в своєму господарстві — наші господарі також матимуть гріш, можливо навіть більший, ніж від продажу сої на насіння.

Добре булоб, колиб наші господарі в тих районах, де ведеться контроля молочности:

1) **перевели у себе спроби** з годівлею молочних корів дертю чи макухами зі сої, звичайно під проводом чи за вказівками контрольора молочности;

2) **написали до Редакції** часопису „Сільський Господар“ про висліди такої годівлі, подавши такі відомости: а) чи збільшилась кількість молока й наскільки саме; б) чи збільшився відсоток товщу в молоці й наскільки саме.

Такі відомости Редакція часопису радо помістить на сторінках часопису „Сільський Господар“, а господарі, які це зроблять — своїми спробами спричиняться до висвітлення відповіди на питання: „Що робити зі соєю“.

САДІВНИЦТВО І ГОРОДНИЦТВО.

Агроном Павло Задесенець.

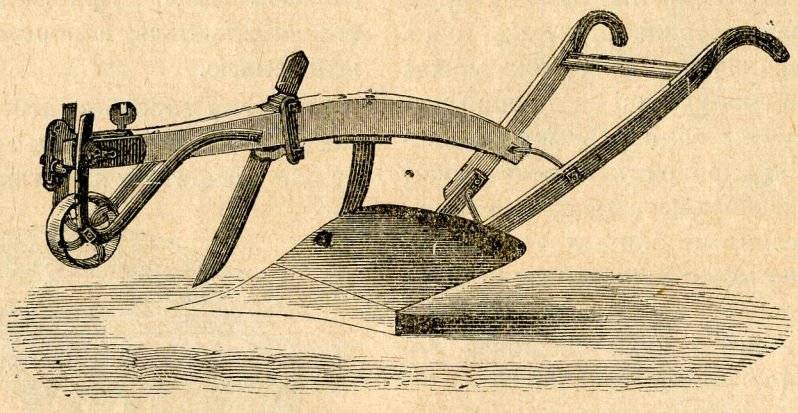
Як треба підготовляти ґрунт під садок?

При закладанню садку надзвичайно велике значіння відограє добре приправлений ґрунт. Від цього залежатиме добрий ріст молодих деревець та майбутня їхня врожайність. Тому на це слід звернути дуже пильну увагу. На жаль, наші господарі дивляться на ще байдуже. Якщо треба посадити овочеве деревце, викопає собі якбудь невеличку ямку, встромить в неї як попало деревце — і вже все готове.

Через це, звичайно, дерево зле приймається, погано росте, легко піддається хоробам, а то й зовсім загибає.

вниз на дно першого рівчака, а нижня — вгору. Таким способом перекопується першу смугу, а на кінці її повинен залишитися вільний рівчак. Другу смугу починають копати з того кінця, де залишився незасипаний рівчак першої смуги, і копаємо цю смугу так само, як і першу. Так робота провадиться на цілому участку.

Таке перекопування ґрунту перевалом вважається за найкраще, але зате й найдорожче. Ним можна користуватися, коли господар закладає садок на невеликій площі. Якщо-ж закладається великий сад із метою

Американський плуг для глубокої оранки.

Якщо правильно посадимо овочеві дерева, то в перші роки ґрунт поміж ними можна з вигодою використати під управу городовини або під ягідники: полуниці (трускавки), малину, аґрус і смородину (порічки). В цій цілі ґрунт під садок повинен бути вироблений добре й глибоко перекопаний або виораний. Для цього земля перекопується ручно заступом. Така перекопка зветься **перевалом** або **плантажем.**

Обрібка ґрунту перевалом робиться так: увесь участок поділяється на рівні смуги — завширшки по 3 метри кожна. Після цього з одного кінця крайньої смуги викопують завглибшики 50—60 цм. рівчак і в 70 цм. завширшки. Далі викопують поруч такий-же самий другий рівчак, який треба копати так, щоб верхня верства землі перевалювалася

промисловою, тоді краще буде виорати ґрунт глибоко плугом.

В перші роки, як заложено садок, варто управляти проміжні культури (городину), але в ніякому разі не слід засівати землю між деревами будь-якою озиминою або яриною й особливо пускати під сіножаті. В таких випадках земля не обробляється через ціле літо, а збіжжя або трави сильно ґрунт виснажують і висушують, а тому й врожаї майбутнього садку будуть завжди незначні. Це треба добре запамятати кожному господареві, хто має садок або гадає закласти його.

При всяких обрібках ґрунту треба як найпильніше вибирати коріння всяких довголітніх бурянів — перію, осоту, повітиці, берізки тощо. Крім того особливу увагу слід звернути на знищення борозняків, які велику

шкоду роблять городині, ягідним рослинам і молодим деревам. Борозняки часом дуже обїдають коріння рослин, через що останні хоріють і часто гинуть.

Дуже важливо знати час, коли саме треба обробляти ґрунт. Можна обробляти його весною і літом, але найкраще **пізно в-осени,** майже перед морозами. Переораний чи перекопаний ґрунт скородити в-осени, ні в якому разі не слід, а залишити його в гострих скибах. Такий ґрунт за зиму добре провітриться, промерзне, а весною виробити його буде дуже легко. На провесні, як тільки зійде сніг, ґрунт відтане і трохи продряхне, участок призначений під садок добре скородять тяжкими залізними боронами, пускаючи їх в два-три сліди. В цей-же час найліпше й засадити овочеві деревця.

о. Осип Фаціевич.

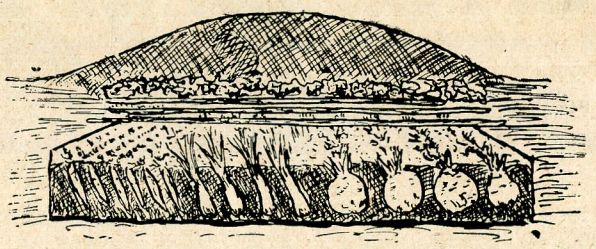
Переховування городини через зиму.

„Споживайте як найбільше ярини“ — це клич теперішнього культурного світа. Тому стараються люде споживати її як найбільше у свіжому виді, вибираючи її літом просто з города та переховуючи на зиму у ямах, рівчаках, шалашах, пивницях, льохах тощо.

Городину, за деяким винятком, можна легко зберігати в сирому виді на довший час. Петрушку, пастернак, лук-порей, ярмуж, шпінат, чорний корінь, прикриту землею моркву та ін. можна через зиму переховати під голим небом, бо ці рослини не бояться так сильно морозів. Ця ярина може залишатись на своїх грядках, притрушуючи в сильні морози гноєм-обірником. Якщо грядка підмокає водою, тоді городину можна переховати на такому місці городу, де вода не застоюється. Це місце перекопують і „садиться“ там викопана ярина так, щоби зі собою не стикалася. У цей спосіб на малій площі можна переховати велику кількість озимини. Таку грядку обкладають дошками, а на них дають лати, солому, а поверх землю. Можна також зробити над такою грядкою дашок із отвором у причолку для входу. Дах покривається латами, листям, соломою. Коли впаде сніг, можна його накинути на дах. Тоді до середини мороз ніяк не дійде, а вода по дошках, що є зложені одна на другу, буде стікати на боки. Отвір замикається дверима та добре обкладається соломою. У погідні дні шалаш провітрюється, ярина перебирається й зіпсована викидається геть. У такому приміщенню переховується ярина дуже добре аж до весни. Вона буде смачна та свіжа і не матиме недоброго присмаку та запаху землі, що має звичайно ярина з пивниць, льохів і кіпців.

Дехто переховує на зиму капусту у рівчаках глибоких 40—50 цм. і широких на 30 цм., що копаються на сухому ґрунті. Зверху прикладають пруттям, соломою, а потім присипають землею. При потребі головки капусти вибираються, а порожні місця присипають землею.

Другим способом переховування ярини є так зв. долування. Для цього викопують круглу або квадратову яму, глибоку 30 цм., а про-

Так укладається городина в грядку на зиму.

мір її не повинен переходити 2 мет. До цієї ями складають ярину в кіпець або у призму. Ярина, призначена до переховку, повинна бути очищена з листя. Для цього з корняків обтинають головку з цілою насадою листя, щоб у кіпці не росли. Кіпці треба закладати невеликі, бо більша скількість коріння витворює тепло, тоді ярина зле переховується і швидко псується. Далі покривається заложена ярина сухою соломою, а поверх неї землею.

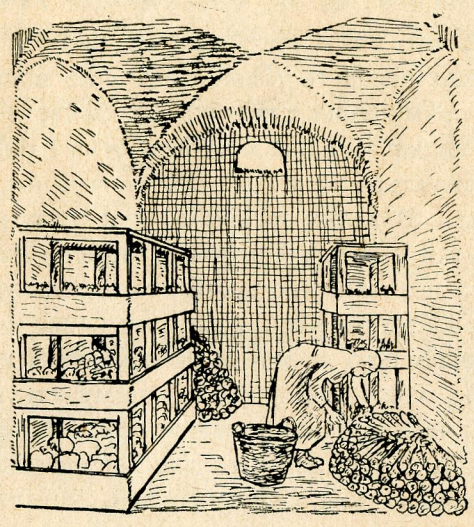
Місцем для сталого переховання ярини є мурованні пивниці або льохи. Якщо пивниця є суха, простора, з відповідними переділами та вентиляцією, то дасть господареві правдиву вигоду та користь. У нас поки що мати добру пивницю вважається за „збиток“, а коли

й є, то така тісненька та невигідна, що її можна скорше назвати магазином, а не пивницею. Чого там тільки у ній не буває — діжки, цебрики та всяка деревяна посуда, а поруч ціла гора бараболі, квашені огірки та капуста у бочках, а десь у кутку трохи буряків, моркви, петрушки, а тут дивись поруч і яблука. Щоби ярина була поскладена у порядку та щоб на все, що має бути у пивниці, була якась перегорода, осібне місце, про те нема що й говорити. Звісно, у нас люде люблять горох із капустою! А цього в доброго господаря й господині не повинно бути. По-перше для самого порядку, а по-друге, що нераз таке сусідство накопичення ріжноманітних річей багато наносить шкоди, наприклад — хочби взяти овочі, ріжна ярина та бочки з капустою.

Пивниця повинна бути уладжена як хата, що в ній все має своє місце. Бо як хата є потрібна для мешкання, так пивниця є потрібна для переховку того всього, що людина потребує на зиму. Почавши від молока, що у діті мусить стояти в холодному приміщенню, а скінчивши на таких присмаках як конфітури та інші овочеві та яринні перетвори, — все те потрібує доброї пивниці та відповідного в ній уладження. Тому, будуючи хату, треба конче подбати, щоби була й пивниця під хатою простора, чиста, суха та з переділами. За чистотою в пивниці слід пильнувати, щоб по стінах не було павутиння, пороху; долівка, коли не є вимощена плитками, повинна бути висипана сухим і чистим піском, щоби земля з бараболі або з чого іншого не лишалася з року на рік та занечищувала воздух гниллю.

Перед тим, як хочемо укладати ярину в пивницю, треба її добре очистити, висіркувати, а потім провітрити. Сіркування робиться у цей спосіб, що затикається щільно вікна і двері, а потім насипується на розжарене вугілля сірка. Сопух із неї через ніч забиває всякі заразки, які би тільки були в пивниці.

У пивниці вся корінева ярина, а також і та, що з неї береться листя на салату чи до приправи, переховується у чистому та вогкому піску, в яловій землі, або у звітрілому мілкому торфу. Цю ярину складається у купки під стіною або в кутику та пересипується її піском. Колиб пісок або земля висохли, то потрібно ярину розкинути з купки і другий

Так виглядає пивниця у взірцевому господарстві.

раз задолувати, але вже у вогкий пісок. Але не можна ніколи поверха зрошувати купку, коли у ній пісок пересох, бо від того ярина загниває.

Якщо хочемо вибирати з города ярину на переховок, треба дати їй дозріти. Коріняки вибирають при кінці жовтня, а інша ярина тоді, коли вже цілком достигла. Викопується ярину у погідний, сухий день, щоби вона була суха, потім обтинається зелень, коли вона не є потрібна та струшується землю. Потім цю ярину розкладається тонкою верствою на сонці, щоб вона добре пересохла, а потім уже складається в грядки, ями, рівчаки, шалаши або пивниці.

ГОСПОДАРЮ! Чи вже маєш
„Календар Сільський Господар на рік 1932“?
В ньому знайдеш цінні вказівки, як по новому господарювати під сучасну кризу. — Ціна 3·50 зол.

Плекання сільсько-господарських тварин

Гр. Герман.

Як будувати курник?

Багато птиці пропадає по наших господарствах через те тільки, що нема відповідного приміщення для них. Особливо в зимі, коли сильні морози, незабезпечена птиця захолоджується, хворіє, перестає нестися, а то й гине. В таких випадках годі думати про прибутки з птиці. Справа піднесення українського птахівництва заставляє нас зрозуміти, що приміщення птиці є важним чинником в її плеканню. Хто не має приміщення для птиці, нехай її краще не держить і не мучить. Може хтось набути птицю великої господарської вартости, але коли нема для неї приміщення, або помістить її в поганенький, вогкий, холодний курник, тоді вона скоро замарниться. Навпаки, птиця і меншої господарської вартости, перенесена з брудного, дірявого курника, де вітер завіває куди захоче, у теплий і чистий курник, поступово, але певно набирає чимраз то кращих прикмет господарської вартости.

Курник можна будувати всюди там, де нема близько підґрунтової води. Дуже добре почувають себе кури на сухому, піскуватому ґрунті, легко нахиленому до полудня. Тоді кури добре розводяться, не хворіють, гарно ростуть і дають гарні прибутки. Якщо-ж місце, з яких небудь причин вогке, тоді курника будувати на ньому не слід. Вогкість шкідлива рівно будинку, як і курам. Деревяні будинки, коли вони ще з сирого матеріялу, зїдає скоро на вогкому місці гриб, в мурованих курниках мокріють стіни, вкриваються плісню й розмножуються шкідливі бактерії. У птиці пособляє вогкість розвитку ріжнородних хвороб.

Курник будуємо окремо або приміщуємо коло хлівів, що є призначені для тварин. Одначе треба стреміти до того, щоби птиця не мала доступу до інших тварин і на відворот, інші тварини не турбували птиці. Птиче пірря є дуже шкідливе для худоби, якщо воно дістанеться до паші. Шкідливі для худоби також птичі мільги і кліщаки. Вони вгризаються в такі місця тіла тварини, що вона від них не може оборонитися, а через те багато терпить і худне. І навпаки худоба може робити шкоду в курнику. Пси і безроги роздирають часто і поїдають зовсім птицю. Коні кусають і калічать птицю. Вівці і кози гоняться за птицею і толочать її. Все те промовляє за тим, щоби птиця була від інших сільсько-господарських тварин відділена.

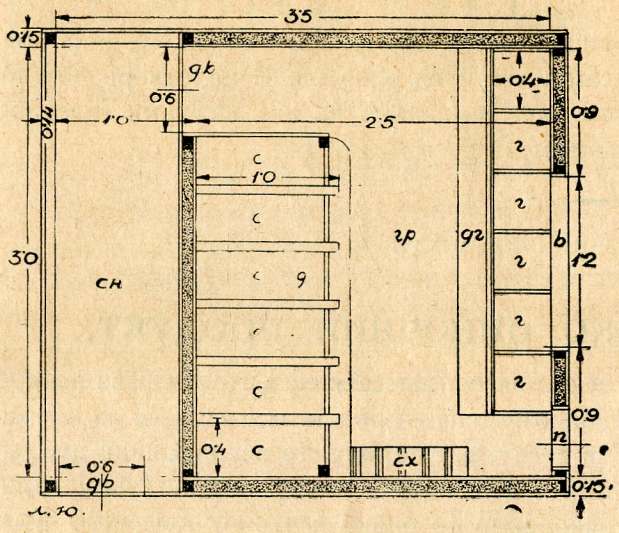
Якщо будуємо курник окремо, треба на це підшукати відповідне місце. При цім треба мати на увазі, щоби при курнику можна уладити вигін. Де при курнику є вигін, там господар видаватиме багато менше на годівлю курей, а кури задовольнять себе доконче їм потрібним рухом і поживою. Звичайно, що прибутки бувають із птахівництва вдвоє більші. Найкраще побудувати курник у такому місці, щоби кури з нього переходили в садок або на муравник.

Матеріял, з якого будується курник, може бути ріжнородний. Звичайно треба вживати місцевого матеріялу, бо тоді кошта будови курника багато менші. В околицях, де є великі ліси, найдешевший буде деревяний курник. Де трудніше придбати дерево, там можна дати тільки деревяну основу: підвалинки, стовпці, платовки, кроковки, а вже стінки можуть бути з глини. Можна також стінки переплітати хворостом так, як плететься тин, а щойно потім виліплювати все те глиною. Можна робити стіни з простої житньої соломи, перемішаної з мілким, негашеним вапновим порохом. Солому стягається тоді дротом, як при соломяних вуликах, а стіни шалюється латами.

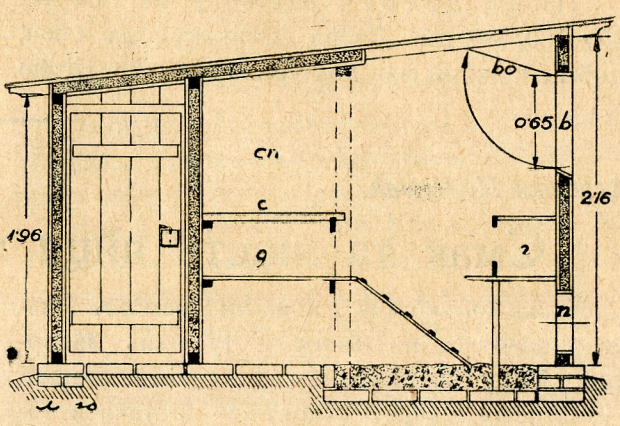
Замісць соломи можна вживати сухого лепеху і очерету. Де легко дістати цеглу, там курники муруємо. Де багато каміння і глини,

зужитковуємо при будові курника і цей матеріял. Вигідні бувають курники з подвійношальованими стінками, випхані в середині сухим, мілким торфом, січкою, грубою половою, попілом, сухим листям або й сосновою щітиною. Коли стінку зверха шалюємо дошками поздовж, то в середині курника шалюємо її поперек.

Величина курника мусить відповідати кількости птиці, яка в ньому має примістится. Забудованої площі курником потрібно на 1 курку 0.3 кв. м., качку 0.3—04 кв. м., гуску або індика 0.4—0.5 кв. м.

Поземний плян курника на 25 курей.

Перекрій курника на 25 курей.

сн = сіни курника, сп = спальня, гр = гребовисько, д = долівка спальні, г = гнізда, дг = дощинка перед гніздами, дв = двері, в = вікно п = прохід для курей, с = сідала, сх = сходи, во = вікно відчинене. (Букви обох малюнків мають те саме означення).

Розміри ширини курника можуть бути довільні, але при більших курниках виказалася практичною ширина 3 м. Довжина змінюється відповідно до кількости птиці. (Наприклад: на 40 курей потрібно 40×0.3 кв. м. = 12 кв. м. — в такому випадку буде курник 4 м. довгий, а 3 м. широкий).

Багато птиці не можна держати в курнику, найбільше яких 50 штук. Пересічно держимо в курнику 25—30 штук птиці. Передня стінка курника повинна бути висока від 2 до 2.5 м., а задня від 1.7 до 1.8 м.

Долівка в курнику повинна бути 20—40 цм. вища від решти ґрунту. Щоби до курника не налазили з землі жаби, миши, щурі, вужі та ін., треба дати на спід бетон, а на нього цегляну підмурівку. Бетон робимо собі в цей спосіб, що чистий, річний, грубий шутер мішаємо з цементом і піском, в пропорції 1:2:3, себто дається 1 часть цементу, 2 части піску і 3 части шутру, а поливши трохи водою, вимішуємо все те дуже добре і потім цю масу укладаємо на долівку грубо на 10—15 цм., добре вбиваємо та валуємо. Хто не зможе збудувати бетонову долівку, цей може дати на спід дрібного шутру, камінного вугілля, шкла, цегли і все те добре вбити довбнею. Щойно на так приготоване місце приходить цегляна підмурівка і підвалини. Підвалини під курник даємо з кантового, твердого і сухого дерева, проміру 15×18 цм. Такої самої грубости є стовпці і платовки.

Також гігієнічна і тривала долівка для птиці є з глини, що робиться так, як тік в стодолі. Таку долівку робимо тоді, як під сподом є шутер, вугілля чи шкло.

Деревляна долівка є найтепліша. Нову деревляну підлогу запускаємо тером або оливою від підлоги, а тоді вона добре і чисто держиться. Щоб долівку можна було удержувати чисто, посипаємо її піском, половою, січкою, мілким торфом. Мілкий торф дуже корисна підстілка. Торф втягає в себе плинні части курячих покидів і вяже їх неприємну задуху.

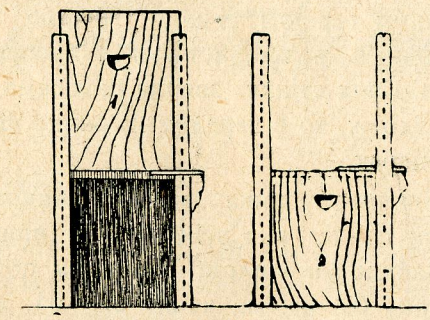
Стіни, з якого матеріялу вони не булиб, треба їх гладенько виправити і побілити вап-

ном із домішкою 5 проц. креолини або карболевої кислоти. В таких стінах не розмножаться шкідливі курячі паразити, а на випадок пошести легко переводити відкаження.

Сонячне світло і його енергія має для курей неоцінену вартість. Воно вбиває шкідливі бактерії і є джерелом життя на землі. В світлих курниках багато краще несуться кури, як в напівтемних курниках.

Вікна в курниках бувають 50—60 цм. високі, а 70—120 цм. широкі. Вікно відчиняється з долу до гори і до середини курника. Так хорониться його від збиття. Зовні можна дати дротяну сітку. На 4 цм. довжини стіни курника треба дати одно вікно. Коли курник довший чим 4 цм., треба вже двох вікон.

Промір дверей рахується 180×60 цм. або 180×80 цм. Двери замикаємо на ключ, щоб не кожний мав до курника доступ. Щоби кури могли кожної хвилі входити до курника та з нього свобідно виходити, робимо в долішній части дверей або в стінці курника при самій землі проходи. Є це отвори 30×40 цм., які замикаємо на ніч засувами (дверцятами).

Дверцята до проходів для курей: з ліва відчинені, з права зачинені.

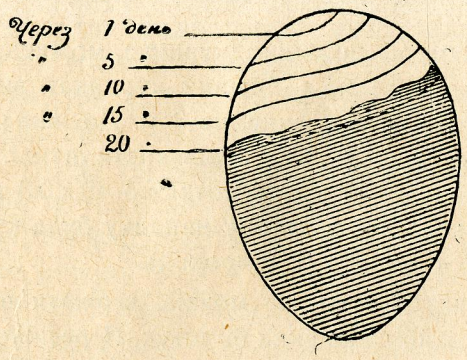
Агроном П. Чумак.

Смак та якість яйця яко риночний продукт.

Наша кооперація з кожним днем все більше цікавиться питанням збуту яєць закордон. Тому наші селяне-продуценти повинні у власному інтересі старатись постачати такий яєчний продукт, який вимагає закордонний ринок. Якщо наше село зрозуміє вимоги закордонного ринку, тоді багато лекше буде й кооперації наладнати корисний збут яєць для селянина-продуцента.

Передовсім господарі повинні звернути особливу увагу на смак яйця, що залежить переважно від корму, який даємо курам. Найсмачніші яйця несуть кури тоді, коли до корму багатого на білок ще додається денно з 30 грамів зерна на кожну штуку. (Більше 30 гр. зерна давати не слід, бо тоді кури набирають товщу і гублять несність).

Від недоброякісного корму й яйця бувають несмачні. Смак яйця залежить також і від того, оскільки яйце свіже, себ-то як давно його знесено, і як добре воно збереглося. Свіжим вважають те яйце, як курка знесла не пізніше 2—3 днів літом і 5—8 днів зимою. Пізніше цього знесені яйця починають висихати, хоч висохлі яйця ще не є зіпсовані, якщо їх відповідно зберігати. Висохлі яйця лекші вагою від свіжих, а тому що на закордонному ринку продаються яйця не на штуки чи десятки, а на **вагу,** то висохлі яйця продаються дешевше. Отже в звязку з вимогами закордонного ринку й наша кооперація буде скуповувати яйця на **вагу.**

Усихання яйця в сухому приміщенню (схема).

Свіже, не зіпсоване яйце має вигляд чистий, свіжий, прозорий. Якщо яйце довго лежить, особливо літом та ще у вогких, не цілком чистих приміщеннях, а крім того там частенько зміняється температура, то вони швидко висихають і гіршають на смак.

Взагалі-ж поживна річевина яйця легко псується від зовнішних впливів. Крізь шпари шкаралупи проходить вогкість і воздух, а разом із цим і ріжні мікроорґанізми, що спричиняють псуття яйця, а тому яйця треба добре зберігати. Щоб яйця не псувались та не висихали, то найкраще тримати їх у сухому, чистому приміщенню, де є стала температура 10° Ц. Крім того таке приміщення повинно гарно провітрюватись, щоб не було темне, одначе слід уникати, щоб на яйця не падало соняшне проміння. Треба зауважити, що запліднене яйце псується швидче, ніж яйце незапліднене.

Коли яйце довго лежить, білок його стає рідким, а біля шкаралупи спочатку зявляється маленька чорненька цятка, що з часом збільшується, білок стає драглястим, а жовток густим. Зіпсоване яйце, а також яке лежало довго, прибирає темний і помутнілий зовнішний вигляд.

Це є найголовніші вказівки, що господарі повинні мати все на увазі, щоби продукт нашого села — яйце, промостив собі відповідну дорогу на закордоному ринку.

МЕЛІОРАЦІЯ І КОМАСАЦІЯ.

Інж. Іван Лапчук.

Оцінка ґрунтів при комасації.

При комасації ґрунтів дуже важливою справою для господаря є **клясифікація і оцінка комасованих ґрунтів.** Правда, клясифікацію і оцінку переводить комісія безсторонньо і обективно, яка складається з людей цілком чужих і фахових (дібраних комасаційною радою) під проводом землеміра або земельного комісаря. Хоч комісія може дуже добре знати свої завдання і бути метка, однак конечні є для неї вказівки місцевих господарів, щоби часом не переочити деяких місць. Кругом є добра земля пшенична, а серед неї є місце яких 10 моргів, яке треба зачислити до тільки житньої, себто до кляси нижчої і дешевшої — і на відворот. Це згадую для того, що мені таке при праці траплялось, що вчасно місцеві люде вказали таке переочення.

Тому в часі клясифікації ґрунтів треба бути кожному господареві на кожній своїй парцелі, щоби докладно вказати вартість ґрунту будь свойого чи навіть сусідських. Звичайно кожний старається хвалити свою парцелю, а чужу недоцінювати, головно в тому місці, де має намір одержати хутір. Після голосів господарів у часі клясифікації пізнавав я, чия де парцеля, хоч всі стояли ґуртом, і де хто має охоту одержати хутір, — такі то люде хитрі, але комісар чи землемір з практики все передбачає і не дасться впровадити в блуд.

Найкраще комасаційна рада з землеміром переведе пробну клясифікацію, намітить кількість кляс і відношення між ними (зглядну вартість), наприклад: найліпша земля в селі I. кляси — о зглядній вартости 1000 зол. за 1 га і найгірша в селі земля в відношенню до I. кляси пять рази менше варта — 200 зол. за 1 га, себто за 1 га землі I. кляси одержиться 5 га останньої кляси. Відповідно до якости, врожайности і положення чи віддалення від комунікаційних пунктів усталить землемір із комісією, а перше всього з радою прібну скалю кляс, на пр.: I. кляса — 1000 зол., I. кл. — 900 зол., III. кл. — 800 зол., IV. кл. — 650 зол., V. кл. — 500 зол., VI. кл. — 400 зол. і VII. кл. — 200 зол. Тоді скличе сходини і предложить господарям кляси і їх вартости, де і до якої кляси, для прикладу, належить зачислити даний ґрунт. По довшій дискусії з певних причин можуть змінити деякі відношення, наприклад: IV. кляси — 650 зол. на 700 зол., а V. кл. — 500 на 550 зол., будь скасують деяку клясу, або додадуть і такий вже готовий проект предложить землемір клясифікаційній комісії.

Коли комісія ходить по полю та клясифікує ґрунти, то дуже часто звертається в разі сумнівів до комасаційної ради або господарів о раду чи вияснення. Якщо хто вкаже відмінний ґрунт або подає іншу клясу, комісія ще раз ті місця докладно провірює, узгляднює

пропозицію або ні і відповідно означує клясу. Такої співпраці ніколи не можна відмовити клясифікаційній комісії з чисто власних інтересів. Може бути такий випадок: хтось мешкає в другому селі і не знає, коли його поле будуть клясифікувати або взагалі комісія зігнорувала чиїсь вказівки чи навіть ради, бо закон цього не предвиджує, тоді належить не переочити наступних справ:

Землемір оголошує згідно з законом т. зв. стан перед комасацією, відчитує на зібранню господарів, кілько хто віддав землі до комасації, до якої кляси зачислено і в якій вартости. Пізніше викладає в своїй канцелярії в селі на цілий тиждень плян і реєстр до перегляду. Крім того в цей термін питає кожного з осібна — чи задоволений таким станом, чи ні, що потверджує заінтересований власним підписом. А неприсутний є рівнозначне, що годиться.

В реєстрі є записана кожна парцелька з осібна, її кляси і вартости, а на пляні є границі кожної кляси ґрунту. Коли хто завважить помилки і належалоб внести поправки, тоді треба це зголосити земельному комісарові устно або певніше письменно, коли цей приїде до села в справі ствердження старого стану перед комасацією. Комісар може зарядити провірку або зміну, або не узгляднити прохання. Це має той наслідок, що ціла справа йде на засідання Окружної Земельної Комісії. На засідання цеї Комісії треба обовязково поїхати, бо це є остаточне рішення без апеляції. Коли всі не вносять скарг при приїзді земельного комісаря або ті, які скаржилися не прийшли з ріжних причин, тоді Повітовий Земельний Уряд видає рішення про затвердження старого стану перед комасацією. Те рішення можна заскаржити в протязі 14 днів після оголошення його в спосіб практикований в селі (через війта чи солтиса) до Окружної Земельної Комісії через Повітовий Земельний Уряд. Можна скаржити клясифікацію, вартість або кількість, коли хто є фактично певний і має документи або докази, що йому сталась кривда. Коли вже вноситься скаргу, то обовязково належить домагатися, аби на місце приїхав земельний інспектор на справдження. Децизія Окружної Земельної Комісії в тому випадку є остаточна. Колиб хто мав певні докази, що чинности земельного уряду чи комісаря або землеміра були виконані не згідно з приписами закону, напр. не оголошено принайменше на 7 днів о приїзді земельного комісаря для справдження старого стану перед комасацією, то можна скаржити подібні справи протягом 2 місяців від оголошення рішення Окружної Земельної Комісії до Найвищого Адміністраційного Трибуналу в Варшаві. Таку скаргу може вносити тільки адвокат, маючи правну повновласть від клієнтів. Треба сказати, що всі письма в справах комасаційних до урядів є вільні від стемпля, то скарга до Н. А. Т. дуже високо стемплюється.

Перед тим, як вносити скаргу, належить добре перше застановитися, чи є рація, чи ні, чи дійсно що поправить. Скарга спинює відразу цілу роботу на кілька місяців, через що хуторі виділюються аж за рік, ціле село наражується на необчислені шкоди, а не слушна скарга огірчує уряд, а головно землеміра. Отже можна одержати небажаний хутір, який буде законно правильний, а господареві раз на все стане неприємний. Тому не треба жадних підшептів і глузовань слухати, а головно тих, що з того мають користь.

Всеж таки **клясифікація і оцінка — це найважніша чинність комасаційна** і весь її перебіг треба дуже докладно слідити, пильнувати, ошибки виказувати в пору. **Закон тут є і сердечно лагідний і одночасно холодно строгий.**

В. М.

Примір гідний наслідування.

Селяне Комарова в Стрийщині дістали по своїх батьках в спадщині коло 100 моргів багна, яке їх батьки називали „сіножатями". І косили батьки на тих „сіножатях" траву, а деколи й пасли худобу, але тяжка то була праця і мала користь з неї, бо приходилось деколи косити по коліна в воді, а сіна того худоба не дуже то хотіла й їсти. Три роки тому задумали Комаряне за почином молодого і свідомого селянина-інтелігента Дмитра Сосяка висушити багно і звернулися до Т-ва „Сільський Господар" за порадою, якби з то-

го болота зробити золото. Тоді виїхав на місце референт меліораційного відділу Т-ва „Сільський Господар“ та агроном стрийської Філії „Сіл. Господаря“. Після наради з представником громади і кооперативи вирішили перевести відводнення сіножатей отвертими ровами. Але що серединою плила річка, яка головно забагнювала ґрунти, бо позем її води був зависокий і не мала великого спаду, тому постановили в першу чергу перенести річку в інше, глубше і рівніше русло. А річка та дається в знаки і чотирьом сусіднім селам, тому треба було і ті села притягнути до меліораційної спілки. Справа однак не пішла по наміченому пляні через байдужність сусідніх сіл, які не хотіли згодитися на меліорацію. Одначе селяне Комарова, не зважаючи на це, взялися самі за роботу, викопали нове русло для ріки і пустили туди її воду. І хоч ще меліорація не скінчена, бо треба ще дуже поглибити нове корито ріки і викопати кілька ровів, вже видно сьогодні дуже добрі наслідки. Де перше косарі мокли по коліна у воді, нині буйно росте пшениця „Баварка“, де бродили корови в багні, ростуть тепер гарні буряки. Словом, колиб повставали батьки з гробів, не пізналиб свойого поля. От що можна зробити, коли є охота поправити собі долю, кілько моргів землі можна перемінити з неужитків в урожайне поле. А таких неужитків — мокляків повно скрізь по нашому Підкарпаттю та й в самій лише Стрийщині поверх чотири тисячі моргів!

ЛИСТИ ГОСПОДАРІВ-ПРАКТИКІВ.

Під редакцією В. Доманицького, доцента Укр. Госп. Академії в Подєбрадах (Ч. С. Р.).

ЛИСТ ч 21.
Господар Микола Мотрук.
с. Дмитра, Микуличин
Підліснів біля Станиславова,
Галичина.

ВПЕРЕД — ДО ПРАЦІ!

У „Сільському Господарі“
Знайшов і читаю,
Що шаліє страшна буря
У нашому краю.

Браття мої — Українці!
Треба нам думати
Як від бурі—хуртовини
Себе врятувати.

Тепер є час відповідний, —
До праці берімся!
Тої бурі не лякаймось,
А вперед дивімся!

Треба взяти в руки „предмет“
Та й зачарувати,
А пізніше тим „предметом“
Бурю розгоняти.

Бо то кажуть старі люде:
— „Як буря шаліє, —
Нехай її той відверне,
Котрий добре вміє“...

„Нехай її той злоточить,
Котрий добре вміє
Замовляти, заклинати
Й добре „зерно“ сіє“...

Зерно — слово засіває
Проміж хлібороби, —
Того зерна не поїдять
Ні миші, ні хороби.....

Той „ворожбит“*) нам поможе
Бурю розгоняти, —
Звідкіль прийде, — в ту сторону
Мусить повертати.

Той „ворожбит“ добре робить!
Хай це кожний знає
І весело в його пляних
Йому помагає.

Як вже піде спільна праця,
То сили природи
Не здоліють нас, не зможуть
Нам зробити шкоди.

Отжеж далі — до роботи
Скоренько берімся!
Тої бурі не лякаймось —
Лиш вперед дивімся!

---

*) „Ворожбит“ — то Товариство „Сільський Господар“, його Філії та Кружки. — Примітка Редакції.

ЛИСТ ч. 22.
Господар А. М.
с. Бедевля, пов. Тячевський,
Закарпаття.

У НАС В СЕЛІ ЛЮДЕ СВАРЯТЬСЯ, А ХТОСЬ ТРЕТІЙ З ТИХ СВАРОК КОРИСТАЄ І НА ТОМУ БУДУЄ СВІЙ ДОБРОБУТ.

Наше село здавна славиться своїми садками — переважно яблуневими. Трохи садків є в селі, але найбільше їх в 3—7 кільометрах від села — в т. зв. „хащах". В садах, що є в селі, є чимало слив-угорок, дуже мало грушок, а ще менше бросквинь, а найбільше яблунь зимових сортів, як от Йонатан, Ботур. Зелений Шовар, Пірошовар, Золота Ренета, Довганек, тощо. В „хащах" найбільше яблунь тих самих зимових сортів. Сади родять через рік, а в де-які роки наші ґазди (господарі) мають із них добрий хосен. Цей рік сади вродили не дуже добре — сильно пошкодила посуха, черв (яблуневий нутряк — прим. ред.), а перед самим збором яблук сильний вітер, що оббив майже половину врожаю яблук. Але й те, що полишилося, ґаздам, дуже трудно продати. Звичайно у нас купці скуповують садки ще в зимі — перед цвітом або зараз після квітування. Цей рік купці якось здержувалися від купівлі садів. Є й такі випадки, що купці втратили великі гроші, бо врожай не вартий й половини того, що вони заплатили за садок. Нині чимало ґазд зібрали яблука самі і шукають на них купця, але й тих мало приїзжає, бо на Чехах і Шлеську ніби-то сильно зародили яблука. Продають по 70—80 гел. (15—20 грошів) за 1 кґ. зимових яблук, а хто візьме по 1 к. ч. (25 ґрошів) — то той вже мало не скаче з радости. А падалицю продавали по 15 к. ч. за метричний сотнар (4 зол. за м. сотн.). Наші ґазди не мають де переховувати яблука в зимі — мусять їх зараз продати, а ніхто не купує. Хоч би була яка фабрика повидла, чи конфітур, то туди продали-б, а то й того нема ніде поблизу. І хоч підсоння та ґрунт у нас для садків дуже добрі, хоч сорти такі, що яблука лежать аж до травня місяця, а все одно ні один ґазда не може будувати свого добробуту на садах. Як би не сіяв кукурудзи, пшениці, конюшини, як би не робив сіна на сінокосах та в садах, то навряд чи вижив би. Сад то тільки так — підпора в де-які щасливі роки. Тому й за садками наші ґазди мало доглядають: землі під деревами не підпушують, гиляк сухих чи густих не прорізують, дерев вапном не обмазують і не обпорскують а ні проти гусені і хробаків, а ні проти грибка. Яблука трусять і збивають (хоч дехто вже збирає до кошика), а відтак зсипають до мішків або до возів, де яблука сильно бються. Тільки й видатку на садок, що найме ґазда „сокотильника" (сторожа — прим. ред.) на 2 місяці — до збору яблук. Треба було-б в нашому районі закласти **кооперативу для збуту і переробки яблук та слив.** Треба було-б поставити фабрику для перероблювання овочів. Треба було-б відчинити у нас **фахову садову школу,** що поширювала-б тут фахове садівниче знання. А нічого з того не робиться. Не дбає про те а ні уряд республики, а ні земський уряд, а ні самі ґазди. В нашому селі ґазди тільки те й роблять, що сваряться: православні з грекокатоликами, українці-русини з москвофілами, а щоб подумати про господарку, про кооперацію, про господарське знання — того нема. **А хтось третій з тих сварок користає і на тому будує свій добробут і людське життя.**

ВІД РЕДАКЦІЇ.

Тячевський район — це один із найславніших садових районів. З півночі, північного сходу та сходу він захищений високими гребінями Карпат від холодних та сухих вітрів. Дощової і снігової води випадає тут за рік 900—1000 міліметрів. Ґрунт — легка пропускальна лісова глина з ринню (великий пісок і дрібні камінці). Сортів не багато, але майже все зимові торговельні — найліпші з европейських сортів. Сади існують у цьому районі з XI—XII. століття. На овочі, як знаємо, існує в світі поки що значний попит, бо в багатьох краях сади повимерзали, а нові ще не повиростали. І от, як бачимо з листа госп. А. М., і в цьому найславнішому районі садівництва нині справа стоїть дуже зле. Причиною безумовно є неорґанізованість і темнота сільського населення в цьому районі Кооперація та фахове знання, без сумніву, перетворили-б цей куточок в земний рай. Ми не раз вже підкреслювали в наших виданнях, що поплатні галузі господарки завжди вимагають і міцної орґанізації господарів у фахові кооперативи, і великого фахового знан-

ня. Без цього і поплатні галузі господарки перестають бути поплатними. Тому цю осінь і зиму, що стоять перед нами, присвятім всі справі організації господарів навколо Кружків „Сільського Господаря“, справі організації фахових кооператив для збуту і переробки продуктів сільського господарства та справі ширення фахового сіл.-господ. знання шляхом організації с.-г. курсів, викладів, дискусій, анкет, читання с.-г. книжок, с.-г. календарів та сільсько-господарських часописів, їх розповсюдження серед рідні та знайомих. **А тому ширте видання „Сільського Господаря“!!!**

В С Я Ч И Н А.

Інж. Евген Храпливий.

Де хліборобам краще?

Хліборобам там краще, де ціни за хліборобські продукти вищі, а ціни за промислові продукти нижчі.

Коли селянин може продукти своєї праці продати за добру ціну та за ці гроші купити все потрібне, то тоді йому добре. Тоді не тяжкою йому видається праця на ріллі і не таким гірким ціле життя.

Та від якогось часу нашим селянам вже таки цілком погано живеться. Бо от в нас, від близько трьох літ, непомірно зростає ріжниця між цінами промислових і сільських продуктів. Пром. продукти не тільки що дешевіють, але **йдуть в цінах в гору,** а хліборобські продукти **здешевіли** просто на смішне. Також хліборобам в інших краях тепер гірше живеться, але скажіть, чи їх положення можна порівняти з нашим?

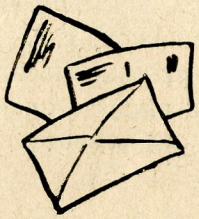
Промислові продукти, відомо, у нас дорогі. Убрання, чоботи чи черевики навіть дешевші в Австрії, Чехії, Франції, чим у нас. А до того вони **далеко кращі,** так що за ті самі гроші можна довше ходити вбраним. Виходило би з того, що сільські продукти у них теж дешевші, як деінде. Але з чисел, які оголошують*), виходить, що хліборобські продукти власне у нас далеко дешевші, чим в інших краях. Ось, послухайте, які ціни в нас, а які в других:

Товар	Ціни в золотих				
	Варшава.	Прага.	Відень.	Париж.	Рим.
Житний хліб 1 кг	0·45	0·55	0·78	—	—
Пшенична мука 1 кг	0·64	0·74	0·76	1·36	0·75
Бараболі 1 кг	0·13	0·42	0·50	—	0·55
Молоко 1 лт.	0·37	0·53	0·64	0·53	0·61
Яйця 1 штука	0·11	0·16	0·16	0·35	0·21
Масло 1 кг	4·46	5·55	7·04	8·38	7·24
Мясо волове 1 кг	2·45	3·96	4·77	—	—
Солонина 1 кг	2·40	—	3·01	6·30	3·03

Ці ціни подані з липня ц. р. та і не треба забувати, що подані тільки у великих містах, до яких довіз у нас є трудніший, а в чужих є лекший. Коли уважно прочитаєте ці числа, то бачите ясно, що колиб у нас так було хліборобам як у других краях, то не булоб чого нарікати. Але там хлібороби зорганізовані, розумно господарюють, за себе дбають, вміють вибороти між другими верствами свої права та знають ціну своєї праці. Шлях до цього: вчитися, вчитися й ще раз вчитися, а разом із тим щупко організуватися в свою хліборобську організацію. А тоді і нам буде краще на цьому світі.

*) „Вядомосьці Статистичне“ ч. 27 з 1931 р.

Чи ви є членом УКТОДІ у Львові, вул. Руська 3.?
Річна вкладка звичайного члена виносить 6 зол.

Життя в товаристві

Праця Філії „Сільського Господаря“ в Станиславові.

Дня 26. вересня ц. р. відбулася заходом члена Контрольної Комісії п. Дра **Ярослава Лавришка,** адвоката в Станиславові, нарада в справі оживлення праці Філії, яка від жовтня 1930-го року, по уступленню аґронома, п. інж. Я. Раковського, припинила зовсім свою діяльність. В нараді взяли участь отсі члени Філіяльної Ради: о. дек. Гірняк, Др. Лавришко, о. Посацький, інж. Остапяк, дир. Трач із Відділу „Маслосоюзу“, інж. Дяків, дир. Осип Шумський і дир. Грушкевич із рамени Повіт. Союза Кооператив. Нарадою проводив інж. Остапяк, голова Філії, секретарював дир. О. Шумський. Порядок нарад: 1) Оживлення діяльности Філії, 2) Установлення речинця Загальних Зборів і 3) Справа приняття повітового аґронома.

Звідомлення про дотеперішній стан Філії і працю Філіяльної Ради зложив голова інж. Остапяк, який сам обїзджав поодинокі села, виголошував реферати на теми господарські та орґанізаційні і в цей спосіб підготовляв ґрунт для дальшої систематичної праці на місцях. Для продовжування діяльности Філії необхідним є якнайскорше заангажувати аґронома.

По довшій дискусії над поодинокими точками порядку нарад ухвалено:

А) Підшукати на місцях і в центрі повіту охочих людей, які схотіли би занятися виголошуванням готових господарських і орґанізаційних рефератів, які має доставити Філія. З окрема має Філіяльна Рада порозумітися з Т-вом „Молода Громада“ в Станиславові і просити про делеґатів для пропаґандистичних поїздок по селах.

Б) Чергові Загальні Збори Філії відбудуться дня 28. листопада 1931. р. о год. 11-ій перед полуднем із таким порядком нарад:

1) Відкриття Зборів і вибір президії,
2) Відчитання протоколу з останніх Зборів,
3) Звідомлення з діяльности Ради Філії,
4) Звідомлення Контрольної Комісії з внесенням на уділення абсолюторії уступаючій Філіяльній Раді,
5) Вибір членів Ради Філії і 3-ох членів Контрольної Комісії,
6) Реферат інж. І. Остапяка — „Як найти вихід із сучасного тяжкого господарського положення села“.
7) Реферат Д-ра Я. Лавришка — „Справа селянських довгів“ і
8) Внески і запити членів.

Ґ) Поробити негайно потрібні заходи, щоби зорґанізувати фонд на удержання аґронома при Філії „Сільського Господаря“ в Станиславові і переговорити з Управами тих повітових економічних установ, які статутово обовязані піддержувати матеріяльно аґрономічну працю Філії „С. Ґ.“ в повіті, а саме — з Дирекцією Повітового Союза Кооператив, з Дирекцією Українського Кооперативного Банку і з Дирекцією Відділу „Маслосоюзу“ в Станиславові.

Загальні Збори Кружка „Сільського Господаря“ у Товмачі.

Дня 4. жовтня 1931 р. відбулися треті Загальні Збори Кружка Т-ва „Сільський Господар“ в Товмачі, в льокалі Читальні „Просвіта“ в Товмачі, о ґодині 2-ій пополудні, при участи 12 членів. Загальні Збори вибрали нову Раду Товариства в слідуючім складі: голова — Микола Штіґлян, містоголова — Микола Прокопів, скарбник — Михайло Василишин, секретар — Др. Стефан Конюшик, члени Ради — Ґригор Гвоздецький, Василь Сапіжак і Михайло Решітник, контрольна комісія — Стах Гуменюк, Віцко Юрків і Михайло Боберський.

Кружок удержує від двох літ стацію чищення збіжжя на засів, при помочі тріера, що являється співвласністю Кружка „С. Ґ.“ і 20-х господарів. Кружок заплатив за тріер квоту 285 зл. а господарі заплатили квоту 634 зл. В році 1930 на тріері висортовано 300 метр. сотнарів збіжжя, а в 1929 році 250 метр. сотн. Крім того Кружок займається доставою вугля для своїх членів. В році 1929 спроваджено в той спосіб — 4 ваґони вугля, в році 1930 — два ваґони, а в році 1931 досі один ваґон.

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Рік І. Львів, дня 1. листопада 1931 р. Ч. 21.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРГАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ", СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редагує: Редакційна Колегія „Центросоюзу". Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар". Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар".

Інж. М. Творидло.

Розбудова кооперативних беконярень на наших землях.

В дні 17 жовтня відбулася в „Центросоюзі" нарада в справі годівлі, перерібки та збуту безрог і мясних виробів. На нараду прибули представники Повітових Союзів Кооператив і тих місцевих кооператив, які займаються вже мясними виробами, разом 45. Крім них взяв участь голова РСУК інж. Павликовський і директор „Маслосоюзу" інж. Палій.

Нарада відбулася під проводом голови Надзірної Ради „Центросоюзу" посла **Остапа Луцького.** Реферати виголосили: інж. **Нижанковський:** „Як закладати і вести кооперативні мясарні", інж. **Творидло:** „Беконярський промисл і кооперативний збут беконів", а **Др. Холєвчук:** „Організація торгівлі безрог, пристосованих для збуту і перерібки".

На основі всіх трьох рефератів розвинулася річева дискусія. А що учасниками були головно ті, що або вже беруть чинну участь в збуті та перерібці і могли з власного досвіду подати дуже багато практичних вказівок і порад, або ті, що мають намір взятися до цього діла, тому дискусія була на повній висоті завдання.

Сьогодні упав зовсім експорт безрог до Праги і до Відня, бо Австрія і Чехословаччина ведуть політику самовистарчальности і підносять так значні мита на ввіз із закордону, що це рівняється майже цілковитому стриманю вивозу з Польщі. На цьому потерпіла головно Сх. Галичина, бо з цих земель йшли до цих країв найбільші експорти. Тому не диво, що господарський світ Польщі зачав шукати інших місць збуту, а цим визначним місцем стала **Англія** і **Франція.** Перша бере лишень т. зв. бекони, то є мясні штуки, довгі і вирівнані, 10—11 місячні о вазі 80—100 кг., друга вудженину. І до тих країв, головно до Англії, мусіли експортери достосуватися, а одночасно зачались виробляти вудженини так для домашніх потреб, як і для закордону.

З окрема жадало життя від українських кооператив заінтересуватися цією ділянкою. Українська кооперація не мала ніколи можности експортувати до Відня чи до Праги, бо Синдикат Польських Експортерів дістав одиноко право розпоряджати цертифікатами на вивіз, а українська кооперація, згуртована в „Центросоюзі" не діставала мимо старань тих цертифікатів. Тому була змушена обставинами звернути увагу лиш на бекони і на перерібку на потреби внутрішнього ринку. Багато кооператив взялося вже до перерібки. Йшли також старання „Центросоюзу" щоби збудувати кооперативну беконярню, а покищо збувати в існуючих беконярнях, яких кількість дійшла в Польщі вже до числа 30, в тому 3 у Сх. Галичині (Ходорів, Львів, Ярослав), а четверта саме тепер пущена в рух (в Золочеві), а одночасно працював „Ц. С." в тому напрямі, щоби наша кооперація зачала розбудовувати власні мясарні для виробу покищо на внутрішній ринок, щоби відтак приступити до експорту вудженини закордон.

Відбулося вже досі декілька нарад в тих справах по повітах, а в дні 17 с. м. відбулася нарада усіх представників кооперації у Львові.

В дискусії над рефератами забирали голос пп. Рижевський з Бережан, Дурдяк з Перемишля, Микитюк з Коломиї, Олексюк зі Збаража, інж. Палій дир. „Маслосоюзу", Гаранчук з Плавучі, Кузів зі Стрия, Станимір з Дрогобича, Наконечний з Борщева і референти.

Вкінці пос. Луцький зясував усі піднесені в рефератах і в дискусії думки і побажання в одну цілість, а саме: у нас повстають кооперативні мясарні, закладані будь споживачами (міські), будь продуцентами хліборобами. Анкета висказується в засаді за творенням кооперативних мясарень як організацій продуцентів, які мають доставляти готовий товар міським кооперативам, а в цей спосіб повстане правильна сімбіоза споживача з продуцентом хліборобом.

Мясарні мають творитися як окремі кооперативи, а не як бічне заняття при існуючих уже кооперативах із іншими чинностями. На такі кооперативи лекше дістати від продуцентів на ту ціль фонди, а не будуть тоді витягнені оборотові фонди існуючої вже кооперативи з її завдань, які вона вже переводить.

Належить творити мясарські кооперативи у виді районових (окружних чи повітових), а не місцеві.

Місцем осідку повинні бути міста як осередки споживачів. Не творити цих кооператив нагло в поспіху, але творити належить лиш тоді, коли є вигляди на постійний збут, так що кооператива буде в силі без перерви працювати, а не організувати на осліп. В § 5 статута П.С.К. під г) є означене право П.С.К. до ведення таких підприємств, РСУК виробив одначе ще окремі статути для мясарень, в яких докладно означив купно, перерібку і експорт та взаїмне відношення членів і нечленів. Не належить зараз розбудовувати мясарні на велику скалю, але анкета поручає уладжувати так, щоби перехід до механізації і дальших удосконалень був можливий.

Відносно техніки купна вказаний більше коміс до розрахунку з завдатками, з огляду на конечність ощадностей в капіталах. Можливе купно живої тварини або битої, але виключається купно на око.

Вказаним є творити в містах склепи з вудженини і то будь самої кооперативи будь Пов. Союзу.

Де нема фахівця до ведення підприємства і де нема можности належної контролі, там не належить братись до діла. Краще почекати творити їх, але кооператоріз вислати на науку закордон, ніж зачинати діло передчасно і платити за науку дорого помилками.

При РСУК повинен бути для мясарень фаховий інструктор і ревізор в одній особі, то є фахівець, а не лиш вишколений книговодець.

Тому що біржі не мають ще представників хліборобського світу, в даному випадку, нема передбачених для мясних бірж, які мають творитися з представників хліборобства, анкета уважає цей стан аномалією, яка виходить на шкоду для хліборобства.

Для унормування цін має бути фаховою централею мясних кооператив „Центросоюз". Його завданням є шукати дверей збуту, уодностійнювати виріб та узгіднювати між продуцентами і відборцями способи кредитування.

Тому що пропали ринки збуту живого матеріялу до Праги і до Відня, кооперація, звертаючи бачну увагу на внутрішній ринок, уважає одночасно доцільною організацію достави до беконярень, як підготовку до власної беконярні.

Доставу належить покермувати лиш сцентралізовано, через „Центросоюз".

При збуті кооперація заінтересована в годівлі для осягнення до збуту лиш однородного продукту. Сьогодні місію дбання про добрий напрямок годівлі має „Сільський Господар". Завданням годівлі не кількість, але якість. І в цьому напрямі вестиме „С. Г." техніку і пропаганду.

Тому конечною є співпраця „Центросоюзу" з Т-вом „Сільський Господар", яке має користуватися агрономами.

Тому що в цьому згляді агрономи є конечні, анкета висказується за конечністю ангажування агрономів до праці в сіль.-госп. ділянці взагалі, а в годівельній зокрема.

Щоби праця агрономічна не була, як досі відірвана, безплянова, на осліп, анкета виска-

зується за тим, щоби підлягала плянові, який виробить РСУК, „Ц. С.“ і „С. Г.“ спільно, а виконання його щоби було контрольоване окремим ревізором-контрольором.

Вказаним є щоби кооперативний збут клав у свою програму призначення певного відсотка від кожної штуки на годівельні цілі.

Підкреслюється, що часопис „Сільський Господар“, як і календар, оба органи цього Товариства і „Центросоюзу“, які одиноко містять постійно фахово оброблені інформації з ділянки годівлі, беконярства і мясарства та з інших ділянок, що обходять сіль.-госп. кооперацію, повинні мати в поширенні першенство, як власні органи.

Крім цього звернула анкета увагу на те, щоби в Госп.-Кооп. Часописові оголошувались ціни ріжних виробів, щоби існуючі вже мясарні оголошували в Г.К.Ч. ціни своїх виробів і щоби давали про себе знати, а зокрема доручила анкета Пов. Союзам, щоби зібрали замовлення на книжку Д-ра Холевчука „Годівля свиней“, яка саме під сьогоднішню пору дуже підхожа, а яка може друкуватися у залежности від кількости замовлень.

Кооперативне свято в Кукизові коло Львова.

Кооп.-господарське Свято в Кукизові відбулося дня 4. жовтня 1931. р. заходом місцевої Кооперативи „Надія“. По Богослуженню, яке відправив в місцевій церкві о. М. **Демчук,** зібралися місцеві громадяне і громадянки в числі біля 90 осіб в домі Кооперативи і тут серед святочного настрою відбулося Свято з такою програмою: 1) Діточа виставка М. Підгірянки „Вчужім пірю“, яку старанно підготовив п. **М. Дубовий,** 2) Реферат делеґата Централі „Сільського Господаря“ І. **Лисого** про вплив і значіння кооперації для розбудови нашого господарського життя, 3) Деклямація Клімці Саляк „Причта про терен“ Ів. Франка і 4) Закінчення, в якому член Управи Кооперативи, п. **Михайло Саляк,** зясував ціль нинішнього Кооперативного Свята в Кукизові і заохочував учасників Свята до дальшої витривалої та солідарної праці для розбудови місцевої кооперативи.

Свято, підготоване старанно завдяки трудам членів Управи Кооперативи „Надія“, робило помітне враження на учасників Свята і з певностю буде мати свій визначний вплив на дальшу розбудову національного та господарського життя села Кукизів, яке далеко полишилося позаду других сіл у Львівському повіті і дотепер не могло виказатися якимось гарними успіхами в розвитку місцевих культурно-освітних та господарських установ.

Багато праці коло зорґанізування Кооперативного Свята в Кукизові приклав п. **Михайло Саляк,** молочарський технік Кооперативи „Надія“, який не зважаючи на це, що сам є незаможний і не має забезпечених потрібних засобів до життя, дуже багато присвячує свого труду та часу на заінтересування місцевого мало-свідомого населення справами кооперації, „Сіль. Господаря“, „Просвіти“ і других необхідних для культурного та господарського двигнення села.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ.

Від дня 15 жовтня ц. р. обовязує нова підвижка цін за всі почтові пересилки. Подаємо теперішню ціну почтових оплат на найбільше поширену переписку, а саме:

Лист звичайний 35 сотиків, картка кореспонден. 25 сот., лист поручений 1 золотий, картка поручена 90 сотиків. — Заграничні: лист звичайний 60 сот., лист звич. до Чех 50 сот., картка кореспонден. 35 сот.

Просимо всі листи до Товариства оплачувати, як цього вимагає новий розпорядок, бо в противному випадку Товариство при відборі листів, замало оплачених, мусить доплачувати почтову належитість подвійно!

Пригадуємо всім нашим Передплатникам, які ще досі не вирівняли передплати до кінця 1931 р., що ми залучили до числа 19. часопису „Сільський Господар“ чеки П.К.О. і просимо якнайскорше використати їх для пересилки передплати.

Хто до 15. листопада не вирівняє передплати, будемо змушені висилати поіменні упімнення, за що будемо дочисляти по 0.60 зол. тому, що Товариство не може само покривати коштів упімнення.

Листопад — місяць українських інвалідів.

У тринадцяту річницю памятного листопада 1918 року у ряді тих установ, що кличуть суспільність до матеріяльної помочі, зове інвалідська централя у Львові: На допомогу Інвалідам!

Важкі матеріяльні відносини прибили всіх і всюди, але в невиносимій скруті опинилися наші інваліди, бо громадянська жертвенність це їх одинокий рятунок. Місячні пенсії-ренти інвалідам від УКТОДІ по 10, 15, 20, 25, 30 і 35 золотих дотепер ледви вибавляють їх від голодової смерти. Не сміємо допустити, щоб і цю лепту УКТОДІ мусіло їм здержати. Не сподівайтеся, що другі за Вас памятатимуть про інвалідів, бо зі самих сподівань Ваших помочі інвалідам не буде. Кожний думай, що помогти інвалідам повинен ти сам, хоч і невеликою квотою, бо поміч інвалідам повинна бути всенародня.

УКТОДІ видає місячно на ренти інвалідам, протези, лікування, дім інвалідів 13.000 золотих і цю суму від українського громадянства добути мусить.

Інваліди Української Армії, які поставили нас у ряді европейських націй, зложивши для суспільности та її ідеалу жертву крови, жертву здоровля, жертву доживотнього щастя, ждуть тепер матеріяльної жертви суспільности. Нехай ця жертва суспільности буде гідна жертви теперішних інвалідів-борців Української Армії.

Чеками розісланими з укр. пресою шліть свій дар українським інвалідам! Кого не стати на постійну місячну вкладку до УКТОДІ, хто не в силі частіше кинути лепту на інвалідів, нехай у місяці листопаді відмовить собі дрібної приємности в хосен українських інвалідів. Від доброзичливости всіх нас разом до укр. інвалідів залежить успішна й відповідна допомога, на яку інваліди заслужили своєю посвятою для загального українського ідеалу.

УКР. Т-ВО ДОПОМОГИ ІНВАЛІДАМ
у Львові, вул. Руська ч. 3.

З „Центросоюзу".

Нотування цін збіжжя рільничих продуктів у Львові з дня 28. жовтня 1931 р.

За 100 кґ. льоко і франко вагон стація заладов. Підволочиська [200 klm. від Львова.] При курсі доляра 8·86.

Пшениця двір. 19.25—19.75, пшениця селян. 18.00—18.50, жито двір. 20.00—20.25, жито селян. 19.25—19.50, ячмінь дв. 16.25—16.75, ячмінь на мливо 15.00—16.50, овес 19.75—20.25, кукурудза ромун. 20.00—20.50, бараболя пром. 4.00—4.25, фасоля біла 18.50—20.50, фасоля краса 28.50—30.00, горох ½ Вікторія 25.00—26.00, горох пільний 19.00—20.00, біб 17.00—19.50, вика чорна 18.50—19.00, вика сіра 16.50—17.50, гречка 15.50—16.00, лен 33.00—35.00, ріпак озимий 26.00—27.00, житний ґрис 11.00—11.25, пшеничний ґрис 10.25—10.50, гречані крупи 33.00—34.00, пшоно 36.00—38.00, льняні макухи 23.00—24.00, синій мак 68—73, червона конюшина 145.00—160.00, прасоване сіно 9.00—10.00, прас. солома 5.50—6.50. — Набіл: масло експор. за 1 кґ. 2.90 зол., десерове 2.90 зол., літр молока 23 ґрошів, літр сметани 1.10 зол., копа яєць 5.50—5.60 зол.

ІТАЛІЙСЬКА ШЕВСЬКА І РИМАРСЬКА ПРЯЖА
є найкращою, бо виробляють її з якостево найкращої італійської конопли з охранною маркою.

LINIFICIO E CANAPIFICIO NAZIONALE
MILANO.
ДО НАБУТТЯ У ВСІХ КООПЕРАТИВАХ.

Видає: Т-во „Сільський Господар". За редакцію відповідає: Інж. Ев. Храпливий. Редагує: Колєгія.
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО" Львів, Ринок ч. 10.

ОГОЛОШЕННЯ!

ПОДАЄМО ДО ВІДОМА ВСІМ КООПЕРАТИВНИМ СОЮЗАМ ТА НИЗОВИМ КООПЕРАТИВАМ, ЩО МИ ЗАКЛЮЧИЛИ ДОГОВІР НА ВИКЛЮЧНУ ПРОДАЖ ЗВІСНИХ ЗІ СВОЄЇ ВИСОКОЇ ЯКОСТИ **НИТОК**

Ленінградського Державного Текстильного Тресту

„ЛЕНІНГРАДТЕКСТИЛЬ“

(давнійша Невська Ниточна Мануфактура)

НА ВСЮ

Українську Кооперацію

В Галичині і на Волині.

ТОВАР ДОСТАВЛЯЄМО ЧЕРЕЗ КООПЕРАТИВНІ СОЮЗИ, А ДЕ ТАКИХ НЕМА, ЗА ПІСЛЯПЛАТОЮ МІСЦЕВИМ КООПЕРАТИВАМ

„Центросоюз“, Союз Кооперативних Союзів у Львові.

ПОЗІР! **ПОЗІР!**

В часі господарської скрути великим порятунком для громадянства є Кооперація. Ніхто не сумнівається сьогодня, що в кооперації лежить краще майбутнє українського народу. Тому кожний український громадянин повинен цікавитися кооперативними справами, про які цікаво і популярно пише ілюстрований кооперативний тижневик

Господарсько-Кооперативний Часопис

В цім часописі обговорюється, окрім кооперативних справ, також справи раціональної господарки, поміщується загально-освітні ілюстровані статті, оповідання та сміховинки.

„Господарсько-Кооперативний-Часопис“ повинен передплачувати та читати кожний український громадянин!

ПЕРЕДПЛАТА ВИНОСИТЬ: Для кооператив перший примірник 18 зол. річно, кожний другий і дальші примірники 12 зол річно. — Окреме число 0·40 зл.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Дешеві книжки ще і в місяці листопаді!

Пишіть сейчас: „Сільський Господар“ — Львів, вулиця Зіморовича ч. 20.

Ми дістали багато замовлень, тож продовжуємо, продажу цих дешевих книжок ще на місяць листопад!

Цілу господарську бібліотеку за 10 золотих!

Т-во „Сільський Господар“ рішило В ЛИСТОПАДІ висилати бібліотеки, ЗЛОЖЕНІ З 20 КНИЖОК за ЦІНУ 10 ЗОЛОТИХ.

В цих бібліотечках такі книжки:

1.	Цукровий буряк (Доманицький), ілюстр.	зол. 1.80
2.	Годівля домашньої птиці (Воробець), ілюстр.	„ 2.00
3.	Ветеринарна гігієна (Білинський)	„ 2.00
4.	Як вибирати коня (Королів-Старий), ілюстр.	„ 0.30
5.	Годівля гусей, качок і т. д. (Герман)	„ 1.50
6.	Пасіка (Михалевич)	„ 1.00
7.	О помочі при породах худоби (Ліллє), ілюстр.	„ 0.80
8.	Рямковий український вулик (Кулинич), ілюстр.	„ 0.50
9.	Управа рослин (Кахникевич) ілюстр.	„ 1.00
10.	Пашні буряки (Величко), ілюстр.	„ 0.50
11.	Управа люпину (Величко)	„ 0.40
12.	Про помічні погної та їх вживання (Воробець-Волинець)	„ 0.50
13.	Сумішка конюшин і трав (Величко)	„ 0.50
14.	Жито (Паляниця)	„ 0.20
15.	Пшениця (Паляниця)	„ 0.20
16.	Як міряти землю (Герасимович), ілюстр.	„ 0.20
17.	Меліорація і комасація (Охрим), ілюстр.	„ 0.70
18.	Як доглядати ліс (Іваницький), ілюстр.	„ 0.30
19.	Про кредит та сільські каси (Коберський)	„ 0.20
20.	Яка буде завтра погода (Созанський), ілюстр.	„ 0.25
	Або разом вартість усіх книжок	зол. 14.85
	пересилка, яку Т-во покриває	„ 1.50

АБО РАЗОМ МАЄТЕ ЗА 10 ЗОЛ. КНИЖКИ ВАРТОСТИ зол. 16.35

Коли хто пришле 12 золотих, то дістане ще в додатку ДВА ВЕЛИКІ ГОСПОДАРСЬКІ ЗБІРНИКИ, якими є Календарі „Сільський Господар“ за рік 1930 і 1931.

Колиб вичерпалась якась книжка, то на її місце дає Т-во рівновартну іншу. Декотрі з книжок антикваричні.

КРУЖКИ І ФІЛІЇ „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“!
ГОСПОДАРІ! КООПЕРАТИВИ!

Замовляйте у нас на протязі листопадаотсі бібліотеки за 10 або 12 золотих (з календарями), а вони будуть початком Вашої господарської книгозбірні!

Памятайте: 20 книжок за 10 зол. — поверх 1000 сторін!
22 книжки за 12 зол. — поверх 1500 сторін!

Адреса: „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“, ЛЬВІВ, вул. ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

Пересилку платить Товариство!

Всі інші господарські книжки після цінника.

СПІШІТЬ ЗІ ЗАМОВЛЕННЯМИ, БО КНИЖКИ НА ВИЧЕРПАННЮ!

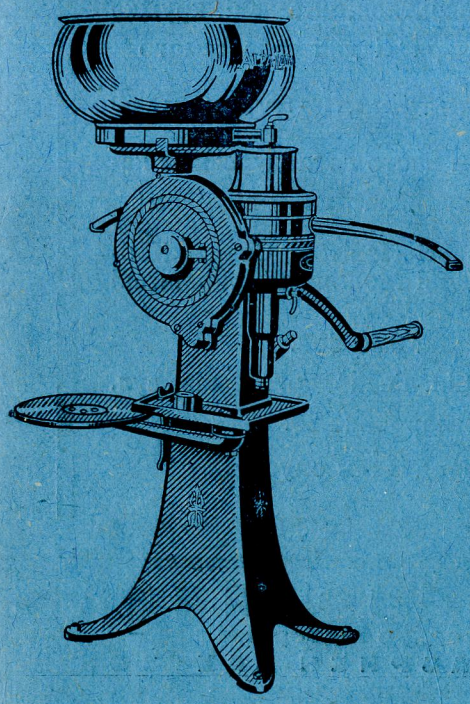
ПАМЯТАЙТЕ: ЩЕ ТІЛЬКИ В ЛИСТОПАДІ!

21111
Bibl. im. Shevchenka
Stanislaviv 24

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. ЛИСТОПАДА 1931. ЧИСЛО 22

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

Подаємо до відома заінтересованих, що з днем 1. травня ц. р. ми признали фірмі

Краєвий Молочарський Союз

„МАСЛОСОЮЗ“

виключне право продажі наших кружлівок „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ так ручних як і моторових для всіх українських кооператив на терені воєвідств: львівського, станиславівського і тернопільського.

В звязку з цим просимо українські кооперативи звертатися по всякі інформації в справі купна кружлівок і зі замовленнями тільки до „Маслосоюзу“ у Львові, вул. Косцюшка 1 а та всіх його відділів у краю, бо замовлення дані іншим нашим заступникам не будуть виконані.

Т-во Альфа-Ляваль

Спілка з обмеж. порукою.

На весняний сезон є приготована

ТОМАСИНА АЗОТНЯКОВАНА ВЕСНЯНА

з 11% а з о т у у формі азотняку,
9% ф о с ф о р у у формі томасини,
і перейшло 60% в а п н а.

Скількости складників **ВЕСНЯНОЇ ТОМАСИНИ АЗОТНЯКОВАНОЇ** є достосовані до потреб більшости рослин весняного сезону.

ВСЯКИХ ІНФОРМАЦІЙ І ВИЯСНЕНЬ УДІЛЯЄ ВІДВОРОТНО

Державна фабрика Азотових Сполук у Хожові
(Горішний Шлеськ).

Хочете мати дохід з господарки? — То купіть для кооперативи, читальні, кружка „Сіл. Господаря“ і **для себе самого**

КАЛЄНДАР „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

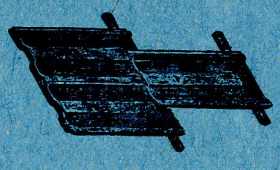
що є одиноким **чисто господарським** календарем з **кооперативним** відділом!

Продають всі Повітові Союзи Кооператив, Районові Молочарні, українські книгарні.

Ціна 3.50 зол.

Гол. Склад: „Сіл. Господар“, Львів, вул. Зіморовича 20.

Відпродавцям опуст!

ДАХІВКУ ТАРНОВЯНКА
доставляє безпосередньо відборцям
БЮРО ПРОДАЖІ ФАБРИКИ ДАХІВОК
„TARNOWIANKA“
ЛЬВІВ, вул. Личаківська ч. 91. — Телєфон ч. 59-09.

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. ЛИСТОПАДА 1931. ЧИСЛО 22

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

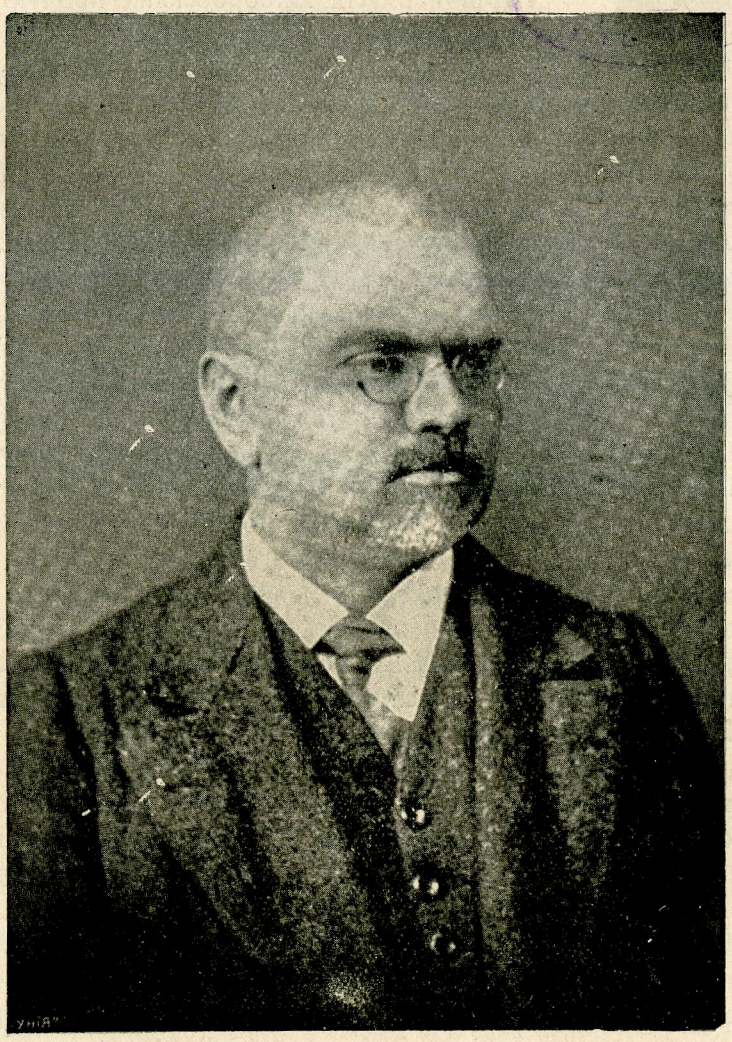
ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ.
ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ.

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
За кордоном: Америка . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол.
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipotecznyj)** у Львові, вул. Словацького 14, або грошевими листами на адресу Т-ва.

БІБЛІОТЕКА НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА

Д-р ВОЛОДИМИР ОХРИМОВИЧ

Дня 6. листопада ц. р. упокоївся один із найкращих синів нашого народу, твердий борець за ідеали нашої нації, **довголітний голова Контрольної Комісії Т-ва „Сільський Господар“** і небуденний його дорадник. Він був теж одним із передових наших кооператорів і піонірів нашої кооперації, визначний і незабутній працівник за здійснення кооперативних ідеалів для добра нашого народу. Д-р Володимир Охримович був не тільки прихильником кооперації, але теж активним працівником в її рядах. Покійний був довгі роки членом Ради РСУК та референтом ревізійного виділу, працюючи тільки на те, щоби наша кооперація розвивалася. Крім того був Він головою Надз. Ради Краєвого Союзу Кредитового (Центробанку), головою Надз. Ради кооперативи Видавнича С-ка „Діло“, довгі роки засідав в Надз. Раді „Дністра“, де опісля був одним із найбільше працьовитих директорів. Не забував Покійний теж і за працю для нашого

села на іншій ділянці і був довгі роки членом Гол. Виділу „Просвіти“ і других культ.-осв. установ. Крім того був Покійний в свойому часі головою Укр. Національно-Демократичної Партії, від якої послував у віденському парляменті з заліщицької округи. Був невсипущим працівником пера та був трьома наворотами головним редактором щоденника „Діло“ і то в найважніших і найтрудніших для нашого народу хвилинах. Поза цим був визначним вченим і видав низку наукових праць з области етнографії і статистики, за які іменовано його дійсним членом Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові, де був теж заступником голови. З приходом царських військ до нашого краю заслала Його російська влада на довгі роки на Сибір, а з заняттям Львова польськими військами вивезено його як члена Укр. Національної Ради до таборів на захід.

Покійний був одним із найчільніших наших громадян, великий своїм ясним світоглядом, незабутній своїм хрустальним і твердим характером, небуденний у нашій суспільности своєю працею робітник і діяч.

Перед Його працею для нашого народу з великим подивом і з важким сумом за Його втратою клонимо голови з пошаною перед небуденним і незабутнім нашим Передовиком.

Інж. Евген Храпливий.

За добру якість продуктів нашого села.

Нова, важна праця „Сільського Господаря“.

Серед теперішнього лихоліття пропадає найгірше той, якого продукт маловартісний, неякісний. Бо коли вже тяжко продати плоди сільського господарства загалом, то вже зовсім майже нема збуту або по дешевих цінах на продукти погані. Тому не тільки поодинокі селяне стараються піднести вартість своїх плодів через поліпшення їх якости, але також цілі держави і народи стараються зробити якість плодів свого сільського господарства кращою, щоби через те їх край чи нарід міг ці плоди краще збути та дістати за них більше гроша.

Що за добрі продукти платять більше грошей, про це не треба вже нікого переконувати. Треба тільки поглянути на ціну масла, яєць, збіжжя, безріг, худоби. Коли за масло першої якости, за великі чисті яйця, за однорідне збіжжя, за безроги на бекони і за молочну худобу платять все ще сякі-такі ціни, то ціж самі продукти гіршої якости не находять навіть покупня. З того виходить, що **в теперішних важких часах хлібороб мусить продукувати добрі продукти, якщо хоче загалом вдержатися на поверхні життя.**

За піднесення **якости** продуктів сільського господарства, за те, що треба ввести у їх продажі т. зв. **стандард** або по нашому завести докладне означення, якої якости хліборобські плоди можуть бути продавані, за це говорилося вже нераз на сторінках нашого часопису. Ми звертали нераз увагу на це, що **наш селянин мусить старатися давати на ринок тільки першокляснi продукти,** продукти добрі, такі, які можна би уважати товаром не тільки для продажі на нашому ринку, але **також товаром для продажі на закордонних ринках.**

Перший з усіх хліборобських продуктів — масло вже сьогодня продається виключно на основі стандарту, це значить, що тільки доброякісне масло може бути вивожене на закордонні ринки. Тому у нас вже ніхто не думає про те, щоби виробляти масло домашнім способом, а старається за допомогою великих кооперативних молочарень грошевити своє молоко.

А от тепер вийшла справа з яйцями. Виходить таке, що малі яйця мають дуже низьку ціну, а брудних зовсім не хотять купувати. Зате яйця великі, тяжкі купують, як відомо, на вагу і платять за них добрі гроші. Зновуж мусить наш селянин дбати про те, щоби цей його продукт був кращої якости. Таксамо мається справа з безрогами, за які платять тоді добрий гріш, коли вони відповідно й вміло годовані та дають добрий, пр. беконний матеріял. Знову виходить, що **ми мусимо йти до того, щоби дати на ринок продукти доброї якости, продукти стандардові.**

Як велике значіння має **означення якости продуктів** сільського господарства, так звана **стандаризація,** про це свідчить це, що сьогодня йде затяжна боротьба між державними чинниками, а всіми хліборобськими і кооперативними організаціями в Польщі, бо ці останні не хотять допустити до цього, щоби нагляд над стандаризацією мало міністер-

ство торгівлі і промислу, як це передбачується в новому проєкті уряду, але щоби цю контролю виконувало міністерство хліборобства. Найважнішою справою тут є те, що міністерство хліборобства зможе краще вести догляд над стандаризацією хліборобських продуктів, зможе краще виховати цілий загал хліборобів до того, щоби вони старалися давати продукт якісний, добрий та тимсамим, щоби можна за нього одержати відповідні ціни. Наші орґанізації — так кооперативні, як теж і „Сільський Господар“ — є теж тої самої гадки, що краще, щоби справою стандаризації хліборобських продуктів займалося міністерство хліборобства і тому теж висказали свою гадку в тім напрямку. Але при цьому наші орґанізації стоять теж на тому становиску, щоби переводження стандаризації залишити в цілости або у великій мірі в руках цих добровільних хліборобських обеднань. Бо найкраще буде, коли представники хліборобів самі будуть рішати про те, якої якости продукти можна вивозити закордон.

Та якби воно не було і хтоб там не означував якости хліборобських продуктів, що їх вивозять закордон, ми стоїмо перед одним певним, а саме, що **стандаризація хліборобських продуктів,** яка введена частинно для масла і частинно для яєць, **буде введена теж для всіх інших продуктів села.** І от тому мусить наше село подумати над тим, щоби знову не остати позаду та щоби не лишитися зі своїми непроданими продуктами у себе в дома.

Наша кооперація підготовляє і переводить збут ріжних продуктів зі села, як масло, яйця, безроги, збіжжя.

Але всеж таки наша кооперація **переводить лише продажу готових продуктів,** які село йому доставляє, за виїмком молочарської кооперації, яка крім цього сама старається виробити добрий продукт. Нема сьогодня можности, щоби кооперація сама помогла селянинові цей добрий продукт дати. Бо кооперація не може займатися ні плеканням курей, ні плеканням безріг, ні відповідним живленням чи держанням молочної худоби, ні виплекуванням відповідних родів однородного зерна. А все це конечне, коли продукти нашого села мають мати якенебудь місце на ринку.

І тут відкривається **велике поле праці для нашої хліборобської орґанізації,** якою є Т-во „Сільський Господар“. Якраз „Сільський Господар“ мусить довести до того, щоби селянин міг виплекати добрий продукт та міг віддати його у певні руки нашої кооперації, яка його добре продасть. „Сільський Господар“ мусить дбати за те, **щоби селянин навчився** плекати відповідно кури та розводити їх несливі раси; щоби він вмів виплекати безроги на бекони; щоби він від тої самої корови і не дуже більшим коштом дістав багато більше молока; щоби його зерно, яке він віддає в кооперативу було однородне, чисте й здорове. Над всім цим працює Головне Товариство „Сільський Господар“ та в цих справах бере теж участь у нарадах нашої кооперації, як це було в останньому часі у Львові та Тернополі. Наше Товариство видало ряд книжок, в яких говорить про ці всі найважніші справи та в яких наш хлібороб знайде якраз про те, як доходити до добрих продуктів. Пишеться про те немало теж і в часописі „Сільський Господар“ та календарі „Сільський Господар“. Однак поза цим всім **велике й вдячне завдання є перед Філіями і Кружками „Сільського Господаря“,** бо з Централі годі вчити на селі поодиноких господарів як господарювати, годі заглянути до кожної стайні, курника чи на кожне поле. До цього мусять приложити руку наші Філії та Кружки, підпомагані кооперативами, так як кооперація ставиться до праці „Сільського Господаря“ чимраз більше прихильно і зрозуміння нашої праці переходить чимраз більше в ряди наших кооператорів.

Тож завданням орґанізаторів „Сільського Господаря“, провідників наших Філій та Кружків, як теж і всіх наших кооператорів, є дбати за те, щоби праця в Кружках та Філіях „Сільського Господаря“ розвивалася відповідно, щоби вона була дійсно живою, бо без неї наш селянин не буде міг збути своїх плодів, а наша кооперація з малоякісними, нестардаризованими продуктами не зможе нічого зробити.

Тому у спільній праці „Сільського Господаря“ і кооперації шукаймо шляху **до поправи якости продуктів** нашого села, а з цим і більшої дохідности та рентовности нашого сільського господарства.

Управа ґрунтів та рослин

Інж. П. Дубрівний.

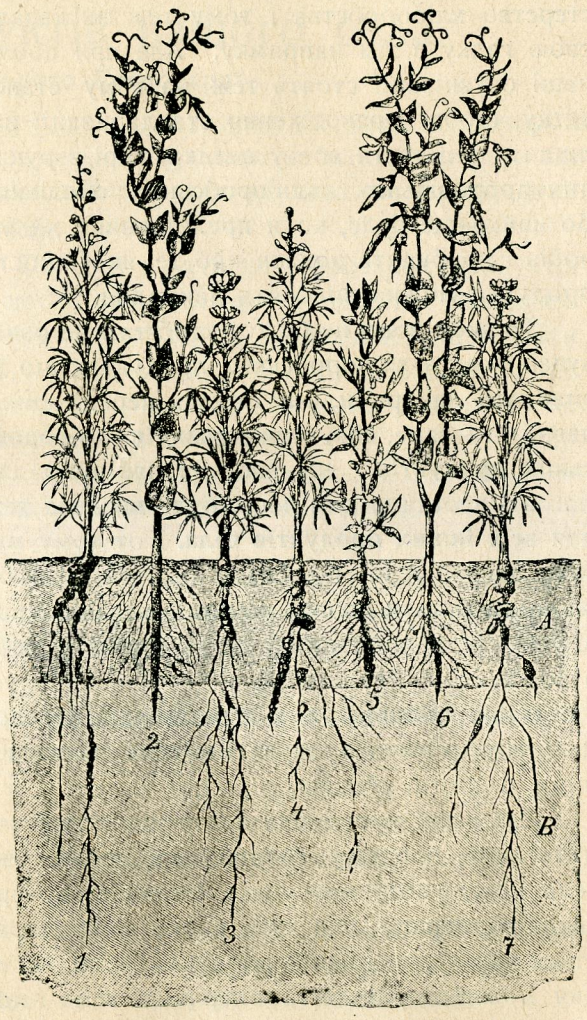
Збільшуймо посівну площу під стручкові рослини!

Безмінна управа збіжжя (жито по житі, пшениця по житі, ячмінь по житі і т. д.) дуже виснажує ґрунт. Через де-кілька років такої господарки ґрунт стає малородючий і збіжжя перестає родити. Одначе з господарської практики вже віддавна відомо, що на таких полях стручкові рослини, а саме: горох, сочавиця, фасоля, соя, вика, біб, люпин, сераделя, конюшина, люцерна, еспарцет і ін., не лише самі давали добрі врожаї, але й після них знову починало добре родити збіжжя. Причина цього полягає в тому, що збіжжя побирає однакові поживні річевини з верхньої верстви ґрунту і через те ґрунт швидко виснажується, якщо сіяти саме збіжжя. Стручкові-ж рослини — навпаки, беруть поживні річевини з глибоких верств ґрунту, бо ніякі інші культурні рослини не мають такого розвиненого сторчового коріння, як стручкові. Це допомагає їм побирати собі поживні річевини не тільки з глибших верств ґрунту, а навіть аж із підґрунтя. Таким чином за допомогою стручкових рослин поживні річевини з підґрунтя переносяться у верхні верстви ґрунту, звідки побирає собі поживу збіжжя.

Синій люпин.

Крім того коріння стручкових рослин не тільки далеко проникає в глибину, але розростається і в ширину. Особливо це помітно в горосі — у нього бокове коріння навіть переростає головний сторчовий корінь. В деяких же бокове коріння розростається у верхній верстві ґрунту (біб), а в інших — у нижній, навіть у підґрунті (люпин). Завдяки цьому, що коріння стручкових рослин глибоко проникає в ґрунт, збільшується в ньому обмін воздуху, що так потрібний для життя ро-

Так глибоко проникає в землю коріння стручкових рослин. A — орна верства ґрунту; B — підґрунтя. 1, 3, 4 і 7 — коріння люпинів; 2, 5, 6 коріння гороху і бобу.

слин. Після збору стручкових рослин велика кількість коріння залишається в ґрунті, перегниває та збагачує ґрунт на поживні річевини.

Для господаря є дуже важна справа та, що стручкові рослини не виснажують ґрунт на азот, а навпаки, збагачує його. Збагачення ґрунту на азот відбувається так. На молодих корінцях стручкових рослин оселяються особливі дрібні істоти, що звуться азотовими бактеріями. Ці бактерії утворюють на корінцях бульвочки, які можна бачити звичайним оком. Азотові бактерії живуть у „співжиттю“ (в „сімбіозі“) з стручковими рослинами та живляться їх соками, але азот собі на поживу побирають із воздуху. Живуть вони недовго, а коли вмирають і перегнивають, то стають доброю поживною річевиною для інших рослин. Отже виходить, що стручкові рослини немов-би угноюють ґрунт, а головно збагачують ґрунт на азот, і цим самим допомагають господареві, коли в нього в господарстві бракує гною-обірнику.

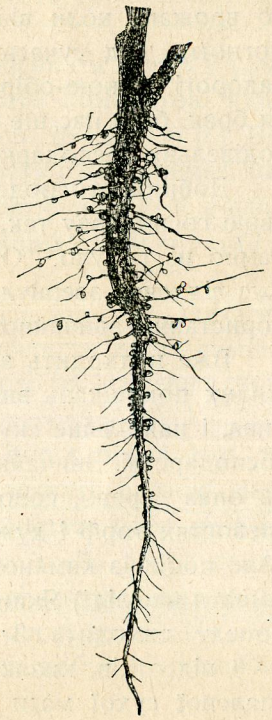
За даними багатьох с.-г. досвідних станцій на Україні бачимо, що стручкові рослини помітно збільшують урожай збіжжя, які після них сіють, і заведення їх у сівозміну збільшує прибутковість поля. Наприклад: на Носівській с.-г. досвідній станції (Чернигівщина) овес посіяли після жита, то урожай був 16 м. сотн. з гектара, а коли після жита посіяли горох, а по ньому овес, то останній дав урожай 20,5 м. сот. з гектара. Стручкові рослини заведені в сівозміні не тільки збільшують урожай на чорноземах і суглинках, а також і на пісчаних бідних ґрунтах. Так за досвідами Поліської с.-г. дос. станції врожай жита на піску без угноєння був 3 метр. сотн. з 1 гектара; на полі, куди вивезли 600 м. сот. гною-обірнику, вродило жита 7 м. сотн., а коли посіяли люпин та потім його приорали й посіяли жито, то врожай зібрали 7,5 м сот з гектара.

Це яскраво нам показує, що стручкові рослини підвищують родючість ґрунту, а також збіжжя. Крім цього стручкові рослини дають дуже цінні корми, що є надзвичайно важне при молочно-годівельній господарці. Цінність ця залежить від того, що в склад насіння та соломи входить багато білку, що є конечний при годівлі с.-г. тварин.

Відсоток білку у стручкових рослин у порівнанню зі збіжжям бачимо з наступної таблиці:

Стручкові:	Насіння:	Солома:
Горох	22,5	9,0
Сочавиця	22,5	13,9
Біб	25,4	8,1
Вика	26,0	9,0
Люпин	29,5	6,5
Збіжжя:		
Жито	11,5	3,1
Пшениця	12,1	3,0
Ячмінь	12,0	3,5
Овес	10,3	3,8

Такі стручкові рослини як горох, сочавиця, фасоля й соя є дуже поживні. Вони у відживленню людства можуть замінити до деякої міри мясо.

Корінь бобу, на якому відніються азотові бульвочки.

Правильний розвиток годівельно-молочної господарки залежатиме передовсім від запасу паші багатої на білок. А це в господарстві можна поповнити лише тоді, коли на наших полях більше управлятимуть стручкові рослини. З насіння вики, бобу, сочавиці та сої можна приготовити дуже поживну дерть для худоби. Також позбавлене гіркости насіння люпину можна давати худобі.

Конюшинне, люцернове, еспарцетове та сераделяне сіно є багато поживніше та краще на смак, як лукове. Це бачимо з наступної таблички, де відсоток білку в сіні стручкових

рослин є багато більший, як у луковому:

сіно еспарцету	15,4%
„ сераделі	15,2%
„ люцерни	14,2%
„ конюшини	13,5%
„ лукове	9,2%

Беручи це все на увагу, кожному господареві стає ясно, що стручкові рослини є надзвичайно корисні для всякого господарства, а зокрема годівельного. Бо ці рослини не тільки поліпшують будову ґрунту, підвищують його родючість, але й дають цінні споживчі продукти для людей та корм для худоби.

Тому сіймо на наших полях більше стручкових рослин, а користь із цього кожний господар побачить незабаром!

Агроном Павло Синявський.

Зберігаймо попіл на угноєння!

Кожний господар повинен дбати за більшу врожайність своїх нив. Своєчасна оранка поля, посів добірним насінням, боротьба з бурянами ще не забезпечать господареві доброго врожаю, коли він свої поля належно не погноїть. Під сучасну хвилю штучні погної задорогі, а гною-обірнику завжди відчувається брак, бо в нас ще занадто мало розвинена годівельна господарка с.-г. тварин.

Добрий господар повинен провадити свою господарку так, щоб у нього нічого даремно не гинуло. Отож у багатьох країнах уже віддавна звернули особливу увагу на використання звичайного попелу на угноєння.

Вже надходить зима, коли на опалення жилих помешкань витрачують найбільше палива, і найбільше скупчуватиметься попелу в господарстві. Звичайно у нас по селах беруть на опал дерево, солому, кизяк, у деяких місцевостях торф і дуже рідко камяний вугіль. (Але попіл із камяного вугля на угноєння уживати не слід!) Якщо опалюють дровами, то попелу виходить 3—5 відсотків, соломою 5—6 відсотків, кизяком 45—47 відсотків від спаленої сухої маси палива. Отже за цілий рік, навіть у дрібному селянському господарстві, можна назбирати до 15—20 метр. сотн. попелу. А такою кількістю попелу можна цілком добре погноїти 2—3 морґи поля й мати з цього чималий зиск.

Відомо, що рослини для свойого життя потрібують головним чином мінеральних солей — азотових, калійних і фосфорових. Якраз хемічна аналіза попелу поодиноких рослин виказує, що відсоток **калію** й **фосфору** в попелу є значний, а саме:

попіл:	калію:	фосфорової кислини:
берези	9—13	4—7
осики	8—10	4—6
дуба	6—8	2—2,5
сосни	5—6	2—4
соняшнику	14	—
греч. соломи	25	—
житн. соломи	18	—

А що попіл дає надвишку врожаю, це підтверджують досвіди з багатьох с.-г. досвідних станцій України. Наприклад — на київській досвідній станції було розкинено на 1 гектар 16 м. сотн. попелу з озимої соломи на пару під озиму пшеницю. При зборі дістали надвишку врожаю самого тільки зерна 4,3 м. сотн. з гектара проти неугноєної озимої пшениці. А на другий рік буряки, посіяні після озимої пшениці, дали на тому місці, де було розкидано попіл, ще на 66,5 м. сотн. більше буряків у порівнанню неугноєного поля.

Надзвичайно великі надвишки від попелу одержала Рудня-Радовельська станція коло Сарн, що переводить досвіди на торфових ґрунтах. Так 16,5 м. сотн. попелу збільшили врожай вівса на 10 м. сотн. зерна і на 28 м. сотн. соломи, в другому досвіді від 16,5 метр. сотн. попелу кормові буряки дали збільшення на 100 м. сотн. гички і нарешті сіна без угноєння було 25,5 м. сотн., а там, де був розкиданий попіл — 49,5 м. сотн., себто зібрали на 24 м. сотн. більше.

НЕ БУДЕШ НІКОЛИ ДОБРИМ ШОВКОВОДОМ, КОЛИ НЕ ПРОЧИТАЄШ ПРАКТИЧНОГО „ПІДРУЧНИКА ШОВКІВНИЦТВА“. ЙОГО МОЖНА КУПИТИ В Т-ВІ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ ТА У ВСІХ УКР.КНИГАРНЯХ. ЦІНА 2 ЗОЛ. (без пересилки).

Це показує, що нехтувати таке корисне й некуповане угноєння як попіл — не треба, а збираймо його, як слід зберігаймо та використовуймо. Нині не такий час, щоб попіл викидати десь до ровів, колобань чи на дорогу, як звичайно це робиться по наших селах.

Одначе, щоб мати користь із попелу, слід його добре зберігати. Справа в тому, що в попелі поживні річевини для рослин легко розчиняються. Якщо попіл покласти у вогкий ґрунт, то калійні й фосфорові сполуки, що є в попелі, утворюють такий розчин, з якого рослини легко побирають собі поживу (калій і фосфорову кислину). Коли-ж попіл перебуватиме довший час під дощем або снігом, у ньому поживні річевини так само розчинятимуться водою й виполіскуватимуться геть із попелу. Особливо легко водою вилуговується з попелу калій і попіл тоді втрачає силу, як калійне вгноєння.

Друга поживна річевина в попелі — фосфорова кислина, хоч і не вимивається так легко дощем із попелу, але вона прибирає такі властивости, що її рослина не в силі так легко і цілком використати.

Взагалі вимочений попіл втрачає силу й далеко менше придатний на вгноєння. Через те попіл, що є призначений на вгноєння, треба зберігати в сухому й захищеному місці. Для цього найкраще під повіткою або десь у хліві приділити певне місце, куда раз-у-раз слід зсипати попіл. Перші два-три дні, як вигребли з печі, попіл необхідно зберігати в глиняному чи залізному посуді, доки не згаснуть вуглинки, щоб запобігти пожежі. Але ніколи не слід заливати попіл водою, як це часто роблять, бож від цього попіл втрачає свою силу. Коли вже попіл прохолоне, тоді його зсипають на купу в призначеному на це місці. Добре булоб на попіл навмисне зробити дощату скриню з кришкою. В такій скрині найкраще зберігати попіл, бо й вода туда не заходитиме та й вітер попелу не розноситиме.

Буває, що попіл виносять на гноїще та змішують із гноєм-обірником. Але краще цього не робити. Попіл із гноєм-обірником рівномірно не перемішується, а пізніше його тяжко рівномірно розкидати по полю. Не варто попіл зсипати на гноїще ще й через те, що він до певної міри знесилює гній-обірник. Бо поживні річевини попелу входять у хемічну сполуку з деякими річевинами гною-обірнику і з останнього вилучується азот у формі амоняку. Через це гній-обірник бідніє на цю поживну річевину і тратить свою повновартість.

Радять також іноді зсипати попіл у компостові купи. (Як робити компостові купи див. час. „С. Г.“ ч. 2, стор. 26 за 1930 р.). Від того ні попелу, ні компосту шкоди немає, одначе краще попіл зберігати окремо й розкидати по полю сам, бо попіл і сам по собі є добре вгноєння.

Взагалі кожний господар має завчасно подбати, як найкраще зберігти попіл зимою, а весною використати його на вгноєння своїх нив, сіножать і городів.

Найкраще вивезти попіл перед тим, як орати поле або як боронувати весною сіножать. Щоб зручніше розкидати його, щоб вітер не розвіяв по полю, треба перед самим розкиненням змішувати з вогкою землею (на відро попелу 2—3 відер сирої землі). На морґ вноситься 4—5 метр. сотн. добре збереженого попелу.

Інж. Осип Яхницький.

Що показали польові досвіди на Чортківщині?

Весною 1931 року заклав я показне досвідне поле зі штучними погноями під озимину — жито й пшеницю у госп. Краєвського. Через те, що цей господар збирав урожай по моїм вказівкам кожну парцелю осібно, а також і молотив під моїм доглядом пробки, тому вислідами цього досвіду хочу поділитися з читачами час. „Сільський Господар“.

Ціль досвіду була — виявити вплив азотових погноїв при поверхому підсиленню озимини. Для цього вживалися штучні погної **нітрофос** і **салітрак** із Держав. Фабр. Азотових Сполук у Хожові.

Вимір і уложення парцель: кожна парцелька була в 500 кв. метр., без захисних смуг і положені за собою так: першу парцельку

поверхово погноєно **салітраком,** другу **нітрофосом,** а трету — **без угноєння.** Погної висіяно трохи запізно (аж 4 травня) і дано на кожну парцельку по 10 кґ. Ґрунт під досвідним полем був чорнозем і слабо заквашений.

Підчас росту спостерегалося те, що збіжжя на погноєних парцельках прибрало дуже швидко темно-зелену барву, а на парцельці без погноїв виглядало гірше. На погноєних парцельках цвіло і дозріло жито пізніше від неугноєних. Стебло було грубше і вище о 10—15 цм. та мало багато більший колос. А пшениця на гноєних парцелях сильно розкорчувалася, нерівномірно дозрівала і висипалась.

На 500 кв. метрах зібрано врожаю:

	Жито:	Пшениця:
З парцелі без угноєння	30 снопів	40 снопів
Погноєна салітраком	39 снопів	55 снопів
Погноєна нітрофосом	36 снопів	50 снопів

На контрольне молочення взято по 1 снопу з кожної парцельки і одержано урожай в кільоґрамах:

	Зерно:	Солома:
Без угноєння	1.60 кґ.	2.80 кґ.
Салітрак	1.76 кґ.	3.50 кґ.
Нітрофос	1.70 кґ.	3.50 кґ.

Коли перечислимо збір пшениці на 1 гектар і ввесь урожай перерахуємо на гроші по сучасних риночних цінах, то ще одержимо **чистий зиск** від уживання штучних погноїв, правда дуже невеликий, а саме — від угноєння салітраком 8.80 зол., а нітрофосом 5 зол. з гектара.

Отже з переведених досвідів можемо прийти до висновку, що подільський чорнозем, що є слабо кислий, найбільше надається для поверхового підсилення озимині **салітраком.**

О. Вербенець.

Гноярні.

По наших селах найчастіше складають гній-обірник на подвірю між господарськими забудованнями, а дуже часто навіть близько мешкального дому. В гірських околицях, де люде будують під одним дахом і хату, і стайню, і стодолу часто бачимо гній-обірник перед самими вікнами хати. Дивно, замість гарного квітника, пишається вонюча гноярня, яка є одним з багатьох осередків, звідки шириться хвороба серед сільського населення. Бо звичайно на такому гною-обірнику годуються передовсім міліони мух і інше хробацтво, яке переносить ріжні хвороби на людей і звірята. Гігієна від нас вимагає, щоби ми сміття і гній держали як найдальше від замешкалих місць, а крім того в осібних збірниках.

До того добрий гнійник із непросяклими та щільними стінками не лише має велике значіння для гігієни людини, але також і для прибутковости господарства. Бо вартість доброго гною-обірнику є для кожного хлібороба добре відома. Чим кращий і добре збережений є гній-обірник, тим вищі врожаї збірає господар зі своїх нив. Добрий гній-обірник є для хлібороба майном, яке належить ощаджувати. Отже треба його відповідно переховувати, щоби не стратив на вартости. З цих взглядів добрі гноярні становлять для господаря не абияке джерело доходу.

Нагромаджуючи гній-обірник у звичайному долі, тратимо 30 до 50 проц. його вартости. Страта, яку поносить погній, походить тому, бо дощева вода виполіскує і уносить з собою з гною-обірнику, що зле переховується, найкращі поживні річевини. Рівнож і гній-обірник позбавлений вогкости і висушений соняшними промінням або вітром, часто висушується, а цим стає маловартісним, бо розвій корисних у ньому мікроорґанізмів нормально не відбувається та припиняється правильний розклад органічних річевин.

Проте добре збудовані гноярні не повинні перепускати назовні багату на поживу гноївку, а крім того вона повинна бути тривка і відпорна на вплив всяких атмосферічних змін. Тим усім вимогам найкраще відповідає бетон, тому і будемо говорити про бетонові гноярні.

Бетоновий гнійник не лише не пропускає на зовні гноївки, але також, задержуючи

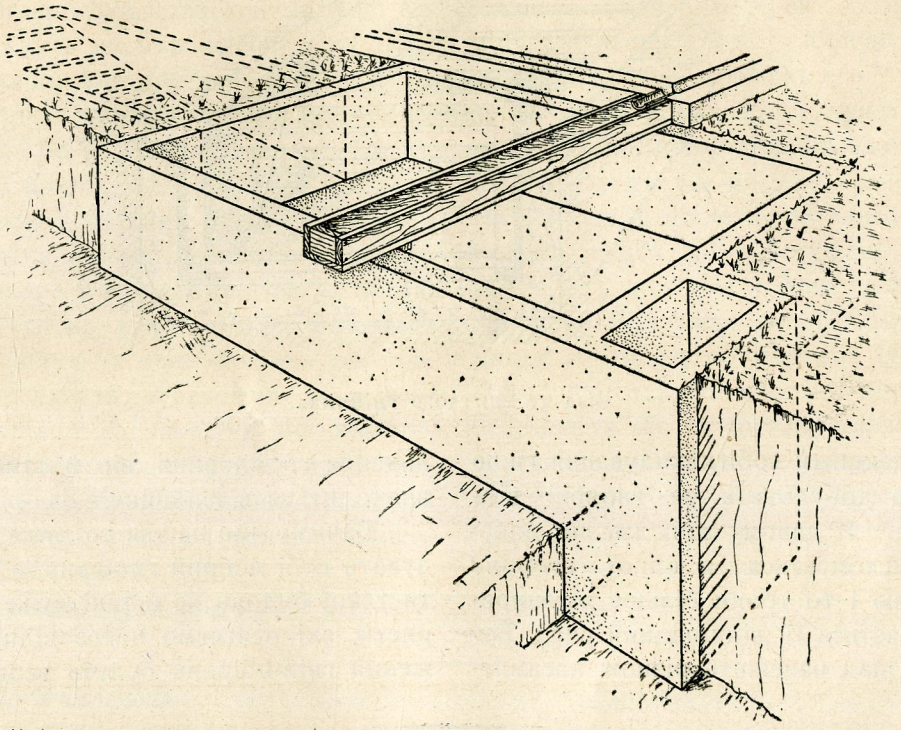
її, впливає на поліпшення зложеного в ньому гною-обірнику і всяких відпадків, бо улекшує і приспішує їх ферментацію та гниття. Звичайний в землі викопаний діл не задержує гноївки, яка є конечна до удержання гною-обірнику в доброму стані. Гноївка всякає в землю, забираючи зі собою найкращі поживні річевини, а рівночасно занечищує близько лежачі джерела і криниці. Бетоновий гнійник цьому зараджує. Та хтось сказав би, що де нам малоземельним господарям під теперішню тяжку хвилю мріяти про бетоновий гнійник? Отже кошти будови такого гнійника не є так дуже великі і при малій ощадности в господарстві можна би ще дещо урвати на купно кілька міхів цементу. А користи, які принесе господарям така гноярня, будуть величезні.

З практичних лише зглядів кожна гноярня повинна бути збудована в певному віддаленню від криниці і мешкальних домів, в місці затіненому або навіть вкритому дахом.

Виміри такої гноярні залежать від кількости гною, яку хочемо в ньому переховувати. Нижче подаємо виміри гноярень, які часто стрічаємо заграницею:

Число коров	Довжина	Ширина	Глибина
	в метрах		
5	3	2·50	1
10	5	5	1·20
20	7·50	6	1·20
30	9	7·50	1·20
40	12	7·50	1·20

Будова такого бетонового гнійника не вимагає спеціяльного знання і не представляє жадних труднощів.

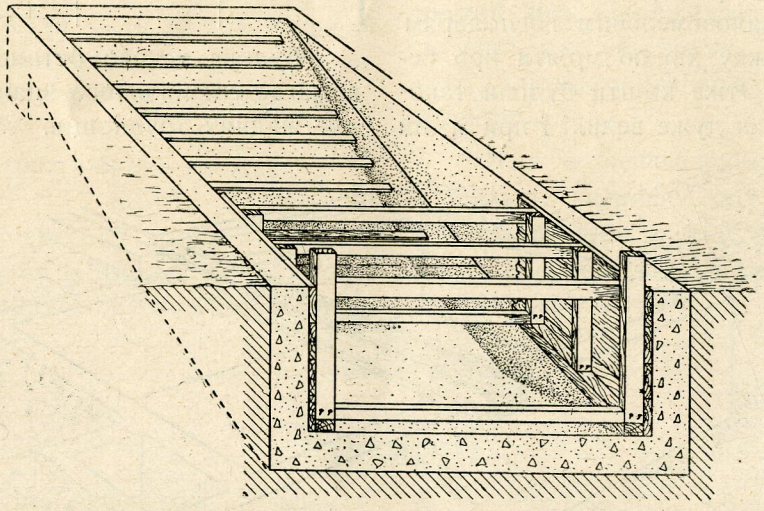

Гнійник із бетону разом із деревяним коритцем, що служить до скроплювання гноївкою гною-обірнику.

Найперше укладається бетонове дно. Коли вже діл є викопаний і вирівнаний лопатою, виливається на убиту поверхню землі вироблену якслід цементову заправу грубости 20 цм. Така цементова мішанина складається у відношенню 1 : 2 : 3, себто дається 1 часть цементу, 2 части піску і 3 части шутру. Коли вже бетон буде убитий і ствердне, формуються стіни з мішанини 1 : $2^1/_2$: 4 за допомогою шальовання з дощок, подібно як роб-

КОЛИ БАЖАЄШ ЛЕГКО, СКОРО І САМОМУ ВИВЧИТИСЯ ДУЖЕ РЕНТОВНОГО ДОМАШНЬОГО ПРОМИСЛУ — ШОВКІВНИЦТВА — КУПИ СОБІ ГАРНИЙ ПРАКТИЧНИЙ „ПІДРУЧНИК ШОВКІВНИЦТВА“. МОЖНА ДІСТАТИ: В Т-ВІ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ ТА У ВСІХ УКР. КНИГАРНЯХ. ЦІНА 2.— ЗОЛ.

лять підвалини під доми або пивниці. Коли діл цілком міститься в землі, то вистарчить збити дошки у форму скрині, яку уставлюється на цементовій плиті-дні. Дошки творять внутрішню стіну, а зовнішньою служить рівно стята земля. Всі стіни гноярні будуються одночасно, укладаючи добре вимішаний бетон в шпору, це є простір між дошками, а окружаючим ґрунтом.

Вїзд до плиткого гнійника.

Щоби полекшити собі накидування гною на віз, можна добудувати до гноярні відповідний вїзд. В даному випадку по викопанню долу, скопується з одної сторони гнійника землю і то трохи більше як ширина воза і надається їй відповідний спад. Будуючи такий вїзд належить рівнож насампередь побудувати підлогу, а потім стіни. Щоби запевнити коням відповідне опертя, уміщується в підлозі залізні або з дубового дерева листви так, щоби трохи виставали понад поверхню підлоги.

В більших гноярнях прибудовується ще в однім розі або також побіч гноярні криницю на гноївку, яку можна добувати або черпаком або помпою, гноївку уживають до поливання городовини або й самого гною, що знаходиться в гнійнику.

Бачимо, що не так то дуже трудно є збудувати собі добрий гноївник, а також і кошти такої будови не є такі дуже великі, а користи, які осягнемо через відповідно збережений гній-обірник будуть великі.

САДІВНИЦТВО І ГОРОДНИЦТВО.

Аґроном М. Зімницький,

Забезпечуймо сталість урожаю овочів!

Наперед мусимо ознайомитися з головними чинниками урожайности.

Дерево складається з частин підземних (корінь) та надземних (стовбур, галуззя, листя, бруньки та овочі). Частина підземна має своїм завданням підводити з землі поживу для віджившення цілої рослини, її називаємо корінням.

Першим завданням надземної частини є себезахованння. Для цього виникає на дереві багато зеленого листя, яким воно дихає та ялових галузок, за допомогою яких дерево відмолоджується та продовжує своє життя. Другим завданням надземної частини дерева є виповнити другий закон природи — удержати рід, нащадків.

Це завдання виконують квітові бруньки, квіти та овочі, в яких є укрито насіння, властивий зародок потомства. Обгортка насіння (мякуш) має хоронити насіння від пошко-

дження та бути першою споживою молоденькій рослинці. Наведені вище два природні закони кожної рослини, а зокрема кожного овочевого дерева (себезахования та захованння роду) підсказують, що господар мусить подбати, щоб дерево могло виконувати свої обидва житьові завдання рівномірно. Бо коли дерево виповнює лише перше своє завдання — себезахованння — росте лише „в дерево", себ-то витворює самі ялові галузки, а овочів зовсім не родить або незначну кількість, тоді воно для господаря стає безцінним. Якщо-ж дерево виповнює своє друге завдання — захованння роду, — себ-то дає лише плодні приростки повні овочів, тоді всі сили дерева йдуть на вижившлення цих приростків та овочів. Але при таких умовах дерево не витворює ялових галузок для свого відмолодження, бо йому бракує поживних річевин і новий приріст не твориться, дерево слабне, відмірають частини дерева, а потім і ціле дерево гине. Ялові (неплодні) галузки удержують дерево в молодому стані, а листя, що розвивається на цих галузках, збільшує кількість дихаючих та асимілюючих орґанів.

Ці основні засади, переведені досвідами найліпших фахівців садівництва, має памятати кожний садівник чи любитель перед тим, ніж приступить до проріджування дерева та й при всіх останніх працях (гноєння, нищення шкідників, збір овочів і ін.).

Проріджування дерев має провадити людина, яка має розуміння та любов до природи. Якщо правильно зробимо прорідження дерева, то цим зосередимо соки в ростучому овочі, а тим самим збільшуємо його обєм та смак. Дерева, яких не проріджуємо, теж родять, а деякі роки дають навіть великі урожаї, але звичайно по таких урожаях наступають рік або й два цілковиті неурожаї овочів. Тому мусимо вживати певних заходів ощадности з соками дерева, а саме дати можливість розвитку овочів, що наливаються вже, а так само заложенню плодових бруньок, які являються основою врожаю слідуючого року. Таким чином попереджуємо цілковиту неурожайність овочевих дерев. Отже завданням проріджування дерев є збільшення овочів та зробити урожай постійним.

Коли ж треба проріджувати овочеві дерева? Доба проріджування залежить від місця, ґрунту та від породи овочевого дерева. На південнім, південно-західнім схилі чи взагалі на місцях, що є хоронені від північних вітрів та рівнож на легких сухших ґрунтах, треба проріджувати яблуні і груші в осени по опаду листя аж до морозів. На теренах холодніших, відкритих від півночі чи зовсім не захищених або на ґрунтах тяжких, холодних, злеглих і вогких ліпше проріджувати дерева весною після морозів, але перед рухом соків. Прорідження кісточкових, особливо-ж бруснвини, морелі та деяких слив, провадити лише весною.

Аґроном Павло Задесенець.

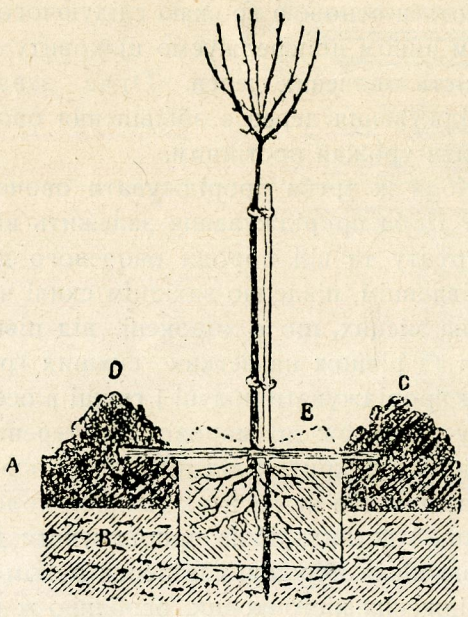
Викопуймо ямки під овочеві дерева в осени!

Перед тим, як копати ямки під овочеві дерева, необхідно призначену площу під садок розплянувати. Звичайно по наших садках господарі чомусь садять дерева занадто густо. Так робити не слід, бо-ж дерева на одному місці ростуть не один і не два роки, а 30—60 років. За цей час дерева розростаються не тільки у височінь, але й в ширину, а стиснуті до купи дерева зростаються своїм гіллям. На таких деревах бічні галузки бувають майже без листя і тільки на вершку бачимо листя та місцями видніються ріденькі й слабенькі овочі. Бо-ж у таких умовах дерева легко хоріють на всякі хороби, а крім того на них швидче нападають ріжні шкідники. А стовбури, гілля і навіть бруньки вкриваються плісенню, лишаєм і мохом. Такі дерева не доживають до глибокої старости, а передчасно гинуть.

Кожна рослина гарно розвивається тільки тоді, коли вона росте на волі, має повний доступ світла, воздуха та тепла. Особливо це має величезне значіння для овочевих дерев. Світло, воздух і тепло повинні, так би мовити, пронизувати овочеве дерево наскрізь — від вершечків аж до самого майже низу, тоді дерево ростиме добре, а господар матиме з нього належну користь. Крім того ріжні породи овочевих дерев відріжняються неоднаковою силою свого росту. Наприклад

— яблуня виросте швидче, як вишня і заглушить її. Через це площу під овочевий садок необхідно розпреділити так, щоб кожна порода займала своє певне місце, себ-то яблуні садити в одному місці, сливи — в другому, вишні — в третьому.

Віддаль поміж рядами і в рядах поміж деревами залежить від породи дерев і від положення ґрунту. Як правило треба прийняти — на низьких, вогких і родючих ґрунтах необхідно дерева садити рідше, ніж на місцях сухих і високих.

Так треба копати ями під овочеві дерева. Дерево добре посаджене. На поперек ями положено гату. А — орна верства ґрунту; В — підґрунтя; С — добра компостова земля для підсилення коріння; D — земля добута з ями; Е — мисчина вироблена по засадженню щепи.

Теж саме можна сказати про породи і навіть окремі сорти овочевих дерев. Хоч би взяти яблуні, то ріжні сорти яблунь ростуть неоднаково: одні з них ростуть більше у ширину, як у височінь, а другі навпаки. Взагалі в наших умовах широкорослі сорти яблунь необхідно садити що 10—12 метрів у ряді й 10—12 між рядами. В цьому випадку на морґ припаде 40—42 дерева. Високорослі яблуні, але нерозгільчасті сорти, груші й черешні треба садити що 9—10 метр. в ряді й 10—12 метрів між рядами. При такій посадці виходитиме на морґ 50—60 овочевих дерев. Сливи, вишні, морелі, брусквини не так сильно розростаються, як попередні породи овочевих дерев. Крім того вони є недовговічні, а тому ці породи можна садити густіше, а саме — в рядах через 6—7 метрів, а між рядами залишаємо 7—8 м., — на морґ вийде 100—120 дерев. При такій густоті посадки ґрунт у садку мало затінюється, особливо коли корону дерева тримати все рідкою. Тоді буває врожай самого дерева ліпший, а також врожай проміжної рослини не зменшується.

Посадку овочевих дерев роблять двома способами — в **квадрат** і в **шахматному** порядку. Останній на практиці починає все більше й більше поширюватися серед садівників.

Коли вже зроблено розплянування участку, приступають до виготовлення ямок для садіння. Цю роботу слід зробити обовязково в **осени**, майже перед самими морозами. Тоді за зиму земля у викопаних ямах добре провітриться та промерзне, а це надає їй певної сили.

Ямки для садіння копають ріжної глибини та ширини, що залежить від положення участку та обрібки ґрунту. Якщо ґрунт не дуже вогкий і виорали чи перекопали землю не глибоко, що ямки для садіння приготовляють так: в тому місці, де маємо посадити дерево, вбивають кілок, привязують до нього мотузок, а на кінці його привязують невеликий кілочок. Потім довкола вбитого кілка накреслюють коло так, щоб промір його був 1—1,4 метра, себ-то від вбитого кілка, а до всякого місця взятого на колі повинно бути однакове віддалення 50 або 70 цм. Після того копають ямку. Але копають землю так, щоб ґрунт, себ-то верхня верства землі лягала на один бік ями, а нижня, так зване підґрунтя, на другий. Ґрунт, себ-то верхня верства ґрунту, буває темного кольору, а підґрунтя завжди буває яснішого кольору, бо воно складається з глинястих і пісчастих частинок, а місцями й дрібних камінців. Яму копати треба глибиною 70—80 цм., а потім ще корисно буде перекопати саме дно завглибшки на один заступ, не викидаючи з неї наверх землі. Такими залишають ямки на всю зиму до весняної посадки дерев. В такому випадку, коли участок під садок перекопано плантажем або виорано глибоко, тоді досить весною перед самим садінням дерев зробити заступом невеличке поглиблення для коріння (завглибшки 50 цм. і завширшки 60 цм.) і зараз-же садити в них дерева.

Взагалі треба памятати, що ямки в наших умовах найкраще копати пізно в осени

і в ніякому разі не залишати їх відкритими довго весною. Як тільки відтане земля і буде хоч маленька можливість приступити до роботи, то зараз-же потрібно починати посадку дерев, бо земля даремно висихатиме, а вогкість є дуже потрібна для правильного розвитку дерева. Отож весною не гаймось із цією працею!

Згребаймо листя в садках!

В осени, коли ще листя тримається на галузках дерева, всякі комахи-шкідники відкладають на них свої яєчка. Після того, як листя опаде, яєчка попадають між листя й спокійно перезимовують.

Рано на весні з цих яєчок вилуплюються гусені й нападають на дерева, поїдаючи молоді листочки, бруньки та цвіт. Крім яєчок у листя мають собі притулок замотки, а також і живі гусеньки. Та не треба забувати ще й того, що на опалому сухому листу багато є усяких грибкових хвороб-зародків. Вони з весною, як пригріє сонечко, теж оживуть, розлетяться, прилипнуть до здорових дерев і псуватимуть листя та овочі.

Отож, знаючи скільки то криється в опалому листю лиха для садків, і треба його згребати. Робити це краще в-осени, як лише опаде листя. Згрібши листя, необхідно його відразу спалити або підослати в стайні під ноги худобі. Від листу в стайнях буде сухо та й гній буде з нього добрий.

Безумовно, щоб остаточно знищити шкідників, вивозити гній на поле першої весни не слід, а зберегати довше в гноярках, доки він добре не перетліє та не згинуть шкідники.

Якщо в осени з якоїсь причини не згребли листя, то вже слід обовязково зробити це рано на провесні. Бо коли листя не згребти зовсім, то занапастимо садок шкідниками так, що не матимемо не тільки овочів, а що найгірше й самого листу, без якого дерево гине.

О. Осип Фаці́евич.

Садім аґрест по своїх садках!

Аґрус (аґрест, веприна) найкраще розмножувати під осінь. Тоді він хоч на весну не видасть ще збору, одначе буде мати досить часу розкорінитися та розростися літом, крім того буде мати досхочу вогкости.

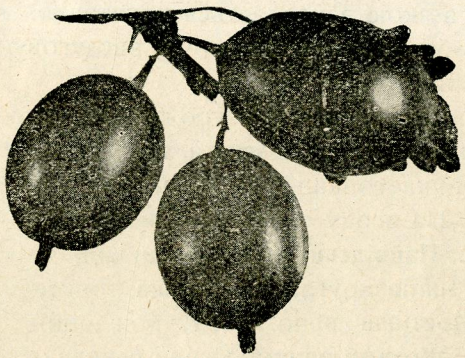
Аґрус розмножується де-кількома способами. Перший полягає на тому, що розділюється старий корч, відтинається верхні гони, а розділене коріння садиться.

Другий спосіб робиться через т. зв. „відклади“, нагинаючи довші гони до землі, прикріплюється ключкою та обсипається землею на 10—15 цм. так, щоби вершок прута виставав. Робиться це з весною. Через літо прутик з землі пустить коріння, а осінню його відтинається від матірнього пня та садиться на призначене місце.

Третій спосіб — є щепленння. До того вибирається дикий аґрус, садиться його в городі, а коли прийметься, нащеплюється живцем (зразом) із культурного куща, як садивину.

Нарешті останній спосіб полягає на тому, що закладається шкілку та сіється у ній зернятка з аґрусу. Того способу вживають тоді, коли бажають шляхом схрещування виплекати нову породу.

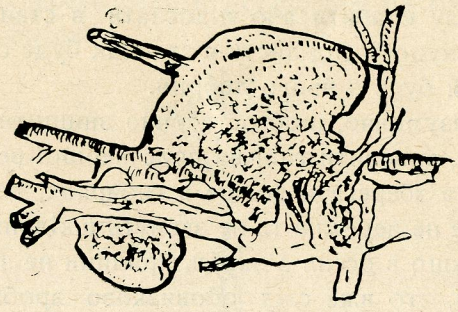
Аґрус потребує доброго ґрунту, багато обірника та вапнювання, що повинно наступити на весну. Під осінь ґрунт вже повинен

Аґрус „Вінгамес Індустрі“.

бути погноєний та добре справлений. Садиться його на віддаль $1^1/_2$—2 м. Посаджений осінню потребує забезпечення перед морозом. Тому найкраще посаджений корчик вкрити довкруги перегнилим гноєм та добре притоптати.

Щоби виплекати добрий ґатунок, треба набути коріння, відкладів чи живців (зразів) з правдиво доброго корча. Крім того належить в 2—3 тижні, після завязки овоча, перервати овоч до половини, пообтинати старі або непотрібні гони та підливати бодай раз на 2 тижні розрідженою гноївкою на половину з водою. Дуже гарний та дорідний овоч дасться виплекати на аґрусових пеньках. Робиться це так, що один гін пускається в гору

Корнева губка.

та формується на ньому корону подібно як на дереві, обтинаючи всі бічні гони корча. Таке обтинання гонів є потрібне при кожному корчу зараз після збору. Ходить головно о те, щоби виплекати сильні гони та ухилити нагущування дрібних, що видають лише дрібний овоч. При умілому заході $^1/_4$ га видати може 40—50 гтл. овочу.

Сортів аґрусу є багато, що мають ягоду зелену, жовту, білу і червону. Ягоди бувають гладенькі і в пушку. На форму відріжняються: круглі, довгасті і напів круглі ягоди. Сорти добирається, як до обставин ринку та до мети, з якою закладається плянтацію.

З багатьох сортів аґрусу заслуговують на найбільшу увагу слідуючі:

1. **Зелений.** Сорт урожайний. Ягода середня на розмір, довгаста, пляшкової форми. Шкуринка тонка, гладенька, темно-зелена на колір. На ягоду є широкий збут.

2. **Найвідський скоростиглий.** Ягода велика, напів кругла, шкуринка тонка, волосиста. Достигає рано. Сорт урожайний.

3. **Жовтий ранній.** Ягода невелика, жовта, у волосинках, соковита, сорт ранній, дуже врожайний.

4. **Американський гірний.** Ягода дрібна, зелена. Достигаючи, набуває бурувато-червоного кольору. Сорт дуже врожайний. Достигає рано. Вживається в хатніх заготівлях. Не хорує на борошняну росу.

5. **Червоний тріюмф.** Ягода жовто-червона, вкрита рідкими волосинками. Соковита, солодка. Сорт дуже врожайний, придатний на широку культуру.

6. **„Вінгаміс Індустрі".** Ягода червона, велика. Сорт урожайний.

Аґрус має питомі собі хвороби та шкідників.

Головніші хвороби такі:

1. **Галімач.** Це є грибок, що виростає при насаді корча чи пня. Він розкорінюється між корінням, через що аґрус всихає. Середники на це є: всихаючий корч викинути, а землю глибоко перекопати та звапнувати.

2. **Корінева губка.** Це є грибок-паразит, що живе на корінні, де творить струпикові нарости. Гони від нього стають червоні та всихають. Найліпше заражений корч викопати.

3. **Піхурцеві нарости** появляються червоним налетом на гонах, особливо при надломаних або перемерзлих місцях. Є це грибок, що охоплює нераз цілий корч, від чого він всихає. Рятунок на це є: вирізувати заражені місця та оприскування цілого корча рідиною синього каміння з вапном. Рани намазуються спорошкованим вугіллям, помішаним з живицею та терпентиною.

4. **Европейська та американська мучна роса.** Є це грибок, що білим налетом обсідає листя та овоч, через що вони не розвиваються. Одна від другої ріжниться тим, що перша загрожує лише листя, а друга нападає і овоч стає з часом брудний та чорний. Проти першої борються спорскуванням спорошкованою

Чорнопятнистий метелик і його гусінь на галузці аґресту.

сіркою або вапном „з росою", проти другої досі ще не найдено доброго способу нищення.

5. **Іржа.** Це є грибок, що творить на листях, листкових гонах та овочевих, подушковаті жовто-червоні плямки, через що корч менше родить, а згодом і всихає. Найбільше витривалим та невразливим на ту заразу має

бути ґатунок „Вінгаміс Індустрі“. Способи боротьби є: Винищування загрожених частей та спорскування рідиною зі синього каміня з вапном або содою.

Шкідники: 1. **Скляно-крилата мушка** зносить яєчка на верхових гонах аґруса. З них вилягується гусінь, що поїдає листя, а тому нераз наносить велику шкоду. Проти цього шкідника борються зрошуванням рідиною з вапна.

2. **Чорнопятнистий метелик** зносить від липня до вересня яєчка на споді листя. Після 14 днів вилягується гусінь, що пожирає листя як саранча. Їх визбирують або спорскують рідиною з арсену і води.

3. **Малий метелик.** Його зелена гусінь розїдає овоч аґруса. Боротися з цим шкідником через визбирювання.

Цілим щастям, що так хвороби як і шкідники являються дуже рідко за винятком мучної роси, що від 1907 року занесена з Америки поробила і робить багато шкоди на аґрусі. Всеж таки плекання аґруса є поплатне. З нього роблять конфітуру і вино, що рівняється найкращому токайському вину. З того поводу має він по містах все добрий збут за добрі гроші.

Інж. М. Бор вський.

Як садити живопліт?

Замість того, щоб витрачати гроші на дорогий, але недовготривалий пліт, паркан чи мур до садиби, городу, садку чи обістя, кожний господар може собі обсадити ці місця де-

Гледичія звичайна.

шевим, тривалим і гарним живоплотом, себто огорожою з живих рослин.

На живопліт вживають ріжних кущів, залежно від того, який живопліт має бути.

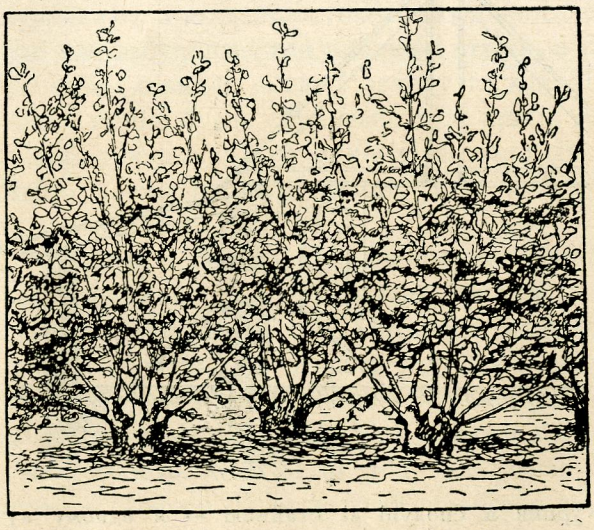
Для пасічника цікаво, щоб такий живопліт одночасно був і добрим пасовиськом для бджіл. Тому нижче подаємо спис кущів, які надаються для подвійної користи.

На живопліт від дороги, вулиці, тощо годяться: глід, жовта акація, аморфія з підсадкою дерези або польової рожі, терниста крушина й інші. На ціж живоплоти може служити граб, гледичія, біла акація, але вони в живоплоті не цвітуть, тому пасічникам до них можна підсаджувати: дерезу, рожу, ожину, дикий аґрест й інші.

На живопліт на межах від сусіда, від города, від обістя, від поля, садка й інші: альпейська пигва, аморфія, девція, гордовина, шведина, клокічка й інші.

На живопліт декоративний, легкий: білоягідник, миґдал карлуватий, деревник, берочка, кізільник, тавулі.

На живопліт у цвітниках і на доріжки: лікарська шальвія, материнка, васильок, гизоп, меліса лік., рута, тривалі айстри.

Кущі білої шовковиці в живоплоті.

Щоб засадити живопліт можна зразу купити собі молодих 1—2 літніх кущів із роз-

рахунком на 1 м. живоплоту від 14—15 кущиків в два рядки, залежно від сорту куща. На більш сильний живопліт із сильніших кущів потрібно 10 кущів по 1 метр у три рядки з розрахунком деревце від деревця на 30 цм. в шахматному порядку; ряд від рядка 20—30 цм.

Деревця і кущі на живопліт можна виплекати самому. Для цього треба купити чи назбирати насіння бажаних кущів, висіяти їх на грядку, найкраще в осени. Але тому, що в деяких місцях в зимі насіння це можуть поїсти миші або інші шкідники, то насіння радиться в осени вимішати з піском чи землею, дати його до скриньки, звогчити і скриньку підвісити денебудь хочби в саді на дереві або в стодолі на бантах на схованку. Рано на весні насіння це треба висіяти в рядочки на грядки, глибиною до 4 цм. та часто ці грядки поливати. В першому році деревця прополюють, підсапують, а в осені чи на весні пересаджують їх до шкілки або просто на місце, де має рости живопліт. Коли насіння деяких кущів є тверде (як глід, кизіль), то його конче треба висадити ще з осени або й перед посівом пустити його на тертку, щоб тверду кістянку пошкрабати, а після цього ще намочити хоч на добу в теплій воді та висіяти до ґрунту. Насіння висівати завжди мілко і часто поливати.

Прим. Ред.: Докладніше про всі згадані кущі, що беруться на живопліт знайдете в книжці: „Медодайні рослини". Видання „С. Г.". Ціна 2 зол.

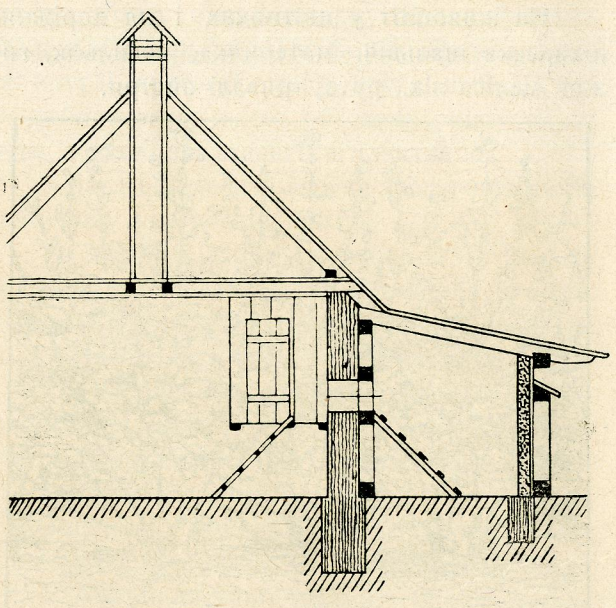

Плекання сільсько-господарських тварин

Гр. Герман.

Уладження курника.

Зразковий курник повинен бути переділений на дві части: меншу, де кури лише ночують і більшу, де кури перебувають в день. Першу називають спальнею, а другу гребовиськом, бо в ній кури вільно рухаються та ввесь час собі гребуть. В спальні мусить бути в зимі тепло, бо тут кури ночують і сидять спокійно. Гребовисько може бути холодніше, бо тут кури рухаються, гребуть і в цей спосіб гріються.

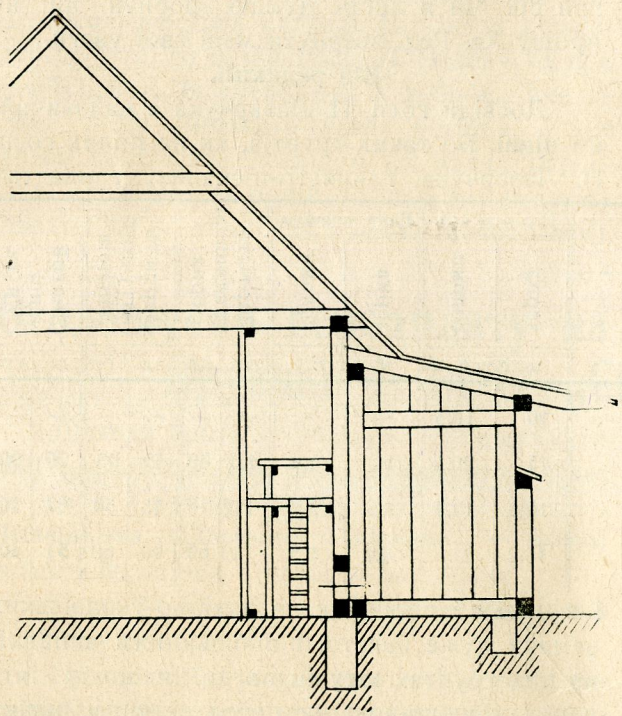
Курник в сполуці зі стайнею — в одному куті стайні в горі прибудовано спальню, в якій кури ночують, а при стайні добудовано гребовисько.

Коли курник приміщують в іншім господарськім будинку, тоді звичайно уладжують там лише спальню, а гребовисько роблять у прибудівці, рід піддашшя. В курниках окремо збудованих, щоби ощадити місце, уладжують спальню при одній стіні курника 60—80 цм. над підлогою. Передня стінка спальні є з дротяної сітки з дверцятами, які відчиняються вечером, коли кури йдуть на сідала, а рано по вичищенню спальні дверцята замикається. В цей спосіб спальня є все чиста і кури в ній мають добрий відпочинок. В часі морозів можна на ніч дротяну сітку заслонити ще соломяною матою, щоби курам було тепліше.

При такім уладженню користається на місці, бо кури мають в день до розпорядимости цілу долівку курника. Та частина курника, де кури ночують, мусить мати сильніші стіни, як що є деревяні, то подвійні.

В спальні даємо лише **сідала,** на яких кури ночують.

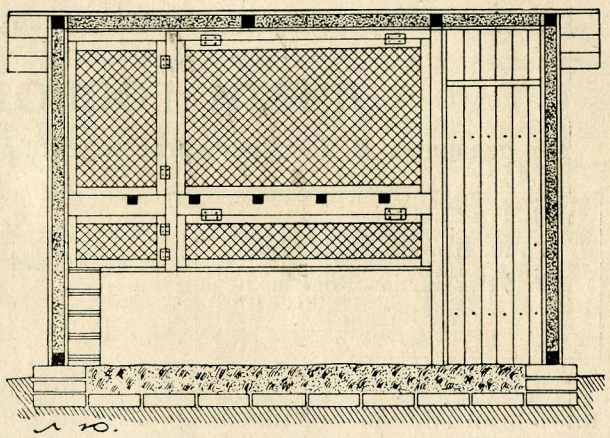
Сідало повинно бути таке, щоб курка на ньому вигідно сиділа. Найкраще робити сідала з лат 4—5 цм. широких, а 3 цм. високих (грубих), легко зверха пригладжених. На одну курку числимо біля 20 цм. місця, отже на сідалі довгім на 1 м. сяде 5—6 курок. Сідало від сідала повинно бути в такому віддаленню, щоби кури з одного ряду не заважали курам з другого ряду, приблизно на 40—50 цм. Висоту сідал робимо відповідно до раси курей. Тяжкі раси не люблять високих сідал, бо, вилітаючи на них, падають і розбиваються. Для тяжких курей вистане, коли сідало високе на 40—60 цм. Легкі породи люблять сидіти вище. Всі сідала робимо рівно високі. Коли поробити одні сідала вищі, а другі нижчі, тоді кури бються між собою за вищі місця. Під сідалами уставляється в віддаленню 40—

Курник у сполуці з іншим господарським будинком, в якому приміщена є спальня, а гребовисько добудовано при будинку.

50 цм. **поміст** на птичі покиди (відходи). Це є широка дошка або кілька збитих дощок разом. Цей поміст посипається дрібним торфом, піском, попілом або половою. Якщо спальня є піднесена, тоді цей поміст є заразом і долівкою спальні.

Гнізда поміщуємо під помостом рядами або попід стіни в гребовиську. Гнізда бувають ріжної форми. Нині вживається контрольних, автоматичних гнізд або самотрасків. Самозамикальних гнізд є кілька родів. Основна засада цих гнізд та, що курка увійде до гнізда, але вийти з нього не може. Господар сам му-

Передня дротяна стінка спальні з дверцятами і дверми до сіней курника.

сить курку випустити, а через те бачить, яка курка несеться і які кладе яйця.

В гребовиську також годуємо кури і ставимо воду до пиття. Коли годується кури на дворі, тоді часто прилітають на подвіря ріжні птахи. Вони легко можуть занести пошесну хоробу, якщо перед тим були на подвірю, де домашня птиця хорує. Коли кури годуємо в курнику, тоді птахи там не дістануться і не можуть занечистити заразниками корму.

Щоби кури не мусіли в непогоду перебувати цілий час в курнику, будують ще при курниках рід піддашшя (більше гребовисько), яке має забудовані три поєдинчі стінки, а саме — від півночі, сходу і заходу та дах. Передня стінка буває збудована в долішній половині з дощок, а в горішній з дротяної сітки. Якщо маємо таке піддашшя, тоді в ньому кормимо кури.

Долівка в такому піддашшю буває біля 50 цм. вглублена і в літі висипана піском. На зиму дається там свіжого кінського гною, що сильно утоптується, а на це грубшу верству січки. На такій долівці в зимі курам тепло, а крім того вони радо в січці гребуть і тим способом гріються. На весні гній вивозиться на поле, а на його місце дається пісок або суху землю.

За такі піддашшя кури є надзвичайно вдячні і відплачуються за це більшою продукцією яєць.

Курник для гусей і качок буває цілком поодинчий. Гуси і качки є більше витривалі на холод. Вони не потребують сідал, а ночують на долівці, яка мусить бути вистелена все сухою соломою. Мокра підстілка є для гусей і качок нездоровою.

Подібний курник, як для гусей і качок, можна ужити літом для приміщення молодняка старших курят, яким даємо низькі сідала.

Так само квочки, доки водять курята, треба окремо примістити, щоби можна було курята як слід годувати і плекати, чого в гурті зі всіма курми зробити неможливо.

ЛИСТИ ГОСПОДАРІВ-ПРАКТИКІВ.

Під редакцією В. Доманицького, доцента Укр. Госп. Академії в Подєбрадах (Ч. С. Р.).

ЛИСТ ч 23.
Госп. Прокіп Лазарчук
Хутір Гутвін, пов. Костополь,
на Волині

ТАКИ ЩЕ ШТУЧНІ ПОГНОЇ ВИПЛАЧУЄТЬСЯ СІЯТИ, ХОЧ ЗБІЖЖЯ Й ДЕШЕВЕ.

Це підтверджує мій досвід угноєння штучними гноями під пшеницю, яку посіяно по конюшиниську 2-х річному. Ґрунт трохи низьковатий, глинясто-пісчаний. Досвід зроблено в 4-х парцелях, кожна по 100 кв. мет., без повторень. За два дні до пасіву пшениці висіяно штучні погної і заскороджено. Пшеницю посіяно ручно 19. вересня 1930 р., а зібрано 25. липня 1931. р. Вислід досвіду в перерахуванню на 1 га слідуючий:

Ч. парц.	Які погної давалися	Врожай		Надв. врожаю		Вартість надвишки зерна		Вартість штучних погноїв		Чистий зиск з 1 га	
		зерна	соломи	зерна	соломи						
		м. сотн.		м. сотн.		зл.	ґр	зл.	ґр	зл	ґр
1	Без угноєння	10	15,5	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Сіль потас 40% 150 кґ.	15	20,4	5	4,9	115	00	45	00	**70**	**00**
3	Томасина 300 кґ.	14,9	19,3	4,9	3,8	112	70	45	60	**67**	**10**
4	Томасина 300 кґ. + сіль потас 40% 150 кґ. .	16,2	21	6,2	5,5	142	60	90	60	**51**	**40**

В розрахунку взято тільки вартість надвишки зерна, а солома і полова рахується приблизно на покриття коштів достави, розсіву штучних погноїв і % за пів року.

Цей досвід показує, що поодиноко внесена томасина або потас. сіль ліпше оплачуються, чим посіяні разом. Однак гноїти однобічно рахую, що є не добре. Коли угноєння томасиною дало врожай майже такий самий, як і угноєння самою потасовою сілею, то значить, що і один, і другий погній є потрібний, а щоб вони ліпше оплатилися. сіючи разом, то на цей рік думаю зменшити кількість погноїв на 1 га, а саме — думаю дати томасини 250 кґ., а потас. солі 40 проц. 80 кґ. на 1 га, щоби зменшити кошти штучних погноїв на 1 га, тоді думаю ліпше оплатяться. Як воно вийде покаже досвід на другий рік. Чи я добре думаю зробити чи ні, прошу Хв. Ред. звернути мені свої уваги.

Від редакції.

Досвіди госп. П. Лазарчука є надзвичайно **цінні.** Бо таких ґрунтів, як на полях госп. П. Лазарчука, глинясто-пісчаних, глинястих і в низькій полозі, є на західно-українських землях дуже багато, і в більшости випадків на цих ґрунтах штучні погної, якщо їх сіяти перед конюшиною чи перед зеленим погноєм (гірше — після конюшини і після зеленого угноєння) безумовно поплачуються, навіть нині — при низьких цінах на збіжжя. Ці ґрунти здебільшого в першу чергу потрібують внесення орґанічної річевини азоту та поліпшення будови ґрунту (часом ще й вапнування). Сіючи конюшину і люпин госп. П. Лазарчук в цей спосіб дав своїм ґрунтам порохнячку, азот і добру будову ґрунту. Тому то після конюшини і після люпину у госп. П.

Лазарчука томасина і потасова сіль дуже добре вплинули на пшеницю, сильно збільшили врожай зерна і соломи пшениці і дуже гарно виплатилися. Але можна було досягнути з цими-ж витратами грошей і праці ще вищих врожаїв і ще ліпшої поплатности погноїв! Для цього треба було **дати томасину та калійну сіль перед конюшиною і перед люпином** (або дати половину погноїв — 150 кґ. томасини і 75 кґ. потасової соли, перед конюшиною чи люпином, а другу половину — знову 150 кґ. томасини і 75 кґ. потасової соли, — після конюшини чи люпину, себ-то перед посівом пшениці. Тоді **конюшина й люпин по штучних погноях ліпше росли-б;** внаслідок цього дали-б ще більше порохнячки та азоту і ще сильніше поліпшили-б будову ґрунту, ніж нині — не угноєні. А на так сильніше збагаченому на порохнячку та азот і сильніше поліпшеному що-до будови ґрунту й пшениця ліпше вродила-б. Це що-до місця внесення погноїв. Що-до їх кількости на 1 га, то думка госп. П. Лазарчука про необхідність їх зменшення є доброю. Але як саме треба зменшити давку погноїв, — це треба перевірити досвідом на малих парцелях. Скажемо: на одній парцелі висіємо цілу давку (300 кґ. томасини і 150 кґ. потас. соли), на другій парцелі — $^4/_5$ цієї давки (240 кґ. томасини і 120 кґ. пот. соли), на третій — $^1/_2$ основної давки (150 кґ. томасини і 75 кґ. пот. соли), на четвертій — $^3/_5$ основної давки (180 кґ. томасини і 90 кґ. пот. соли) і т. д. Якщо тепер всі парцелі однаково, в один день і тим самим насінням засіємо, то тільки й ріжниці між тими парцелями буде, що розмір давки штучних погноїв. Якщо з кожної парцелі зберемо окремо, а потім і окремо зважимо зерно й зокрема солому і зробимо отакі обчислення, як подає госп. П. Лазарчук в своєму листі, то будемо вже напевно знати, яка саме давка штучних погноїв найкраще поплачується. Щодо обчислень вартости надвишок врожаю і вартости погноїв, то ліпше солому оцінити в грошах і вартість її додати до вартости зерна (якщо ціни на солому в даній місцевости нема, то умовно можна взяти за ціну для озимої соломи — $^1/_{10}$ ціни озимого зерна, а для ярої соломи — $^1/_6$ ціни ярого зерна). Рівнож дійсну вартість доставки погноїв, вартість праці по розсіванню погноїв та інші додаткові в звязку з угноєнням видатки ліпше додати до вартости погноїв і в той спосіб **точно встановити прибутки й видатки від штучних погноїв, а значить і дійсний чистий прибуток від них.**

Оголошуємо передплату на книжку-порадник для праці Кружків і Філій „Сільського Господаря“.

Ділянка нашого сільсько-господарського життя, його поступу — в переважаючій більшости є в руках Краєвого Господарського Товариства „Сільський Господар“ у Львові з його Філіями і Кружками на місцях.

Наше Товариство на сьогодня нараховує 1200 Кружків і 81 Філій.

Подані числа виказують на **велику чисельність,** яка однак **не рівняється діяльности** Філій і Кружків Товариства на місцях. А не треба забувати, що всяка орґанізація уявляє зі себе реальну силу тоді, коли вона є **діяльна.**

Причини малої діяльности у Філіях та Кружках нашого Товариства можна звести до таких причин:

1. Люде, які входять в склад Ради Філії чи Кружка Товариства „Сільський Господар“, є так переобтяжені працею в інших орґанізаціях, що при всьому своїому бажанню не мають можливости уділяти більше часу на працю у Філії чи Кружку.

2. Люде, які входять в склад Ради Філії чи Кружка Т-ва „Сільський Господар“, мають добру волю й щире бажання працювати, але **не знають,** як вести працю.

Вимагати від перших надмірної праці не є можливим й тому залишається зупинитися на тих, що **могли би працювати** у Філіях і Кружках, **але не знають, як до цього взятися.**

Для улекшення праці тим, що хочуть працювати — Централя Товариства приготовила до друку книжку-інструкцію під назвою:

„ЗА ХЛІБОРОБСЬКУ СПРАВУ“,

яку опрацював інж. Евген Храпливий.

Книжка буде мати **коло 15 аркушів друку.** В цій книжці докладно й популярно подано

про все те, що можна й як треба робити, щоби праця у Філіях і Кружках Т-ва „Сільський Господар“ була живою, йшла вперед та спричинялася до піднесення добробуту членів, в них обєднаних.

Тепер розходиться лише про те, щоби цю книжку, цей порадник для Філій і Кружків „Сільського Господаря“, видрукувати. А це у великій мірі є залежним від того, як наші Філії та Кружки задивляються на цю справу та чи захочуть мати у себе бодай по одному примірнику цієї книжки-порадника.

Централя Товариства вірить, **що кожна Філія як для себе так і для кожного свого Кружка замовить бодай по одному примірнику цієї книжки** й тимсамим спричиниться до появлення її друком. Ми певні теж, що наші передові працівники на народній ниві, **кооператори** і **свідомі хлібороби** — теж замовлять собі цю потрібну для них книжку, тимбільше, що ця книжка не буде коштувати дорого, **бо тільки зол. 2.50,** при чому за замовлені наперед примірники Товариство платить само пересилку.

Зміст порадника-інструкції — такий:

I. Що таке хліборобська справа і які завдання наших хліборобів. 1. Чому треба гуртуватися нашим селянам у власній орґанізації? 2. „Сільський Господар“ — наше єдине хліборобське Товариство — наш хліборобський фронт. 3. Як зорґанізували українські хлібороби свій „Сільський Господар“. — II. **Про те, як основувати Кружки „Сільського Господаря“ та як у них працювати.** 1. Де і як основувати Кружки „Сільського Господаря“. 2. Як налагодити працю в Кружку, щоби вона переводилась правильно й доцільно: Рада Кружка й її праця. Загальні Збори Кружка та як їх переводити. Сходини членів Кружка. Гуртки (Секції) при Кружку. Бібліотека (книгозбірня) і часопис. Гроші (фонди) на працю Кружка. Діловодство Кружка. Контрольна Комісія. Фахові працівники і їх праця для Кружка. Свято і Тиждень „Сільського Господаря“ в Кружку. Зверхні признаки істнування Кружка. 3. Про фахову сільсько-господарську працю Кружка: Що таке фахова с.-г. праця. Управа ріллі й рослин. Досвідництво. Практична праця, показові поля. Збір, перехування і торгівля сільсько-господарських плодів. Плекання городовини, паші і спеціяльних сільсько-господарських рослин. Боротьба з бурянами, хворобами й шкідниками рослин. Спільне вживання сільсько-господарських машин. Садівництво. Пасовиська й неужитки. Плекання й охорона сільсько-господарських тварин. Контроля молочности рогатої худоби. Плекання безріг. Птахівництво. Плекання інших тварин. Охорона тварин та допомогові фонди Кружка. Побічні галузі тваринної продукції: Рибальство. Пасічництво. Шовківництво. Набування й поліпшування землі: Вся наша земля українським хліборобам. Поліпшування (меліорація) землі. Комасація. 4. Про іншу працю Кружка для добра українського села. Гуртки господинь при Кружку. Гуртки Молоді при Кружку. Гуртки кустарів при Кружку. Кружок і другі українські установи в селі. Кружок і громада. Інші праці Кружка. **III. Про Філії „Сільського Господаря“ і їх працю.** 1. Орґанізація Філії. 2. Орґанізаційна праця Філії. 3. Фахова праця Філії. 4. Значіння Філій і їх праці. **IV. Про працю головного Товариства „Сільський Господар“.** 1. Орґанізація Головного Товариства. 2. Фахова праця Головного Товариства. 3. Обовязки Філій і Кружків супроти Головного Товариства. **V. Закінчення.**

Хочемо вірити, що ця так пекуча справа знайде зрозуміння у всіх Філій та Кружків нашого Товариства та у всіх передових громадян на нашому селі та що ця книжка буде довгі часи добрим порадником для багатьох, що хотітимуть працювати над піднесенням добробуту нашого українського села.

Тому, що Товариство немає тепер ніяких фондів на друк книжок, **розписує отсим передплату на цю книжку.**

Філії мусять зібрати **збірні замовлення** і вислати до Централі „Сільського Господаря“. Рівночасно з замовленням належить вислати готівку по 2.50 зол. за кожний замовлений примірник, **при чому за передплачені книжки Товариство платить само пересилку.**

Передплата книжки важна тільки в місяцях листопаді і грудні!

„Сільський Господар“.

ВСІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ, ЯКІ ЩЕ ДОСІ НЕ ВИРІВНЯЛИ ПЕРЕДПЛАТИ ДО КІНЦЯ БІЖУЧОГО РОКУ, ОТРИМАЮТЬ В ЦЬОМУ МІСЯЦІ УПІМНЕННЯ. ВИСОТА ДОВГУ Є ОЗНАЧЕНА НА СЕРЕДНЬОМУ ВІДТИНКУ ЧЕКА П.К.О. ДОЛУЧЕНОГО ДО КОЖНОГО ПИСЬМА І НА КОВЕРТІ.

ДУЖЕ ПРОСИМО ВИРІВНЯТИ ПЕРЕДПЛАТУ, ЩОБИ ТОВАРИСТВО МОГЛО ХОЧ ЧАСТИННО СПЛАТИТИ СВОЇ БОРГОВІ ЗОБОВЯЗАННЯ В ДРУКАРНІ.

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Рік І. Львів, дня 15. листопада 1931 р. Ч. 22.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРГАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ“, СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редагує: Редакційна Колегія „Центросоюзу“. Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар“. Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар“.

І. Мартюк.

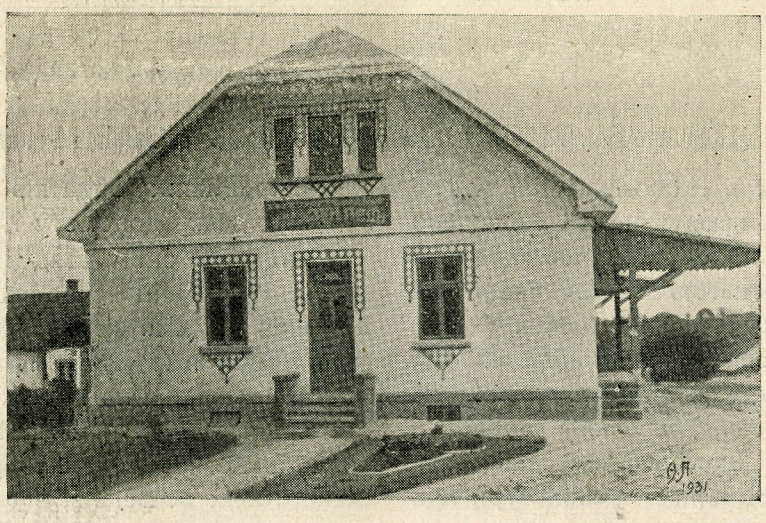
Наші змагання в експорті яєць зараз і на будуче.

Від десяток літ в економічному життю нашого села зі всіх продуктів, які лише село витворює, яйце вибилося на перше місце, бо стало „обіговою монетою“ села. Стало показчиком добробуту чи рентовности наших малоземельно-карловатих господарств. Господиня, маючи яйце, як підручну готівку на свої щоденні потреби, дає змогу щадити в господарстві через годівлю безрог, дає можливість виждати відповідної конюнктури при продажі збіжжя, головного продукту села. Отже без доходу з яєць не можна було би навіть подумати, про якийнебудь плян у веденню кожного дрібно-земельного господарства.

Коли яйце в нормальних господарських часах було підставою домашньої господарки, то серед затяжної крізи, яка охопила цілий світ, а наше господарське життя в першій мірі, яйце стало найважнішим чинником в нашому господарському життю. І не диво, що ті Повітові Союзи Кооператив, які в самих своїх початках взяли в основу своїх торговельних оборотів — яйце, матеріяльно виходили і виходять кожного року добре. Що більше ті Повітові Союзи Кооператив стали не тільки на сторожі інтересів нашого села, але навіть коли перейшли до самостійного збуту яєць заграницею, стали і свої власні торговельні обороти сильно піддержувати. Не обійшлося і без того, що в часі фінансового захитання їх слабого матеріяльного становища вони могли на рахунок експорту перекинути деяку частину своїх торговельно-адміністраційних видатків і в той спосіб знайшли деяку допомогу і для себе самих.

Кидаючи оком взад і перейшовши всі моменти в нашій яєчно-експортовій ділянці, ми сміло можемо бути гордими на наші змагання. Нині вже маємо право твердити, що хоч як і невеликі на кількість були наші збутові трансакції — трансакції, які були фінансовані хіба саможертвою „Центросоюза“ і експортових осередків, в своїх моральних і матеріяльних вислідах принесли куди більше користи для нашої країни, чим котра небудь інша ділянка, чи навіть котрий будь інший вид і тип нашої кооперативної орґанізації. Наші яєчні відділи стали в цілій країні до певної міри такими самими реґуляторами цін на цей продукт, як в ділянці товарової обслуги нашого села. Наші яєчні експортери мусіли стати до боротьби з приватними експортерами в ділянці скупу яєць, не допускаючи їх до несправедливої наживи коштом села, а в ділянці збуту за здобування заграничних ринків. В той спосіб стали наші експортери підметом, а не предметом в такій сильно скомплікованій ділянці, як світові торговельні зносини і взаємини. Дальше наш експорт, здобуваючи собі заграничний ринок, популяризує українську кооперацію на заграничних ринках, але що більше, робить популярним і приєднує чужу заграничну клієнтуру для нашого українську банку — Земельний Банк у Львові. Українська кооперація, як яєчний експортер, перша навязує торговельно-ділові зносини зі заграничними кооператив-

ними установами і сьогодня стоїть із одними в тісних торговельних зносинах, а з другими зносини ті починають навязуватись і можна мати надію, що в найближчій будучности будуть зреалізовані і скріплені. Вкінці, на основі заяв офіціяльних чи напівофіціяльних чинників, наша кооперація (хоч як це кому не мило) є одинока в спромозі поправити марку „польського яйця“ заграницею, бо нікому не є тайною, що приватні експортери так поставили яєчну справу на світових ринках, що марка „польскє яйо“ надається найтут не абияка заслуга виключно нашої кооперативної орґанізації, що не допустила до безпардонного віддання на ласку й неласку цілого продукту яєць приватним експортерам. Можна сміло твердити, що кооперативні експортери слушно, обороняючи наше село, забезпечили для нього не сотки, а тисячі долярів. Тим оборонено для села що найменше по 100 дол. з ваґона, що на 3500 ваґонів, які звичайно з території східньої Галичини висилається заграницю, робить кругло 350 тисяч долярів у рік.

Ново-вибудований маґазин для експорту яєць Повітового Союзу Кооператив у Копичинцях.

краще на те, щоби такий товар зовсім не брати під увагу.

1931 рік належить зачислити до найтяжчих років, які коли небудь були для яєчного експорту. Цілу скруту цеї торговлі старалися приватні експортери звалити на продуцента.

Наші експортери стояли на перешкоді, щоби ціле ризико торговлі перенести на рахунок продуцента. А це ризико полягає в тому, що продуцентові мало би платитися такі ціни за продукт, які стояли би нижче кожної небезпеки страт.

Приватні експортери повели через торговельну палату натиск для приступлення до пулю чи навіть яєчного картелю. Та наш експорт зосереджений в своїй централі кожний наступ вміло відпер. Союзи експортери, не побоялися евентуальних шикан зі сторони яєчних контрольорів, а боронили не своїх, так назвім, особистих інтересів, а інтересів всіх продуцентів — хліборобів. І

Скрута в збуванню товару тяжила, за виїмком двох тижнів, цілий рік, однак завдяки повної посвяти праці так Повітових Союзів Кооператив як експортерів, а „Центросоюзу“ як експортової централі, видержано цілий рік без ніяких матеріяльних страт .

Однак перед кооперативною орґанізацією ще багато є тяжкої та витривалої роботи на полі яєчного експорту. Перш за все поширити нашу збутову ділянку на цілу українську територію в межах польської держави. В тій справі ждуть нас не аби-які труднощі і перешкоди. Бо сьогодня приватні експортери не можуть віджалувати, що легковажили собі наші експортові змагання, що допустили взагалі до реєстрації тих маґазинів, які ми вже маємо. Навчені сумним досвідом доложать всіх можливих заходів, щоби ми не прийшли вже в посідання ніодного експортового маґазину. Дотеперішня практика доказує, що урядові чинники схотять пійти у

всьому приватним експортерам на руку. Та це не звільняє нас від роблення всіх приготувань і заходів для одержання ще бодай 4 експортових магазинів. Підготовкою нових магазинів можуть занятися лише Повітові Союзи Кооператив.

З тим тісно звязані фінансові справи. Мінімальний оборотовий фонд для одного експортового магазину є 2000 долярів і той фонд мусить знова придбати сама кооперація з долу. Правильно поставлений експорт може бути щойно тоді, коли наші кооперативи стануть скуповувати товар не на штуки, а на **вагу,** не купуючи рівночасно яєць несвіжих та **брудних.** Це дасть змогу доставити заграницю все товар відповідний щодо ваги та якости, а село заставить дбати не лише про добрі несні кури, але найважніше наладнає дбайливе плекання і хов курей. Користи, які село може мати з правильного і доброго наладнаного експорту яєць, напевно оплатять всі старання і видатки на плекання курей.

Конференція в справі збуту яєць в Тернополі.

По конференції в справі збуту безріг, що відбулася у Львові дня 17. X., відбулася дня 24. X. ц. р. в Тернополі друга не менше важна конференція в справі збуту яєць. На нараду, яку скликав „Ц.-союз“ на основі рішення Ради РСУК. у Львові, прибули представники таких кооп. осередків: Бережани, Бучач, Борщів, Зборів, Збараж, Золочів, Копичинці, Рогатин, Почаїв, Скалат, Тернопіль, Теребовля і Чортків. Крім того брало в нараді участь около 30 представників кооп. і Кружків „Сільського Господаря“ з району Тернополя. Нараду відкрив і проводив **дир. посол О. Луцький.** На нараді виголошено два реферати, а саме: **дир. Мартюк** про експорт яєць і **дир. д-р Холєвчук** про плекання і хов курей. Дир. Мартюк представив дотеперішні успіхи в експорті яєць і зясував перешкоди, з якими приходиться щоденно змагатися нашим кооперативним експортерам. В другій частині свойого реферату зясував наші недомагання на тій ділянці — та начеркнув плян праці на будучий сезон, який докладно обговорено в попередній статті.

Д-р Холєвчук, дир. „Сільського Господаря“, в свойому рефераті підніс причини, з яких продукція яєць не стоїть ще у нас на такій височині, щоби яйце нашої продукції могло **вагою** та **якістю** дорівнувати яйцям інших країн — та задоволити всі вимоги заграничного ринку. Причиною є невідповідне плекання курей. Плекання дробу, а в першу чергу курей треба, (відповідне віджившлювання, раціональні курники, розплодові гнізда та контролі несности) поставити на відповідну висоту — а тоді і без спроваджування спеціяльних рас одержуватиметься відповідний продукт, який задоволить всі торговельні та стандаризаційні вимоги для експорту яєць. Кооперація, яка бажає через збут яєць причинитися до піднесення господарки села, мусить спільно з „Сільським Господарем“ працювати над пропаґандою поширення господарських ґазет та господарської книжки на селі.

Над обома рефератами відбулася оживлена дискусія, а по переведенню її винесено такі постанови:

1) Конференція в справі експорту яєць висказується за придержуванням стандаризаційних приписів, які впливають на поправу якости яєць, а тим самим і на ціну.

2) Для управильнення кооперативного експорту яєць мусять кооперативи купувати яйця не на штуки, а **на вагу.**

3) Кооперація має старатися брудних яєць не купувати.

4) По можности повинні кооперативи переходити на скуп яєць в комісовий спосіб.

5) В ціли виелімінування яєчних зачетів від приватних експортерів належить перевести через зиму акцію за збиранням осібних уділів для фінансування скупу.

6) Конференція уважає за одиноко доцільне вести цілий експорт скоординовано в одну експортову централю.

7) Союзи експортери зареєструють один спільний експортовий знак, який має звучати „Коопсоюз“ в . . . . . .

8) Намічені „Центросоюзом“ осередки постараються негайно внести подання про зареєстрування їх експортових магазинів.

9) „Центросоюз“ видасть на кошт всіх експортерів відповідні пропаґандові книжоч-

ки на чужих мовах про наш кооперативний експорт, і розішле їх імпортерам всіх країв західної Европи.

10) Конференція стверджує, що тільки скоординована співпраця з „Сільським Господ.“ дасть змогу поправити якість дробу, а за тим і яєць і постановляє співпрацювати з Кружками і Філіями „Сільського Господаря“, а в першу чергу бере на себе обовязок поширювати видавництва господарських книжок і преси „Сільського Господаря“.

Польські сіль.-госп. орґанізації прагнуть до централізації збуту свиней.

Захитання ринків збуту свиней витворило хаос і дало можність ріжним посередникам використовувати продуцентів. Це спонукало хліборобів до самооборони, які почали гуртуватись у своїх кооперативах. Праця цих молодих кооператив виказує певні недомагання. Дуже часто конкурують вони між собою цінами і взаїмно собі шкодять. Щоби ці недомагання усунути, рішило Центральне Товариство Орґанізацій і Кулок Рільничих створити Централю Кооператив збуту свиней. Завданням цієї Централі буде: заступати і боронити інтереси кооператив збуту перед урядами та іншими інституціями, що ділають в імени уряду; боронити інтересів кооператив збуту перед зорґанізованою приватною торгівлею, як на ринках краєвих так і заграничних; узгіднювати працю поодиноких кооператив; провірювати ринки збуту; заключувати договори з комісіонерами і торговельними представниками поодиноких ринків збуту, удержувати власні аґентури і т. п.

Як бачимо польські сільсько-господарські орґанізації намагаються перейняти збут свиней у свої руки, щоби охоронити своїх хліборобів перед визиском.

Томасина азотнякована весняна.

Маємо відомости, що в томасині азотнякованій, яку доставляє Державна Фабрика Сполук Азотових у Хожові, призначеній на наступний весняний сезон, буде змінене відношення складників цього погною в порівнанню з томасиною азотнякованою, призначеною на осінний сезон.

Томасина азотнякована весняна буде мати 11 проц. азоту, 8 проц. квасу фосфоровго (розп. з 2 проц. квасу цитр.) і понад 60 проц. вапна.

Як з цього видно, томасина азотнякована весняна, в порівнанню з томасиною азотняковаою осінньою — має в собі дещо більше азоту, а менше фосфору. Ці скількости складників достосовано до потреб більшости рослин, що їх управляється у весняному сезоні.

ЩОДЕННИЙ ЗАРОБІТОК СЕЛЯНСЬКОГО РОБІТНИКА В ПОЛЬЩІ.

Тижневик Стронніцтва Людовеґо „Зєльони Штандар“ подає таке: Научний Інститут в Пулавах досліджує від кількох літ приходовість сільських господарств. З його підрахунків виходить м. і., що заробіток члена селянської родини за цілий день праці виносив:

в госп. році 1926-27 — 3 зол. 75 сот.
в госп. році 1927-28 — 2 зол. 15 сот.
в госп. році 1928-29 — 1 зол. 57 сот.
в госп. році 1929-30 — 0 зол. 12 сот.

——o——

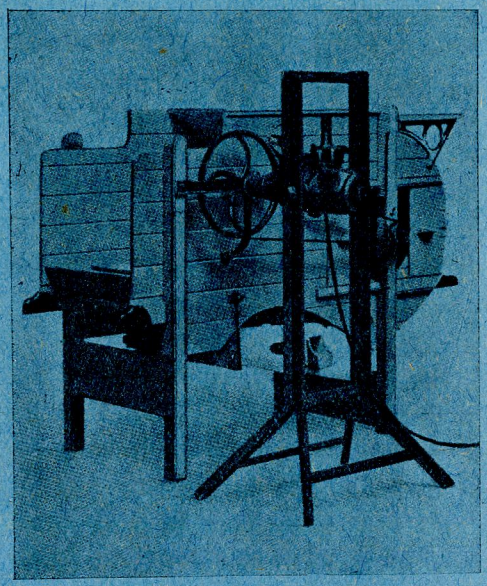
З „Центросоюзу“.

Нотовання цін збіжжя рільничих продуктів у Львові з дня 13 листопада 1931 р.

За 100 кґ. льоко і франко вагон стація заладов. Підволочиська [200 klm. від Львова.] При курсі доляра 8·88

Пшениця однорідна 21.25—21.75, пшениця збірна 20.25—20.75, жито 21.50—22.50, Ячмінь броварняний 19.00—20.00, ячмінь млинарський 17.50—18.00, овес 20.75—22.50, кукурудза рум. 20.00—20.50, гречка 14.00—17.00, фасоля біла 18.50—20.50, фасоля краса 26.00—27.00, Горо хВікторія 26.00—28.00, пів-Вікторія 23.00—24.00, конюшина червона нечищена 150.00—160.00, картопля 4.00—4.50, вика чорна 19.50—20.00, сімя конопне 30.00—32.00, макухи льняні 25.00—26.00, мак синій 65.00—75.00. — Копа яєць 6.80. Масло десерове 3.20. Літра молока 0.28—0.29. Літра сметанки 1.30.

Видає: **Т-во „Сільський Господар“.** За редакцію відповідає: **Інж. Ев. Храпливий.** Редагує: **Колеґія.**
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО“ Львів, Ринок ч. 10.

З цеїж книжечки: Млинкують збіжжя електричною силою.

НОВИНКА! **НОВИНКА!**

Накладом РСУК появилася книжечка, що обговорює популярно нове цікаве питання:

інж. Е. Храпливий і інж. Р. Кахникевич

Елєктричну струю на наше село!

З 11 малюнками.

— — Ціна примірника 30 сотиків. — —

Відпродавцям опуст. Наклад невеликий!

Цінник кооперативи „Ш О В К“ у Львові, вул. Зіморовича 20.
Ціни на деревця шовковиці та насіння знижені!

I. Деревця і кущі білої шовковиці.

1-літні	100 шт, — зол. 5·	50 шт. зол. 3·—	Ціни розуміються в місці висилки. — За пересилку та опакування побираємо окремо за післяплатою.
1-літні, вибрані	100 шт. — зол. 10·—	50 шт. зол. 6·—	
2-літні	100 шт. — зол. 25·—	50 шт. зол. 15·—	
3-літні	100 шт. — зол. 50·—	10 шт. зол. 6 —	
4-літні	100 шт. — зол. 130·—	10 шт. зол. 15·—	

II. Насіння білої шовковиці.

10 ґрамів — зол. 0·50
50 ґрамів — зол. 2·—
100 ґрамів — зол. 3·—
1 кг. — зол. 25·—

Кошта опакування і пересилки (порученої):
до 250 ґр. — зол. 1·—
до 1 кг. — зол. 2·—
повище 1 кг. — зол. 3·—

III. Ґрена (яєчка шовкопрядки).

1 ґрам зол. 1.—
2 ґрами „ 1.50
За кожний дальший ґрам „ 0.60
Кошти опакування і пересилки (порученої) зол. 1.—.
Опусту не признається.

IV. Приладдя.

Діркований папір, зразки для переведення годівлі і 1 ґрам яєчок, комплєт зол. 2.40 (з пересилкою).
Термометри зол. 3.—
Сталеві пробивні для роблення діркованого паперу, комплєт, 4 шт. „ 10.—

V. ПІДРУЧНИК ШОВКІВНИЦТВА „ 2.—
з пересилкою „ 2.30

ЗАМІТКИ: Замовлення виконуємо лише за готівку. — Найрадше за попередним надісланням готівки або за післяплатою, коли рівночасно зі замовленням буде надіслано 1/3 належної суми. За післяплатою не висилаємо товару, якщо ціна є нижча, як 5.00 зол.

Кооперативи, Кружки „Сільського Господаря“ і Читальні „Просвіти“ одержують при збірному замовленню на суму понад 20.— зол. 5 проц. опусту.
Члени Кооперативи „ШОВК“ одержують все 10 проц.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ НАШОЇ КООПЕРАТИВИ!

Уділ — зол. 20.— (можна сплачувати ратами та сирівцем) і вписове зол. 4.—.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem

Купуйте і читайте господарські книжки!

Видання Господарського Товариства

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"

Купуючи книжки Вашої хліборобської орґанізації маєте користи самі, бо вчитеся розумної новітньої господарки, а Вашому Товариству даєте змогу працювати для Вашого добра, для піднесення господарської культури і добробуту народу!

I. Управа ріллі й рослин, садівництво і пасічництво.

	зол.
1. Воробець-Волинець: Про помічні погної та як їх уживати	0·50
2. Інж Гр. Паляниця: Жито	0·20
3. Інж. Гр. Паляниця: Пшениця	0 20
4. Гр. Величко: Пашні буряки	0·50
5. Гр. Величко: Сумішка конюшини із травами	0·50
6. Г. Цееб: Управа пашних рослин	1·50
7. Доц. В. Доманицький: Цукровий буряк	1·80
8. Інж. Г. Гордієнко: Конюшина	0·50
9. В. Пилипчук: Практичний підручник пасічництва	6·00
10. Інж. М. Боровський: Як виробляти соломяні вулики	0·45
11. М. Боровський: Медодайні рослини	2·—
12. Інж. Г. Гордієнко: Соя	1·30
13. Інж. О. Кошель: Фасоля	0 60
14. Інж. М. Боровський: Про зелені погної	0·70
15. Доц В. Доманицький: Чому треба чергувати с.-г. рослини на полях	0·60

II. Плекання сільсько-господарських тварин.

16. Інж. Хомишин: Годівля домашніх тварин	0·50
17. К. Михайлюк: Плекання телят (нове видання.)	0·80
18 Д-р В. Королів-Старий: Як вибирати коня	0.75
19. В. Воробець: Про плекання та годівлю домашньої птиці	2·00
20. Гр. Герман: Годівля гусей, качок і інш.	1·50
21. Гр. Герман: Годівля курей	1·50
22. Інж. М. Холевчук: Годівля та плекання поросят	0.90
23. Інж. Д-р М. Холевчук: Шляхи до поліпшення годівлі сільсько-господарських тварин	0·20
24. Інж. Д-р М. Холевчук: Як орґанізувати і вести контролю молочности?	0·90
25. Інж. Д-р М. Холевчук: Як орґанізувати і вести Секції охорони сільсько-господарських тварин?	зол. 0·30
26. В. Королів-Старий: Крілики	0·90
27. о. О. Раковський: Головні основи годівлі домашніх звірят ч. І.	1·50
28. Д-р. Б. Гнатевич: Годівля коропа	0 90

III. Ветеринарія.

29. Д-р М. Стахурський: Ветеринарний лікар у недугах дом. звірят	4·00
30. М. Стахурський: Хороби кінських ніг (кінська ортопедія)	0·60
31. М. Стахурський: Коли і як помагати при породах у корів	0·30
32. М. Білинський: Ветеринарна гігієна	2·00
33 Д-р. М. Стахурський: Мотилиця у худоби	0 20
34. Інж. др. М. Холевчук: Державне відшкодування у випадках загибелі с.-г. тварин	0·30

IV. Інжінєрія.

35. Інж. О. Охрим: Меліорація і комасація селянських господарств	0·70
36. Інж. Гр. Герасимович: Як міряти землю	0·20
37. Інж. О. Лушпинський: Відбудова знищених сіл (часть 2, 3) по	5 00

V. Право, кооперація й інші.

38. М. Стахів: Хто відповідає за полеві і лісові шкоди	0·80
39. Інж В. Созанський: Яка буде завтра погода	0·25
40. Д-р К. Коберський: Про кредит та сільські каси (Райфайзенки)	0·20
41. Проф. Б. Іваницький: Як доглядати ліс	0·30
42. Проф. О. Голинський: Вексель у практиці	1·0
43. Д-р. Б. Гнатевич: Підручник шовківн.	2·—

Крім книжок нашого видання маємо на складі всі господарські книжки других Видавництв та Державного Видавництва України. Викази та цінники пересилаємо на бажання даром. Книжки висилаємо за попередним надісланням готівки або на бажання за післяплатою. За післяплатою не висилаємо книжок, які коштують менш, ніж 1·50 зол. Пересилка поодинокої книжки коштує 25 сот., а поручена 50 сот. За непоручені посилки експедиція не відповідає.

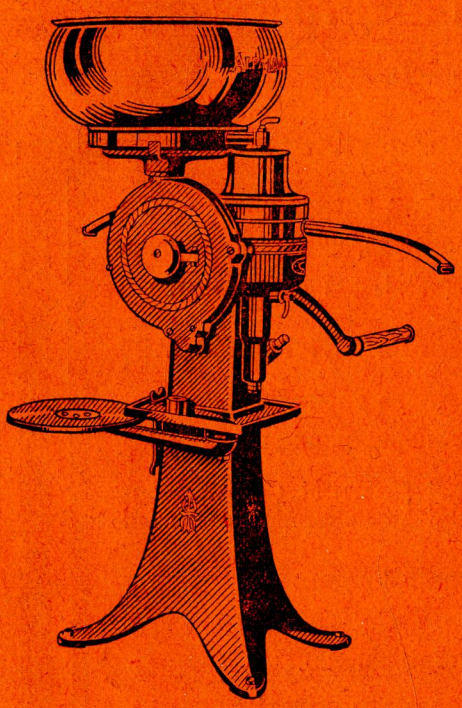
„Сільський Господар" — Львів, вул. Зіморовича 20.

2441
Бібліотека ім. Вел. Стефаника Станиславів

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. ГРУДНЯ 1931. ЧИСЛО 23.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

Подаємо до відома заінтересованих, що з днем 1. травня ц. р. ми признали фірмі

Краєвий Молочарський Союз

„МАСЛОСОЮЗ“

виключне право продажі наших кружлівок „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ так ручних як і моторових для всіх українських кооператив на терені воєвідств: львівського, станиславівського і тернопільського.

В звязку з цим просимо українські кооперативи звертатися по всякі інформації в справі купна кружлівок і зі замовленнями тільки до „Маслосоюзу“ у Львові, вул. Косцюшка 1 а та всіх його відділів у краю, бо замовлення дані іншим нашим заступникам не будуть виконані.

Т-во Альфа-Ляваль

Спілка з обмеж. порукою.

ПОЗІР! **ПОЗІР!**

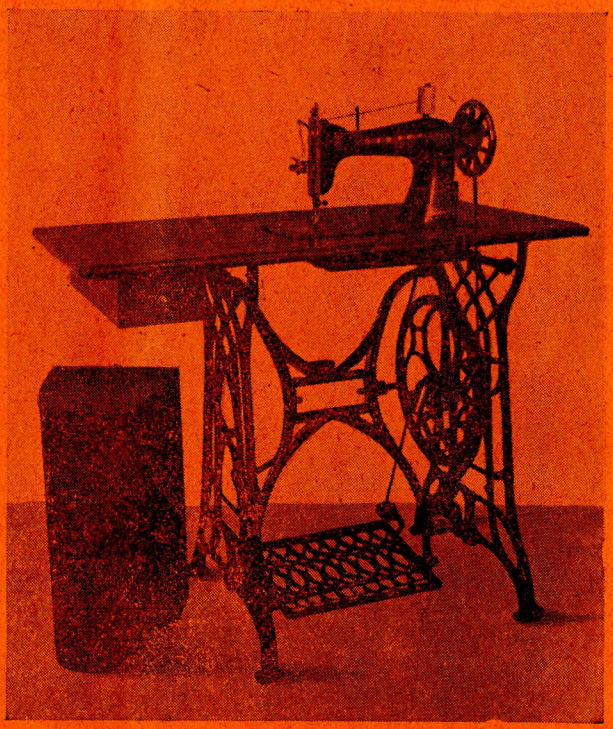
Де купити машину до шиття?

Найліпші а до того найдешевші доставляє

НАША КООПЕРАЦІЯ!

Ось

така машина

коштує

250·00 зол.

(20% готівкою, решта на сплати).

ДОБРА МАШИНА це певний варстат заробітку.

За доброту ручимо!

Замовлення виконує кожний

Повітовий Союз Кооператив і Центросоюз

ЛЬВІВ, вул. Зіморовича ч. 20.

Хочете мати дохід з господарки? — То купіть для кооперативи, читальні, кружка „Сіл. Господаря“ і **для себе самого**

КАЛЄНДАР „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

що є одиноким **чисто господарським** календарем з **кооперативним** відділом!

Продають всі Повітові Союзи Кооператив, Районові Молочарні, українські книгарні.

Ціна 3.50 зол.

Гол. Склад: „Сіл. Господар“, Львів, вул. Зіморовича 20.

Відпродавцям опуст!

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 1. ГРУДНЯ 1931. ЧИСЛО 23.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ.

ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
За кордоном: Америка . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол·
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipotecznyj) у Львові, вул. Словацького 14,** або грошевими листами на адресу Т-ва.

БІБЛІОТЕКА НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

Інж. Е. Храпливий.

Організація праці „Сільського Господаря“.

Творіть Організаційні Секції при Філіях „Сільського Господаря“!

Головна Рада Т-ва „Сільський Господар“ рішила відновити діяльність **Головної Організаційної Секції** при Головнім Т-ві „Сільський Господар“ та **Філіяльних Організаційних Секцій** при Філіях Т-ва „Сільський Господар“ у краю.

Згідно з цим рішенням Дирекція Т-ва „Сільський Господар“ випрацювала правильники для тих Секцій. Після цього відбулося перше **основуюче засідання Головної Організаційної Секції** при Т-ві „Сільський Господар“ дня 13. листопаду 1931 р., на якому обговорено та прийнято правильник для Головної Секції та також правильники для Філіяльних Секцій.

Завданням Головної Організаційної Секції є **дбати про розбудову агрономічної праці в краю** з тим, щоби її використати для поширення і поглиблення всіх інших ділянок нашого господарського життя, а зокрема **сільсько-господарської кооперації.** В звязку з тим має Головна Організаційна Секція: 1) підготовляти **проекти планів спільної агрономічної праці** з тими нашими Централями, що є зацікавлені в піднесенню сільського господарства і сільсько-господарської освіти в краю та збутом сільсько-господарських продуктів; 2) підготовляти проекти **прелімінарів бюджету** Головного Т-ва „Сільський Господар“, щоби тим способом причинитися до найбільш доцільного зужиття фондів — як самого Т-ва „Сільс. Господар“ так і фондів інших установ, які з нашим Т-вом співпрацюють; 3) підготовляти **організацію подібних Філіяльних Організаційних Секцій** при Філіях „Сільського Господаря“ і кермувати їх працями; 4) дбати **про засоби на ведення агрономічної праці** як в Централі так і для Філій; 5) узгіднювати працю фахових Секцій при Централі і Філіях „Сільського Господаря“; 6) дбати про **поширення сільсько-господарської освіти** курсами, анкетами, влаштовуванням свят „Сільського Господаря“ та ширенням видавництв і часописів „Сільського Господаря“.

Членами Головної Організаційної Секції при „Сільськім Господарі“ є делегати наших центральних установ та делегати поодиноких Філіяльних Організаційних Секцій. На першому засіданню Головної Організаційної Секції були запрошені делегати таких установ: 1) Ревізійний Союз Українських Кооператив, 2) Центросоюз, 3) Маслосоюз, 4) Народня Тор-

БІБЛІОТЕКА НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА

говля, 5) Центробанк, 6) Земельний Банк Гіпотечний, 7) Дністер, 8) Просвіта, 9) Рідна Школа, 10) Союз Українок і 11) Українське Технічне Товариство.

Як видно з цього складу, Головна Орґанізаційна Секція при Т-ві „Сільський Господар“ — це обєднання наших центральних установ на те, щоби радити над працями, які на користь нашого села буде переводити Т-во „Сільський Господар“, чи то само чи в спілці з другими установами. Цих спільних справ є дуже багато. Згадаємо, от хоч би про пляни праці наших Філій, які тісно вяжуться з наладнанням збуту продуктів, в чому зацікавлена є наша кооперація. Вкажемо хоч би на таку ділянку праці „Сільського Господаря“, як контроля молочности, в якій зацікавлений є „Маслосоюз“. Або вкажемо на ширення ідеї ощадности на нашому селі, в чому передусім зацікавлені наші кредитові установи. Або приміром, коли говориться про хліборобську освіту на селі, в якій зацікавлені крім нашого Товариства також „Просвіта“, „Рідна Школа“ та „Союз Українок“. Тому треба радіти, що наші центральні установи обєдналися, щоби над цими справами радити в „Сільському Господарі“ та щоби над цими всіми справами працювати.

Головна Орґанізаційна Секція рішила, що при Філіях „Сільського Господаря“ на повітах **треба основувати Філіяльні Орґанізаційні Секції,** які малиб за завдання **радити над спільними хліборобськими справами в повіті.**

До тих Філіяльних Орґанізаційних Секцій мають належати делеґати Повітового Союзу Кооператив, Українського Кооперативного Банку, місцевого Відділу „Маслосоюзу“ і „Районових Молочарень“, Філії „Просвіти“, „Союзу Українок“ та повітового союзу „Рідної Школи“. Ці делеґати мали би теж радити над спільними справами, які для села переводить Т-во „Сільський Господар“. В першу чергу вони мали би подбати про те, щоби **наладнати бюджети Філії** „Сільського Господаря“ та згідно з головним пляном аґрономічної роботи всюди **примістити при Філіях бодай одного аґронома** та постаратися о спільне його оплачення. Крім цього Філіяльні Орґанізаційні Секції обговорювали би докладно **плян праці Філії та діяльність Кружків** і старалися би о те, щоби їх робота йшла пляново і після певного уложеного згори порядку. Аґроном Філії був би обовязаний **предкладати такі пляни праці** та рівнож звідомляв би Секцію про те, **як він ці пляни виконує.**

Такто Філіяльна Орґанізаційна Секція **буде осередком порозуміння праці всіх наших повітових чи окружних установ** та могтиме обнимати цілість праці, яку поодинокі установи переводять через свої орґанізації в життя.

Значіння Філіяльних Орґанізаційних Секцій є велике, бо в цілій нашій роботі **бракувало якраз сталого порозуміння та спільних плянів праці.** Тепер всі наші центральні установи погодилися на таку спільну роботу в „Сільськім Господарі“, а тимсамим і наші повітові установи мусять взятися за таку спільну роботу і помогти вести її „Сільському Господареві“.

Уважаємо, що Головна Орґанізаційна Секція і Філіяльні Орґанізаційні Секції „Сільського Господаря“ **є переломовим кроком на дальшому шляху розвитку нашої сільськогосподарської орґанізації** загалом, а Т-ва „Сільський Господар“ зокрема.

Засідання Головної Ради Краєвого Господ. Т-ва „Сільський Господар“ у Львові.

Дня 25 листопаду ц. р. відбулося чергове засідання Головної Ради Т-ва „Сільський Господар“. Головна Рада приняла по дискусії до відома звідомлення про працю Т-ва та затвердила предложене рахункове звідомлення.

Головна Рада вислухала доклад Інж. Ю. Павликовського про теперішний стан аґрарної політики на наших землях у звязку з господарською крізою та на внесок референта рішила в цій справі відбути окремий краєвий господарський зїзд.

Головна Рада затвердила основання Головної Орґанізаційної Секції при Т-ві „Сільський Господар“ та приняла до відома правильники для цеї Секції та Філіяльних Орґанізаційних Секцій при Філіях „Сільського

Господаря". Головна Рада затвердила постанови V-го Зїзду Аґрономів „Сільського Господаря", який відбувся дня 25. вересня ц. р. Головна Рада приняла до відома, що делеґати Т-ва „Сільський Господар" взяли участь в XV-му Міжнародному Хліборобському Конґресі в Празі, застановлялася над звідомленням аґронома з Яворівщини про перепони в його праці та ухвалила в цій справі відповідні постанови, приняла до відома постанову Комітету Допомоги Жертвам Повені про використання його фондів на сільско-господарські цілі та приняла до відома звідомлення про запис для Т-ва „Сільський Господар" частини майна бл. п. радника Ткачука.

Рівночасно рішила Головна Рада звернутися з окремим проханням до Ревізійного Союзу Українських Кооператив, щоби тому, що не може виконати своєї ухвали про оплачування Союзом інспектора аґрономів, в теперішний час признав Т-ву „Сільський Господар" покриття поїздок поодиноких референтів в край і то тільки в числі 10 поїздок на один місяць. Рада сподівається, що це мінімальне домагання до головної централі нашої кооперації буде сповнене, тимбільше, що кооперативні повітові осередки домагаються контролі аґрономічної праці.

З Головної Орґанізаційної Секції Товариства „Сільський Господар" у Львові.

Конституююче засідання Головної Орґанізаційної Секції Т-ва „Сільський Господар" у Львові, відбулося дня 13. листопада ц. р. при запрошених 11 головних установах. Сходини приняли правильник Головної Орґанізаційної Секції, предложений Дирекцією Т-ва та усталили, що покищо в Секції беруть участь делеґати таких установ: 1) Ревізійний Союз Українських Кооператив, 2) Центросоюз, 3) Маслосоюз, 4) Народня Торговля, 5) Центробанк, 6) Земельний Банк Гіпотечний, 7) Дністер, 8) Просвіта, 9) Рідна Школа, 10) Союз Українок і 11) Українське Технічне Товариство. З часом, коли будуть творитися Філіяльні Орґанізаційні Секції, будуть їх делеґати входити як члени до Головної Орґанізаційної Секції.

Найвищим орґаном Головної Орґанізаційної Секції є Загальні Сходини, а першими такими Сходинами уважалося отсе засідання. Загальні Сходини вибрали Раду Секції, зложену з 9-ти осіб, а саме: 1) сенатор інж. Юліян Павликовський, 2) посол дир. Остап Луцький, 3) дир. інж. Микола Творидло, 4) дир. інж. Андрій Палій, 5) дир. Др. Олександер Бариляк, 6) дир. Володимир Сінґалевич, 7) дир. Омелян Саєвич, 8) п. Марія Струтинська, 9) інж. Іван Лучишин.

Рада відбула зараз засідання, на якому вибрано Управу Головної Орґанізаційної Секції в такому складі: Інж. Андрій Палій — голова, Інж. Микола Творидло — містоголова, Інж. Іван Лучишин — секретар.

Загальні Сходини Секції приняли також правильник для Філіяльних Орґанізаційних Секцій та рішили, щоби Дирекція Т-ва переслала ці правильники на повіти, де згідно з бажанням делеґатів центральних установ мають бути урухомлені Філіяльні Орґанізаційні Секції.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ.

ВЖЕ ВИСЛАНО УПІМНЕННЯ ВСІМ ТИМ ПЕРЕДПЛАТНИКАМ ЧАСОП. „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР", ЯКІ НЕ ВИРІВНЯЛИ ПЕРЕДПЛАТИ ДО КІНЦЯ Б. Р. ВИСОТА ДОВГУ Є ОЗНАЧЕНА НА СЕРЕДНЬОМУ ВІДТИНКУ ЧЕКА П.К.О. ДОЛУЧЕНОГО ДО КОЖНОГО ПИСЬМА І НА КОВЕРТІ.

ДУЖЕ ПРОСИМО ВИРІВНЯТИ ПЕРЕДПЛАТУ, ЩОБИ ТОВАРИСТВО МОГЛО ХОЧ ЧАСТИННО СПЛАТИТИ СВОЇ БОРГОВІ ЗОБОВЯЗАННЯ В ДРУКАРНІ.

Допомога для Товариства „Просвіта“.

Сільсько-господарська кріза, в якій опинився цілий світ, а в тім і наше село, не полишилася без наслідків для Товариства „Просвіта“. Змалів приплив вкладок, змалів книжковий рух, Філії і Читальні „Просвіти“ не виконали своїх зобовязань і тим Головне Товариство „Просвіта“ попало в дуже невідрадне фінансове положення. Не маючи змоги сплатити довгів, вони побільшуються відсотками, які виносять річно кругло 66.000 зол.

Т-во „Просвіта“ розвинуло широку акцію, щоби бодай звільнитися від відсотків і не побільшувати довгу. В тій ціли Товариство „Просвіта“ розписало безпроцентову позичку на таких умовах:

1. Т-во „Просвіта“ приймає позички рівними квотами подільними через 5, напр. по 5, 10, 15, 20, 25 і т. д. золотих, на які видасть друковані довжні грамоти. Грамоти будуть виставлені на 5 і 10 золотих. Позичаючий дістане таку кількість грамот, яка буде відповідати своєю сумою присланій сумі.

2. Довжна грамота буде виставлена на імя тої особи чи установи, що дала „Просвіті“ позичку. Перенесення якихнебудь прав, що випливають з довжної грамоти на третю особу, може наступити тільки за згодою Товариства „Просвіта“ у Львові.

3. Довжні грамоти доручить Т-во „Просвіта“ до 14 днів після сплачення цілої в заяві поданої позички. На випадок, коли позичаючий повідомить Товариство, що не може з якихнебудь причин сплачувати дальших рат позички, Товариство вишле довжну грамоту на вплачену вже квоту.

4. Сплату позички Товариство „Просвіта“ забезпечує своїм цілим недвижимим майном.

5. Сплата позички наступить в цілости одноразово за 5 літ від дати виставлення грамоти в золотих польських. Товариство „Просвіта“ може однак і скорше сплатити цю позичку. Про день виплати Т-во „Просвіта“ повідомить вірителя 14 днів наперед.

6. Виплата позички відбувається за зворотом довжної грамоти в касі Товариства або на бажання почтою.

7. Претенсія з титулу позички передавнюється з упливом трьох літ від дня висилки повідомлення про речинець сплати.

8. Точної сплати довжних грамот буде наглядати Ревізійна Комісія Товариства, а Головний Виділ буде кожного року давати на Загальнім Зборі і в пресі звідомлення з перебігу позички й її сплати.

Товариство „Просвіта“, звертаючися до громадянства за допомогою, не вимагає жертви, але зворотного грошевого вкладу, який сплатить самими відсотками від дотеперішніх зобовязань.

Члени і прихильники Т-ва „Просвіта“ відповідальні за його долю можуть такими дрібними позичками навіть протягом одного місяця покрити цілий дотеперішній довг без ніякої шкоди для себе за винятком незначної страти у відсотках й уможливити Товариству розвинення інтензивної освітньої праці, яка в своїх наслідках принесе стократно більші користи, як та мінімальна втрата у відсотках.

Хто бажає прийти з допомогою для Т-ва „Просвіта“, нехай вишле відповідно виповнену заяву:

Підписаний зобовязується зложити на віддовження Товариства „Просвіта“ у Львові суму ..... зол. титулом безпроцентової позички, забезпеченої довжною грамотою, нараз дня ..... 193. р., зглядно місячними ратами по ..... зол. найдальше до дня ..... 193. р. і заявляє, що йому є знані всі умови, на яких Товариство „Просвіта“ позичку затягає.

Першу рату в квоті ..... зол. складає підписаний при передачі цеї заяви.

У ....., дня .... 193. р

Місцевість: ..... Почта: .....

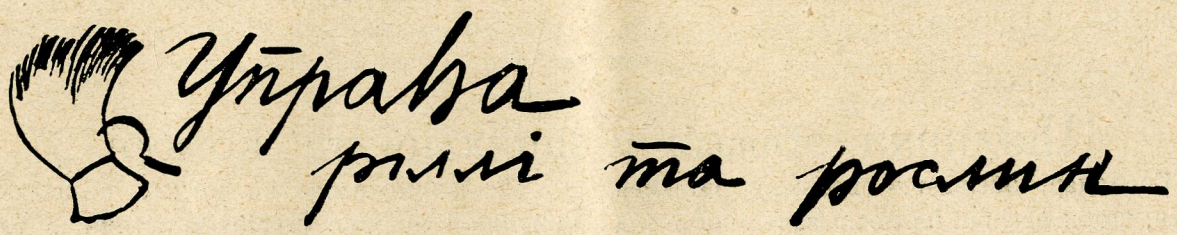
Т-во „Просвіта“ після одержання цілої задекларованої в заяві позички вишле відворотною почтою належито остемпльований довжний скрипт.

Крім безпроцентової позички, Головний Виділ Товариства „Просвіта“ на засіданню дня 6 жовтня 1931 р. ухвалив для вшанування памяти помершого активного голови Товариства „Просвіта“ бл. п. Михайла Галущинського створити живий памятник, себто створити Фонд імени Покійного. Цей Фонд започаткував директор нашого Товариства інж. др. Михайло Холевчук квотою 100 зол., що на сьо-

годні він зріс вже до квоти 4.000 зол. і дальше датки на ту ціль напливають. Фонд цей буде ужитий на сплату довгів Товариства „Просвіта“, а потім відсотки від цього фонду будуть йти на підмоги для молоді, яка студіює.

Ділячися цею вісткою з нашими членами, що є зорганізовані в Філіях і Кружках „Сільського Господаря, звертаємося до них із проханням, щоби гідно вшанували память Покійного та підтримали матеріяльно змагання Товариства „Просвіта“, матери всіх українських економічних установ.

ДИРЕКЦІЯ К. Г. Т. „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ.

Інж. А. Романенко.

Чи поплачується засівати поля дорідним насінням?

Кожної весни й кожної осени — перед багатьома господарями повстає питання про те, чи поплачується засівати поля дорідним насінням? Одначе не багато господарів мають відповідь на це. Таку відповідь можуть мати тільки ті господарі, які переводять у своєму господарстві досвіди (спроби). Висліди одного такого досвіду, які нижче подаємо — підтвердять нам це.

Весною цього року Краєве Господарське Товариство „Сільський Господар“ у Львові одержало від Польської Насіньової Спілки „Selecta“ Ziemiańska Spółka Hodowli Nasion i Zbóż w Kazimierzy Wielkiej, Województwo Kieleckie — дорідне насіння казімежовського ячменю. Частину цього дорідного насіння ячменю було дано для переведення досвіду в господарстві пані Марії Ощипко, село Борщовичі, повіт Львів.

Досвід цей було переведено так:

Поруч одна біля другої виміряно дві парцелі по 1000 квадратових метрів кожна. Дня 17. квітня 1931 р. на одній з цих парцель засіяно 10 кґ. дорідного насіння казімежського ячменю, а на другій — 10 кґ. звичайного місцевого ячменю. Поле, на якому посіяно ці ячмені, гноєно — обірником три роки тому; перед посівом ячменю жадних погноїв не давалось. Ґрунт — легкий чорнозем. Орано в осени. Весною виралено. Ячмінь на обох парцелях висівалось рядковою сівалкою.

Дня 15-го липня 1931. р. ячмінь зібрано.

На парцелі в 1000 кв. метрів., на якій посіяно казімежський ячмінь — було 2 копи ячменю, які дали:

зерна . . . . . 225 кґ.
соломи . . . . . 315 кґ.

На парцелі в 1000 кв. метр., на якій посіяно звичайний місцевий ячмінь — було 1 копа й 45 снопів ячменю, які дали

зерна . . . . . 175 кґ.
соломи . . . . . 297 кґ.

Отже дорідне насіння казімежського ячменю дало надвишку врожаю:

зерна (225 — 175) . . . . . 50 кґ.
соломи (315 — 297) . . . . . 18 кґ.

Це з 1000 кв. метрів. а з морґа ця надвишка буде виносити:

зерна . . . . . 288 кґ.
соломи . . . . . 104 кґ.

З гектара:

зерна . . . . . 500 кґ.
соломи . . . . . 180 кґ.

Попробуємо тепер все це перевести на гроші:

а) Ціна на дорідне насіння казімежського ячменю весною була за метр. сотн. зл. 40.—

б) Ціна на звичайне насіння ячменю весною й тепер в середньому є за метр. сотн. зл. 20.—
в) Ціна за метр сотнар соломи зл. 5.—

Вартість надвишки врожаю:

	з 1000 кв. метр.;	з морга;	з гект.
Зерна	10 зл.	57.6 зл.	100 зл.
Соломи	0.9 зл.	5.2 зл.	9.0 зл.
Разом:	10.9 зл.	62.8 зл.	109 зл.

Відраховуємо ріжницю надвишки ціни на дорідне насіння ячменю:

	2.0 зл.	11.5 зл.	20.0 зл.
Зиск:	8.9 зл.	51.3 зл.	89 зл.

Цей розрахунок дає нам відповідь на поставлене в заголовку статті питання, а саме — що **засівати поля дорідним насінням варто.** Звичайно, що цього не можна робити сліпо. Краще спочатку перевести досвід у малому розмірі. Бо не треба забувати, що досвід може показати і щось противне, а саме, — що того не варто робити.

Інж. П. Дубрівний.

Шкідники збіжжя у шпихлірі та коморі.

Господар, обсіваючи свої ниви, повинен дбати, щоби насіння на посів взяти чисте від бурянів і незаражене ріжними шкідниками. Підчас росту збіжжя має аж занадто ріжних хоріб і шкідників, із якими господар мусить вести уперту боротьбу, бо інакше згине марно вся його тяжка праця і сподіванки на добрий врожай. Нарешті, зібравши, вимолотивши та зсипавши збіжжя в шпихлір чи комору й тут знаходяться грізні шкідники вже готового зерна.

Як бачимо зерновий вовчок є великий шкідник і широко розповсюджений, а тому в деяких державах на його винищування уряд призначає значні грошові засоби. Обчислено, що десять пар (самець і самиця) вовчка зі своїми нащадками при сприятливих умовах знищують за пять років до 3.000 мет. сотн. збіжжя. Дуже цікаві обчислення подає А. Ґоринов — в Совітській Росії обчисляють річні страти заподіяні вовчком на 350 міліонів карбованців, а хліборобські податки в цілій Росії в р. 1929 і 1930 виносили по 375 міліонів карбованців. Це підтверджує, що цей шкідник приносить величезні втрати, а тому нашим господарям треба знати життя та розвій зернового вовчка, а також і способи, як його нищити.

Збіжевий вовчок: а) кукла; в) побільшений жучок; с) лярва і жучок у зерні.

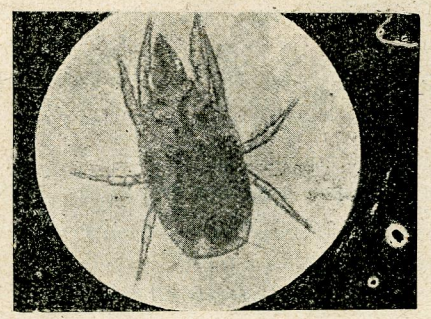
Найголовніший з них є так званий **зерновий вовчок.** Це дрібненький, темно-бурий або чорний жучок, а його лярва блідо-жовта. Він має головку риловато-видовжену. Вовчок бігає дуже швидко, коли-ж почує шум, удає мертвого й падає або ховається в зерно. Живе вовчок кілька місяців, кормиться зерном. Самиця нараз відкладає по декілько яечок, але по одному в середину кожного зерна, а потім вміло заліплює в ньому дірочку так, що годі пізнати, чи зерно виїв вовчок, чи ні. Заражене зерно можна пізнати лише по тому, коли кинемо його на воду, то воно плаватиме на поверхні.

Днів через 10—12 з яечок вилуплюються лярви, які цілком вигризають зерно в середині. За 3 тижні лярва окуклюється, а вже через 1—2 тижні виходить дорослий жук, вигризаючи в зерні дірку.

Зерновий вовчок нападає головно на жито, пшеницю, кукурудзу; якщо це збіжжя забрати, а зсипати овес і ячмінь, то й на це збіжжя переходить; не шкодить лише зерен гороху і гречки. Вовчок любить вогкі й теплі місця, де він швидко множиться, а тому необхідно шпихліри й комори будувати сухі й добре провівні. Для того, щоби запобігти появі вовчка або знищити його, коли він уже є, треба не зсипати нового збіжжя до старого, якщо шпихлір чи комора перед цим добре не вичистились. Через те кожний кутик у шпихлірі чи коморі треба добре вичистити, потім

стіни, підлогу побілити вапном, а всякі щілини позабивати клоччям і замазати дьогтьом. Самий же шпихлір чи комору треба постійно провітрювати, а зерно час-до-часу добре перемішувати. Вовчок боїться холоду і протягів, тому він втікає в інше місце. В погідні дні необхідно розстелювати заражене зерно на вільному повітрі, тоді вовчок вилазить на верх і на край, де його винищується.

Можна вовчка винищувати ще й так: понавішувати по стінах шпихліра стару кожушину, старе сукно або навіть овечі кожі. Вовчок любить ховатись у вовні. Кожушину кожних 8—10 днів треба витріпати, а як сильно обсів вовчок, і не шкода кожушини, то й спалити.

Мучний кліщ (побільшений).

Вовчок не зносить запаху дьогтю. Тому треба дьогтем намазувати щілини, а також поставити його в черепочках у кількох місцях шпихліра. Вовчок тоді втікає в інше місце.

Дуже добрий і простий спосіб нищення вовчка може бути такий: на підлогу в шпихлірі або в коморі понакладати свіжих, немолочених конопель і на них зсипати збіжжя. Вовчок не може знести запаху конопель і втікає. Коли так пересипати збіжжя через 6—7 днів і додавати все свіжих конопель, то вовчок зовсім згине.

Накінець ще один спосіб: в шпихлірі або коморі, де розмножився сильно вовчок, треба насамперед позатикати всі щілини та позамикати всі отвори. Потім беруть пів фунта сірки в черепок або на бляху і запалюють. Після цього щільно зачиняють двері і так треба держати шпихлір чи комору цілу добу, а потім провітрюють. Від сірки вовчок масово гине.

Другим грізним шкідником збіжжя в шпихлірах і коморах являється **зерняна міль.** Це є маленький метелик, сірого кольору, що літає від кінця травня і до половини липня. Самичка залітає крізь щілинки до шпихліра чи комори і кладе свої яєчка на зерна жита або пшениці. Через деякий час із яєчка вилуплюється малесенька жовто-біла гусенька. Гусенька вироблює собі оселю проміж зерен збіжжя, обсновуючи павутинням кілька зерен разом і в той час виїдає середину зерна. На початку осени залазить гусенька в щілини будинку, там перетворюється в куклу, обмотуючись білим прядивом і так зимує. Весною з кукли вилітає метелик.

Зернову міль треба нищити так само, як і вовчок. Підчас лету метелика (кінець травня до половини липня) треба закладати до вікон шпихліра або комори густу сітку, щоб метелик не залітав до середини. Весною та літом коли міль кладе яєчка, треба часто перемішувати збіжжя, щоб перешкодити молі відкладати яєчка. Крім того в шпихлірах, де переховується збіжжя, не треба обмітати павутиння, бо в ньому ловляться метелики. Отже буває й таке, що й паук часом стає в пригоді для господаря і його не завжди треба нищити.

Дуже грізним шкідником муки являється **мучний кліщ,** який мало помітний для людського ока. Якщо мука буває сильно заражена цим шкідником, то вона на погляд ніби рухається. Звичайно кліща у муці буває легко пізнати. Для цього необхідно муку, призначену до дослідження, розсипати рівнесенькою верствою на столі, а зверху притиснути її шклом. Через дві години поглянути, якщо поверхня муки буде рівна, значить кліща в муці немає, а коли вона буде порушена — значить у муці знаходиться кліщ. Мучний кліщ дуже любить вогке оточення, де він швидко розмножується. Тому будинок для переховування муки треба будувати сухий, добре провівний і на сухому місці.

ХТО БАЖАЄ ЗАЙМИТИСЯ ШОВКІВНИЦТВОМ, ТОЙ МУСИТЬ ПРОЧИТАТИ І ВИВЧИТИ „ПІДРУЧНИК ШОВКІВНИЦТВА“. — ЦЕЙ ПІДРУЧНИК ПОДАЄ ПРАКТИЧНІ ВІДОМОСТИ І ПОРАДИ ЗІ ВСІХ ДІЛЯНОК ШОВКІВНИЦТВА. КНИЖКА МАЄ 90 МАЛЮНКІВ. ЦІНА 2.— ЗОЛ. (БЕЗ КОШТІВ ПЕРЕСИЛКИ). КУПИТИ МОЖНА В Т-ВІ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ І У ВСІХ УКР. КНИГАРНЯХ.

Інж. А. Романенко.

Що кажуть і пишуть про азотняк?

Нашим сільським господарям є вже добре знаний **Азотняк,** як азотовий погній, що виробляє Державна Фабрика Сполук Азотових у Хожові. Відомим є також і те, що азотняк має в собі поверх 60 проц. вапна. Одначе, напевно, мало хто знає про те, яким змінам підпадає і повинен підпадати азотняк у ґрунті поки стане придатним для побирання його рослинами як споживи, рівнож як і про те, на які ґрунти та на які господарські цілі цей погній найліпше надається.

В цій справі появилась у німецькому часопису „Sammlung chemischer und chemisch-technischer Vorträge" дуже цікава праця д-ра В. Макуса,*) що є оперта на цілому ряді праць і спроб інших учених і дослідників. Цікавіші думки поодиноких дослідників та висліди з переведених спроб, на яких побудовано вищезгадану працю д-ра В. Макуса — нижче подаємо.

К а п п е н каже, що зміни, яким підпадає азотняк у ґрунті можна поділити на два роди зявищ, а саме:

а) **на зміну натури фізико-хемічної** — коли азотняк під впливом води підпадає перетворенню на інші азотові сполуки (ціанамід, мочовину) при одночасному відокремленню вапна.

б) **на зміну чисто біольоґічну** — коли одержана при першому зявищі азотова сполука — мочовина, при участи бактерій (дрібнотворів) перетворюється на амоняк і азотани, себто в сполуки, які вже є придатні для побирання рослинами.

Треба зазначити, що при першому зявищі велику ролю відограє здібність ґрунту до поглинення вапна з азотняку. Крім того при цьому зявищі бере уділ цілий ряд допоміжних чинників (каталізаторів), з котрих найголовнішу ролю відограють сполуки заліза та манґану (ґідроксіди цих металів).

Досвідні заклади і цилий ряд окремих дослідників — працювали раніш і тепер працюють над виясненням питання про те, як ділає азотняк на ріжних ґрунтах. Дотепер, на підставі переведених досвідів, тримаються тієї думки, що на ґрунтах із добрими умовами для розвитку життя бактерій, рівнож як і на ґрунтах глинястих засібних у порохнячку та засібних у вапно — азотняк добре ділає. За те ґрунти легші, в яких нема добрих умов для розвитку бактерій, — вважають за такі, які не можуть цілковито використати азотняку. Нарешті, ґрунти підмоклі та виразно квасні — зараховують до таких, які зовсім не надаються до погноювання азотняком.

К а п п е н не погоджується з тим, що азотняк на легких ґрунтах не може бути цілковито використаний. Він твердить:

а) що рішаючим чинником енерґії розкладу азотняку на легших ґрунтах буде стан вогкости тих ґрунтів, а не засібність в інші складники чи чинники;

б) що менша поглинююча здібність чи менша кількість мікроорґанізмів в легших ґрунтах — може спричинити лишень повільніший перебіг перетворень азотняку, одначе, в кожному разі, не може впливати на напрямок і кінцевий продукт розкладу і

в) що оскільки легші ґрунти мають вистарчаючу кількість вогкости — тоді, як виказують досвіди, ділання азотняку на цих ґрунтах є цілком задовольняюче.

Далі, важливим питанням є ще справа ділання азотняку в ріжних умовах реакції ґрунтів. К а п п е н твердить, що дотепершні вказівки що до стосування азотняку та застерігання перед даванням цього погною до квасних ґрунтів не є миродайними. Бо, мовляв, ці вказівки й застереження походять з часів, коли питання заквашення ґрунтів мінеральних не було ще добре вияснене. На підставі досвідів, що переводив М. Бльомер та інші — К а п п е н приходить до висновку:

а) що нема поважних підстав для того, аби відражувати стосування азотняку на квасних ґрунтах, а принаймні на мінеральних ґрунтах, що виказують квасну реакцію і

б) що побоювання про можливо нецілковитий розклад азотняку на цього роду ґрунтах — не знаходить узасаднення в досвідних матеріялах; матеріяли ці дають під-

*) Подаємо за місячником „Навози Штучне" ч. 10 (26) за місяць жовтень 1931 року.

ставу лишень до внеску, що перебіг процесу роскладу азотняку буде повільніший.

Далі д-р В. Макус зупиняється на шкідливих для рослин виділеннях (двоціанаміду), які повстають при роскладі азотняку. В цій справі д-р В. Макус тримається тієї думки, що можливі виділення побічних шкідливих сполук, які можуть повстати в певних умовах роскладу азотняку — є без значіння для рільничої практики.

Щодо шкідливого ділання азотняку на людський орґанізм, то д-р. В. Макус каже, що це шкідливе ділання може наступити лишень в тому випадку, коли особа, яка висіватиме азотняк — буде зуживати алкоголь чи то підчас праці чи по її закінченню. (Отже, при висіванню азотняку не можна вживати алькоголю. Прим. Ред.).

Досвіди, які були переведені на кріликах — виказали, що тільки давка в 1.4 ґрама азотняку на 1 кільоґрам живої ваги оказалася трійливою. Потім спостережено, що звірята абсолютно не приймають кормів навіть з незначною домішкою азотняку. Це дає підстави до твердження, що погноювання пасовиськ азотняком не може викликати жадних побоювань щодо стану здоровля наших звірят.

Дуже багато місця уділює др. В. Макус другому складнику азотняку — вапну, яке спричиняється до зменшення кислотности ґрунту та до зміцнення стебла, що доведено досвідами з житом та ячменем.

Далі, як твердить А. Вольф, доброчинний вплив азотняку полягає ще в тому, що цей погній спричиняє на початку частинну стерелізацію ґрунту. Під впливом азотняку ґинуть зародки де-яких ґатунків бактерій, витворюючи в такий спосіб сприяючі умови для розвою корисних бактерій, кількість яких у наступних тижнях раптово підвищується.

Д-р В. Макус підносить також і справу поборювання хороб і шкідників за допомогою азотняку. Спеціяльно для цих цілей надається азотняк мелений.

Наприкінці д-р В. Макус каже, що сучасний стан спроб і досвідів дає підстави до надання азотняку назви універсального погною азотового, який надається до внесення, як перед посівом, так і поверху рослин (Звичайно тільки збіжевих. Прим. Ред.).

При чому висівання азотняку поверху рислин (збіжевих) приносить подвійну користь, а саме:

а) азотняк ділає як азотовий погній і

б) нищить хопту (буряни).

Це й все, що в коротких словах можна було переповісти про вищезгадану працю д-ра В. Макуса.

В скорому часі Централя Краєвого Господарського Товариства „Сільський Господар“ у Львові закінчить опрацьовання звітів із переведених польових досвідів у краю зі штучними погноями, а в тому числі й з азотняком. Про висліди цих досвідів — постараємось поділитись думками з Читачами на сторінках час. „Сільський Господар“.

САДІВНИЦТВО І ГОРОДНИЦТВО.

Віктор Мотишицький.

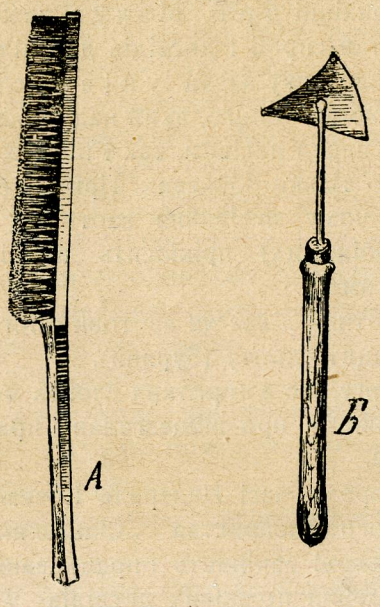
Як забезпечити овочеві дерева на зиму?

В часописях зустрічаємо дуже часто статті й пригадки, в яких допоручається на зиму обмазувати стовбур дерева вапном або глиною. Цього притримуються в практиці багато садівників і думають, що добре роблять. Але мені завжди буває шкода, коли бачу садки з так обмазаними деревами, бо їм це мало помогає, а тільки даремно витрачуємо гріш і працю на ту ціль.

Необмазуймо на зиму овочевих дерев вапном і глиною! Повірте мені, що цим більше шкодимо деревам, як допомогаємо. Лярви та інші шкідники овочевих дерев, які перезимовують на стовбурі, ґинуть під впливом морозів. Якщо-ж обмазати дерево вапном, особливо глиною, то шкідники находять собі добру охорону перед морозами.

Правда, вапном і глиною слід обмазувати овочеві дерева на прикінці зими, але цілком із інших причин. Відомо, що біла барва не так сильно притягає соняшне проміння й взагалі тепло, як барва темна та чорна. А в кінці лю-

того й на початку березня буває така пора, коли сонце в день сильно пригріває, а в ночі наступає раптова зміна — буває сильний мороз. Така різка зміна температури дуже шкодить молодим і взагалі з ніжною корою деревам, головно на південних і південно-східних схилах. Коли обмазати дерево рідким розчином вапна, то стовбур дерева не так сильно нагрівається і в ночі різка зміна температури не так шкодить йому, бо біла барва менше поглинює соняшні проміння, як темновата.

А — щітка для очищення дерев; Б — скрабачка для очищення овочевих дерев від моху і лишаїв.

Глиною в сумішці з гноєм, кровю та іншими домішками обмащуються деревця перед зайцями, що дуже люблять обгризати на них молоду кору. А робиться це головно там, де дерева не охоронені сіткою або чимсь іншим і зайці мають до них вільний доступ

Одначе надійшла зима, а з нею й найкраща доба, щоби винищувати шкідники у своїх садках. Отже ми не мусимо сидіти, зложивши руки, а стараймось забезпечити належно овочеві дерева на зиму та створюймо такі умови, щоб як найбільше вигинуло шкідників під впливом морозу. Для цього дерева в садку треба добре очистити дротяною щіткою або спеціяльними скрабачками, а потім добре обмастити 10—12% розчином карболінеума. Хто має до розпорядимости обприскувач, то слід не лише стовбур обмастити цим розчином, а й обприскати ціле дерево. Розчин карболінеума винищить всіх шкідників на овочевому дереві. Хто вчасно й старанно подбає за свої садки, то незабаром зобачить із цього користь.

Безумовно, цим ще не все буде зроблено, щоб одержати добрі, чисті, непошкоджені та першоякісні овочі. Шкідників овочевих дерев є багато відмін і з ними приходиться боротись ріжними способами. Одначе обприскування дерев розчином карболінеума являється необхідною працею кожного садівника. Працю цю найкраще переводити в січні і в лютому місяці в лагідні дні.

Дерева натерті карболінеумом дістають темну барву. Хто цьому хоче запобігти, можна придати до розчину карболінеума трохи вапна. Ще можна приготовити розчин так: на 10 літрів води дається 1—1.5 кґ. гашеного вапна і 15 кґ. розчину карболінеума. Для обприскування дерев приготовляють розчин із карболінеума і вапна.

(„Слован. Овоцінарстві“).

О. Осип Фаціевич.

Рябина.

Часто доводиться нам бачити невисоке деревце, що має срібнаве пальцевидне листя, а під осінь красується ярко червоними ягідками зложеними густо в тарілку. Рябина росте по лісах, при дорогах, а навіть при хаті. Це **дика рябина** (Sorbus aucuparia). Ягоди витримують морози, а голодні птахи в зимі мають з неї поживу. Люде її не спожитковують, бо овоч є квасний та терпковатий.

Перед кількома десятками літ найшли в моравських лісах у Чехії нову відміну рябини та назвали її **моравською рябиною** (S. rossica var. Moravica). Вона має сочисто-зелене, жилкувате та дубчасте листя. Виглядає так само як наша звичайна, але має зате багато більші овочі, що є солодкаво-кваскуватого смаку та надаються дуже добре до споживань в сирому виді, а також і на соки, компоти, конфітуру, мармоляду та вино. Найбільше з такої рябини роблять наливку зі спіртом, що зветься „рябинівка“ та вино, що з літами стає першорядним напитком.

Отже рябина являється корисним овочевим деревом та має ту прикмету, що росте там, де ніяка садовина не приймається. Особливо в гористих околицях і навіть на високих горах, бо є витривала на вітри та морози.

Другим родом рябини є т. зв. **бреска,** що має листя подібне до клену, а овоч подовгастий ясно-червоний або жовтий. Ця відміна не має шляхотного смаку, але можна ягоди її вживати від біди на ріжні овочеві перетвори, спаривши перед цим окропом, щоби ягоди затратили гіркість.

Крім того є ще т. зв. **скоруша** (Sorbus domestica), що росте на Підкарпаттю. Ця відміна подібна з листя та цвіту до звичайної рябини. Овоч має жовтий, червонобокий від сонця, подібний до дрібних грушечок. Можна вживати його до їди та на перетвори.

Інші відміни служать як оздобні деревця та корчі по квітниках, але пожитку з них немає.

Крім дикої рябини мусять бути у нас вище згадані відміни, тільки досі ніхто не звертав на них належної уваги. Читачі „Сільського Господаря“ повинні в першій мірі заінтересуватися ними та повідомити, де вони ростуть та в якій скількости. Тоді можна було би у нас вже зааклімативований ґатунок розвести, як промислову садовину. Бо нині фабрики лікерів та горілок овочі рябини спроваджують великими масами з Чех та Моравії.

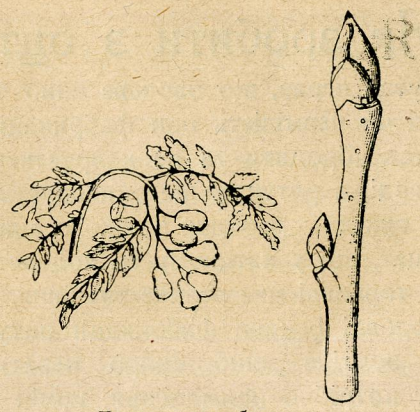
Розмножують всяку рябину через відрости, щеплення або з насіння. На Моравах є великі шкілки, звідки можна спровадити щепи, живці (зрази) та насіння. Одною з найбільших є отся: „Ebereschen - Baumschule in Lipotz“. Хто хотів би спробувати плекати її, хай там звернеться та не пошкодує малого видатку, що в кілька літ може йому в десятеро повернутися, при чому здобуде собі славу першого українського плянтатора їдомої рябини. Найліпше було би, якби садити її на межах, повздовж плотів, при дорогах, ну і там де звичайно росте у нас „кучерява верба“, що з неї нема ніякого пожитку. Памятати треба, що два-три дерева не дадуть ніякої признаки. Тому хто рішився-б плекати рябину у себе, щоби плекав її масово, подібно як морву на живопліт, бо лиш масова продукція може дати певну користь.

Треба ще зауважити, що рябина має деякі лічничі властивости. Головно вживають її у нас як ліки проти ріжних недомагань жолудка та для ліпшого травлення.

Кілька приписів виробу ріжних напитків із рябини.

Дуже поширеним напитком на Україні є квас. При малій скількости алькоголю має він у собі багато двоокису вуглеця, через що він мусує, має приємний смак та охолоджує людський організм в гарячі дні. Вживають його теж для роблення ріжної юшки та дають до ріжної страви. Роблять його з хліба, тоді він називається хлібним квасом, а роблять теж із ріжної садовини, що називається овочевим квасом.

Виріб квасу з рябини дуже простий. У чисто вимиту бочівку з вина, пива або спірту насипають водою промиті ягідки та залива-

Домашня рябина

ють перевареною і простудженою до 10—15°Ц. водою. Відтак дають троха розпущеного цукру та дробинку звичайного дріжджа. Воронку притикають мішочком із піском, а бочку ставлять у холодне місце. Вода вилугавує сік і по якомусь часі квас вже готовий до ужитку. Найліпше вже наперід забити з боки бочівки „піпу“, через яку спускають квас через вату у пляшки, закорковують та ставлять ложма у цілком холодне місце. Ягід дається до бочки 1/4, інакше квас буде засильний.

Для виробу вина з рябини вживається лише спілий навіть трохи перемерзлий овоч. Його сполікується водою, роздавлюється та витискається сік. Відтак на 1 л. соку дається 2 л. перевареної та прохолодженої води. Зі 100 кґ. овочу буває до 70 літ. соку. На 100 л. звичайного вина потрібно 30—40 кґ. овочу. Решту до 100 л. доповнюється сиропом

— (вода переварена з цукром) у скількости 15—25 кг. цукру. Хто хоче мати десерове вино, дають цукру більше. Коли вже сік із цукром є у бочці чи бутлі дають розмножені расові винні дріжджа „Цельтінґер“, „Liebfraucumi ch“, „Rüdesheimer“ або інше ренське та австрійське. Для десерового вина вживається дріжджа Шері, Мадера. Воронку зверха затикається ферментацийним чопом (ферментацийна рурка) та ставиться посуду у тепле місце, де вона стоїть 3—4 тижні. Сік зачинає ферментувати та перетворюється на вино. Потім посуду дається у холодне місце на 1—2 місяці. — Відтак ліваром перепускається його з осаду до іншої посуди або до тої самої і воно вже дозріває знов 3—5 місяців, а після цього можна його спустити до пляшок. Зразу воно зза великої скількости дубилової кислоти буде терпке, але по кількох літах затрачує свою гостроту та стає знаменитим напитком. Дуже часто додають соку з рябини до виробу вин з інших овочів, особливо таких, що тієї кислоти та терпкости мають замало, наприклад до соку з грушок, солодких яблок, ревеня і т. п.

Роблять теж і цукорки зі всякої рябини. В тій ціли напарюють овоч окропом, щоби змяк та пустив зі себе гіркість, а відтак кожну ягідку обкочують у мучному цукрі та просушують на ситах. Такий овоч має бути дуже смачний та здоровий.

Осип Василенко.

Як зробити з оцтілого овочевого вина оцет?

Буває нераз, що овочеве вино через недогляд чи невміліть при фабрикації зоцтіє, перестає бродити та не клярується. Пити його годі, а рятувати не виплачується. Одинокий вихід — зробити з такого вина овочевий оцет, що у хатньому господарстві, а також у торговлі має велике значіння.

Головні основи фабрикації оцту є отсі: щоби зоцтіле вино скоро перетворилося у оцет потрібно приміщення, щоби у ньому була теплота 24°Ц та відкритої посуди, щоби до неї був доступ воздуха. Тоді лише оцтові бактерії будуть помножуватися і перемінювати алькоголь у оцтову кислину та інші складники. Коли вино вже перешуміло і має оцтовий запах, тоді певно скоро зробиться з нього оцет. Коли би здавалося, що тих оцтових бактерій є замало, можна цілком сміло долити малу скількість готового оцту. Тоді переміна наступить ще скорше.

Вино з овочів призначене на таку перерібку вливається у деревляну куфу на 1—1½ м. довгу, ½ м. широку, а 30—40 цм. високу. З боків над плином є розміщені дірки. Куфа є накрита дошкою з діркою, а крім того є у ній деревяна рурка, що сягає майже до самого дна. У неї вкладається лійку до наливання зоцтілого вина. З боку є чіп для відпровадження вже готового оцту. Коли оцет вже готовий, спускається половину до пляшок, а до решти вливається решту вина. Через те дальше зоцтіння поступає безперервно. При такій роботі буває часом, що осаду на дні назбирається забагато і оцет стає мутний. Тоді куфу треба вимити і роботу зачинати наново.

Замість зоцтілого вина, можна для виробу оцту вживати теж макухів із овоча, що осталися після виробу вина, або лупину чи серединки з нього, що їх часом викидається геть. У такому разі дається їх до куфи або бочки, наливається водою, насипається трохи цукру та звичайного дріжджа, щоби перефермeнтувало, бо **оцет повстає не з овочевої кислоти, але з алькоголю,** що витворюється через ферментацію. Коли вже оцет стане добре квасний, спускається його до бочки чи бутлі, щоби склярувався, а відтак розливається до пляшок.

В МІСЯЦІ ГРУДНІ СКЛАДАЮТЬ **ГРОМАДСЬКІ БЮДЖЕТИ!** ВСТАВТЕ КВОТИ НА ПРАЦЮ **КРУЖКА „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“!** ЧИТАЙТЕ ПРО ЦЕ СТАТТЮ В **НАЙБЛИЩОМУ ЧИСЛІ** НАШОГО ЧАСОПИСУ!

Плекання сільсько-господарських тварин

Агроном Павло Синявський.

Як вживати насіння люпину на корм для с.-г. тварин ?

Зі всіх стручкових рослин насіння люпинуя є найбагатше на білок, бо в ньому знаходиться до 30% стравного білку. На полях наших господарів найчастіше бачимо люпин жовтий, синій, а рідше білий. З них жовтий люпин має найбільший відсоток білку, що так потрібний при годівлі с.-г. тварин.

Одначе насіння люпину має дві великі хиби — гіркий смак і трійливі властивости. Завдяки гіркому смаку худоба його не їсть, вівці їдять неохоче, а свині цілком не їдять. Перед тим, як давати люпин тваринам, необхідно його позбавити гіркого смаку, а також і трійливости.

Гіркий смак люпину надають спеціяльні річевини так зв. алколоїди (як люпиніна, люпинідіна та ін.). Кількість цих алколоїдів у люпину буває неоднакова, що залежить від стадії розвитку рослини, ґрунту, угноєння та погоди. Пересічно їх буває в рослинах 0,6—0,8%. Коли тварина зїсть у кормі значну кількість люпину, то вона захоровує. Ознаки захорування від алколоїдів люпину такі: порушується правильне травлення, помічається нервове подразнення і т. п. Особливо чуткі на захорування коні, а молочні корови значно зменшують удої.

Другою дуже шкідливою й навіть трійливою річевиною в люпині є люпинотоксина або „іктрогена". Ця річевина є присутня в зерні, листі та інших частинах рослини. Вона тяжко розчиняється в воді, а лекше в лугах і нищиться лише високою температурою. Люпинотоксина найбільше виступає на запліснілому люпині, що часто трапляється при вогкій і теплій погоді. Ця трійлива річевина викликує у тварин захорування, що зветься **люпинозою.** Хороба виявляється пропасницею, втратою охоти до їди, жовтухою та ін. Від цієї хороби багато гине тварин, особливо овець. Бували випадки, коли гинули цілі отари овець від цієї хороби.

Щоби позбавити люпин гіркого смаку і трійливих річевин, то вже віддавна вживають ріжних засобів. Для цього люпин вимочують, варять, пропарують, квасять і обробляють ріжними хемікаліями. Але в практиці найбільше розповсюджена метода проф. Кельнера. Він допоручає мочити зерно люпину 1—1½ доби, а потім варити його 1 годину або парити у звичайному парнику 1—1½ години. Після цього люпин промивається зимною водою на протязі 45 годин, перемінюючи воду що найменше 4 рази, а зерно за кожним разом добре перемішується. Замість того, щоби міняти воду, можна проварене або пропарене зерно висипати в прутяні кошики і поставити годин на 10 в текучу воду.

Так підготовлене зерно люпину необхідно своєчасно згодувати, бо воно може зіпсуватися. Якщо люпин прийдеться тримати деякий час, то треба його висушити при невисокій температурі, або-ж держати у воді, яку слід міняти що 2—3 дні. Переховувати мокрий люпин не можна, бо він швидко покривається плісенню, яка з білком люпину витворює дуже шкідливу річевину для худоби.

Зерно люпину, позбавлене гіркого смаку і трійливих річевин, дають без усякої шкоди для всіх с.-г. тварин. Одначе люпин являється кормом однобічним (білковинним), а тому треба його домішувати до кормів багатих на вуглеводні: до бараболі, моркви, буряків і ін.

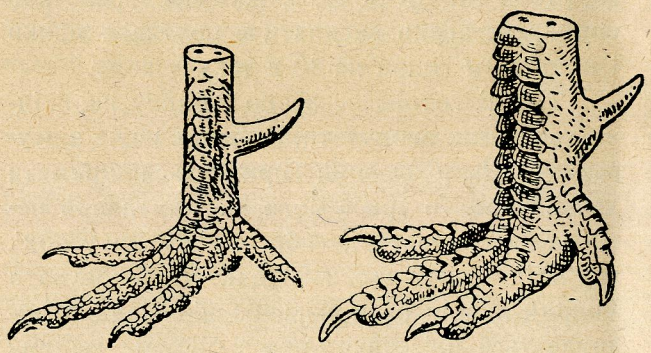
Коням дають денно на голову 1½ кґ. люпину, що по споживности може заступити 4,5 кґ. вівса. Молочним коровам можна давати денно 1 кґ., а волам 3 кґ. Для молочних корів люпин є дешевий додаток до макухів, бо від нього збільшується удій молока і відсоток товщу. Одначе люпину молочним коровам багато давати не слід, бо масло буде тверде, гіркуватого смаку і прибиратиме жовто-сіру барву.

Свині їдять дуже добре люпин змішаний з бараболею, висівками та заправлений збіраним молоком. Давка для свиней не мусить перевищувати 250—500 грам. денно. Крім того люпин є дуже доброю поживою для риб у культурно загосподарованих ставках.

Гр. Герман.

Чистота в курнику.

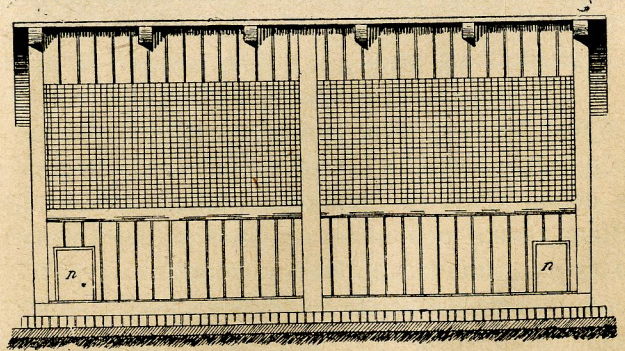
В брудному курнику живуть міліярди ріжнородних дрібних галапасів. Ці галапаси, як тільки ніч настане, вилазять зі своїх схованок, обсідають курей і, впялившись в живе тіло птиці, пють її кров. Кури замість того, щоб відпочивати, шолопаються дзьобом на всі боки та це мало помагає. Щойно над ранком, напившись крови, галапаси залазять у свої шпари, щоби в ночі знову вилізти на поживу. Деякі відміни галапасів живуть таки в піррю курей, головно на голові, під животом, на хвості, а коло клоаки живуть вони нераз у значній кількости. Треба зауважити, що чим вони дрібніші, тим більше дошкульні. Кури такі виглядають анемічно. Гребені, сережки і заушниці у них бліді, ноги короставі і порепані, очі невеселі, пірря місцями якби посікане, тускле і без полиску, а шкіра на тілі наче попарена кропивою і раз коло разу поколена шпильочками. Місцями на тілі сидять цілі купи галапасів. Кури несуться мало або зовсім не несуться. Молодник у таких обставинах росте дуже тупо, нидіє, а потім гине. Цілком інакше виглядають кури, які живуть у чистому курнику. Вони мають здоровий вигляд, очі в них ясні і веселі, гребені, заушниці і сережки червоні, пірря гладеньке й лискуче, в рухах курей пробивається енергія і життєздатність. Надвишка корму в таких курей йде на витворення яєць або мяса. Тоді господар матиме прибутки, бо молодник росте й розвивається нормально.

Праворуч звапніла куряча нога, а ліворуч здорова.

Курячі покиди з невеличкого курника, при повному обсадженню його курми, треба кожного ранку, як кури злетіли з сідал, позгортати і винести на двір. Відчищені місця посипаємо половою, січкою, а найкраще мілким торфом. Курник щоденно провітрюємо. З більших курників забіраємо покиди кожного другого або третього дня. Як цього не зробити, то в покидах замножуються ріжнородні паразити, розкладають їх, при чому в курнику розходиться вонюча задуха. Кожного місяця відчищуємо в курнику всю деревяну обстановку. Все, що деревяне, треба змочити гарячим лугом. Після цього все те обшкрабуємо ножем і відшоровуємо за допомогою рижової щітки гарячим лугом або гарячою водою з содою і милом. Сідала і заруби намазуємо ще нафтою, 5% креолиною, лізолем або карболевою кислотою. У курей намазуємо гребені, заушники, сережки і ноги нафтою або оливою і 10% креолиною, а в пірря насипаємо перського порошку.

Два рази в році треба курник зверха і в середині побілити вапном з добавкою 5% креолини, лізолю або карболевої кислоти. Можна при цьому ще курник й висіркувати.

Передня стінка курячого піддашшя з дротяною сіткою, де кури перебувають у часі непогоди.

Ранком, як кури вийдуть із курника, ставимо в курнику глиняну посудину з розжареним вуглем. На вугіль насипаємо сірки і виходимо з курника, примкнувши його щільно. Сірки рахуємо 2 дека на 1 м³ простору. Сірчані

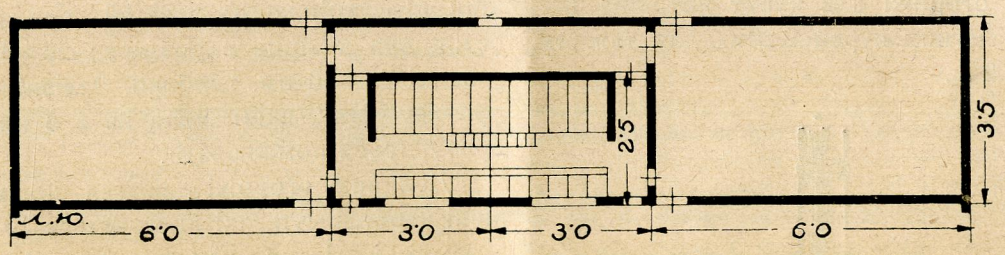
ґази розходяться по курнику і вбивають всі мільги і кліщаки. Після двох годин посудину з сіркою забіраємо, курник основно провітрюємо, а щойно під вечер впускаємо туди курей.

Дуже добрим дезинфекційним середником є мілке, негашене вапно (вапняна мука). Ранком, як кури вийдуть, входимо до курника і кидаємо вгору три—чотири жмені мілкого негашеного вапна. Дрібненький вапняний пил осідає всюди і нищить всі паразити. Взагалі чистота курника є великою запорукою здоровля птиці. Тільки при таких умовах господар одержуватиме від птиці належні прибутки. От чому то в інтересі кожного господаря й господині слід держати курник чисто.

Г. Герман.

Вигін або випас.

Кури не можуть як день так ніч сидіти в курнику, хоч би він був найкраще збудований. Бо кури не лише мають жити, а ще й давати прибутки яйцями. Все те, з чого складається яйце, находиться в поживі, що даємо курам. Алеж годувати курей з руки річ дорога. Крім цього, щоб кури неслися, потрібно ще їм свіжого повітря, соняшного світла і багато руху. Коли хто не може своїм курам дати вигону, то краще зробить, коли перестане їх держати. У нас звичайно за вигін для курей служить під весну і в осени яринний город. Одначе в городі роблять кури шкоду, головно тоді, коли вони тяжкі і є їх багато. Добре у кого є сад. Сад цей треба лише добре обгородити і туди можна курей випускати. В саді не роблять кури ніякої шкоди, противно — вони будуть ще пожиточні, бо повизбирують усі для дерев шкідливі комахи. На одну курку числимо найменше 10 м² а найбільше 20—24 м², на 1-місячне курча 0.25—0.30 м², на 3-місячне курча 1—1.5 м², на 6-місячне 4—6 м² площі вигону. На качку числимо 2 м², те саме і на гуску. За випас для качок повинна бути річка, ставок або озеро, для гусей моріжник і річка. Де цього нема, там шкода водяну птицю держати. Вигін повинен бути високо обогороджений, щоб туди не залітала чужа птиця, ані своя з нього не вилітала. В літі, коли сонце сильно припікає, кури почувають себе недобре. Вони шукають тіни. Через те дуже добре буде обсадити вигін, коли його не можемо уладити в садку, овочевими деревами і корчами, а ще ліпше живоплотом. З поміж овочевих дерев можна садити: яблуні, груші, черешні, вишні, сливки, волоські оріхи; з корчів: аґрест, порічки, малини, лісковий оріх; на живопліт: глід, гледичія, жовта і біла акація, граб, городовина та ін. Для птиці буде в літі потрібна тінь, а для господаря пожиток. На вигоні для курей можна садити також морвові деревця, а то тоді, хто бажав би плекати шовкопрядку. Листя морви використає для годівлі шовкопрядки, а овочі морви, коли дозріють і почнуть падати, зїдають радо кури.

Курник на два стада по 25 курей, переділений в середині дротяною сіткою. По обох боках курника є для одного і другого стада курей просторе піддашшя. До курника входиться дверми, що ведуть до піддашшя, з піддашшя входиться до сіней курника, а зі сіней до властивого курника. Сіни в курнику робиться по можности від північної стінки курника, а вікнами звертається курник до полудневої сторони.

Можна вигін розділити на дві рівні половини. На одній половині можна через якийсь час держати кури, а на другій управляти ярину чи пашні рослини і на відворот.

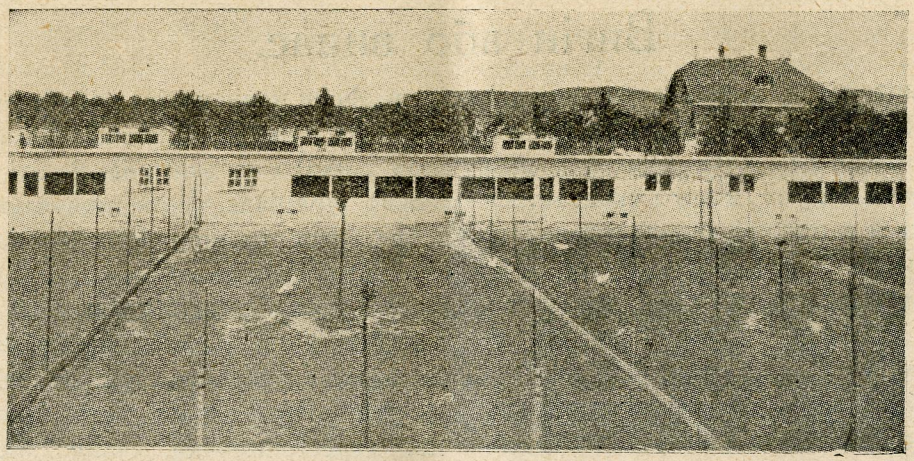
Вигін мусить бути огорожений головно тоді, коли плекаємо расові кури для розпло-

ду, щоби чужі когути до наших курей не мали доступу. Огорожа вигідна буває ще з цього приводу, що кури не підуть із вигона нікуди і не зроблять ніякої шкоди ані в нашому ані сусідньому городі.

На огорожу найліпше надається дротяна сітка — з дроту 1.2—1.4 міліметрів грубого. Очка сітки для курят повинні мати 25 мм проміру, для дорослих курей 50—60 мм.

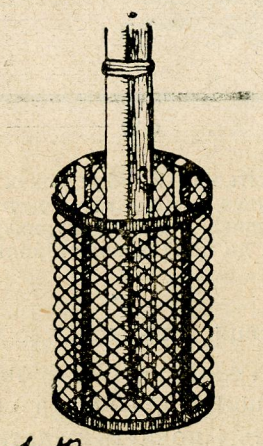
стовпи ближче себе, тим сітка краще держиться. Деревяні стовпи можуть бути кругляки або оправлені 6—8 цм. проміру. Частину, яку закопується в землі, маститься тером, а коли-ж дерево сире, краще цю частину стовпів обпалити. Так законсервовані стовпи держаться цілком добре 6—8 літ в землі.

Для огорожі курячих вигонів уживають також залізних стовпів зі старих рур або

Заведення годівлі курей в Корнайбург коло Відня. На малюнку видно адміністраційний будинок і курники з огородженими вигонами. Кожний курник складається з властивого курника, цілком забудованого з вікнами і піддашшя, яке має половину передньої стінки зроблену з дротяної сітки. Спереду видно чотири курники з піддашшями для 4 стад курей. Кожне стадо курей має свій окремий вигін, на який може довільно з курника виходити. За передними курниками бачимо в глибині дальші курники.

Висота огорожі для курят потрібна 1—1.2 м., для легких курей 2.20м., для тяжчих вистарчить 2 м.

Охорона деревця з дротяної сітки, щоби кури не відгребували коріння свіжо-засадженого деревця.

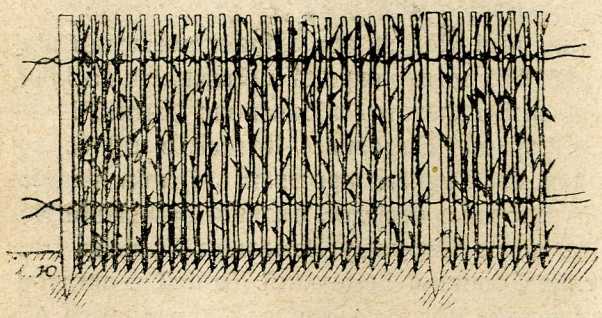
Стовпи до огорожі можуть бути з ріжного матеріялу і залежатиме від того, які скорше господар може мати і що є дешевше. Їх укріплюється в землі 40—60 цм. глибоко, у віддалі 2.5—3 м. один від другого. Чим шин, що укріплюють в землі при допомозі бетонових кльоців в розмірах 25—40 цм., а в землі 40—50 цм. глибоко. Залізні стовпи і дротяну сітку, якщо вона не є з цинкового дроту, треба помалювати.

Долиною огорожі даються дошки запущені карболінеум, які впускається 10—15 цм. в землю і стільки над землею. До дошки прикріплюється сітку.

Хто не має дощок, можна впустити 10—15 цм. сітку в землю, викопавши перед тим відповідний рівчачок. Сітку прикріплюємо ключками до землі і рівчачок засипуємо землею. В цей спосіб сітка добре держиться і кури не підгребуються під нею. Крім цього сітку прикріплюється до стовпів, а горою натягається грубший дріт.

В околицях, де росте лоза, можна робити огорожу так: до натягнених дротів на стовпах горою і долиною, коли цього потрібно і серединою, прикріплюється тоншим дротом 2.5 м. довгі і рівні прути з лози, що заострюються і впихаються рівночасно в зем-

лю. Лоза приймається і в цей спосіб творить-ся живий пліт, який може вповні заступити сітку. Такий живий пліт треба час-до-часу обстригати, а коли він з часом почне усихати, можна його відновити.

Живий пліт, зроблений зі звичайної лозини.

Хто держить кури легкі і надто живі, яким би вище описана висота огорожі була невистарчаюча, можна її продовжити. Для цього до стовпів прибивається біля 70 цм. довгі лати або залізні штаби, нахилені до середини вигону, на яких потягається в три ряди дріт у віддалі біля 20 цм. Коли кури захочуть перелітати, вдаряються у дроти і мусять вертати назад на вигін. По кілька таких безуспішних спробах кури успокоюються.

Перед тим як господар рішиться дати огорожу, мусить добре обчислити, що для нього буде кориснішим і дешевшим. Чим дешевші уладження, тим годівля курей є рентовніша (поплатніша).

Памятати належить, щоби вигін курей був по можности охоронений від вітрів, особливо північних і північно-східних. Це можна забезпечити тим, що від сторони, від якої переважають вітри, садимо густо ріжні кущі.

Приймаємо ще тільки в місяці грудні

ПЕРЕДПЛАТУ

НА **КНИЖКУ - ПОРАДНИК ДЛЯ КРУЖКІВ ТА ФІЛІЙ „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“**

ІНЖ. Е. ХРАПЛИВИЙ

За хліборобську справу

(Про те, як закладати Кружки та Філії Сільського Господаря“ та як в них працювати).

Книжка матиме коло 15 аркушів друку та коштує в передплаті

ТІЛЬКИ **2.50 ЗОЛ.** ВРАЗ ІЗ ПЕРЕСИЛКОЮ.

По появі книжки ціна буде вища.

Зміст книжки такий:

І. Що таке хліборобська справа і які завдання наших хліборобів. 1. Чому треба гуртуватися нашим селянам у власній організації? 2. „Сільський Господар“ — наше єдине хліборобське Товариство — наш хліборобський фронт. 3. Як зорганізували українські хлібороби свій „Сільський Господар“. — **ІІ. Про те, як основувати Кружки „Сільського Господаря“ та як у них працювати.** 1. Де і як основувати Кружки „Сільського Господаря“. 2. Як налагодити працю в Кружку, щоби вона переводилась правильно й доцільно: Рада Кружка й її праця. Загальні Збори Кружка та як їх переводити. Сходини членів Кружка. Гуртки (Секції) при Кружку. Бібліотека (книгозбірня) і часопис. Гроші (фонди) на працю Кружка. Діловодство Кружка. Контрольна Комісія. Фахові працівники і їх праця для Кружка. Свято і Тиждень „Сільського Господаря“ в Кружку. Зверхні признаки існування Кружка. 3. Про фахову сільсько-господарську працю Кружка: Що таке фахова с.-г. праця. Управа ріллі й рослин. Досвідництво. Практична праця, показові поля. Збір, перехування і торгівля сільсько-господарських плодів. Плекання городовини, паші і спеціяльних сільсько-господарських рослин. Боротьба з бурянами, хворобами й шкідниками рослин. Спільне вживання сільсько-господарських машин. Садівництво. Пасовиська й неужитки. Плекання й охорона сільсько-господарських тварин. Контроля молочности рогатої худоби. Плекання безріг. Птахівництво. Плекання інших тварин. Охорона тварин та допомогові фонди Кружка. Побічні галузі тваринної продукції: Рибальство. Пасічництво. Шовківництво. Набування й поліпшування землі: Вся наша земля українським хліборобам. Поліпшування (меліорація) землі. Комасація. 4. Про іншу працю Кружка для добра українського села. Гуртки господинь при Кружку. Гуртки Молоді при Кружку. Гуртки кустарів при Кружку. Кружок і другі українські установи в селі. Кружок і громада. Інші праці Кружка. **ІІІ. Про Філії „Сільського Господаря“ і їх працю.** 1. Організація Філії. 2. Організаційна праця Філії. 3. Фахова праця Філії. 4. Значіння Філій і їх праці. **IV. Про працю головного Товариства „Сільський Господар“.** 1. Організація Головного Товариства. 2. Фахова праця Головного Товариства. 3. Обовязки Філій і Кружків супроти Головного Товариства. **V. Закінчення.**

В місяці листопаді й грудні приймає Т-во „Сільський Господар“ замовлення на цю книжку та платить від замовлених в тому часі примірників пересилку само.

Замовлення спрямовувати на адресу:

„Сільський Господар“, Львів, Зіморовича 20.

МЕЛІОРАЦІЯ І КОМАСАЦІЯ.

нж. Іван Лапчук.

Вихід на хутір після комасації ґрунтів.

Треба дуже уважно застановитися над тим, в якому місці вибирає собі господар хутір. Кожний вже знає кляси і оцінку ґрунтів, отже може вибирати. Очевидно мусять собі так добирати, щоби в одному місці не було забагато, а в другому нікого. Звичайно землемір каже собі подавати в 2—3 місцях. Коли де нема кандидатів, там землемір відповідно до технічних можливостей призначує когось з тих, які писалися десь на одно місце і мимо напімнень землеміра ніхто не уступив. А землемір мусить всю землю замірити, щоби вийти з оцінкою. Нічого зі старого стану не сміє ані бракувати, ані лишитися. Сусідство також відограє ролю. Сусідів собі вибирають. Передовсім узгляднюється родинні сусідства, як тесть із зятем і т. п. Хто в означеному землеміром часі не зголоситься або забагато запишеться в одно місце, тоді землемір визначить хутори такі після свойого узнання, щоби тільки було згідно з законом.

Приходить святочна хвиля: землемір відмірив хуторі і кожному показав його хутір. Зараз-же належить добре його оглянути, провірити кляси, поверхню, фіґуру, сусідів і т. п. По совісній застановці оцінити самому, а не слухати сусідів або дорадників, чи подобався хутір, чи може є які господарчі невигоди, лиха фіґура і т. п. (за виїмком оцінки клясифікації). Якщо буде щось не до вподоби, то вносить скаргу і то найкраще на письмі до Земельного Комісаря (взагалі письма складати раджу почтою і поручено). Коли Земельний Комісар не узгляднить і не поправить, то належить, як Комісар приїде до села, до протоколу зголосити скаргу поновно і підписати, бо це вже законом приписана форма скарги, яку комісія розглядає. Противно можна внести скаргу на письмі, а до протоколу не зголосити або не явитись на збори взагалі — це є рівнозначне, що хутір приняв і задоволений (арт. 33) і вже жадний рекурс не поможе. Скарги в протоколі розглядає Земельний Інспектор, часом і члени Земельної Комісії їдуть разом на ґрунт і провірюють і щойно тоді йде проєкт комасації на засідання Окружної Земельної Комісії. Коли скарга має рацію, тоді комісія або проєкт комасації відкидає, або затверджує зі змінами. На засідання комісії належить обовязково їхати. Рішення Окружної Земельної Комісії в тій справі можна заскаржити протягом 14 днів від дня оголошення в селі до Головної Земельної Комісії через Окружну Земельну Комісію. Рішення Головної Земельної Комісії є остаточне і можна його скаржити до Найвищого Адміністраційного Трибуналу через адвоката, але то не спинює дальших праць і впровадження учасників комасації в посідання хуторів, бо Трибунал розглядає тільки, чи уряди виконали все згідно з законом, що в нічому вже не змінить проєкту комасації. Не можна наївно думати, що комісар, землемір або члени комісії — представники хліборобів малих і великих, а також правники і судді, поступали незгідно з приписами закону або так пустили через пальці. Закон спокійний, а виконавці його строгі не допустять до того, щоби трибунал закинув їм, що вони неуважні або не розуміють закону. Тому звичайно рідко коли вноситься скаргу до Головної Земельної Комісії, а майже ніколи до Трибуналу, бо то закоштовне (коштує около 200—500 зол.) і нічого з того не прийде. Ще найбільше зі всіх скарг можуть мати рацію скарги на клясифікацію і тут може помогти Трибунал, який може привернути термін заскарження.

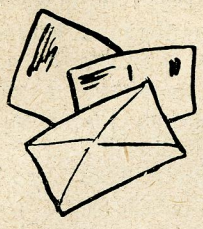
Я раджу: самому кожному господареві все, всюди і в час допильнувати своєї справи, тоді ніколи не треба буде ані нічого скаржити ані витрачуватися, ані наражувати других на страти, ані проволікати комасації. Коли ще сьогодні тягнеться довго комасація, то винні передовсім люде, або за молодий землемір без досвіду, що не вміє відповідно кермувати справою і не надається на комасатора.

Коли землемір справно провадить роботу, люде совісно вивязуються зі своїх обовязків і прав, себто в час достарчать належні чинитьби, в пору і в відповідний спосіб пильнують своїх справ, а головно не спекулюють на зиск при комасації на шкоду інших (добрий господар ніколи не спекулює!) і коли не

мають рації, не вносять жалоб, тоді напевно комасація на 500 га (около 1000 морґах) триватиме всього 1 рік. В місяці травні зачнеться, а слідуючого року в червні-серпні виходять господарі на хуторі.

Повище згадані уваги і спостереження подаю не для того, щоби з цього користали дорадники і адвокати і не для того, щоби повставала в селі незгода і нарікання, але тому, щоби господарі, яких ґрунт комасується, чи по їх волі, чи їх змусили інші, допильнували своєї справи, слідкували докладно за поступом комасаційних робіт, нічого не переочили, головно згаданих вже урядових чинностей і справ, як збори, наради, приїзди до села земельних урядників і т. п., всяких оголошень і термінів. Тоді комасація буде поступати дуже швидким темпом, скоро скінчиться, менше коштує, а господарі зрозуміють велике значіння комасації ґрунтів та самі будуть пропаґувати там комасацію, де ще є землі в шахівниці і тягнуться довжезними кільометровими стрічками для краси весни, але на некористь їх власників.

В західній Европі нема шахівниці. Будьмо европейськими селянами!

Життя в товаристві

Господарсько-кооперативний курс у Теребовлі.

Заходом Колеґії, зложеної з відпоручників господ. кооператив і просвітних установ м. Теребовлі, та під проводом заст. голови Філії Госп. Тов. „Сільський Господар“ Павла Чайківського, розпочались із початком жовтня ц. р. курси: 1) господарсько-кооперативні, 2) просвітні, 3) куховарства і жіного господарства, 4) та крою і шиття.

На 50 і кілька зголошених принято 23 хлопців і 22 дівчат. Найбільше молоді. до 75 проц. з Теребовлі і найближчих сіл. Решта з дальших околиць — 10 до 20 км.

Замісцеві мають приміщення в кімнатах каси „Поміч“, де кожного дня на переміну 5 дівчат під проводом п. Яремчуківної варять для всіх замісцевих звичайні, але смачні обіди.

Виклади відбуваються досі в місцевій читальні „Просвіта“, а відтак будуть відбуватись в одній з саль бурси.

Освітний рівень курсантів у більшій части добрий; — скінчена VII. кляса міської школи вселюдної, у двох кілька ґімназ. кляс; а решта мають від 5 до 6 літ науки сільських шкіл вселюдних. Вік курсантів 16 до 23 літ.

Помітне правдиве зацікавлення викладами, про що свідчить пильна фреквенція, старання ведення записок, культурне поведення молоді.

Це дає запоруку, що ті, які витримають до кінця, одержать значні користи з курсів, що треватимуть до 15. або до кінця квітня (залежно від того, коли пічнуться весняні роботи) з перервою від 20. XII. до 20. I.

Впорядчики вибрані з самих курсантів: війт і вітиха, господар і господиня, які після уложених правильників дбають про лад, порядок і відповідне поведення в салях і поза ними.

Велику вагу кладуть прелеґенти на практичні вправи, котрі відбувались вже в садах і городах; — як також на повторювання вже прослуханого матеріялу на курсі; намічені ще виклади з пасічництва уч. Барабаша з Кобиловолок та аматорські представлення, концерти і товариські забави учасників (ниць) курсів.

Викладають на курсах:

1. о. Декан Мохнацький — реліґію.
2. Дир. Мацькевич — істор. коопер. і кооперативне книговодство.
3. Проф. Чайківський — математику і каліґрафію.
4. Інж. Радловський — управу ріллі і плекання госп. рослин та дом. звірят.
5. О. Кузьма — суспільну економію.
6. Д-р Базар — лікування госп. звірят.
7. Д-р Годований — штуку читання — вистави — бібліотекознавство.
8. Д-р Заплітний — горожанські права і обовязки.
9. Д-р Воробець — гіґієну.
10. П. Ковальський — Садівництво.
11. І. Козак — спів.
12. Яцків — товарознавство.
13. Яцкова — науку крою і шиття.
14. Яремчуківна — ведення жіночого господарства і куховарство.

Павло Ковальський.

Загальні Збори Філії „Сіл. Господаря“ в Устріках.

Дня 28 жовтня ц. р. в салі читальні „Просвіти“ відбулися Загальні Збори. Звіт із діяльности Філії здав дотеперішній голова п. О. Чучкевич. Брак фондів не дозваляє в районі Філії повести як слід аґрономічну роботу. А така праця при сучасній с.-г. скруті на селі є конечна. Нововибрана Управа має постаратись роздобути фонди на утримання аґронома.

До Ради вибрано: голова — о. Іван Шкільник, парох у Рябім; заступник голови — Стефан Івасів, господар у Лодині; секретар — мґр. Олекса Федевич, конципієнт у Устріках; скарбник — о. Волод. Вербенець, парох у Берегах дол.; члени — Василь Мшанецький, госп. у Бандрові; Дмитро Хлиста, госп. у Устріках; о. Микола Міляннч, парох у Мочарах. Контрольна Комісія: о. Михайло Жарський, Осип Чучкевич і Микола Негребецький — всі в Устріках.

Свята „Сільського Господаря“ в повіті Рогатин.

Липиця горішня. Свято „Сільського Господаря“ відбулося дня 6. IX. 1931. Реферат про значіння Т-ва „Сільський Господар“ виголосив уряд. Філії п. Мельник Семен. Після цього відбувся концерт. Хор виконав пісню „Зазвенимо браття“, а потім були деклямації — „Сільський Господар“ та „Наука Сільського Господаря“. На кінець свята виконано було два живих образи: „Жнива“ та „Косарі“. Взяло участь в святі около 200 чоловіка.

Очевидець.

Псари. Свято відбулося дня 20. IX. 1931. Реферат про завдання „Сільського Господаря“ виголосив п. Мельник С. По рефераті відбулася аматорська вистава „Серед бури“, яку відограли місцеві актори досить добре. Потім виконано два живих образи: „Ой у полю нивка“ і „Жнива“. Участь в святі взяло коло 70 чоловіка.

Свій.

Дегова. Свято відбулося дня 21. IX. 1931. Реферат про значіння „Сіл. Госп.“ виголосив п. Мельник С. Мішаний хор виконав під проводом п. Овчаря слідуючі пісні: „Чайка“, „Щука риба“. „Гандзя“, „Комар“, ;;Боже вислухай нас“, „Час до дому час“. Потім виконано живі образи: „Просвіта“, „Ой у полю нивка“. Концерт випав дуже добре. Місцеві хористи і актори вивязалися зі всього завдання як найкраще. Участь взяло около 220 чоловіка.

Дички. Свято відбулося дня 27. IX. 1931. Реферат про завдання „Сіл. Госп.“ виголосив госп. села Черча п. Гладун Ілько, а про значіння „С. Г.“ п. Мельник. По рефератах місцевий аматорський гурток відограв виставу „Учитель“. По виставі виконано живі образи: „Жнива“, „Косарі“, „Ой у полю нивка“. Учасників було всього коло 70 чоловіка. бракувало старших господарів.

Черче. Свято відбулося 4. X. 1931. Вступне слово і привіт виголосив п. Мельник. Виконано живі образи: „Жнива“, „Ой у полю нивка“ і „Хліборобська Україна“. Фактично живий образ „Хліборобська Україна“ був маленькою сільсько-господарською виставою. Демонструють тут 6—8 кг. пашні буряки, соя, виноград, расові кури і т. п. Голова Кружка п. Гладун Ілько до кожного експонату подавав короткі вичерпуючі відомости, в який спосіб за порадами „Сільського Господаря“ міг він одержати такі кольосальні здобутки. Цей образ випав надзвичайно добре і зробив на хліборобів кольосальне враження, тому що до слова промовця багато додавали і виставлені ним першокляснi продукти. одержані на підставі практичного виконання порад Т-ва „Сільський Господар“.

Місцеві актори зі свого завдання вивязалися дуже добре і всі 3-и живі образи випали як найкраще. Взагалі помітно, що свято залишило певні наслідки. Участь взяло коло 350 чоловіка.

Учасник.

Стратин. Свято відбулося дня 11. X. 1931. у вигляді господарських обіжників. Вступне слово виголосив голова Кружка „С. Г.“ п. Горбусь Вол. Мішаний хор під управою п. Макушака виконав слідуючі пісні: „Зашуміла ліщинонька“, „Могила“, „Пряла куделицю“, „Дзвін“. Реферат про значіння „Сіль. Госп.“ виголосив п. Мельник С. Виконано живі образи: „Женці“, „Косарі“, „Ой у полю нивка“. По всьому виголосив промову про значіння і потребу організації п. Гулька Іван. Участь взяло коло 100 чол.

Пуків. Свято відбулося дня 25. X. 1931. Вступне слово виголосив п. Мельник С. Місцевий хор під управою о. сов. Соловія виконав слідуючі пісні: „Добрий вечір тобі“, „По над полем смерть іде“, „Ой чит-чит“. Деклямовано — „Сільський Господар“, „Наука Сільського Господаря“. Виконано живі образи: „Жнива“, „Косарі“, „Ой у полю нивка“. На закінчення промовляв голова Кружка „С. Г.“ п. Бандура Степан про користи, що дає хліборобам „Сільський Господар“. Учасників 150 чоловік.

——o——

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Рік І. Львів, дня 1. грудня 1931 р. Ч. 23.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРГАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ", СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редагує: Редакційна Колегія „Центросоюзу". Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар". Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар".

Віктор Доманицький
доцент Укр. Госп. Академії в Чехословаччині.

Нові удари.

В Анґлії відбулися нові вибори до парляменту. В цих виборах взяли верх партії, що співчувають програму уряду Макдональда, а то консерватори, частина лібералів і партія Макдональда. Ці три партії при цілком вільних виборах здобули 90% всіх посольських мандатів. Отже програм уряду Макдональда підтримує безсумнівна більшість анґлійського народу. Що-ж це за програм і як він має відбитися на господарському життю? Одна з точок цього програму каже про те, що Анґлія примушена припинити вільну торгівлю з чужими державами, а перейти до торгівлі лише з тими, хто купує анґлійські вироби Зроблено це буде в той спосіб, що будуть й в Анґлії заведені мита (цла) на продукти і вироби, які в Анґлію ввозяться. Відтак для тих держав, що купують анґлійські товари, мита будуть знижені, а для решти держав зостануться високими аж доти, доки вони не почнуть купувати анґлійських виробів.

Такий спосіб ведення торгівлі зовсім не є небезпечним для країн суто-хліборобських, що не мають своєї промисловости і не збираються свою країну упромисловлювати (індустріялізувати). Суто-хліборобські, аґрарні країни приймуть умови Анґлії з великою охотою і може навіть з радістю, бо ціла ця зміна обіцює звищити попит на сільсько-господарські продукти аґрарних країн з боку Анґлії, а анґлійські вироби вони купують і зараз без жадного примусу.

Але зовсім інакше мають віднестися до цієї зміни ті держави, які мають свою сильну промисловість або поставили собі за мету упромисловити свою країну в найближчому часі. Для цих країн умови Анґлії дуже тяжкі, бо хто-ж захоче ослаблювати чи убивати свою промисловість, пускаючи до себе анґлійські промислові вироби?!

Ці держави не можуть знести мита на промислові вироби, але тоді й Анґлія не знесе мита на продукти сільсько господарські, що походять з цих країн. Кінець кінцем внаслідок цієї зміни зміцниться торгівля Анґлії з країнами колоніяльними та заокеанськими і сильно ослабне торгівля з промисловими країнами Европи. В тяжкому положенню знаходиться Польща. Ціла політика всіх польських урядів була скерована на те, щоб не допустити в Польщу чужих промислових виробів, і тим створити сприятлві умови для розвитку своєї польської промисловости. Очевидно й **нині Польща не знизить мит на англійські промислові вироби і не стане їх купувати. Але тоді Анґлія припинить ввоз масла, яєць, беконів і інших сільсько-господарських продуктів із Польщі. Тому ціни на масло, яйця, бекони без сумніву в ближчому часі ще більше впадуть в**

цілій Польщі, а особливо на західно-українських землях. А тимчасом саме цими продуктами наше сільське господарство тільки й рятувалося в останні роки. Нині й ця можливість, мабуть, счезне.

Створюється надзвичайно тяжке для нашого господарства положення — принаймні на найближче майбутнє. Але не мусимо ніколи опускати руки. Мусимо боронитися до останнього!

У відповідь на це мусимо розвернути збут наших сільсько-господарських продуктів на **внутрішних ринках Польщі** і на ринках тих держав, де ще можуть наших продуктів потребувати, мусимо прискорити і посилити розвиток нашої **спеціяльної сільсько-господарської кооперації** (молочарської, мясарсько-беконярської, яєчної, садово-городньої, то що), але найбільшу увагу мусимо звернути на розбудову нашої суспільної аґрономії, на розбудову Т-ва „Сільський Господар", його Філій і Кружків, на росповсюдження його видань, на запрошення нових аґрономів на провінції, на орґанізацію сільсько-господарських курсів, — взагалі на ширення сільсько-господарського знання в широких масах українського народу.

Мусимо навчитися виробляти сільс.-госп. продукти **першоклясної якости,** а в той же час з такими **малими коштами продукції,** щоб і за нинішніх низьких цін наше господарство було поплатним. Трудна це справа, але **орґанізація та знання все переможуть!** Коли будемо міцно зорґанізовані, коли будемо стояти всі за одного і один за всіх, коли навчимося добре, розумно господарювати, — то ніякі нові удари нам не будуть страшні — ми їх видержимо і пережиємо, як пережили їх в свій час Данці, Швайцарці, Ірляндці, Ісляндці, Чехи і інші нині культурні і багаті, а колись бідні і темні народи. **Не тратьмо надії! Вперед до упертої праці!**

Короткий огляд господ. відносин хліборобства у Польщі.

В останньому часі ціни на збіжжя у нас дещо піднеслися. Ця повільна, але всеж таки постійна й виразна підвижка цін на збіжжя дала хліборобам деякі надії на поправу безнадійного майже положення їхнього господарства. Мимо підвижки цін подаж збіжжя є невелика, бо хлібороби в надії, що продадуть корисніше свої плоди в пізнішому часі, продають лише таку кількість, аби вистарчило на покриття найконечніших власних потреб та на необхідні господарські видатки. Одначе здавалосяб, що власне тепер подаж повиннаб бути більша, коли зважити грошеві трудности селянства в теперішньому часі. Тому малу подаж збіжжя можна пояснити тільки тим, що багато хліборобів не старається вже навіть виконати затягнені грошеві зобовязання, а продає тільки необхідне для свого власного вжитку. В таких господарських умовинах, теперішня підвижка цін збіжжя може принести значнішу користь тільки господарсько сильнішим одиницям, а для широкої маси хліборобів від цеї підвижки цін збіжжя сподіватись значного покращання їхнього положення — даремно. А це тимбільше, що з другої сторони протягом останнього року дуже низько впали ціни на худобу, так що корисний вплив підвижки одних продуктів хліборобства, зменшується у великій мірі знижкою цін на інші продукти, і то продукти годівельні. І так пересічна ціна всіх ґатунків вел. рогатої худоби (крім телят) була в жовтні 1930 р. 112.09 зол. за 100 кґ., в тім-же місяці р. 1931 тільки зол. 67.36. Як бачимо ціни худоби впали протягом року майже о 45 зол. на 100 кґ., то є о більше як 40 проц. Телята подешевіли в тім самім часі зі 144,88 зол. на 85,31 зол., то є о 59,57 зол. на 100 кґ. (поверх 42 проц.). Коли порівняємо пересічні ціни для 4-ох ґатунків худоби, які були в жовтні 1930 зол. 154,75 за 100 кґ., в тім-же часі в р. 1931 — виносили тільки 105,31 зол., то знижка цін на свині виносить о 48,44 зол. на 100 кґ. менше то є біля 32 проц.

Як видно з порівнюючих нижче наведених цін, годі предбачати поправу відносин господарських хліборобства, а в слід за тим їх грошеву спроможність. Значна знижка цін у ділянці годівельної продукції матиме дуже некорисний вплив передовсім на господарства дрібні, бо головну частину їхніх прибутків творить власне годівля тварин. В теперішних умовинах треба сподіватися погіршення

грошевої спроможности більшої частини дрібних хліборобів.

Лише незначне полекшення цього положення може принести поширення розпорядку уряду з дня 28. серпня ц. р., на основі якого зворот мита поширюється також і на мясо свиняче, волове, теляче, свіже, солене і морожене. Премії ці є так низькі, що не можуть вплинути в значнішій мірі на поправу положення.

Така некорисна конюнктура в ділянці годівельної продукції матиме як наслідок зменшення стану худоби, а передовсім безрог, якої кількість в останньому році найбільше піднеслася. Щойно тоді можна буде сподіватися привернення цін, які запевнять поплатність годівлі.

Але навіть на випадок осягнення поплатности в ділянці збіжевої і годівельної продукції, себ-то на випадок поправи обективних умовин праці хліборобства, питання стану поодиноких хліборобських господарств не буде остаточно розвязане. Бо хліборобство в Польщі є і буде на далі обтяжене надмірними довжними зобовязаннями попередніх літ. Тому й розвязання хліборобської крізи в Польщі може наступити тоді, коли налагодиться фінансове питання хліборобських варстатів, в першій мірі питання звороту короткоречинцевих грошевих зобовязань хліборобів.

Охоронне цло в Анґлії буде аж 100 проц.

Анґлійський міністр торгівлі Рунціман оголосив таке охоронне цло: Міністерство торгівлі матиме постійний догляд над ввозом; виступатиме проти ввозу лише в тому випадку, коли ввіз певних виробів або продуктів буде вищий за дозволену норму, або деякі вироби та продукти ввозитимуть масово. В цьому випадку буде примінено 100% охоронне цло. Також предбачається додаткова оплата цла на ті продукти й вироби, що вже підлягають цловій оплаті.

Старий Емерит.

Що сьогодня поплачується.

Хочу подати під розвагу господарів одну добру пропозицію, а саме: заводіть пасіку. Однаково тепер збіжева господарка зійшла, як кажуть, попросту „на пси“. Не журіться, що самим медом жити не будеш. Всі пасічниками стати не можуть, бо до цього треба не тільки відповідної вдачі, лагідности, холодної крови, а ще й доброго знання. Бо самі знаєте, бджола не свиня, хто знає, чого вона там у свому вулику хоче. Бджола, як голодна, то тихо і вмре у вулику, не скаже ні слова, а свиня вуха проквічить, як не дасте їсти... Отже не бійтеся, що коли всі візьмуться до бджіл, то не буде кому хліба сіяти. Цього не буде. Так само не бійтеся, що бджола „кусає“. — Я гадаю, що сьогоднішні податки, шарварки та екзекуції кусають далеко гірше, але якось терпимо. Гадаю, що Ви вже не до таких укусів звикли та ще й як. Отже і це відпадає. Зачинайте пасічникувати. Щоб Ви більше повірили, що це сьогодня вигідне діло, доведу вам це на цифрах. Я знаю, що старі пасічники будуть на мене гніватися, що ніби відберемо їм хліб, але тому, що вони є часто скриті, то я цей їх секрет відкрию. Пощо люде мають мучитися і кінці з кінцями не зводити. Треба глядіти виходу. А пасічництво є рідне заняття і нашого хлібороба. Отже числю: На весні виторгуйте собі десь на сусідньому селі, або й у свому у совісного пасічника 3—5 пнів бджіл. На це звичайно мусите продати пару корців збіжжя, або продати якусь штуку худоби з подвіря, головно таку, що дурно їсть. Пень бджіл сьогодня коштує найбільше 30 зол. з вуликом. (Перед війною пень коштував стілько, як вівця, сьогодня дорожче). За рік ці пні, рахуймо 5, дадуть вам по 1 рою і по 10 літрів меду (коли місцевість добра, то і 30 кґ.). 1 кґ. меду в цьому році до 2 зол. (гречаний), 3 зол. (липовий) і 3.50 зол. (гірський), рахуйте собі як там у вас є, а я порахую на гречаний. Отже за мід від 5 пнів візьмете: 50 кґ. по 2 зол. — 100 зол., а 5 роїв по 20 зол. — знова 100 зол., значить раом маєте зарібку 200 зол. чистого, бо праця легка, в свята, а сіна чи паші не треба. Цеж прибуток із двох морґів поля. Колиб ви на тих 5 пнів позичили навіть 150 зол., то в серп-

ні повернулиб і ще осталось би 40—50 зол., і вся пасіка прийшлась би Вам задармо. З кожним роком пасіка подвоїться дуже легко роями або самородними, або штучними. Тепер ходить лише про одну найважнішу річ, а саме про науку пасічництва. Але і це легко побороти: зима є довга. Замовте собі пасічницьку ґазетку, називається „Український Пасічник". На цілий рік коштує лише 6 зол. Адреса: Т-во „Сільський Господар", Львів, Зіморовича 20. Вірю, що до весни начитавшись цеї ґазетки, багато вже де чого навчитеся заки привезете у свій садочок чи городець пару вуликів із бджолами. Розпічніть це вигідне діло, а не пожалуєте.

На передодні перепису населення.

На підставі розпорядку Ради Міністрів із 2. вересня 1931 р. відбудеться дня 9. грудня ц. р. в цілій польській державі **новий перепис населення.** При переписі будуть списувати не лише число осіб, але також якої хто віри і народности, звання, освіта, загальний обшар ґрунтів, а в тім кількість ґрунтів орних, лук, пасовиськ, садів і городів. Після того, кілько перепис викаже осіб кожної народности, мають вирівнювати і права поодиноких національностей в державі.

Тому перепис населення незвичайно важний своїми досягненнями і служить для цілей та потреб чисто наукових, як і чисто практичних. Одиноко того роду перепис населення дає в можности очеркнути напрям, в якому відбувається розвиток даної суспільности та подати необхідні чисельні дані, які є підставою раціональної праці в кожній ділянці державного і суспільного життя даної країни. Перепис населення відзеркалює державний і суспільний стан краю і дає докладний перекрій збірного життя. Отже справа дуже важна і тому не дивно, що поодинокі національности мобілізують всі свої сили, щоби вислід перепису випав для них якнайкраще.

Для нас Українців рівнож справа великої ваги, бо перепис має показати, кілько нас є на рідній землі в межах польської держави. Перепис має засвідчити, що ми всі, замешкуючі чи то гори Карпати чи Поділля, Галичину, Волинь, Холмщину чи Полісся, — хочемо бути самим собою, то є одним українським народом, одних батьків діти, частиною великого племени, що має за собою тисячлітню історію і культуру.

Тому обовязком кожного Українця (-нки) є подати при переписі свою рідну мову не інакшу, як мову українську.

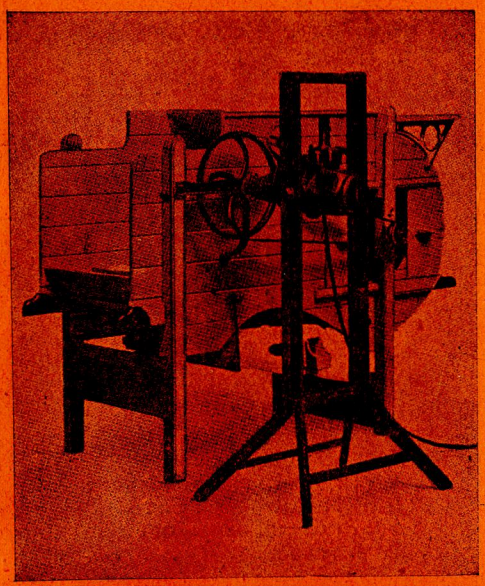
Всі особи, які підлягають перепису, обовязані складати зізнання перед переписними орґанами в обсязі урядових формулярів, як рівнож виказуватися на жадання тих орґанів потрібними документами, необхідними до справдження їх зізнань. Колиб хто відмовлявся від зложення потрібних переписних зізнань і впроваджував із розмислом переписні орґани в блуд або в інший спосіб перешкаджав переписним орґанам у виконанню їх чинностей, може бути потягнений до судово-відповідальної карности.

По думці арт. 4. закона з дня 21. жовтня 1919 р. про орґанізацію адміністраційної статистики **зізнання,** що їх пороблено в часі перепису, становлять **статистичну тайну** і будуть вони ужиті тільки для статистичних цілей та не можна їх уділювати публичним властям ані також приватним особам для іншої цілі, зокрема переписні зізнання не можуть бути підставою до накладання **податків,** переведення реквізицій і виточування судових чи адміністраційних доходжень.

Переписний комісар мусить заховати стисло урядову тайну щодо змісту виповнених формулярів і щодо всіх відомостей, які в ході списування формулярів одержав. Не вільно йому в ніякому випадку давати виповнених формулярів до перегляду непокликаним особам.

При переписі належить домагатися списових аркушів із українським текстом, які обовязані на жадання достарчити переписні орґани.

Видає: Т-во „Сільський Господар". За редакцію відповідає: Інж. Ев. Храпливий. Редагує: Колеґія.
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО" Львів, Ринок ч. 10.

З цеїж книжечки: Млинкують збіжжя електричною силою.

НОВИНКА! **НОВИНКА!**

Накладом РСУК появилася книжечка, що обговорює популярно нове цікаве питання:

інж. Е. Храпливий і інж. Р. Кахникевич

Елєктричну струю на наше село!

З 11 малюнками.

— — Ціна примірника 30 сотиків. — —

Відпродавцям опуст. Наклад невеликий!

ДЕРЖАВНЕ ВІДШКОДУВАННЯ У ВИПАДКАХ ЗАГИБЕЛІ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН. — Бібліотека „Сільського Господаря“ ч. 83, написав інж. д-р М. Холевчук.

В книжочці на 24 сторінках описано, в яких випадках загибелі худоби дає держава відшкодування та що мусить господар виконати, щоби таке відшкодування міг одержати. У нас гине багато худоби на заразливі хороби і селяне поносять через те великі втрати. Мало кому вдасться одержати державне відшкодування, а це головно тому, що селяне не знають приписів, які накладають певні обовязки на господаря (нпр. зголосити захорінння худоби, не допустити до поширення заразливої хороби і т. п.). Про все це може господар із тої книжечки довідатися. Коли хто тих обовязків не виконає, тратить право на державне відшкодування, а то може бути в додатку ще покараний, коли через його занедбання поширіться заразлива хороба на сусідні господарства і в околиці. Тому кожний Кружок „Сільського Господаря“ і всі кооперативи, головно молочарні повинні мати в своїй бібліотеці цю важну книжечку. Набути можна в Т-ві „Сільський Господар“ у Львові, Зіморовича ч. 20 та в книгарнях, що продають видання „Сільського Господаря“. Ціна 30 сот., з пересилкою звичайною 50 сот., пораченою 80 сот.

——o——

Святочний дарунок за півдармо!

Кожний муж і жена повинні використати цю нагоду для взаїмного святочного подарунку! Для розповсюднення наших відомих із доброти і тривалости в ношенню наших матеріялів постановили ми на сезон святочний з нагоди Різдвяних Свят висилати на жадання кожному по небувало низьких цінах:

3 метри доброго вовняного матеріялу на практичне мужеське убрання за зол. 16·— 4 метри модного гарного матеріялу „Tweed“ на практичну дамську сукню за зол. 12·— За доброту товарів ручимо. Оскільки товар не подобався би, то приймаємо його з поворотом. Пачки висилаємо на листовне замовлення почтою за післяплатою (платиться при відборі на почті). За пересилку дочисляється 3 зол. Замовлення адресувати: Склад фабрич. „Najtańsze Źródło“, Łódz, Piotrkowska 56. — Увага! До кожної пачки залучаємо вартостевий дарунок для дітей безплатно.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Купуйте і читайте господарські книжки!

Видання Господарського Товариства

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"

Купуючи книжки Вашої хліборобської орґанізації маєте користи самі, бо вчитеся розумної новітньої господарки, а Вашому Товариству даєте змогу працювати для Вашого добра, для піднесення господарської культури і добробуту народу!

I. Управа ріллі й рослин, садівництво і пасічництво.

		зол.
1.	Воробець-Волинець: Про помічні погної та як їх уживати	0·50
2.	Інж. Гр. Паляниця: Жито	0·20
3.	Інж. Гр. Паляниця: Пшениця	0·20
4.	Гр. Величко: Пашні буряки	0·50
5.	Гр. Величко: Сумішка конюшини із травами	0·50
6.	Г. Цееб: Управа пашних рослин	1·50
7.	Доц. В. Доманицький: Цукровий буряк	1·80
8.	Інж. Г. Гордієнко: Конюшина	0·50
9.	В. Пилипчук: Практичний підручник пасічництва	6·00
10.	Інж. М. Боровський: Як виробляти соломяні вулики	0·45
11.	М. Боровський: Медодайні рослини	2·—
12.	Інж. Г. Гордієнко: Соя	1·30
13.	Інж. О. Кошель: Фасоля	0·60
14.	Інж. М. Боровський: Про зелені погної	0·70
15.	Доц. В. Доманицький: Чому треба чергувати с.-г. рослини на полях	0·60

II. Плекання сільсько-господарських тварин.

16.	Інж. Хомишин: Годівля домашніх тварин	0·50
17.	К. Михайлюк: Плекання телят (нове видання)	0·80
18	Д-р В. Королів-Старий: Як вибирати коня	0.75
19.	В. Воробець: Про плекання та годівлю домашньої птиці	2·00
20.	Гр. Герман: Годівля гусей, качок і інш.	1·50
21.	Гр. Герман: Годівля курей	1·50
22.	Інж М. Холевчук: Годівля та плекання поросят	0.90
23.	Інж. Д-р М. Холевчук: Шляхи до поліпшення годівлі сільсько-господарських тварин	0·20
24.	Інж. Д-р М. Холевчук Як орґанізувати і вести контролю молочности?	0·90
25.	Інж. Д-р М. Холевчук: Як орґанізувати і вести Секції охорони сільсько-господарських тварин?	зол. 0·30
26.	В. Королів-Старий: Крілики	0·90
27.	о. О. Раковський: Головні основи годівлі домашніх звірят ч. I.	1·50
28.	Д-р. Б. Гнатевич: Годівля коропа	0·90

III. Ветеринарія.

29.	Д-р М. Стахурський: Ветеринарний лікар у недугах дом. звірят	4·00
30.	М. Стахурський: Хороби кінських ніг (кінська ортопедія)	0·60
31.	М. Стахурський: Коли і як помагати при породах у корів	0·30
32.	М. Білинський: Ветеринарна гігієна	2·00
33	Д-р. М. Стахурський: Мотидиця у худоби	0·20
34.	Інж. др. М. Холевчук: Державне відшкодування у випадках загибелі с.-г. тварин	0·30

IV. Інжінєрія.

35.	Інж. О. Охрим: Меліорація і комасація селянських господарств	0·70
36.	Інж. Гр. Герасимович: Як міряти землю	0·20
37.	Інж. О. Лушпинський: Відбудова знищених сіл (часть 2, 3) по	5·00

V. Право, кооперація й інші.

38.	М. Стахів: Хто відповідає за полеві і лісові шкоди	0·80
39.	Інж. В. Созанський: Яка буде завтра погода	0·25
40.	Д-р К. Коберський: Про кредит та сільські каси (Райфайзенки)	0·20
41.	Проф. Б. Іваницький: Як доглядати ліс	0·30
42.	Проф. О. Голинський: Вексель у практиці	1·00
43.	Д-р. Б. Гнатевич: Підручник шовківн.	2·—

Крім книжок нашого видання маємо на складі всі господарські книжки других Видавництв та Державного Видавництва України. Викази та цінники пересилаємо на бажання даром. Книжки висилаємо за попередним надісланням готівки або на бажання за післяплатою. За післяплатою не висилаємо книжок, які коштують менш, ніж 1·50 зол. Пересилка поодинокої книжки коштує 25 сот., а поручена 50 сот. За непоручені посилки експедиція не відповідає.

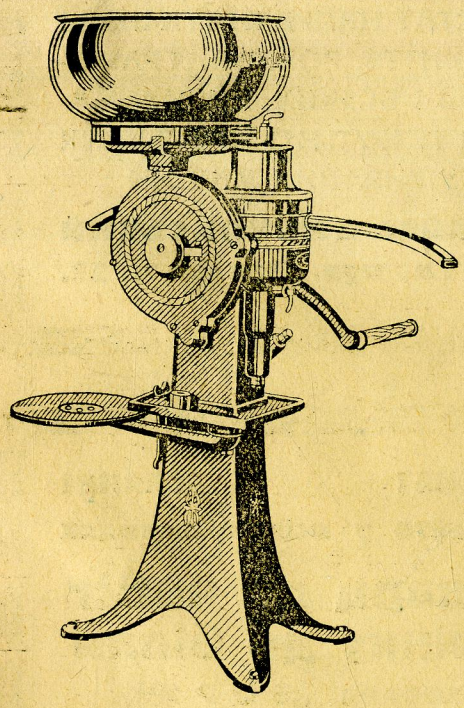
„Сільський Господар" — Львів, вул. Зіморовича 20.

21441

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. ГРУДНЯ 1931. ЧИСЛО 24

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

Подаємо до відома заінтересованих, що з днем 1. травня ц. р. ми признали фірмі

Краєвий Молочарський Союз

„МАСЛОСОЮЗ“

виключне право продажі наших кружлівок „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ так ручних як і моторових для всіх українських кооператив на терені воєвідств: львівського, станиславівського і тернопільського.

В звязку з цим просимо українські кооперативи звертатися по всякі інформації в справі купна кружлівок і зі замовленнями тільки до „Маслосоюзу“ у Львові, вул. Косцюшка 1 а та всіх його відділів у краю, бо замовлення дані іншим нашим заступникам не будуть виконані.

Т-во Альфа-Ляваль

Спілка з обмеж. порукою.

Недоцінюємо справи поверхового вживання

АЗОТНЯКУ наолієного

на озимини (сухі)

і АЗОТНЯКУ ненаолієного

на ярі збіжя (мокрі)

коли не лише погноюємо, але рівночасно безплатно нищимо буряни.

Всяких пояснень уділяє відворотно

Державна фабрика азотових сполук в Хожові.

ВЕЛИКА НАГОРОДА

В ціли розповсюднення нашого підприємства між читачами отсього часопису, постановила наша фірма роздати титулом великої нагороди **ріжні товарі.**

Кожний читач може одержати

ЗОВСІМ БЕЗПЛАТНО

(після наших услівій) премію, в роді камґару на убрання, костюми жіночі, білля жіноче, мужеське, постелеве, ватові ковдри, годинники, музичні інструменти і прочі вартостеві предмети, коли надішле правильну розвязку отсьої загадки:

B-z p-a-y n-e-a k-ł-cz

Чертки належить заступити буквами, щоби одержати загально знану пословицю. Участь в конкурсі для одержання нагороди є **безплатна.** Нема ніякого ризика. Невдача виключена. Розвязку просимо нам надіслати в листі або на звичайній почтівці, з поданням докладного адресу, на що В. П. одержить подробиці і несподіванку. Маємо много листів з подяками.

POLSKA
SAMOPOMOC WŁÓKIENNICZA
Łódź V., Skrz. poczt. 7, Oddiał 113.

ВАРСТАТ НАПРАВИ МАШИН ДО ШИТТЯ, РОВЕРІВ, ҐРАМОФОНІВ І ВСЯКИХ ІНШИХ МАШИН та КУПНО І ПРОДАЖ УЖИВАНИХ МАШИН

МИХАЙЛО ЦИБУЛЬСЬКИЙ
Львів, вул. Валова ч. 23.

СЕЛЯНЕ! СЕЛЯНЕ!
Жадайте у всіх крамницях

Шварц до чобіт і синку до білля

коопер. „ЗОРЯ“
Львів-Богданівка.

РІЧНИК XVII. ЛЬВІВ, ДНЯ 15. ГРУДНЯ 1931. ЧИСЛО 24.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ГОСПОДАРСЬКОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ.

ВИХОДИТЬ 1. і 15. КОЖНОГО МІСЯЦЯ.

ПЕРЕДПЛАТА: В краю: за чверть року . . 3·50 зол
за пів року . . . 7·— „
за цілий рік . . . 14·— „
За кордоном: Америка . . 2·25 дол
В інших краях рівновартість 2. дол.
Поодиноке число коштує 65 сот.

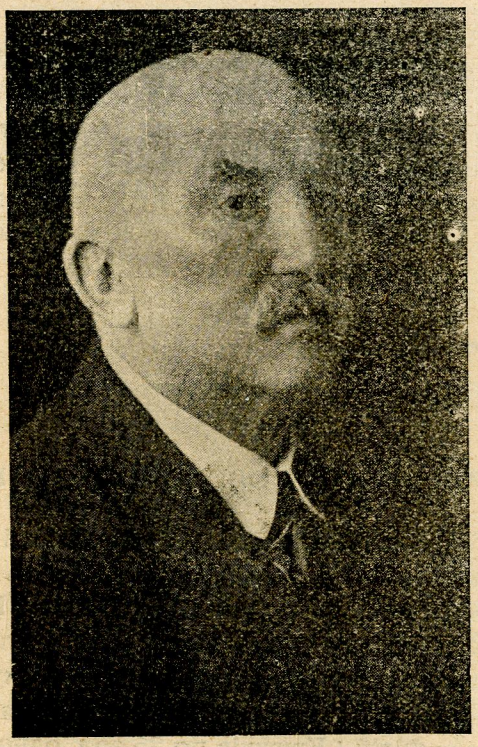
ОГОЛОШЕННЯ: Ціла сторінка 1 раз . . . 200·— зол.
половина сторінки . . . 120·— „
чверть „ . . . 65·— „
одна восьма „ . . . 35·— „
За першу і четверту сторінку окладинки 50% дорожче.
За оголошення в тексті 30% дорожче.
Дрібні оголошення по 30 сот. за слово.

Передплату треба висилати на адресу: Т-во „Сільський Господар“, Львів, вул. Зіморовича ч. 20, тел. 30-53, П. К. О. Варшава 147.053. — **Гроші з закордону просимо слати на наше конто в Земельному Банку Гіпотечному (Zemelnyj Bank Hipotecznyj)** у Львові, вул. Словацького 14, або грошевими листами на адресу Т-ва.

НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

†

Д-р МИХАЙЛО КОЦЮБА

Наша хліборобська орґанізація потерпіла знову діймаючу втрату. Дня 1. грудня ц. р. відійшов від нас на все один із піонірів „Сільського Господаря“, його бувший президент, один із ветеранів громадської праці, один із тих, що своє життя присвятили службі свойому народові.

Д-р Михайло Коцюба уродився 20. листопада 1855 р. у Верчанах, стрийського повіту. Середню освіту добув у Львові та Дрогобичі. Фільософічні студії (природничі науки) відбував у Відні. Після їх скінчення віддався господарським студіям, спершу в академії в Дублянах, а потім у Гохшулє фір Боденкультур у Відні. Потім відбув наукові, господарські подорожі по Долішній і Горішній Австрії, по Чехії та Угорщині. У 1885 р. осягнув на краківському університеті ступінь д-ра фільософії. По закінченню фільософічних студій Покійний віддався ще студіям медицини, які й покінчив у 1893 р., коли до-

був ступінь доктора медицини. У 1882 до 1886 р. був пок. асистентом при катедрі зоольогії у Дублянах За свою працю був нагороджений срібною медалею на гігієнічно-лікарській та природничій виставі.

Від 1893 р. був професором сільського господарства та гігієни в державній мужеській учительській семинарії в Станиславові. Там розвинув він широку громадську працю, зокрема на культурно-освітній ділянці. Був головою Т-ва „Українська Бесіда", членом Надзірної Ради Кредитов. Т-ва „Народній Дім", основником „Підгірської Спілки" для збуту свиней, а від 1895 до 1902 р. головою станиславівської філії Т-ва „Просвіта". У 1902 р. перейшов на сталий побут до Львова в характері професора такоїж школи у Львові. Від 1910 р. був краєвим інспектором для науки сільського господарства по учительських семинаріях. В часі свого інспекторування влаштував цілу низку всяких курсів сільського господарства (садівництво, городництво, бджільництво, управа ріллі, плекання тютюну, перерібки овочів, молочарства й кооперації) для учителів народн. шкіл та окружних інспекторів.

Попри свою професійну працю розвинув у Львові велику громадську працю на культурно-освітньому та господарському полі. Покійний був між іншим основником жіночої семинарії УПТ (Рідної Школи) у Львові, в якій і директорував від 1903 до 1909 р. За працю для шкіл УПТ Загальні Збори в 1908 р. іменували його почесним членом Т-ва. Пізніше Пок. був головою Т-ва „Сільський Господар" у Львові, а перед тим і потім довгі літа діяльним членом його Головної Управи. Від 1920 до 1924 р. був головою Надзірної Ради Краєвого Союзу Господарських Спілок (теперішнього Центробанку). Незалежно від того Пок. був від 1902 р. до вибуху світової війни членом Головного Виділу Т-ва „Просвіта". Він приладив на спілку з д-ром Бриком до друку знаменитий господарський підручник проф. Мічинського п. н. „Взірцевий Господар", що його видавала „Просвіта" кількома накладами. Був одним із організаторів та ініціяторів просвітно-господарського конґресу „Просвіти" в 1909 р. Покійний до спілки з д-ром Бриком зредаґував славну в нас конґресову книгу, що була звітом з цього конґресу, а яку „Просвіта" видала друком у 1909 р. В часі великої війни д-ра Коцюбу вивезли російські війська як закладника міста Львова (від українців) до Київа, де він пробув до кінця 1917 р. Там працював Покійний у Національному Українському Музею ім. Шевченка.

З наведених коротких дат із життя Покійника видно, що він положив надзвичайні заслуги в розбудові нашого національного життя, особливо в освітньо-культурній, кооперативній та господарській ділянці. За свою громадську працю дістав ще за життя повне признання від свого громадянства у виді найвищих національних відзначень, а саме: почесного члества „Просвіти", „Рідної Школи" та „Сільського Господаря".

Наше Товариство прощає в Покійному не тільки свого бувшого Президента і довголітнього члена Ради, але теж одного з небуденних ідейних провідників всього нашого селянства. Його життя буде зразком для молодого покоління, як треба працювати для добра нашого народу. В. Й. П.

ОБІЖНИК ч. 21|31.

До всіх Філій та Кружків „Сільського Господаря" в краю.

I.
ВКЛАДКИ ДЛЯ ГОЛОВНОГО Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Стоїмо перед закінченням нашого бюджетового року, який рівнається календарному рокові. Разом з тим стоїмо перед звичайними Загальними Зборами, які відбудуться з початком 1932 р. Згідно з постановою §. 14. статуту нашого Товариства і § 1. правильника Загальних Зборів, **участь з рішаючим голосом в Загальних Зборах Головного Товариства мають лише ті Філії та Кружки, які вплатять за біжучий рік вкладку за своїх членів.** Пригадуємо, що ця вкладка виносить **для Філій і Кружків по 25 зол. одноразово на рік,** при чому Філії та Кружки мають в тому

заплачену передплату часопису „Сільський Господар“, а коли в час вплатять вкладку, дістають теж даром наш календар.

Тому, що багато Філій та Кружків не вплатило ще досі членських вкладок, звертаємо увагу на це, що вони не будуть могли брати участи з рішаючим голосом у наших Загальних Зборах. Це можуть направити вирівнанням вкладки, яку просимо **переслати найпізніше на протязі місяця грудня** до Головного Товариства.

Рівночасно звертаємося до наших Філій, щоби вони постаралися о те, **щоби повітові та міські кооперативи вплатили згідно з постановою свого статуту бодай мінімальну вкладку до нашого Головного Товариства.** Таксамо просимо, щоби Кружки доглянули, **щоби сільські кооперативи** вислали також для нас річну вкладку **за останній рік в квоті 10 зол.** від кооперативи.

Звертаємо увагу, що кожних 10 кооператив, які вплатили вкладку до нашого Т-ва, мають право голосу на Загальних Зборах. Треба тому подбати, щоби якнайбільше кооператив брало участь в працях „Сільського Господаря“ і заплатило членські вкладки.

II.
ОРҐАНІЗАЦІЙНІ СПРАВИ.

Головна Рада нашого Товариства затвердила по порозумінню з іншими кооп. централями **спосіб удержування аґрономів на повітах** як урядовців Філій нашого Товариства. Крім цього рішила оснувати при всіх Філіях „Сільського Господаря“ **Філіяльні Орґанізаційні Секції,** яких працею буде кермувати **Головна Орґанізаційна Секція,** яка вже оснувалася при Головнім Товаристві „Сільський Господар“ у Львові. Ці Секції мають за завдання оживлювати й наладнувати працю Філій та дбати про те, щоби аґрономічна праця у повіті була ведена пляново й доцільно.

В склад Головної Орґанізаційної Секції при Гол. Т-ві „Сільський Господар“ у Львові входять **делеґати всіх центральних кооперативних, економічних і культурно-освітніх установ,** а її Рада вибрана в такому складі: голова інж. А. Палій (Маслосоюз), м.-голова інж. М. Творидло (Центросоюз), секретар інж. М. Лучишин (Рідна Школа), члени: інж. Ю. Павликовський (РСУК), пос. О. Луцький (РСУК), др. О. Бариляк (Н. Торговля), дир. В. Сінґалевич (Зем. Банк Ґіпотечний), дир. О. Саєвич (Центробанк), п. Марія Струтинська (Союз Українок).

В склад Головної Орґанізаційної Секції входять теж делеґати **по одному від кожної Філіяльної Орґанізаційної Секції,** тому належить на першому засіданню Ф. О. Секції такого делеґата вибрати і подати його назвисько до відома Гол. Товариства, бо в місяці січні відбудеться чергове засідання Головної Орґанізаційної Секції у Львові.

Ці справи обговорено в брошурі Інж. Е. Храпливого: **„Шляхи праці нашої суспільної аґрономії“,** яку розсилаємо всім Філіям, Кружкам та визначним громадянам в краю. Цю брошуру належить **прочитати на засіданнях Рад Філій та Рад Кружків** та докладно обговорити порушені у ній справи з точки погляду відносного повіту чи села. До брошури залучений **чек на 1.— зол.,** яким просимо переслати цю невелику належність на покриття коштів друку. **Брошури просимо в ніякому разі не звертати, а її докладно використати.**

Правильники для Філіяльних Орґанізаційних Секцій висилаємо рівночасно всім Філіям, долучуючи для інформації правильник Головної Орґ. Секції.

III.
ВИДАВНИЦТВА ТОВАРИСТВА.

Часопис „Сільський Господар“ кінчить з цим роком XVII-ий рік свого існування. Звертаємо увагу, що наші передплатники **залягають з передплатами,** а Філії та Кружки не вплачують своїх членських вкладок якби це належало, і тим утруднюють видавання одинокого нашого господарського часопису. Тому просимо **вирівнати залеглі передплати та старатися,** щоби інші передплатники вирівнали їх також.

В новому році **передплата на наш часопис буде знижена,** про що подамо в найближчому часі до відома. Обовязком Філій та Кружків як теж і членів нашого Товариства є **приєднувати нових передплатників,** бо через те робиться часопис дешевшим, а його видання кращим. Просимо присилати теж адреси тих громадян, які бажалиби дарових оказових чисел.

Пригадуємо, що наше Товариство видає

одинокий наш пасічницький журнал-місячник **„Український Пасічник“.** Передплата тільки 6.— зол. на рік. Просимо наших пасічників передплачувати цей журнал та приєднувати для нього нових передплатників. Його знаменитий зміст оправдує зовсім його істнування. Тому обовязком пасічників є за всяку ціну цей журнал вдержати, а це буде дуже легко, **коли кожний український пасічник стане передплатником цього журналу.**

Календар „Сільський Господар“ на рік 1932 є ще у нас в розпродажі. Звертаємо увагу нашим Філіям і Кружкам, що вони **замало взялися до розпродування цього календаря** і не прикладали до цього належної уваги. Тому тепер поки ще час, просимо **замовити в нас календарі,** а в кожному селі можна зібрати кількох охочих, які би цей календар для себе замовили. Треба тільки трохи доброї волі та зрозуміння, що це календар виданий не на спекуляцію, а **для ширення правдивої хліборобської науки.**

IV.

ІНШІ ФОНДИ ДЛЯ ТОВАРИСТВА.

Свого часу зверталося Головне Товариство до своїх Філій та Кружків, щоби вони уладили аматорські вистави, свята, реферати, то що, самі або в порозумнінню і при помочі інших культурно-освітних орґанізацій та придбані фонди переслали на працю Головного Товариства. На жаль досі тільки кілька Кружків це поручення виконало. Просимо тому ці Філії і Кружки, які такі гроші призбирали, щоби їх прислали до нас, а всі ті Філії та Кружки, які ще таких вистав не робили, просимо їх уладити та в цей спосіб помогти нам вести нашу роботу.

V.

ПІДРУЧНИК ДЛЯ ПРАЦІ ФІЛІЙ І КРУЖКІВ.

Звертаємо увагу всіх Філій і Кружків, що на домагання з місць приступає Т-во до видання вичерпуючого підручника для праці в Філіях і Кружках, якого досі бракувало і через те в неодному місці праця не йшла.

Це є книжка:

Інж. Евген Храпливий

ЗА ХЛІБОРОБСЬКУ СПРАВУ.

(Про те, як закладати Кружки та Філії „Сіл. Господаря“ та як в них працювати).

Книжка буде мати коло **15 аркушів друку** і для тих, що замовлять її в міс. грудні буде коштувати разом з пересилкою **тільки 2.50 зол.** По появі книжки ціна буде вища. Зміст цеї книжки поданий при кінці брошури „Шляхи праці нашої сусп. аґрономії“ і в ч. 22 та 23 „Сіл. Господаря“.

Філії та Кружки, для яких ця книжка друкується, повинні негайно зібрати збірні замовлення, щоби усталити висоту накладу. Гроші просимо переслати разом зі замовленням.

За ГОЛ. РАДУ КРАЄВОГО ГОСП. ТОВ.
о. мітрат Тит Войнаровський, в. р. голова.

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ:
Інж. Андрій Палій, в. р. секретар.

У В А Г А: Для організаторів „Сільського Господаря“ і кооператорів!

НОВА КНИЖКА! ЧИТАЙТЕ!

Вже появилася нова книжка, що обговорює дуже цікаві і важні для нас справи.

Інж. Евген Храпливий

ШЛЯХИ ПРАЦІ НАШОЇ СУСПІЛЬНОЇ АҐРОНОМІЇ

ЗМІСТ: 1. Завдання нашої суспільної аґрономії. 2. Шляхи праці нашої суспільної аґрономії. 3. Аґрономи — основа суспільної аґрономії. 4. Забезпечення нашої суспільної аґрономії фахівцями-аґрономами. 5. Про працю „Сільського Господаря“ в теперішньому часі. 6. Піднести якість продуктів села — ударне завдання нашої сусп. аґрономії.

Книжка коштує 80 сот., з пересилкою 1·— зол.
Замовлення звертати на адресу видавництва:

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“, Л Ь В І В, ВУЛИЦЯ ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

Інж. Е. Храпливий.

Використайте громадські бюджети для праці Кружків „Сільського Господаря".

Не забудьте, що вже в місяці грудні складають ці бюджети!

Громадський бюджет*) мусить стати джерелом доходів Кружка. Кожна громада (ґміна) укладає що року свій бюджет (щорічні приходи й розходи), в який може по стороні розходів вставляти відповідні квоти на працю тих установ, які є прямо звязані з селом (громадою) і для нього працюють. На основі обовязуючих законів і розпорядків у такому громадському бюджеті тяжко буде вставити позиції на пряму допомогу Кружкові „Сільського Господаря". Тяжко тому, бо громадський бюджет затверджують органи повітового самоврядування, яке досі ставилось до всіх датків на наші господарські організації в громадських бюджетах неприхильно, а нема виразної постанови, що громада може таким організаціям удільовати грошові допомоги. Хоч бували випадки, що на чужі господарські організації навіть наші громади були приневолені вставляти в бюджеті допомоги і тоді повітове самоврядування не мало нічого проти цього. Тому й з нашої сторони проби вставлювання прямої допомоги Кружкові в громадськім бюджеті можна і треба робити, хоч вони можуть бути счеркнені.

Однак другий спосіб використання громадських бюджетів є певніший і доцільніший. Село мусить згідно з постановами самоврядних законів дбати за правильну господарку в самому селі, є ще й подекуди певні розпорядки, які накладають селові певні громадські заходи для громади, от як напр. обсаджування доріг овочевими деревами, тощо. Ці господарські справи для цілого села може переводити управа громади сама, або може їх **поручити до переведення** місцевим господарським установам. Тут власне повинен Кружок „Сільського Господаря" виступити з почином, які праці господарські повинна громада у себе виконати та повинен настоювати, щоби в бюджет вставлено на це відповідні квоти. Переведенням цих справ **повинен занятися сам Кружок,** перебираючи і зуживаючи призначені на це в бюджеті гроші. Колиб такі позиції в громадському бюджеті счеркнуло повітове самоврядування, то це є протизаконне й з цим очевидно треба боротись у вищих установах і за всяку ціну доходити свойого доброго права.

На які господарські заходи малаб громада вставляти в бюджет позиції, а які то заходи мав би виконати Кружок, — годі вичислити, бо це все залежить від місцевих умовин села (громади) й його потреб. Для приміру наведемо деякі такі справи:

1) відповідні квоти для Кружка на справлення громадських неужитків;

2) на заложення шкілки овочевих деревець при Кружку, з якої користатиме село;

3) на обсадження овочевими деревами (заходами Кружка) головних і польових доріг у громаді;

4) на заложення через Кружок плянтацій кошикарської лози на громадських неужитках;

5) на заложення Кружком питомника білої шовковиці (морви) для ужитку громади;

6) на поправу (меліорацію) громадського пасовиська через Кружок;

7) на закупно через Кружок ветеринарних аптичок для користування громади;

8) на закупно через Кружок ветеринарного приладдя;

9) на закупно через Кружок сільськогосподарських машин для вжитку членів; тут ходить головно про машини корисні для загалу, отже тріери (циліндри), зерночистки (млинки), сівалки, тарілеві вали, лукові борони, полольники, моторові молотілки і т. д.; ці машини визичатиме й ними управлятиме Кружок;

10) на закупно через Кружок дорідного насіння для розповсюдження в громаді;

11) на уладження через Кружок громадських досвідніх піль;

*) Докладно про укладання й використання громадських бюджетів та про всі справи громадської господарки розказує книжка: „Громадська самоуправа" — написав посол В. Целевич. Ціна книжки 3 зол. без пересилки. — Дістати можна у Краєвому Господ. Т-ві „Сільський Господар", Львів, вул. Зіморовича 20. — На пересилку додати 50 сот.

12) на уладження зразкової стайні для молочної худоби та зразкової хлівні для безрог;

13) на закупно для Кружка приладдя для контролі молочности;

14) на закупно для Кружка господарських книжок до його бібліотеки, з якої користалиб громадяне;

15) на виписання бодай 5-ох примірників двотижневика „Сільський Господар“ і 5-ох примірників місячника „Український Пасічник“ для господарів в громаді;

16) на закупно расових курей й уладження зразкового курника в громаді, що його переведе Кружок;

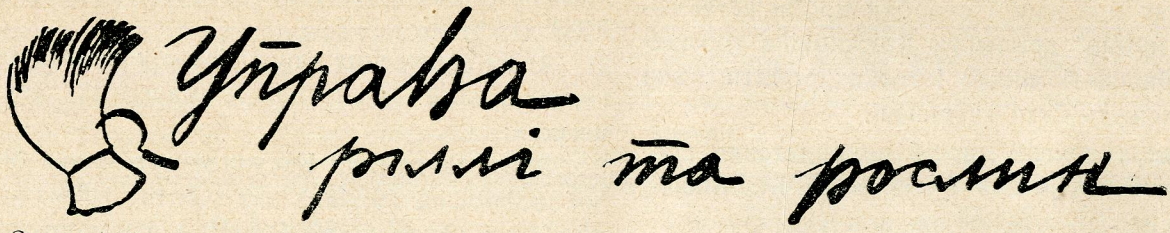
17) на оплату аґрономічного старости (аґронома-помічника) та потрібних фахових інструкторів для Кружка.

Таких справ можнаб вичисляти ще багато, знаючи спеціяльні умовини господарства даного села. Кружок чи радше його Рада і Управа повинні доложити старань, щоби в громадський бюджет вставлювано щороку певні позиції на такі господарські праці в селі, які є якраз найконечнішими. Не вдасться зробити всього нараз, але поступово, рік за роком по дві-три корисні позиції в громадському бюджеті — а праця Кружка найде можливости праці.

Великою помічю в справах громадського бюджету буде для Ради „Гурток (секція) оборони прав села (громади)“ при Кружку, до якого повинні належати громадські радні, що є членами Кружка та всі поважніші господарі. Цей Гурток має власне за завдання дбати, **щоби господарка громадської ради і громадського уряду йшла правильним шляхом та щоби село у своїй громадській господарці мало на меті в першу чергу справи хліборобів і сільського господарства.**

Про це скільки й на які завдання добуто з громадського бюджету на працю Кружка, треба повідомити Філію „Сільського Господаря“ та Головне Товариство.

Тільки треба взятися за цю справу рішучо і не уступати тоді, коли воно нам по закону належиться.

О. Сохацький.

Управа сочавиці.

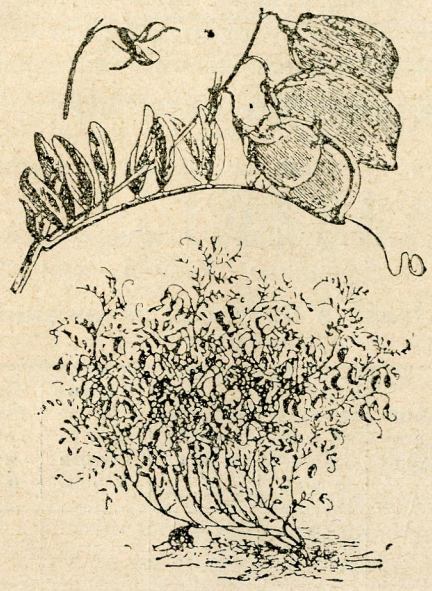
Сочавиця на наших землях мало поширена. Але управу її варто розпочати, бо вона далаб господареві поживне зерно і добру нашу для худоби (солома).

Сортів сочавиці багато, що ріжниться між собою розміром зерен, формою та кольором. На ринку за добру поживну якість особливо ціниться сорт **тарілочний,** що має зерно велике, сіро-жовтого кольору з зеленуватим відтінком. **Звичайна** або **провансальська** сочавиця подібна до тарілочної, але менша розміром. Сорти з дрібним зерном не такі цінні, але вони добре вдаються на гірших ґрунтах і дають господареві багато поживної паші.

Ґрунти під сочавицю найкраще надаватимуться середні і легкуваті (глинка з піском), а також теплі, пропускальні та провівні. Коли в ґрунті є досить вогкости, то такий ґрунт для неї найкращий. Сочавиця любить стару силу в землі, але не зносить свіжого гною-обірнику. Рілля повинна бути чиста від бур'янів, щоб не заглушити сочавиці, бо вона спочатку розвивається дуже поволі. Отже з цього виходить, що найкращим для сочавиці місцем у сівозміні буде посів її після окопових (буряків, моркві, бараболі), себ-то на 3-ий рік після вгноєння гноєм-обірником. Зі штучних погноїв варто вносити фосфорові, — найліпше томасини коло 2 м. сотн. на морґ. Від фос-

форових погноїв сочавиця буває доброї якости та краще розварюється. Як угноєння — придатний під сочавицю й попіл.

Обробляти ґрунт під сочавицю треба з осени, виоравши на зяблю. Весною, як посходить дрібний бурян, треба його знищити бо-

Сочавиця.

роною або культиватором. Потім сочавицю висівають до 3—4 цм. глибоко. Одначе з посівом не треба запізнюватись, бо легкі ґрунти з весни сильно висихають. Нормально треба висівати сочавицю в квітні десь після посіву гороху. Від сильних весняних приморозків сходи сочавиці можуть згинути, але коли сходи її декілька разів попадуть під невеликі приморозки, то розвиток її лише затримується.

Сіяти тарілочну сочавицю треба рядковою сівалкою на віддалі 20—25 цм. один рядок від одного, щоб можна було просапувати. Просапування сочавиці, посіяної рядками, навіть під посушливі роки сприяє високим урожаям і високій якости зерна. Коли висівають сочавицю ручним посівом, тоді на морґ йде насіння коло 80 кґ. Також висівають сочавицю на пашу для худоби в сумішці з вівсом і ячменем.

Збірають сочавицю в той час, коли долішні стручки почнуть прибирати брунатну барву. На ринку ціниться ясно-зеленкуватий кольор зерна, тому треба збірати сочавицю без дощу і сушити в невеличких купках або на спеціяльних кізлах. Чистий посів сочавиці найкраще вирівати руками з корінням, а при мішаному мати серпом, косою або жниваркою. Стручки сочавиці трохи менше лущаться і зерна менше розгублюються, а також при молотьбі не так розколюються, як у горосі. Управа сочавиці заслуговує на увагу ще й тому, що вона, як стручкова рослина, збагачуватиме ґрунт на азот і поліпшуватиме його структуру.

ЛУКІВНИЦТВО.

Інж. Віктор Вакуловський.

Чи виплачується гноїти сіножати помічними погноями?

Величезна площа ґрунту під сіножатями майже не дає хліборобству жадного доходу з огляду на повний брак якого-б то не було догляду за ними. Кожний добре знає, що поле конечно треба гноїти, бо без гною годі сподіватися врожаю. До сіножатей ставляться відмінні вимоги. Кожний хлібороб чомусь думає, що сіножать і так без догляду має давати врожаї. Тому звичайно хлібороб буває на сіножатях в той час, коли треба косити сіно чи отаву. Тоді сіножать наслухається не мало проклонів за те, що не дає врожаю, що господар „має дурно махати руками". Ввесь догляд на тому закінчується до слідуючого року.

Звичайно через наше недбальство, величезні площі землі під сіножатями сьогодня фактично є неужитками. В дійсности наші сіножати дуже родючі і переважно потрібують невеликих заходів для привернення їх у належний порядок. Угноєння обірянком, компостом, болотом із гостинця, штучними погноями, вчасне волочення і підсівання завжди дають дуже добрі наслідки.

На весні цього року заложено досвід на торфових сіножатях в с. Бабухові у госп. Чепіля Івана. Угноювалося каїнітом і томасиною. Погної внесені були невчасно (краще вносити в осени), погода була несприяюча, тому що в цьому районі за цілу весну і літо (до самих

жнив) не впало ніодного доща. Тому й зрозуміло, у господаря склалася думка, що сіножать треба переорати, як то вже зробили його сусіди, бо годі було сподіватися від неї користи. Переведення в життя цієї думки мало наступити по зборі отави. В жнива почали перепадати дощі. Ситуація на досвідному полю змінилася. Перед кошенням отави п. Чепіль прийшов до переконання, що так виправлену сіножать шкода переорювати, а навпаки на підставі переведеного досвіду виправити всю сіножать, що в осени і перевів в життя.

Досвід ясно показує, за які погної найкраще віддячилася сіножать.

(на гек. 4 мет. сот.) і приводить на перший рік на невелику страту.

Коли пригадаємо, що погної на сіножатях (раз внесені) ділають 3—4 роки, то і на 2-ій ділянці одержимо прибуток. Прибуток на інших ділянках сильно підвищиться, бо на другий рік погної ділатимуть ще краще.

В той спосіб волоченням і угноєнням далося одержати майже подвійний врожай з сіножати. Наслідки були-б ще кращі, коли-б посходила підсіяна на сіножать конюшина (через посуху не зійшла).

В дальнішому при підсіванню сіножати травами і конюшиною і відповідними угноєн-

Досвід на торфових сіножатях у госп. Чепіля Івана в Бабухові, заложений на весні 1931 р.

Чим саме угноєно	1 повторення			2 повторення			Середній врожай з 2 повторень	Надвишка врожаю в кг.	Вартість надвишки врожаю в зол.	Вартість погноїв в зол.	Чистий прибуток із 2 арів у зол.	Чистий прибуток з 1 морг. в зол.
	1 сінокос в кг.	2 сінокос в кг.	Разом в кг.	1 сінокос в кг.	2 сінокос в кг.	Разом в кг.						
без угноєння	25	32	57	17	20	37	47	—	—	—	—	—
8 кг. томасини*) 8 кг. каїніту	27	36	63	25	35	60	61½	+ 14·5	1·45	1·76	— 0·31	— 8·83
8 кг. каїніту	31	48	79	31	38	69	74	+ 27	2·70	0·48	+ 2·22	+ 63·27
12 кг. томасини 8 кг. каїніту	44	60	104	36	40	76	90	+ 43	4·30	2·40	+ 1·90	+ 54·15
16 кг. томасини 8 кг. каїніту	40	60	100	36	48	84	92	+ 45	4·50	3·04	+ 1·46	+ 41·61

На підставі його бачимо, що сам каїніт сильно збільшає врожайність і дав найкращий економічний ефект. Дуже добре діяє томасина (на гек. 6 мет. сотн.) разом з каїнітом (на гек. 4 мет. сот.). При меншій давці томасини вона не підносить відповідно врожаю

ням, що 4—5 років матиме п. Чепіль на неужитку першокляснy сіножать.

Подібні досвіди зі штучними погноями і вапнованням сіножатей покажуть хліборобам правильний шлях до упорядкування їхніх сіножатей.

*) Томасина за 1 метр. сотнар по 16 зол. Каїніт за 1 метр. сотнар по 6 зол. Сіно добре за 1 метр. сотнар по 10 зол.

Стінний Календар „РІДНОЇ ШКОЛИ“ на 1932 рік розсилаємо з цим числом. Цей календар прикрашений вінетою артиста Фартуха, що алегорично представляє благодатний вплив „Рідної Школи“ та перемогу світла над темнотою. В тексті зібрані найважніші інформації про „Рідну Школу“, а біля поодиноких місяців подані пригадки ударної рідношкільної кампанії на дотичний місяць. — Заразом розсилаємо почтові складанки „Рідної Школи“, якими прохаємо приспилати добровільні датки за одержаний календар. У кого з ріжними часописами назбиралосьби кілька календарів, — зволить роздати їх своїм знайомим і спонукати до присилки добровільного датку „Рідній Школі“. — Прохаємо поспішити з датками, бо наклад коштував великі гроші, а чейже ніхто з українських громадян чи установ не схоче, щоби „Рідна Школа“ ще докладала до них.

Відновляйте передплату

на наш одинокий фаховий господарський часопис

„Сільський Господар"

на 1932 рік! — Річник XVIII.

Щоби уможливити читання нашого часопису як найбільшій кількости наших членів-селян навіть в часі теперішньої сільсько-господарської скрути, знижуємо річну передплату на 1932 рік

на 8 зол. замість 14 зол. річно!

Так дешево буде можна дати часопис тоді, коли зберемо більшу кількість нових передплатників, та коли зможемо друкувати за готівку, а не як досі на кредит, то значить, коли всі передплатники точно вплатять в час передплату.

ЗНИЖУЮЧИ ПЕРЕДПЛАТУ МИ ПЕВНІ, ЩО НАШІ ДОТЕПЕРІШНІ ЧИТАЧІ ОСТАНУТЬ НАДАЛІ ПЕРЕДПЛАТНИКАМИ НАШОГО ЧАСОПИСУ.

Ми здержимо висилку часопису лише тим читачам, котрі цього окремим письмом зажадають, або котрі залягають з передплатою більше чим один чвертьрік. Всім тим пильним передплатникам, які вплатили передплату на 1932 рік 14 зол., зачислимо 6 зол. на 1933 рік.

ПРОХАЄМО ВСІХ ДОТЕПЕРІШНИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ НАШОГО ЧАСОПИСУ, ЩОБИ У ВЛАСНОМУ ІНТЕРЕСІ ПРИДБАЛИ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ, БО ТОДІ ЧАСОПИС БУДЕ ЩЕ ДЕШЕВШИМ.

Якщоби мимо так далеко йдучої знижки передплати часопису не знайшлося відповідної кількости нових передплатників, застерігаємо собі ввести певні зміни висоти передплати і способу видавання часопису в 1932 р., про що повідомимо в 1. числі на 1932 рік.

В КОЖНОМУ ВИПАДКУ ПЕРЕДПЛАТА ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР" НА 1932 РІК НЕ БУДЕ ВИЩОЮ ЧИМ

!!! 8 зол. !!!

ПОШИРЮЙТЕ ЧАСОПИС „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР", БО ЦЕ НАШ ОДИНОКИЙ ФАХОВИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ ЧАСОПИС І ПЕРЕКАЖІТЬ ВСІМ ЗНАЙОМИМ, ЩОБИ ЙОГО ПЕРЕДПЛАТИЛИ, БО В РОЦІ 1932 КОШТУВАТИМЕ

не 14 зол., а тільки 8 зол. на рік!

АДРЕСА: „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР", ЛЬВІВ,
ВУЛ. ЗІМОРОВИЧА 20.

САДІВНИЦТВО І ГОРОДНИЦТВО.

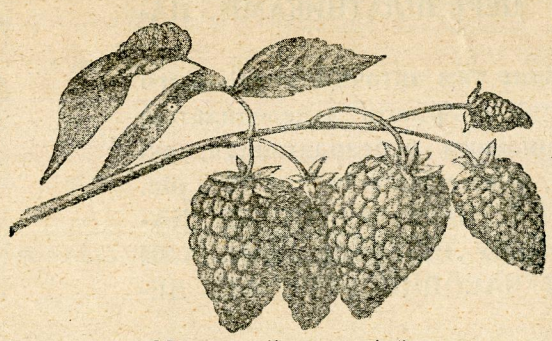
Осип Василенко.

Малина.

Може декому бути дивно, щоби малину садити та заходитися коло неї, бо у нас привикли люде збирати її у лісі чи там — „де її Бог посадив“.

Одначе вміло плекана малина дає не аби-який пожиток. Її вживають головно на сік, на конфітуру, на мармоляду, на вино і так ягода кожному смакує. Ізза ніжного смаку, гарного запаху та лічничих властивостей вона дуже попитна на ринку по містах. Деякі „обшарники“ відводять на плянтацію малини й кілька десяток морґів, (як у Пшеворську), та кажуть, що це дає ліпший дохід як збіжжя. Але й в малому господарстві, особливо близько міст, управа малини може дати добрий дохід. Але її треба вміло плекати, тоді вона дасть рясний та великий овоч.

Розріжнюємо сорти малин в **одноразовім зборі** та т. зв. ремонтуючі, себ-то такі, що під

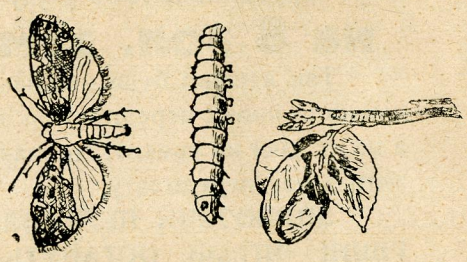
Малина „Суперлятів“.

осінь ще раз видають овоч. З одноразових найважніші будуть такі: Фастолеф, Ґоліят, Горнет, Кневет, Марлебору та ін. З ремонтантів найліпша є „всеродюча з Фельдбруннен“ та „Білярда“.

Ґрунт на культуру малини надається найліпше чорнозем, але і на інших ґрунтах вона дуже добре вдається — чи то буде легкий пісок чи важка глина. Найменше родить вона на горбках виставлених на сонце, де з браку вогкости дає малий овоч, а часто і зовсім всихає.

Культурні відміни малини походять від дикої, що трапляється у великій скількости по лісах, де витримує добре затінок. Через те можна її розводити як і межирядну культуру у овочевому садку.

Ґрунт під малину повинен бути глибоко справлений, погноєний та звапнований. Призначений участок на малинник слід спочатку глибоко зорати, щоби земля осілася, потім добре погноїти обірником і плитко приорати. На весну або й під саму зиму звапнувати. Те все робиться, коли хто має до розпорядимости якраз більшу площу під плянтацію. Коли хто хоче обмежитися на малій площі, нехай перекопає її і погноїть подібно як грядку під ярину.

Малинова нетля.

Садиться малину в той спосіб, що викопуються ростки з матірнього куща або розділюється сам корч на кілька частин.

Висадки треба садити на 1 м. один від другого, але можна садити рядками троха густіше, але поміж рядками повинна бути віддаль 2—3 метри. Тоді у перших 3 роках, коли малина ще не розкорчувалася, можна буде запровадити межирядну культуру, наприклад із суниць, полуниць, або й іншої ярини. Під кожний корч малини викопуємо ямку і дуже вважливо її садимо, а потім добре приплїскуємо довкола корча землю. Під люту зиму необхідно довкола кожного посадженого корча дати обірнику, щоби малина не вимерзла. Так посаджений малинник може бути на одному і тому самому місці аж через 10 літ. Через чотири роки треба оглядатися за іншим місцем і засадити другий, щоби заки скасуємо першу плянтацію, вже друга могла давати пожиток. На тому самому місці засаджувати малині ніяк не можна, бо пожиток, мимо всяких заходів буде марний.

У другому році після садіння треба малину підсапувати плитко та вирівати бічні парости, бо вони зачнуть рости там, де їх

непотрібно та зробиться гущавник. Крім того при кожному корчі повинен бути кілочок. До нього привязується легко малинові гони та він і показує місце, де має корч розвиватися. Не можна ніяк забувати й на те, щоби осінню виламати сухі гони, бо вони на весну родити не будуть і криють звичайно в собі гусінь, що на весну вилазить та робить шкоду.

Малиновий жучок.

Крім малинової нетлі малині шкодить маленький хрущик. Він кидається на завязки овоча та виїдає серединку. Такий цвіт овоча вже не видасть — і буває нераз так, що цілі китички не родять. Так проти нетлі як і хрущика є рада одна, визбирувати та палити посохлу малину, струшувати хрущики ранком та визбирувати.

Догляд за малиною.

Першого року після садіння догляд плянтації полягає на тому, щоби ґрунт увесь час був пухкий. Не менше важною справою є підгортання кожного куща особливо під осінь. Другого року потрібн підсилювати малину або розпущеною з водою гноївкою або піддавати азотові штучні погної. Замісць суперфосфату та потасової соли можна користуватися попелом із дерева, що його призбирюється через зиму та зберігається у сухому місці.

На кущах малини є паростки двоякі — літні та річні, що саме дають урожай. Поблизько кущів протягом літа виростає з землі чимало молодих паростків. Якби їх всіх залишити, то з часом виросла би така гуща, що знесилила би родючу землю та і овочів булоб дуже мало. Тому то протягом літа їх треба винищувати, залишаючи тільки ті, що мають утворити річні паростки для врожаю, не більше як 5—6 біля кожного куща. Кожної осени треба винищити ці паростки, що вже родили ягоду. А що родючі паростки на вершках видають найменший овоч, тому треба їх прикоротити. Звичайно зрізують їх на 1/5 цілої довжини. Третього року малина зачинає давати добре жниво. Овочі на продаж зривається не конче спілі, бо коли вони твердші, то краще витримують транспорт. Для висилки на далекий ринок пакують малину у личані коробки, перекладаючи кожну верству листям. В одну коробку годі равати більше як 10 фунтів, бо інакше подавляться.

ЛИСТИ ГОСПОДАРІВ-ПРАКТИКІВ.

Під редакцією В. Доманицького, доцента Укр. Госп. Академії в Подєбрадах (Ч. С. Р.).

ЛИСТ Ч. 24.

Олекса Брезішький.

Передрук з „Народ. Справи“ ч. 44. за 1931 р. стор. 7.

ДЕЩО ПРО БІДУ ТА СКРУТУ.

Всі збагачуються через поступово ведені кооперативні підприємства, тож і ми не оставаймо, а разом берімся до новітньої господарки, щоби з малої грядки ґрунту як найбільші зиски здобути. А можемо дійти до того поширенням освіти, читаючи добрі книжки та часописи і дописуючи до них із своєї практики. От пишуть, що десь хтось має **два врожаї на рік,** засіваючи другий раз по перших зборах ріпу або мішанку на пашу. Таку корисну пробу зробив і я дома і вдалося. З весни росла конюшина, коло 20. червня зібрано перший укіс, коли конюшина почала цвісти; як розцвіла добре, тоді кошено, не сушили цілковито, бо спішились; от сказати, добре звялою звести до стодоли, листя ще не терлось, тоді, складаючи верствами конюшину, посипали пашною солею

і знов так дальше, конюшина не стерлась і добре лежала тай худоба заїдала добре. (Сіль пашна не дорога, коштує коло 10 грошів кільо). Від весни вже було гною, котрий розкинено на згаданім конюшинищу, приорано і засіяли просом; збір проса випав около 15. вересня. Першої проби зібрано більше насіння, як від ранного проса; ранне просо виросло було на 30—60 цм. в гору, а пізніше просо по конюшині виросло на метер і все рівне; а полюх[1]) на такий самий загонець вийшло: на ранне просо сіяне в початку травня, 12 осіб, а на те, що по зборі конюшини сіяне, одна полюха і те просо пізне видало з копи цілу чвертку проса більше. Порахувати полюхи, то вийде, що на раннім була втрата.

Другого року копа ранішого проса видала 10 кґ. більше, як того з конюшинища. Полюхи дорівнювали як першого року; пізне просо, сіяне по зборі конюшини, полола одна тільки пів дня. Полови і соломи було більше з пізнього, мабуть, що пізнє було полягле ще молодим. Ще не роблено проби сіяти просо на розсаду та на конюшинищу висадити, можливо, що урожай був би більший і полюхів не потрібно цілих гуртків, а пересадити моглиб навіть діти.

Варто такі проби кожному робити і докладно обрахувати і написати в часописі, який вислід, тоді неоден побачить, що варто щось довідатись з книжки та часописів. Знаю одного малоземельного господаря, що з малого куска конюшини врятувався одного року від передновку, возив свіжу конюшину до міста вязками і продавав, поки брак було ще сіна. Коли обрахувався, пізнав, що ніколи пшениця того зиску не може дати, а другий укіс лишився на сіно.

Також добрий рятунок може дати малоземельним городництво, а ще більше садівництво. В одної тутешньої вдови була посаджена одна бросквина; за кілька літ по посадженню зародила так, що за один збір взяла чистих грошей аж 45 зол., а найменше третина розійшлась дома. За ті овочі купила 100 кґ. пшениці та на школяря черевики. Платили по 5 грошів штука, тільки що по першім зборі люта зима знищила ту бросквину. Але може посадити другу. Що може дати ліпший дохід? А й під цією бросквиною було посаджено, як звичайно, все на городі. З того видно, що й малоземельному можна ліпше жити, тільки, як кажуть, треба учитись не тільки до старости, а до самої смерти. Отже берімся до науки, учімся і працюймо, коли хочемо, щоби ліпше нам було жити.

*) Полюх = полольниць, с. т. жінок, які виполюють хопту (бурян).

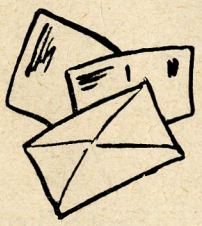
ВІД РЕДАКЦІЇ.

Спроби О. Брезіцького є надзвичайно цікаві. З поширенням на наших землях годівельної господарки і зокрема птахівництва **управа проса на селянських полях стає особливо важливою і нагальною справою.** Справді, управляти просо в дрібному господарстві, особливо на чорноземах, легких ґрунтах, на конюшинищах, люцернищах, еспарцетищах є надзвичайно корисно: 1) насіння коштує дуже мало; 2) витрата праці майже така, як і при управі збіжжя; 3) просо дає дуже великі врожаї, якщо управляти його по приписах аґрономічної науки; 4) зерно проса дає добрий і здоровий харч людям (каша), молодій та дорослій птиці; 5) просяна полова є добрий корм для свиней; 6) просяна солома дорівнює по відживности сіну з лук і є чудесною пашою для худоби (але не для коней). Просо любить чисті від бурянів, з доброю (горошкуватою) будовою і багаті на азот ґрунти. Тому то воно так **добре вдається після многолітних стручкових трав** (конюшини, люцерни, еспарцету, буркуну, болгаю), тому то і у О. Брезіцького просо так знаменито вродило. Але азот, що його накопичуть в ґрунті стручкові трави, затягає зріст проса, — просо після трав достигає на 2—3 тижні пізніше, ніж одночасно сіяне на сусідньому полі, але такому, де азоту є мало. Тому висівати просо на конюшинищі після першого весняного укосу конюшини, с. т. з запізненням — небезпечно: просо може і до заморозків не достигнути. Ліпше зробити так: конюшину лишити ще й на другий укіс (осінній) — на насіння чи на сіно, а просо сіяти на другий рік по конюшині в звичайний час (без спізнення) — тоді просо напевне достигне. Коли сіємо просо після стручкових трав, то зовсім **не треба давати ще й гною-обірнику.** Бо це все одно, що до сала та додати сала. Гній-обірник ще збільшує запаси азоту в ґрунті, а від того ще сильніше зростає небезпека вилягання і пізнього достигання проса. Замість гною-обірнику треба на

конюшинищі (чи взагалі після трав) давати під просо 150—300 кґ. на 1 га суперфосфату. Суперфосфат принесе тоді такі користи: прискорить достигання проса на 10—15 днів проти неугноєного суперфосфатом; 2) збільшить видайність копи проса (відношення зерна до соломи); 3) збільшить врожай з 1 га поля; 4) спричиниться до розвитку великого і тяжкого зерна. Суперфосфат можна розсівати з руки (і тоді його треба більше — 200—300 кґ. на 1 га), або комбінованою сівалкою в рядки (тоді вистарчить 100—150 кґ. на 1 га). Сіяти просо треба завжди рядковою сівалкою і то **широкорядним чи стрічковим посівом,** а міжряддя (вулички) разів зо два в літі **просапати.** Для посіву треба брати **велике, стигле, добре перечищене і протравлене (байцоване) насіння.** При виконанню всіх перечислених умов (посів після конюшини чи іншої трави, посів ранній, угноєння суперфосфатом, рядковий чи стрічковий посів, добірне протравлене насіння, сапування) просо дає такі великі врожаї і стільки користей, що стає одною з найпоплатніших для дрібного господаря рослин. Радимо всім господарям розпочати управу проса, після оцих наших вказівок, а про висліди своїх спроб нам написати.

Також доброю є думка О. Брезіцького щодо конюшини. Для наших земель управа многолітних метеликоцвітних (стручкових) трав (конюшини, люцерни, еспарцету, буркуну, болгаю) є надзвичайно потрібною і поплатною. Не тілько тому, що ці трави дають багато доброго білковинного корму і рятують господаря в час переднівку, але ще більше тому, що вони **знаменито поліпшують і збагачують на азот ґрунти** і в той спосіб **підносять врожаї всіх рослин,** які після них висіваються на тому полі, — протягом 4—5 років. І чим ліпше росте конюшина (чи інша трава), — тим сильніше поліпшується ґрунт, тим краще родить те поле після трави. Тому кожен господар мусить перш за все спробами на малих ділянках встановити, яка з многолітних стручкових трав на його полі найкраще росте, дає найбільше сіна, найсильніше збільшує врожаї наступних рослин. Відтак господар мусить встановити, яких саме заходів (яке угноєння, обробіток, тощо) треба уживати на його полях, щоб трава росла найліпше. Хто уміє створити для конюшини, люцерни, еспарцету та інш. найсприятливіші для її зрсту умови — той завжди буде мати великі і сталі врожаї всіх рослин! Найбільше уваги, часу і коштів присвятімо своїй конюшині (чи іншій многоліт. струч. траві), а побачимо, що все те знаменито нам **виплатиться!** Конюшина на полі, то все одно, що корова в стайні: **що ліпше її годуєш і доглядаєш, то більше від неї користи для цілого господарства.**

Добра є думка О. Брезіцького і видносно **городництва та садівництва.** Особливо на городництво треба нашим дрібним господарям звернути як найшвидче пильну увагу. І то не лише для того, щоб городину продавати на базар, а щоб краще, дешевше і здоровіше прохарчувати себе і свою родину. Звичайно, що для цього й господині мусять навчитись готувати з городини смачні, здорові але дешеві страви і напої. А всьому цьому легко навчитися, читаючи **господарські книжки та часописи,** влаштовуючи зимові **курси** для господарів і господинь, тощо. **Безперестанно дбаймо про ширення сільсько-господарського знання!**

Життя в товаристві

Загальні Збори Кружків Т-ва „Сільський Господар".

Кружок „С. Г." в Стефкові, Філія Ліcько. Загальні Збори відбулися дня 20. серпня ц. р. В склад Ради Кружка вибрано: голова — Ігнат Проць, м. голова — Марія Дзяпка, секретар — Михайло Іваницький, скарбник — Степан Гривнак, члени — Антін Іваницький, Михайло Скубяк і Степан Федицький.

Кружок „С. Г." в Слободі золотій, пов. Бережани. Загальні Збори відбулися дня 12. липня ц. р. В склад Ради Кружка вибрано:

голова — Василь Чарківський, м. голова — Петро Шавайда, секретар — Василь Королишин, скарбник — Федь Богай, члени — Іван Бонковський, Іван Сидорак і Михайло Будник.

Кружок „С. Г.“ в Вербівцях, Філія Городенка. Збори Кружка відбулися дня 24. вересня ц. р. при участи голови Філії п. інж. Осипа **Тарантюка** з Городенки, який виголосив реферат про ціль і користи ведення контролі молочности коров. Ухвалено закупити расового бугая, а власне в цей спосіб, щоби Повітовий Виділ дав 35 проц. ціни, а решту місцева молочарська кооператива, яка добре розвивається. — В склад Ради Кружка увійшли: голова — Ілько Середа, заступник голови — Микола Ємчук, секретар — Лесь Марчук, касієр — Михайло Андрусяк, члени Ради — Іван Масевич, Микола Ярема і Михайло Семянич.

Кружок „С. Г.“ в Стрільчу, Філія Городенка. Збори відбулися дня 27. липня ц. р. при участи голови Філії в Городенці п. інж. Осипа Тарантюка. В склад Ради Кружка вибрано: голова — Іван Скакун Петрів, заступник голови — Василь Дідич Ілько, секретар — Федір Рудик, касієр — Петро Велитчук, члени Ради: Василь Кондрук, Микола Гудз і Дмитро Тапушак.

Кружок „С. Г.“ “ Куликові, Філія Жовква. Конститууючі Збори відбулися дня 5. вересня ц. р. при участи делеґата Централі Т-ва дир. Ілька Лисого, який в свойому рефераті зясував програму праці Кружка і засоби, якими повинен зміряти до осягнення своєї ціли. — В склад Ради Кружка увійшли: голова — Іван Пилюх, м. голова — Михайло Поторейко, секретар — о. Іван Голобай, бібліотекар — Іван Макогін і господар — Сильвестер Захарко. Заступники: Михайло Даниляк, Володимир Рутковський, Василь Довганик і Марія Потерейко. — Ухвалено уладити в короткім часі господарську нараду, запросити усе доросле населення Куликова і зазнайомити його з теперішньою програмою праці Кружка. Ухвалено поробити відповідні заходи, щоби відновити передвоєнну місцеву шевську кооперативу і згуртувати в ній усіх шевських майстрів і челядників, яких зараз начислює Куликів поверх 500 душ. Кружок в Куликові має незвичайно широке поле до праці і колиб тамошнє населення обєднала спільна думка двигнення господарського добробуту, то дійсно Кружок міг би розвинути ріжноманітну і корисну працю для добра громади.

Кружок „С. Г.“ в Стежниці, Філія Ліcько. Конститууючі Збори Кружка відбулися дня 9. серпня ц. р. при участи повітового аґронома Ліської Філії п. інж. Дмитра **Мачая** і 16-ти членів. Зборами проводив п. Михайло Сковронський. Інж. Мачай пояснив статут, ціли і завдання Кружка „С. Г.“ та виголосив реферат на тему „Фабрика і рільна господарка як продуцент“. До Ради Кружка вибрано: голова — Михайло Семчик, заст. голови — Іван Романишин, секретар — Василь Романишин, скарбник — Антін Осташ, члени Ради — Іван Хомин, Михайло Романишин та Михайло Сковронський. В дискусії над рефератом повіт. аґронома забирали голос всі присутні і ставили до нього запити з ріжних ділянок господарського життя.

Кружок „С. Г.“ в Плаучі Великій, повіт Бережани. Річні Загальні Збори відбулися дня 21. листопада 1931. при участи 45 членів і райнового аґронома інж. Миколи **Самокішина** з Купчинець. Зборами проводив дотеперішній голова Кружка Василь Лещишин, який предложив зборам звідомлення з минулорічної діяльности Кружка і подав причини, ізза яких уступаюча Рада Кружка не могла розвиути такої праці, яка відповідала би потребам села. В минулім діловім році числив Кружок всього 13 членів. — Присутний на зборах районовий аґроном інж. Самокішин, виголосив обширний господарсько-орґанізаційний реферат та зясував подрібно програму праці Ради Кружка. — В склад нової Ради вибрано: Іван Лесів — голова, Кіндрат Чорний — заст. голови, Павло Лесів — секретар, Василь Чорний — скарбник і Петро Паращук та Андрій Василишин — члени Ради. — Ухвалено поручити Раді Кружка, щоби вона: 1) згуртувала при Кружку усю місцеву молодь та заінтересувала її справами Кружка, і 2) уладила для жіноцтва курс куховарства і домашнього жіночого господарства. — Членів числить Кружок 47.

З діяльности Філії „Сільського Госп.“ в Підгайцях.

За останній час діяльність Філії значно підупала. Вона обмежувалась лише до закладання Кружків „Сільського Господаря“, а засновано їх аж 30. Крім того улаштовано по селах реферати на господарські теми. В р. 1930 засновано при Кружках „Сільського Господаря“ в Золотниках, Вербові, Бурканові та Гомарах — Секції охорони домашніх тварин. В роботі дуже відчувається брак фахової аґрономічної роботи, бо Філія немає спроможности віднайти фонди на утримання аґронома.

ДОДАТОК ДО ЧАСОПИСУ „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР".

Рік І. Львів, дня 15. грудня 1931 р. Ч. 24.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ОРГАН „ЦЕНТРОСОЮЗУ", СОЮЗУ КООПЕРАТИВНИХ СОЮЗІВ.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО 1-го і 15-го В МІСЯЦІ.

Редагує: Редакційна Колегія „Центросоюзу". Львів, вул. Зіморовича ч. 22.

Адміністрація: „Сільський Господар". Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

Передплата і оголошення: разом із часописом „Сільський Господар".

Дир. І. Мартюк.

Відбудова кооперативного збуту.

„Центросоюз" за рік 1931, поширюючи свої завдання, розпочав орґанізацію збуту безріг для беконярень. Через довший час велися переговори і наради з деякими анґлійськими фірмами, для збудування на терені Східної Галичини кооперативної беконярні. Однак ті переговори і заходи на жаль не увінчалися успіхом. Причиною того було захитання деяких заграничних валют, в першу чергу анґлійського фунта штерлінґів, а дальше обмеження ввозу і підвишка цла на хліборобські продукти на ринках західньої Европи. З тих причин „Центросоюз" залишив покищо на деякий час плян будови власної кооперативної беконярні, а натомість повів підготовчу акцію для збуту безріг в чужих беконярнях. По переведеній переписці і переговорах зі всіми беконярнями, які працюють на терені нашої кооперативної діяльности, та навіть з подальшими беконярнями в Польщі, доведено до співпраці нашої кооперації з беконярнею фірми Рукер у Львові. Покищо лише ця беконярня погодилася приймати від нашої кооперації товар на можливих для нас услівях і деякі Повітові Союзи Кооператив розпочали вже енерґічний скуп безріг. Належить ствердити, що беконярня в Золочеві ставиться до нашої кооперативної орґанізації досить холодно, а оферовані нею ціни є так низькі, що навіть ПСК Золочів волить платити доставу до Львова і збувати безроги золочівського повіту у Львові, чим на місці в Золочеві. До того мається вражіння, що власник золочівської беконярні мабуть під впливом приватних купців безрогами, ставиться до достави беконового матеріялу нашою кооперацією з недовірям.

Напівдержавна беконярня в Ходорові погодилася на співпрацю з нашою кооперацією, однак поставила собі застереження, що в тих повітах, де вона співпрацює з „Малопольським Товариством Рільничим", наша кооперація не повинна зглядно не сміє для Ходорова скуповувати безрог.

З іншими беконярнями (Дембіца, Ярослав, Катовиці і Люблин) йде дальше переписка. Дембіца готова приймати від нас беконовий матеріял, не виключає навіть зачетування ваґонових посилок, однак ставить дуже строгі застереження щодо якости товару. Застереження ті в початках нашої збутової праці, коли ні Повітові Союзи Кооператив, ні наші годівельники, не є ще як слід обзнакомлені з беконовим матеріялом, могли би бути дуже небезпечні і могли би спричинити матеріяльну страту у Союзів або викликати недовіря у нашого хліборобa.

Перші початки в збуті безріг на бекони зробили слідуючі повітові союзи: Теребовля, Золочів, Копичинці і Бучач. Ті союзи доставляють вже дещо з технікою цеї ділянки. Підготовчі праці йдуть в Тернополі, Збаражі, Самборі і Скалаті. Можна надіятися, що згадані Союзи вже в найближчих днях вишлють перші посилки безріг.

Самі початки дали безумовно добрі ви-

сліди. Зібраний беконовий матеріял ствердив, що відповідає вимогам і надається для перерібки на бекони. Кооперативний почин дав зразу підвишку цін на місцевих ринках і підвишка ця хоч і невелика не може бути байдужою серед теперішних обставин для нашого села.

Зі сторони приватних купців стрічаємо час від часу немалі перешкоди. Але ще більші в наслідках перешкоди йдуть в деяких повітах зі сторони адміністраційної влади, з причин адміністраційно-санітарних.

В інтересі хлібороба-продуцента лежить, щоби наша кооперація, починаючи збут безріг, ставила його зразу технічно на найздоровшу площину. А саме відповідний спосіб принимання безріг до збуту та відповідна пропаґанда для раціонально-плянової господарки в годівлі самих безріг. Серед нинішніх дуже непевних торговельних конюнктур, тим більше при беконах, які призначені виключно на вивіз заграницю є велике ризико в тій торговлі. Велике ризико лежить в тому, що бекони, як біржевий товар, мусять бути дуже чулі на біржеві вагання. Така біржева торговля дає як з одної сторони можність добрих зисків, так з другої сторони має за собою небезпеку великих втрат. Наша кооперація, не маючи ще власних беконярень, через доставу безріг до чужих беконярень, боронить село перед визиском посередників — приватних купців, не може однак боронити селян перед впливом власників беконярень. Наші Союзи, не маючи до ведення самостійного збуту безріг, відповідних власних оборотових фондів, не можуть на цю ділянку затягати нових кредитів, поперше — що зараз їх і не можна дістати, а по друге — в випадкові чужих оборотових фондів, муситься львину частину і так не великих надвишок цін, віддавати на оплачення відсоток від чужих капіталів. В таких випадках невелика користь для села з кооперативного збуту, бо та надвижка в ціні, що її осягнеться через кооперативний збут і так може для села пропасти в формі плачення відсотків за чужі оборотові капітали. Тому єдиним оборонним способом є віддача безріг для доставки до беконярень в коміс, себто належитість за доставлену безрогу мав би одержати селянин не при доставі безроги, а щойно по розчисленню за неї в беконярні. А що доставка до беконярні і розчислення може тривати найвище 3—4 дні, то легко кожному селянинові на той спосіб продажі піти. Безроги не продається коли небудь — але тоді, коли селянин має якийсь більший видаток і тому він наперед тижнів один—два може безрогу до збуту і без грошей доставити. Великого ризика при тім для селянина немає, бо кожен Союз заздалегідь знає, яка є даного тижня найнища ціна на безроги і може впевнити селянина, що менше як тільки а тільки за 1 кґ. живої ваги селянин не дістане. Коли селяне зрозуміють суть кооперативного збуту та будуть мати на увазі конечність будови власної бодай одної беконярні в краю, то не пошкодують певно невеликого датку 1/4 чи навіть 1/8 гроша від 1 кґ. живої ваги безроги на вплату на уділ, які зібрані в цілому краю можуть стати найпевнішим основним капіталом для будови власної беконярні. В той спосіб дійде найскорше наша кооперація, а тим самим і наші селяне в посіданнє власної беконярні.

При кожному ладованню безрог повинен бути присутним повітовий аґроном і на примірах ладованих штук повинен показово вчити наших селян — як в дійсности має виглядати кожна беконова безрога і як її найдешевше і найскорше можна викормити.

Пропаґуючи збут і годівлю беконового матеріялу не можна нам забувати, що наш власний ринок, наші міста і села, потребують для власного виживлення поважну кількість товщевих безріг. Бо може настати час, що село буде продукувати дешевий беконовий матеріял (покищо нема виглядів, щоби бекони поважно пішли ціною в гору, з огляду на обмеження ввозу до заграничних країв та на загальний нахил до спадку заграничних валют) а само буде змушене дорого платити за чужі звіринні товщі, як солонину і смалець. Тому належить при згоні беконових безріг не приймати тяжчих понад 95 кґ., а порадити селянинові як найкраще, найскорше і найдешевше безрогу отовстити і такі осібно збувати, як товщевий матеріял.

Поза беконами підготовив „Центросоюз“ справу збуту дробу, а саме гусей і качок. Зараз є можливість збувати живими відгодовані гуси і качки. За цю справу повинні рівнож взятися енергічно наші кооператори, тим більше, що зараз по найбільшій части

дріб цей збувається виключно на місцевих ринках по цінах дуже низьких. Рівнож навязав вже був „Центросоюз“ зносини з французькими імпортерами живих і битих курей, однак через заборону ввозу їх до Франції, справа стала хвилево неактуальною.

„Центросоюз“ в 1931 році не жалів ні труду ні коштів для вишукання способів помочі для збіднілого села і всі свої завдання сповнив, здається, не найгірше. Тепер черга на Повітові Союзи і кооперативи для загального закупу і збуту, бо ті одинокі можуть найбільше допомогти селу. І допоможуть певно, як лише завзято візьмуться проводити в життя те, що порадить і вкаже їм їхня надбудова „Центросоюз“.

Число некредитових кооп. у Чехословаччині в 1930 р.

Всіх некредитових чинних кооператив в 1930 р. в Чехословацькій Республиці 9.212, з того: **4.348 сільсько-господарських,** 1.340 ремісничих і 3.524 інших (з них найбільше споживчих та будівельних). З сільсько-господарських припадало: на складочні (закупочно-збутові) — 240, закупочні — 121, молочарські — 446, палинчарські та ґуральничі — 396, млинарські та пекарські — 64, овочеві — 56, виробу цікорії — 32, льнярські — 29, крохмальні — 11, скотарські — 230, господарські, орендні, кольонізаційні — 239, машинові — 202, електропостачальні — 1981, лісові — 110, пастівельні — 96, інших — 95. З тих всіх кооператив урядувало в мові: чеській або словацькій — 6.781, в **руській (українській) — 132,** німецькій — 1.776, мадярській — 376, **польській — 30,** мішаній — 117. В 1929 р. було всі некредитових кооператив 8.914, — отже протягом 1930 р. зросло їх число о 298. Найбільше, бо 235 основано електропостачальних кооператив. Ліквідовано найбільше: споживчих (79), будівельних (79), виробничих ремісничих (43), виробничих сільсько-господарських (68). Кредитових було — 7.334.

„Дружествен. Вєстник“.

Продукція яєць у Швайцарії.

Після статистики приблизно одна третина усього населення Швайцарії плекає дріб. Річна продукція яєць є 335.000.000 штук. Ріжні товариства для збуту яєць стараються про раціональний вивіз яєць закордон. Товариство накладає на кожне яйце свій значок, себ-то дату (день, місяць, рік, в який яйце знесено, напр. 3. XII. 31.) і ґварантує свіжість яєць. Яйця ввезені з-за кордону мусять бути також значковані значком „Іт.“, так що купець точно знає, якого походження яйце купує.

„Народ. Освобозені“.

Марійка Слоньовська.

Нам треба господарських шкіл для сільських дівчат.

Всі знаємо, щоби господарство гарно розвивалося, щоби воно не лише прокормило семю, але і принесло якусь користь, треба ним розумно управляти. Господарством управляє, побіч розумного господаря, й господиня. Обоє вони мусять на всьому розумітися, коли хочуть чого небудь доробитися, коли хочуть, щоби їм та їх дітям гарно жилося.

Завдання господині, яка рівночасно є і матірю, є дуже велике та відвічальне. Вона мусить працювати не лише сама, але й привчати до роботи діточок та виховувати їх на добрих і свідомих громадян. Щоби жінка могла те завдання як слід виповнити, мусить перш всього бути сама приготована.

Тому мусимо всіх сил доложити до того, щоби наша жінка не йшла на сліпо дорогою життя, а познайомити її з обовязками, які колись її ждуть яко матір, господиню, громадянку. Застановімся тільки над тим, що добра господиня і мама повинна знати. Передовсім повинна знати релігію, на чому базується не лише моральність, але і чесне поступування.

Щоби жінка могла гарно, здорово і ро-

зумно виховувати свої діти, мусить знати будову людського тіла, як доглядати хворих, плекати і відживлювати діти. Щоби діти були здорові, треба змалку звертати на те увагу і відповідно до того їх виховувати. Все, що у дитини є зле, треба завчасу викорінювати, а вщіплювати добре. Цю працю зможе жінка виконати лише тоді, коли вона навчиться, які шляхи ведуть до того, коли навчиться пізнавати душу дитини.

Коли мама є грамотна, вона може сама дати початки науки своїм дітям. Головно тепер треба на це звернути увагу, коли дитина вже на першому році науки, є змушувана вчитися мовою чужою, мовою, якої зовсім не розуміє. Коли нема в селі своєї рідної школи, то нею повинна бути кожна наша родина.

Жінка мусить вміти смачно зварити їсти з тих продуктів, які вона має. Далі для здоровля людського дуже важна є чистота. Щоби її задержати, мустить жінка вміти гарно випрати, випрасовати і знати, як удержати чистоту в хаті, а найважніше, чистоту білля, себе самої та дітей. Кожна жінка повинна вміти шити, бо за це, що треба заплатити кравчині, вона зможе ще що небудь справити чи купити до хати.

Щоби побільшити доходи господарства, мусить знати, як ходити біля коров, курий, безрог. Мусить знати чим їх кормити, як удержувати біля них чистоту. Мусить знати, як управляється ярина, овочі; як переховувати їх сирі, сушені чи квашені. Відомо, що з набілу можна мати дуже багато користи в господарстві, тому належить знати, як можна його найбільше осягнути та в який спосіб його збувати. Коли жінка буде це все знати, мусить теж знати, як обчислити всі свої доходи і розходи, щоби могла знати, якою сумою вона розпоряджає, скільки може видати, а скільки заощаджує. Мусить підрахувати, що найкраще їй в господарстві оплачується, те звичайно далі продукувати та управляти.

Бачимо, скільки всього повинна жінка на селі знати, а в дійсности, як дуже мало знають. Чого небудь навчити нашу жінку на селі, це дуже трудно, бо вона дуже консервативна („зацофана“). Коли згадаєш їй про уліпшення господарства, вона зараз-же й каже:

— „Пані, моя бабуня, і мама так господарила і добре було, лишили нам поле і я так буду, так також щось своїм дітям лишу“.

Вони навіть не хочуть придивитися, як мало користи мають зі своєї тяжкої праці. Зі старшим жіноцтвом тяжко що небудь починати, треба починати від молодих, від їх дочок, коли хочемо, щоби наше село піднеслося і вирвати його з тої відвічної нужди, голоду і бруду, в якому живе. Треба тому всюди закладати господарські школи, або бодай зимові курси, де-б сельські дівчата, які покінчили народню школу, могли вчитися всього того, що повинна знати кожна жінка, коли хоче, щоби їй гарно жилося і щоби вона, коли вийде замуж, працювала не лише на податки, але і для себе і своїх найближчих!

ЖІНКИ В ЧЕХОСЛОВАЦЬКИХ ШКОЛАХ.

В високих школах чехословацьких жінки становлять 15% : серед 35.000 студіюючих знаходиться 5.000 жінок; в середніх школах 25% : 30.000 жінок на 120.000 осіб; в ріжних фахових школах 40% : 117.000 жінок на 302.000 осіб; в міщанських школах 50% : 150.000 жінок на 300.000 осіб; в народніх школах 50%.

В 258 спеціяльних **господарських школах** студіює 1.700 жінок на загальну кількість студіюючих 10.000, себ-то 17%. В інших 740 господарських школах студіює 20.000 жінок на 40.000 загальної кількости студіюючих. В торговельних школах відсоток жінок ще більший.

З „Центросоюзу“.

Нотовання цін збіжжя рільничих продуктів у Львові з дня 14-го грудня 1931 р.

За 100 кг. льоко і франко вагон стація заладов. Підволочиська [200 klm. від Львова.] При курсі доляра 8·88.

Пшениця однорідна 24·25 — 24·75 збірна 22·00—22·50. Жито 24·50 — 24·50 Ячмінь млинарський 17·00—17·50. Овес 21·00 —21·50. Кукурудза рум. 20·00—20·50. Гречка 17·50—18·00. Горох пільний 00·00—00·00. Сіно прасоване 0·00 00·00. Солома прасована 0·00—0·00. Грис житній (без мішка) 00·00—00·00. Грис пшеничний (без мішка) 00·00—00·00. Макухи льняні 25·00—26·00. Мак синій з міхом 80·00—90·00.

ЗМІСТ РІЧНИКА XVII. ЗА 1931 РІК.

Цей річник має 540 сторінок друку, 371 статей і дописів та 236 ілюстрацій. В цьому річнику співпрацювало 79 наших найкращих фахівців із ріжних ділянок сільського господарства та господарів-практиків.

І. С.-Г. ПОЛІТИКА. С.-Г. ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬНА АГРОНОМІЯ.

Інж. Антін Романенко: Хто поступає вперед? 2
Інж. д-р М. Холєвчук: Організація сільської молоді 3
Доцент Віктор Доманицький: Ощадність чи раціоналізація? 29
Інж. д-р М. Холєвчук: (Сконфісковано) . . 125
Доцент Віктор Доманицький: Найближчі завдання західньо-української агрономії . . 293
Інж. д-р М. Холєвчук: Підготовка праці у Філіях і Кружках „Сільського Господаря" на осінь і зиму 325
Інж. Евген Храпливий: Розгорніть жваву працю в Кружках „Сільського Господаря"! . . 349
Інж. д-р М. Холєвчук: Організуймо годівлю свиней 358
Інж. Евген Храпливий: Вплив зразкових господарств на піднесення хлібороб. культури 374
Інж. Антін Романенко: Чи є можливости до піднесення добробуту села? 376
Інж. Евген Храпливий: Хліборобське досвідництво в Чехословаччині 401
Інж. Евген Храпливий: Треба нам агрономів . 422
Інж. Антін Романенко: Не покладаймо надій на те, що хтось для нас зробить чи повинен зробити — а беремось до праці самі . . 445
Інж. Евген Храпливий: Де хліборобам краще? 463
Інж. Евген Храпливий: За добру якість продуктів нашого села 470
Інж. Е. Храпливий: Використайте громадські бюджети для праці Кружків „Сільського Господаря" 521

ІІ. УПРАВА РІЛЛІ ТА РОСЛИН.

Інж. І. Драбатий: Використовуймо розумно гнійобірник у господарстві! 5
Інж. П. Дубрівний: Сіймо пелюшку на зелену пашу для худоби! 7
Інж. М. Боровський: Календра сіяна як промислова рослина 8
Агроном В. Зарічний: Добрий розрахунок . . 9
Інж. Антін Романенко: Досвіди з випробовуванням сортів сої 30
Інж. І. Драбатий: Мочівка — неоцінене багатство в нашому господарстві 31
Інж. В. Вакуловський: Чи вміємо вживати помічні погної? 33
Доцент Віктор Доманицький: „Технічні" причини необхідности чергування с.-г. рослин 54
Інж. В. Вакуловський: Від чого залежить добрий врожай? 57
Інж. П. Дубрівний: Забезпечуймо молочну худобу соковитими кормами! 59
Я. Потапчук: Соя на Підляшшу 61
В. Д.: Чи потрібна справна сівозміна на полях? 77
Інж. Т. Краснокутський: Догляд за посівами озимини в зимі та весною 78
Інж. Г. Гордієнко: Плекаймо конюшину на насіння 80
Інж. В. Вакуловський: Наслідки праці господарів, які працюють за вказівками агронома 82
Доцент Віктор Доманицький: Рослини — попередники, сила і довжина терміну їх впливу 83
Доцент Віктор Доманицький: Економічно-організаційні причини заведення сівозмін — видайність с.-г. рослин і сівозмін . . . 102
Інж. Ю. Гончаренко: Господарюймо розумно! 104
Лев Букатович: Як у нас росте соя? . . . 105
Доцент Віктор Доманицький: Як впливає чергування с.-г. рослин на поплатність господарки? 127
Інж. Антін Романенко: Яку сою сіяти? . . 129
Доцент Віктор Доманицький: Найголовніші приписи при складанню та заведенню доцільних сівозмін. 151
Інж. Антін Романенко: Перед соєю — велике майбутне! 154
Інж. Антін Романенко: Шукаймо стежок до кращого господарювання! 175
Доцент Віктор Доманицький: Ручні сівалки . 177
Агроном Зарічний: Як боротися з мишами? . 178
Інж. Ст. Куропась: В пошукуванню пшениці „Українки" 201
Інж. В. Вакуловський: Які робимо помилки при управі проса? 224
Інж. А. Романенко: Боротьба з осотом . . 226
Інж. П. Дубрівний: Беремся за боротьбу з кускутою на полях! 247
С. Мурин: Хомяки і суслики 248
Доцент Віктор Доманицький: Як запліднюються с.-г. рослини? 270
Інж. П. Дубрівний: Гесенська мушка — шкодить посівам збіжжя 272
С. Мурин: Миші і нориці — грізні шкідники господаря 274
Інж. В. Вакуловський: Ні на хвилину не лишаймо стерні не переораної! 295
Інж. П. Дубрівний: Збираймо вчас насіння стручкових трав! 296

Доцент Віктор Доманицький: Широко вживаймо ложнивного зеленого угноєння! . . 298
Доцент Віктор Доманицький: Хто винен? . . 326
Інж. М. Каплистий: Як треба управляти ґрунти до посіву озимини? 328
Інж. В. Вакуловський: Чи виплачуються азотові погної при с.-г. кризі? 351
о. Михайло Дольний: Соя в повіті Снятин . 378
Інж. Ю. Гончаренко: Як треба переховувати картоплю? 404
Інж. Антін Романенко: Закладаймо досвіди з вапнуванням ґрунтів! 426
Аґроном Павло Синявський: Переховуймо вміло пашні буряки і моркву! 427
Інж. П. Дубрівний: Доглядаймо озимі посіви! 448
Інж. Г. Гордієнко: Коли заорювати рослини на зелене гноєння? 449
Інж. Осип Яхницький: Вапнуйте свої ниви! . 451
Інж. Антін Романенко: Що робити зі соєю? . 452
Інж. П. Дубрівний: Збільшуймо посівну площу під стручкові рослини! 472
Аґроном Павло Синявський: Зберігаймо попіл на угноєння! 474
Інж. Осип Яхницький: Що показали польові досвіди на Чортківщині? 475
О. Вербенець: Гноярні 476
Інж. А. Романенко: Чи поплачується засівати поля дорідним насінням? 497
Інж. П. Дубрівний: Шкідники збіжжя у шпихлірі та коморі 498
Інж. А. Романенко: Що кажуть і пишуть про азотняк? 500
О. Сохацький: Управа сочавиці 522

III. ЛУКІВНИЦТВО.

Інж. П. Дубрівний: Мішанки для пасовиськ . 180
Інж. А. Романенко: Добре сіно 276
А. Р.: Коли треба косити сіяні трави на сіно? 277
Інж. В. Мосора: Осінь — найкраща пора до поправи сіножатей 429
Інж. В. Вакуловський: Чи виплачується гноїти сіножати помічними погноями? 523

IV. САДІВНИЦТВО.

М. Бардеґа: Як оберегати овочеві дерева проти обгризання зайцями? 10
Інж. А. Гнатовський: Як свідомий господар приступає до заложення саду? 62
Інж. А. Гнатовський: Зрази до весн. щеплення 86
Інж. П. Дубрівний: Чому овечеві дерева щорічно не родять? 87
Інж. А. Гнатовський: Як самому виплекати дички? 106
Інж. А. Гнатовський: Яблуневі сади та торгівля овочами 130
М. Бардеґа: Про кращі сорти озочевих дерев для ріжних місцевостей нашого краю . . 131
* * * Промисловий сортимент для Волині 133
Інж. А. Гнатовський: Вчасні черешні . . . 155
* * * Підсилення росту молодих щеп . . 156
* * * Що сіяти в саді? 156
Інж. А. Гнатовський: Про розведення райки й дусену, як підкладок для карлових яблунь 181
Інж. А. Гнатовський: Весняні праці в старих садах 202
А. Гн.: „Люцерна в саді“ 203
* * * Коли та які погної вносити в сад? . 204
Інж. А. Гнатовський: Головніші садові шкідники та способи їх нищення 227
Інж. А. Гнатовський: Райка й „райська яблуня“ як підкладки для карлових яблунь . . . 250
Леонід Бачинський: Бергамот Український і Слива Українська 250
В. В.: Як охоронити щепи перед мурашками і гусеницями 252
Інж. А. Гнатовський: Збір врожаю в саді . . 298
Аґр. Павло Задесенець: Як зберегти овочі довго свіжими? 329
Аґроном М. Зімницький: Як приготовляти конфітури та повидла? 357
о. О. Фаціевич: Як сушити овочі та ярину? . 380
Осип Василенко: Як зладити дешеву сушарню на овочі та ярину? 382
о. О. Фаціевич: З чого під осінь можна робити вино? 405
Аґроном Павло Задесенець: Коли треба садити овочеві дерева? 430
Аґроном Павло Задесенець: Як треба підготовляти ґрунт під садок? 453
Аґроном М. Зімницький: Забезпечуймо сталість урожаю овочів! 478
Аґроном Павло Задесенець: Викопуймо ямки під овочеві дерева в осени! 479
* * * Згребаймо листя в садках! . . . 481
о. Осип Фаціевич: Садім аґрест по своїх садках! 481
Інж. М. Боровський: Як садити живопліт? . . 483
Віктор Мотишицький: Як забезпечити овочеві дереза на зиму 501
о. Осип Фаціевич: Рябина 502
Осип Василенко: Як зробити зі зоцтілого овочевого вина оцет? 504
Осип Василенко: Малина 526

V. ГОРОДНИЦТВО.

Доцент В. Доманицький: Поширюймо й поліпшуймо наші городи! 35
А. Гнатовський: Готуймося до весняної праці на городі! 88
* * * Врожай деяких видів городини з 1 морга 88
* * * Поплатність каляфіорів 107
о. О. Фаціевич: Редьквиця 134
о. О. Фаціевич: Чи поплачується управа ярини? 149
Інж. П. Дубрівний: Що вплизає на виродження сортів городніх рослин? 157
Інж. П. Дубрівний: Садження весною городніх висадок у ґрунт 204
о. Осип Фаціевич: Чи потрібно нам плекати печериці 205
* * * Маєвий хрущ, його життя та способи боротьби з ним 206

о. О. Фаціевич: Природні властивости печериці та її розмножування 229
С. Мурин: Стрибки (земляні блохи) 231
Аґроном Павло Задесенець: Догляд за посадженими висадками 253
о. О. Фаціевич: Де можна плекати печерицю? 253
Інж. А. Гнатовський: Про насіння огірків . . 277
о. О. Фаціевич: Гній під печериці 278
о. О. Фаціевич: Умови, що сприяють доброму розвитку печериць 300
Аґр. Павло Задесенець: Засолюймо вміло на зиму огірки! 302
о. О. Фаціевич: Як підбирати печерицю до продажі та як її пакувати? 330
П. Д.: Підготовляймо пивниці на городину! . 331
Микола Панасевич: Перезимування розсади капусти 355
о. О. Фаціевич: Хороби та шкідники печериці 356
Осип Василенко: Найважніша праця в городі під осінь 431
о. О. Фаціевич: Переховування городини через зиму 454

VI. ПЛЕКАННЯ С.-Г. ТВАРИН.

Проф. К. Михайлюк: Добір молочної корови до розплоду 10
Проф. К. Михайлюк: Догляд за тільними коровами 37
Інж. П. Дубрівний: Солома яко корм для великої рогатої худоби 39
Інж. д-р М. Холевчук: Як ведеться контролю молочности в сільських господарствах люблинського воєвідства? 64
Проф. К. Михайлюк: Способи годування телят 65
Проф. К. Михайлюк: Випоювання телят . . 89
Проф. К. Михайлюк: Відлучування телят . . 109
Проф. К. Михайлюк: Випоювання телят у Данії 136
Інж. д-р М. Холевчук: Годівля дрібних сільськогосподарських тварин 159
Проф. К. Михайлюк: Годівля і плекання молодняка 183
Проф. К. Михайлюк: Випоювання телят мясомолочних рас 208
Інж. П. Дубрівний: Догляд за племенним бугаєм 279
Інж. М. Сочинський: Поживна вартість білків . 303
В. Д.: Які корми є найдешевші, але й найліпші 332
Інж. П. Дубрівний: З чого можна зробити сілос (заквашену пашу) для худоби? 406
Аґр. Павло Синявський: Як вживати насіння люпину на корм для с.-г. тварин? . . . 505

VII. ПТАХІВНИЦТВО.

Гр. Герман: Годування курей в зимі 67
Інж. Р. Яців: Як годувати курей 109
Евг. Томашевський: Коли припускати півня . 136
Евг. Томашевський: Виляг 137
Гр. Герман: Весняне природне розведення курчат 160
Гр. Герман: Годування курчат, індичат, каченят і гусенят у перших тижнях їхнього життя 209
Евг. Томашевський: Яйця без шкаралупок . . 232
С.: Яєчний сирок 233
Е. Т.: Хрущі 233
Е. Т.: Кропива 234
С.: Вапняні ноги 234
Іванна Блажкевич: Провіряймо несливість поодиноких курей! 254
Інж. Віктор Вакуловський: Плекаймо у певних районах одну породу курей! 280
Інж. І. К.: Що ліпше — кармазини чи леґгорни? 334
Гр. Герман: Кури Род—Айленд—Ред . . . 360
Інж. Віктор Вакуловський: Кармазини чи леґгорни 360
Гр. Герман: Найліпші кури 384
Д-р Евген Томашевський: Кілька уваг у справі організації яйценосного птахівництва в селянському малоземельному господарстві . 408
Гр. Герман: Як побільшити кількість і поліпшити якість яєць у наших курей? . . . 410
Гр. Герман: Що таке польські зеленоніжки? . 432
Інж. П. Дубрівний: Відгодівля гусей на мясо і тучення на смалець 433
Гр. Герман: Як будувати курник? 456
Аґроном П. Чумак: Смак та якість яйця яко ринковий продукт 458
Гр. Герман: Уладження курника 484
Гр. Герман: Чистота в курнику 506
Гр. Герман: Вигін або випас 507

VIII. РИБАЛЬСТВО.

Д-р Б. Гнатевич: Про коропа, його природу і життя 110
Д-р Б. Гнатевич: Годівля коропа 138
Д-р Б. Гнатевич: Як вести повне коропове господарство 162

IX. С.-Г. ВЕТЕРИНАРІЯ.

Д-р М. Стахурський: Туберкульоза у с.-г. тварин та її вплив на тіло людини 14
Д-р М. Стахурський: Про належний догляд за ранами у домашніх звірят 68
Д-р М. Стахурський: Мотилиця у худоби та як її треба поборювати 113
Д-р П. Водославський: Що треба знати кожному господареві про пошесні хороби домашніх звірят та коли і за які держава дає відшкодовання 116
Д-р М. Стахурський: Весняні випадки поміж с.-г. тваринами 163
Д-р П. Водославський: Що спричинює заразливі хороби у с.-г. тварин 234
лікар Помірко Вол.: Чи треба доглядати шкіру с.-г. тварин 256

X. МЕЛІОРАЦІЯ І КОМАСАЦІЯ.

Інж. Іван Лапчук: Як розпочинати комасацію? 45
Інж. Іван Лапчук: Чому комасація в деяких околицях конечна? 284
Інж. Іван Лапчук: Найголовніші основи комасації 304

Інж. Іван Лапчук: Чого не сміється переочити в часі комасації? 412
Інж. Іван Лапчук: Оцінка ґрунтів при комасації 459
В. М.: Примір гідний наслідування 460
Інж. Іван Лапчук: Вихід на хутір після комасації ґрунтів 510

XI. ЛИСТИ ГОСПОДАРІВ - ПРАКТИКІВ.

Госп. Макар Киричук: „Батьки наші так господарили, — і ми так будемо!" 16
Госп. Дмитро Королюк: Українському часопису „Сільський Господар"! 18
Госп. Б. І.: Поплатність плекання червоної конюшини 43
Госп. Макар Киричук: Як ми господаримо на Кремянеччині? 70
Госп. Федь Вережак: Господарка поплатна може бути лише при артільному (на спілку) способу господарювання! 117
Госп. Теодор Боросюк: Соя, фасоля, ріпак і чернушка вродила добре; зле тільки з ціною і збутом їх насіння! 164
Госп. Яків Ковжук: Здобуваймо дешевий корм для худоби! 213
Госп. Прокіп Лазарчук: Овес „Побідник" широкорядним посівом уродив сам — 94! . . 235
Госп. Семен Мойсік: В шахівниці раціональна господарка неможлива! З нетерпінням чекаю на комасацію! 257
Девоссер: Як працюют поморські аґрономи в добу с.-г. кризи? 259
Госп. Мих. Польовий: Наші люде дуже незгідливі! Будуйте чотири окремих взірцевих господарств! 282
Госп. І. Кметь: Наш селянин не звик ще до згідливого співжиття, панує самолюбство! Мушу пождати аж мої спільники народяться! 283
Госп. Петро Козак: Як господарюють на Яворівщині? 307
Госп. Г. Грабовенський: Як наша хліборобська сила повстане? 335
Госп. Стефан Стефанишин: Ваші видання задорогі! Чому Ви не подумали, щоб і бідного хату отворити перед Вашим календарем! Ми не в силі платити таких дорогих ґазет! 336
Госп. Ф. Вережак: Хто хоче — той може! . . 363
Доцент Віктор Доманицький: Спілкові господарства 386
Госп. Іван Запісоцький: Кружок спить, вкладок не платять, всі нарікають на злі часи, а боротися з ними не хочуть! 388
Госп. Г. Грабовенський: Міське лахміття — не для нас! 413
Госп. Данило Яковюк: Мудро господарюймо, але памятаймо, що тільки зорганізовані хлібороби можуть оборонити свої інтереси . 437
Госп. Микола Мотрук: Вперед — до праці! . . 461
Госп. А. М.: У нас в селі люде сваряться, а хтось третій з тих сварок користає і на тому будує свій добробут! 462
Госп. П. Лазарчук: Такі ще штучні погної виплачуються сіяти, хоч збіжжя й дешеве! . 486
Госп. О. Брезіцький: Дещо про біду та скруту 527

XII. ЖИТТЯ В ТОВАРИСТВІ.

Обіжник до Філій і Кружків „С. Г." ч. 1 в справі членських вкладок 46
До Філій та Кружків „Сільського Господаря" 101
Загальні Збори Кружків „С. Г." у Зарудцях, Надітичах, Клекотові, Підсадках, Дмитровичах 166
Звичайні Заг. Збори К. Г. Т. „Сільський Господар" у Львові 173
До всіх Рад Філій і Кружків „С. Г." і кооператив членів! 174
Весняне свято Філії „С. Г." в Луцьку . . . 215
С.-г. курси в районі Філії „С. Г. у Стрию . . 216
До Українських хліборобів 221
Заг. Збори КГТ. „Сільський Господар" у Львові 237
Заг. Збори Філій „С. Г." в Судовій Вишні, Львові, Дрогобичі, Буську 238
Заг. Збори Кружків „С. Г." в Задвірю, Марямполі, Гряді, Надвірній, Лисневичах . . . 239
Звіт із Пасічничого курсу в Стрию . . . 240
Важні рішення Головної Ради „Сільського Господаря" 245
Загальні збори Філії „С. Г." в Теребовлі . . 262
Загальні збори Філії „С. Г." в Луцьку . . . 286
Заг. збори Кружків „С. Г." в Чижикові, Трушевичі, Військо 287
Заг. збори і госп. наради Кружків „С. Г." в Пустомитах, Мізуні Старому, Чижикові, Підберізцях 316
Загальні збори Філій „С. Г." в Стрию, Городенці, Золочеві 342
Заг. збори Кружків „С. Г." в Жовтанцях, Городенці, Кут-фільварковий 343
Свято „С. Г." та кооперації в Коломиї . . . 365
Свята „С. Г." на Рогатинщині: Бабухів, Чесники і Стратин 366
Не занедбуймо конечної праці в Кружках „Сіль. Госп."! 373
Годівельно-ветеринар. курс 383
З діяльности Філії „С. Г." в Рогатині в 1930 р. 390
Кружок „С. Г." в Чирній, пов. Грибів . . . 391
Філія „С. Г." в Старім Самборі 391
Філія „С. Г." в Ліську 392
Повітова господарська нарада в Луцьку . . 392
Пятий Зїзд Аґрономів „С. Г." 398
Резолюції та побажання з госп. наради в Луцьку, що відбулася 30. VIII. 1931 р. . . . 415
Розбудова аґроном. праці Філії „С. Г." в Перемишлі 438
Філія „С. Г." в Радехові відживає 439
Садівничо-городничий курс у Підберізцях . . 439
Праця Філії „С. Г." в Станиславові . . . 464
Заг. збори Кружка „С. Г." у Товмачі . . . 464
Інж. Е. Храпливий: Організація праці „Сільського Господаря". Творіть Організ. Секції при Філіях „С. Г."! 493
Засідання Головної Ради К. Г. Т. „Сільський Господар" у Львові 494

З Головної Організаційної Секції Т-ва „Сільський Господар“ у Львові 495
Господарсько-кооперативний курс у Теребовлі 511
Загальні збори Філії „С. Г.“ в Устріках . . 512
Свята „С. Г.“ в повіті Рогатин 512
Обіжник ч. 21/31. До всіх Філій і Кружків „Сільського Господаря“ в краю 518
Загальні збори Кружків Т-ва „Сільський Господар“ у Стефкові, Слободі Золотій, Вербівцях, Стрільчу, Куликові, Стежниці, Плавучі Великій 529
З діяльности Філії „Сільського Господаря“ в Підгайцях 530

XIII. ВСЯЧИНА.

* * * З Різдвом Христовим і Новим Роком! 1
Віктор Доманицький: З Новим Роком — нова господарка 3
Український Народе! (Відозва „Рідної Школи“) 53
Молочарська нарада „Маслосоюзу“ 93
Перший Краєвий Зїзд Міської Споживчої Кооперації 94
Господ.-садівнича школа Т-ва „Просвіта“ в Милованню в шкільному році 1931 . . . 95
Важне для плянтаторів тютюну 96
Д-р Софія Парфанович: Що таке алькоголь і чому ми мусимо з ним боротись . . . 118
Збори „Спілки Укр. Аґрономів“ 119
Льосування нагород 143
Вуйко Панас: Сільський вчитель 184
Некрольоґ — о. Вол. Петрик 187
Заг. збори Краєв. Молоч. Союзу „Маслосоюзу“ 187
Ювилей Президента „С. Г.“ о. мітр. Т. Войнаровського 197
Інж. д-р М. Холєвчук: Ощадність у праці і видатках 199
Ювилей Василя Стефаника 223
Ая-Ро-Ко: Підслухана розмова 259
Інж. Ст. Куропась: Двох сусідав 261
М. Хохліч: Зелена страва 262
Нагороди цілорічним передплатникам часопису „Сіль. Госп.“ на р. 1931 263
О. Л.: XV. Міжнародній Хліборобський Конґрес у Празі 269
В. З.: Як боротися з мухами в хатах? . . . 285
Загальні збори Т-ва „Просвіта“ 285
Вуйко Ярміш: Лист із „хутора“ 310
Інж. Евген Храпливий: Що врадив XV. Міжн. Хлібороб. Конґрес у Празі 311
Як одержати нагороди? 315
Дучимінська Оксана: Школа доброї надії . . 339
Ґураган і ґрад 342
Чи може так далі бути? 354
До відома всім, яких зарвала „Спілка Укр. Аґрономів“ 377
Щира подяка тим, що розуміють вагу „С. Г.“! 378
Некрольоґ Михайла Галущинського . . . 397
Інж. Г. Гордієнко: Століття жниварки . . . 423
Інж. Евген Храпливий: Хліборобське музейництво в Чехословаччині 424
Некрольоґ о. Василя Залуцького 440
* * * Канадійський посол М. Лучкович загостив до „С. Г.“ 447
Некрольоґ д-ра Володимира Охримовича . . 469
Оголошуємо передплату на книжку — порадник для праці Кружків і Філій „С Г.“ . . 487
Допомога для Т-ва „Просвіта“ 496
На передодні перепису населення 516
Некрольоґ д-ра Мих. Коцюби 517
Передплата на час. „Сільський Господар“ на 1932 рік 525

XIV. СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ.

Наші завдання 19
М. Творидло: Як оминати страт на вазі у кооперативних різнях і мясарнях 20
І. Мартюк: Торговля яйцями — новий ґріш . 21
Над чим радила Краєва кооперативна анкета „Центросоюзу“ 24
М. Творидло: Що дасть нам 1931 рік? . . . 47
І. Мартюк: Огляд міжнароднього торговлі яйцями в Европі за 1930 рік 73
Коси і серпи з маркою „Центросоюз“ . . . 75
Штолі 76
Скіра 76
М. Творидло: Кооперація і господарська школа в Милованні 97
Подання о концесії на вільні склади соли . . 98
Комунальний податок від ладунків 99
Вуглевий синдикат у Польщі 99
Іван Мартюк: Господарська кріза, а наші завдання 121
Іван Мартюк: Господарська кріза, а знижка цін 122
М. Творидло: Яке насіння купувати на пашу? 145
Аґрон. Придорожний: Трієр і дорідне насіння запевняють добрий врожай 146
Мило „Центросоюзу“ 147
Повітовим Кооперативним Союзам під розвагу! 169
Дрібні купці проти вуличних купців 170
Інструкція для скупу яєць сільськими кооперативами 194
І. Мартюк: На маґінесі Заг. зборів „Центробанку“ 195
М. Творидло: Де купувати? 217
Кооперативна анкета в Зборові 218
Заходи приватних експортерів для самооборони перед катастрофою яєчного експорту . . 241
І. Мартюк: Поважний удар для нашого села . 265
М. Творидло: „І на Січі мудрий Німець, Картопельку садить“ (Т. Шевченко) 266
Коротке поучення для збирачів лікарських рослин 267
І. Мартюк: Робім рішучі кроки в експорті яєць! 289
Томасина азотнякована 291
Скільки платитиме монополь хліборобам за тютюн 291
Кооперація і хліборобство 317
Сенчанин: Про торгівлю і перерібку яєць . . 318
О. Вербенець: Вугіль у нашій кооперації . . 321
Щурі і морська цибуля 323
Організація збуту 345

Інж. А. Романечко: Під увагу сільським господарям підгірських і гірських місцевостей краю 346
О. Вербенець: Справа вуглевих замовлень . . 346
„Креоля“ — лік проти здуття 348
Ол. В-ць: Мусимо йти постійно вперед! . . 369
Експорт беконів 371
Вивіз битих телят до Австрії 371
Центросоюз робить вже нитки зі знаком „Ц. С.“! 393
Піжмовий щур як шкідник 394
Ціна поросят 395
М. Холевчук: Торгівля молочними продуктами 417
Вигляди на будуче для беконного промислу . 418
З шевського і римарського промислу . . . 419
І. Мартюк: Завдання на найближчі дні . . 441
Господарська школа Т-ва „Просвіта“ в Милованню 442
IX. Молочар. курс при „Маслосоюзі“ . . . 443
Князь: Малий фейлетон 444
Інж. М. Творидло: Розбудова кооперативних беконярень на наших землях 465
Коопер. свято в Кукизові к. Львова . . . 467
І. Мартюк: Наші змагання в експорті яєць зараз і на будуче 489
Конференція в справі збуту яєць у Тернополі 491
Польські с.-г. орґанізації прагнуть до централізації збуту свиней 492
Томасина азотнякована весняна 492
Доц. Віктор Доманицький: Нові удари . . . 513
Короткий огляд господ. відносин хліборобства у Польщі 514
Старий Емерит: Що сьогодні поплачується? . 515
Дир. І. Мартюк: Відбудова кооперативного збуту 531
Число некредитових кооператив у Чехословаччині в 1930 р. 533
Продукція яєць у Швайцарії 533
Марійка Сльоньовська: Нам треба господарських шкіл для сільських дівчат . . . 533
Жінки в чехословацьких школах 534

Хочете мати дохід з господарки? — То купіть для кооперативи, читальні, кружка „Сіл. Господаря“ і **для себе самого**

КАЛЄНДАР „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

що є одиноким **чисто господарським** календарем з **кооперативним** відділом!

Продають всі Повітові Союзи Кооператив, Районові Молочарні, українські книгарні.

Ціна 3.50 зол.

Гол. Склад: „Сіл. Господар“, Львів, вул. Зіморовича 20.

Відпродавцям опуст!

Видає: **Т-во „Сільський Господар“.** За редакцію відповідає: **Інж. Ев. Храпливий.** Редагує: **Колегія.**
З друкарні Видавничої Спілки „ДІЛО“ Львів, Ринок ч. 10.

ЛЬВІВСЬКА ДЕРЖАВНА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ Ж 2931 П

ПОЗІР! **ПОЗІР!**

В часі господарської скрути великим порятунком для громадянства є Кооперація. Ніхто не сумнівається сьогодня, що в кооперації лежить краще майбутнє українського народу. Тому кожний український громадянин повинен цікавитися кооперативними справами, про які цікаво і популярно пише ілюстрований кооперативний тижневик

Господарсько-Кооперативний Часопис

В цім часописі обговорюється, окрім кооперативних справ, також справи раціональної господарки, поміщується загально-освітні ілюстровані статті, оповідання та сміховинки.

„Господарсько-Кооперативний-Часопис“ повинен передплачувати та читати кожний український громадянин!

ПЕРЕДПЛАТА ВИНОСИТЬ: Для кооператив перший примірник 18 зол. річно, кожний другий і дальші примірники 12 зол річно. — Окреме число 0·40 зл.

ВПИСИ ДО ГОСПОДАРСЬКО-САДІВНИЧОЇ ШКОЛИ ТОВ. „ПРОСВІТА“ В МИЛОВАННІ НА РІК 1932.

Шкільний рік в однорічній господарсько-садівничій школі Т-ва „Просвіта“ в Милованні розпочинаються 20. січня 1932 р. і триватиме до 20. грудня 1932 р.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта“ у Львові проголошує **вписи на приняття** до школи 40 учеників із приміщенням у приюті під такими умовами: 1) Зголошуватися можуть мужчини в віці 16—24 літ, що скінчили найменшу народню школу.

2) Оплата за приміщення в шкільнім приюті, опал і світло виносить 5.— зол. місячно, одноразове вписове 15.— зол. на початку шкільного року. Наука в школі безплатна. Прохарчування одержують ученики в шкільній кооперативній харчівні, веденій учениками під доглядом учителя за оплатою 30 зол. місячно.

3) Кожний ученик має мати одіж (в тім одіж до праці), 4 пари білля, 4 ручники, 2 простирала, подушку, покровець, сінник, а також ложку, вилку, ніж, тарілку, мисочку і ½ л. горнятко (бляшане поливане).

4) Родичі чи опікуни обовязуються письменно платити за удержання і приміщення що місяця з гори.

Навчання в школі в зимі головно теоретичне, в літі головно практичне.

Зголошення до школи належить вносити поручено на адресу: „Господарсько-садівнича школа Тов. „Просвіта“ в Милованні п. Стриганці н/Дн.“ До зголошення належить долучити останнє шкільне свідоцтво, посвідку родичів, що зобовязуються платити за ученика і значки на 75 сот. на відповідь. Про приняття і день приїзду до школи повідомить Управа школи по 15 грудня 1931 р.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта“.
Управа Школи.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Купуйте і читайте господарські книжки!

Видання Господарського Товариства

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"

Купуючи книжки Вашої хліборобської орґанізації маєте користи самі, бо вчитеся розумної новітньої господарки, а Вашому Товариству даєте змогу працювати для Вашого добра, для піднесення господарської культури і добробуту народу!

I. Управа ріллі й рослин, садівництво і пасічництво.

		зол.
1.	Воробець-Волинець: Про помічні погної та як їх уживати	0·50
2.	Інж Гр. Паляниця: Жито	0·20
3.	Інж. Гр. Паляниця: Пшениця	0·20
4.	Гр. Величко: Пашні буряки	0·50
5.	Гр. Величко: Сумішка конюшини із травами	0·50
6.	Г. Цееб: Управа пашних рослин	1·50
7.	Доц. В. Доманицький: Цукровий буряк	1·80
8.	Інж. Г. Гордієнко: Конюшина	0·50
9	В. Пилипчук: Практичний підручник пасічництва	6·00
10.	Інж. М. Боровський: Як виробляти соломяні вулики	0·45
11.	М. Боровський: Медодайні рослини	2·—
12.	Інж. Г. Гордієнко: Соя	1·30
13.	Інж. О. Кошель: Фасоля	0·60
14.	Інж. М. Боровський: Про зелені погної	0·70
15.	Доц. В. Доманицький: Чому треба чергувати с.-г. рослини на полях	0·60

II. Плекання сільсько-господарських тварин.

16	Інж. Хомишин: Годівля домашніх тварин	0·50
17.	К. Михайлюк: Плекання телят (нове видання)	0·80
18	Д-р В. Королів-Старий: Як вибирати коня	0.75
19.	В. Воробець: Про плекання та годівлю домашньої птиці	2·00
20.	Гр. Герман: Годівля гусей, качок і інш.	1·50
21.	Гр. Герман: Годівля курей	1·50
22.	Інж М. Холєвчук: Годівля та плекання поросят	0.90
23	Інж. Д-р М. Холєвчук: Шляхи до поліпшення годівлі сільсько-господарських тварин	0·20
24.	Інж. Д-р М. Холєвчук: Як організувати і вести контролю молочности?	0·90
25.	Інж. Д-р М. Холєвчук: Як організувати і вести Секції охорони сільсько-господарських тварин?	0·30
26.	В. Королів-Старий: Крілики	0·90
27.	о. О. Раковський: Головні основи годівлі домашніх звірят ч. І.	1·50
28.	Д-р. Б. Гнатевич: Годівля коропа	0·90

III. Ветеринарія.

29.	Д-р М. Стахурський: Ветеринарний лікар у недугах дом. звірят	4·00
30.	М. Стахурський: Хороби кінських ніг (кінська ортопедія)	0·60
31.	М. Стахурський: Коли і як помагати при породах у корів	0·30
32.	М. Білинський: Ветеринарна гігієна	2·00
33	Д-р. М. Стахурський: Мотилиця у худоби	0·20
34.	Інж. др. М. Холєвчук: Державне відшкодування у випадках загибелі с.-г. тварин	0·20

IV. Інжінєрія.

35.	Інж. О. Охрим: Меліорація і комасація селянських господарств	0·70
36.	Інж. Гр. Герасимович: Як міряти землю	0·20
37.	Інж. О. Лушпинський: Відбудова знищених сіл (часть 2, 3) по	5·00

V. Право, кооперація й інші.

38.	М. Стахів: Хто відповідає за полеві і лісові шкоди	0·80
39.	Інж В. Созанський: Яка буде завтра погода	0·25
40.	Д-р К. Коберський: Про кредит та сільські каси (Райфайзенки)	0·20
41.	Проф Б. Іваницький: Як доглядати ліс	0·30
42.	Проф. О. Голинський: Вексель у практиці	1·00
43.	Д-р. Б. Гнатевич: Підручник шовківн.	2·—
44.	Інж. Е. Храпливий: Шляхи праці нашої суспільної аґрономії	0·80

Крім книжок нашого видання маємо на складі всі господарські книжки других Видавництв та Державного Видавництва України. Викази та цінники пересилаємо на бажання даром. Книжки висилаємо за попередним надісланням готівки або на бажання за післяплатою. За післяплатою не висилаємо книжок, які коштують менш, ніж 1·50 зол. Пересилка поодинокої книжки коштує 25 сот., а поручена 50 сот. За непоручені посилки експедиція не відповідає.

„Сільський Господар" — Львів, вул. Зіморовича 20.

3р30г
ПРОВЕРЕНО
С/Ф. 1987

2931

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА
У Львові.

IV
Ж-17131
*-17131
1931-1-24 5-6

214
Сільський
Господар
1931.